

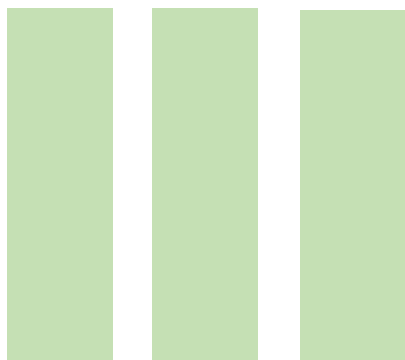
Készítette a
**Budapesti
Agglomeráció
Fejlesztési
Tanács.**

A BUDAPESTI AGGLOMERÁCIÓ TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA ÉS PROGRAMJA

ÖSSZEFOGLALÓ TERVDOKUMENTUM

2026. március

**EURÓPAI SZINTEN
VERSENYKÉPES
AGGLOMERÁCIÓT
ÉPÍTÜNK!**

**A BUDAPESTI AGGLOMERÁCIÓ TERÜLETFEJLESZTÉSI
KONCEPCIÓJA ÉS PROGRAMJA**

ÖSSZEFOGLALÓ TERVDOKUMENTUM

Készítette a Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács.

**Budapest,
2026. március**

A TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ÉS PROGRAM KÉSZÍTÉSE

A kidolgozásért felelős a Tanács Munkaszervezete. Készült az alábbi szakértők, lektorok bevonásával.

Projektvezetők:	Varga Tamás	ügyvezető igazgató, Pro Régió Nonprofit Kft.
	Dr. Gordos Tamás	szakmai igazgató, Pro Régió Nonprofit Kft.
	Galli Károly	BAFT csoportvezető, Pro Régió Nonprofit Kft.
Szakmai véleményezés:	Dr. Csath Magdolna	szakértő, egyetemi oktató
	Dr. Földi Zsuzsanna	szakértő
	Kezán András	Pest Vármegyei Területfejlesztési Nonprofit Kft.
	Kuszák Miklós	
	Modláné Görgényi Ildikó	szakmai vezető, Pest VM Önkormányzata
	Dr. Orosz György	szakértő, egyetemi oktató
	Pányi Zsuzsanna	szakértő
	Tóth G. Csaba	szakértő, Közgazdaság-tudományi Intézet
	Dr. Vereczkey Zoltán	Pest Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara
	Közlekedési Tervezői Munkacsoport	
Általános, gazdaság, társadalom intézményrendszer		
Szerzők:	Dr. Gordos Tamás	Pro Régió Nonprofit Kft.
	Varga Tamás	
	Galli Károly	
	Dr. Földi Zsuzsanna	
	Tóth Csaba	
	Borbély Gyula	
	Völgyi Roland	
	Fürstand Attila	
	Takács Szilvia	
Közreműködők:	Kezán András	Pest Vármegyei Területfejlesztési Nonprofit Kft.
	Kuszák Miklós	
	Kánai Gergő	szakértő
Természeti környezet		
Szerzők:	Dr. Orosz György	szakértő, egyetemi oktató
	Fábián Sára	Pro Régió Nonprofit Kft.
Épített környezet, térszerkezet		
Szerzők:	Gutai Berta	Pro Régió Nonprofit Kft.
	Dr. Losonczy Anna Kornélia	
	Kovács Regő	
	Horváth Ábel	
Közlekedés		
Szerzők:	Dulicz László	Mikroline Mérnöki és Szolgáltató Kft.
	Varga Zsolt	
Közműrendszerek		
Szerzők:	Hanczár Zsoltné	KÉSZ Közmű és Energetikai Tervező Kft.
	Hanczár Gábor	
	Csima-Takács Judit	
	Herczik Eszter	
	Ziman Gergely	
Közreműködők:	Torma Ferenc	AQUA Engine Kft.
	Nagy Orsolya	

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	4
1 BEVEZETŐ – AGGLOMERÁCIÓ, FEJLESZTÉSI TANÁCS, KONCEPCIÓ ÉS PROGRAM	6
2 A BUDAPESTI AGGLOMERÁCIÓ FEJLESZTÉSE RÖVIDEN – JÖVŐKÉP, CÉLOK, FEJLESZTÉSI JAVASLATOK	9
2.1 JÖVŐKÉP	9
2.2 A FEJLESZTÉS CÉLRENDSZERE	11
2.2.1 A területhasználat alapelvei	11
2.2.2 Fejlesztési elvek	13
2.3 FEJLESZTÉSEK ÉS KIEMELT OPERATÍV CÉLOK	14
2.3.1 A fejlesztések és kiemelt célok összefoglalása	14
2.3.2 A fejlesztések és kiemelt célok bemutatása és indoklása	18
3 A BUDAPESTI AGGLOMERÁCIÓ TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA ÉS PROGRAMJA - KIVONAT	30
3.1 A HELYZETÉRTÉKELÉS ÖSSZEFOGLALÁSA	30
3.1.1 A térség rövid bemutatása	30
3.1.2 SWOT-analízis – összefoglaló táblák	34
3.2 A STRATÉGIAI PROGRAM ÖSSZEFOGLALÁSA	44
3.2.1 A Stratégia Program Prioritásai	45
3.2.2 Prioritások – Intézkedéscsoportok - Intézkedések	56
3.2.1 Intézkedéscsoportok bemutatása	61
3.2.1.a. P1.T. Településszerkezet, térszerkezet, település- és térségfejlesztés	61
3.2.1.b. P2.K. Közlekedésfejlesztés	69
3.2.1.c. P3.I. Közmű, vízi- és energiaellátás fejlesztés	80
3.2.1.d. P4.G. Gazdaságfejlesztés, versenyképesség növelés	93
3.2.1.e. P5.H. Humán infrastruktúra és közszolgáltatás fejlesztés	105
3.2.1.f. P6.Z. Környezeti fenntarthatóság, zöldhálózat fejlesztés és védelem	118
3.3 ÁTFOGÓ CÉLOK ÉS PRIORITÁSOK KAPCSOLATA	123
3.4 FÜGGELÉK: A HELYZETÉRTÉKELÉS RÖVID ÁTTEKINTÉSE	124
3.4.1 Bevezetés	124
3.4.2 A Budapesti Agglomeráció versenyképességi pozícionálása	125
3.4.3 A Budapesti Agglomeráció szektorai – rövid jellemzés	130
3.4.4 Természeti és épített környezet	135
3.4.5 Térszerkezet, településrendszer	138
3.4.6 Közlekedési rendszer	141
3.4.7 Közmű szolgáltatások	149
3.4.7.a. Vízi közmű	149
3.4.7.b. Energiaellátás	153
3.4.8 Gazdasági szerkezet	157
3.4.9 Ingatlanpiac, lakásállomány	163
3.4.10 Demográfia, humán erőforrás	165
3.4.11 Közszolgáltatások, intézmények, civil aktivitás	168
3.4.12 Potenciális fejlesztési területek	174
3.4.13 Települések közötti feladatmegosztások, együttműködések	175
3.4.14 Tervi illeszkedések	178
4 ÁBRAJEGYZÉK	180

1. ábra A Budapesti Agglomeráció térképe

1 BEVEZETŐ – AGGLOMERÁCIÓ, FEJLESZTÉSI TANÁCS, KONCEPCIÓ ÉS PROGRAM

A **Budapesti Agglomeráció** kiemelt helyet foglal el Magyarország tér-, demográfiai- és gazdasági szerkezetében. A Budapesti Agglomeráció a társadalmi- és gazdasági kapcsolatok, az infrastruktúra hálózatok és az itt élő lakosság, illetve az itt működő vállalkozások és intézmények tekintetében egyaránt funkcionálisan összetartozik, minden szegmensében ezer szálon egymásba fűződik, **egymástól nem elválasztható területi egységet képez**. Fejlődése és fejlesztése kizárólag integráltan, az egyes települések, területek közötti összekapcsolódások vizsgálatával, annak szem előtt tartásával valósulhat meg.

A Budapesti Agglomeráció¹ lakosság száma 2,6 millió fő, az országos lakosság 27%-a, a foglalkoztatottak 29%-a.

A Budapesti Agglomeráció a fejlődése során – különösen lakhatási, területrendezési, infrastrukturális (elsősorban közlekedés, víziközmű) területeken – számos kihívással szembesül, amelyek az itt élők mindennapjait is érintik. Ezek kezelése, a térség kiegyensúlyozott fejlődésének a biztosítása átfogó – világos és reálisan elérhető célkitűzéseket tartalmazó – stratégia megalkotását igényli.

A Budapesti Agglomeráció állítja elő az országos GDP 47%-át.

A Magyar Országgyűlés 2022. júliusában döntött a Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács (a továbbiakban: Tanács), létrehozásáról, amely végül 2022. szeptember 23-án alakult meg. A 2023. évi CII. törvény a területfejlesztésről (a továbbiakban: Tftv.) rendelkezik a Budapesti Agglomeráció kiemelt térségben a térségi fejlesztési tanács létrehozásáról, a Tanács tagjairól és feladatairól. Kiemelt feladatoként határozza meg a **Budapesti Agglomeráció Területfejlesztési Koncepciójának és Programjának (BA TFK)** megalkotását és Kormány elé terjesztését.

A Budapesti Agglomeráció területe 2539,5 m².

A BA TFK a Budapesti Agglomeráció eddigi legátfogóbb, legrészletesebb összefoglaló fejlesztési stratégiai dokumentuma. A demográfiai folyamatoktól, a területfejlesztéstől, a lakáshelyzettől, az infrastruktúrától (közlekedés, víziközmű, energia), a gazdaságfejlesztés, környezetvédelem, humán infrastruktúra (oktatás, egészségügy, szociális ellátórendszer), a kulturális témakörökön át mindent felölel.

A BA TFK I. és II. kötetének terjedelme közel 1500 oldal, kidolgozásához 15 részletes megalapozó háttér tanulmány készült és került felhasználásra.

A BA TFK a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet (Tervezési R.) követelményeinek megfelelően került összeállításra.

¹ A Budapesti Agglomeráció területi lehatárolását – Budapest főváros mellett a hozzá tartozó 80 db települést – az Országos Területrendezési Tervről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény határozza meg.

Terjedelmi okból – az átláthatóság növelése érdekében – szükséges a teljes tervdokumentáció legfontosabb megállapításait, célkitűzéseit **összefoglaló tervdokumentáció** összeállítása is.

A területfejlesztési koncepció és program

A BA TFK – a Tervezési R.-nek megfelelően – az alábbi szerkezetben került összeállításra:

I. kötet. ELŐKÉSZÍTŐ FÁZIS (Helyzetfeltárás és Helyzetértékelés)

II. kötet. JAVASLATTEVŐ FÁZIS (Koncepció és Stratégiai Program)

III. kötet. JAVASLATTEVŐ FÁZIS (Operatív Program)²

A TFK Mellékletei

ÖSSZEFOGLALÓ TERVDOKUMENTÁCIÓ – Jelen dokumentum

A BA TFK-hoz kapcsolódó tervezéskísérő eljárások dokumentumai továbbá a Stratégia környezeti hatásvizsgálat (SKV) és a Területi hatásvizsgálat (környezeti, társadalmi és gazdasági).

A BA TFK megalapozására alátámasztó szakmai tanulmányok készültek minden fontosabb szakági témakörben, amelyek eredményei a BA TFK-ba beépítésre kerültek (lásd I. kötet, Bevezetés).

A BA TFK készítésével kapcsolatos partnerségi tevékenység és a nyilvánosság megteremtése a Partnerségi tervben került meghatározásra és annak megfelelően történik a szervezése és megvalósítása.

A BA TFK elkészítésének legfőbb forrásai:

- Statisztikai adatbázisok felhasználása és értékelése, pl. KSH, Eurostat stb.
- Releváns területi (országos, Pest vármegyei, fővárosi és térségi) és ágazati fejlesztési koncepciók, programok, stratégiák és tervek másodelemzése, beépítése az anyagba és az illeszkedések biztosítása.

2. ábra. BAFT konferencia, Pest Vármegyeháza, 2025.01.24.

Az ELŐKÉSZÍTŐ FÁZISBAN megszerezni és értékelni kell a fejlesztésre ható tényezőket, valamint vizsgálni kell a fejlesztés lehetséges irányait.

A JAVASLATTEVŐ FÁZISBAN ki kell dolgozni a kiemelt térség jövőképét és ennek legkedvezőbb fejlesztési irányát.

Kiemelt szakmai partnerek:

Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium

Érintett további szakminisztériumok

Önkormányzatok:
- Pest vármegye Önkormányzata
- Budapest főváros Önkormányzata
- A Budapesti Agglomeráció települési önkormányzatai

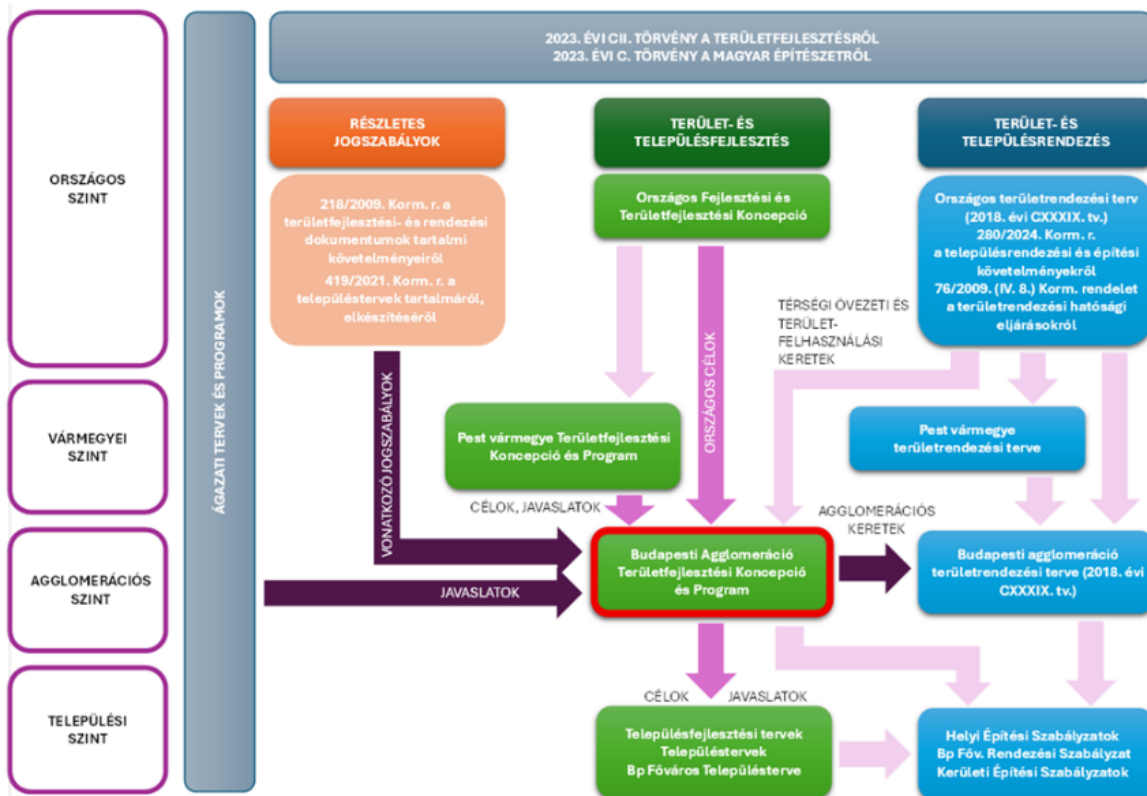
Területi gazdasági kamarák

Érintett állami szervek, közszolgáltatók

² Jelen összefoglaló dokumentum az I. és II. köteteket tartalmazza, az Operatív Program ezek elfogadását követően kerül benyújtásra.

- Primer adatgyűjtés: kérdőíves felmérés és adatgyűjtés; internetes adatgyűjtés; személyes interjúk és csoportos szakértői egyeztetések; a Partnerség keretében: önkormányzati workshopok szervezése, szakmai konferenciák szervezése, kommunikációs lehetőség biztosítása a lakosság, vállalkozások, civil szervezetek részére.

A Budapesti Agglomeráció TFK az európai uniós források tekintetében a 2028+ európai uniós fejlesztési időszakra való felkészülésként készül el. A következő uniós tervezési időszak hatályos Partnerségi Megállapodását és a területfejlesztési operatív programjának kidolgozását követően válik lehetővé a Budapesti Agglomeráció Operatív Programjának felülvizsgálata és a beavatkozások pénzügyi és időbeli ütemezése.

3. ábra A BA TFK a területi tervek és jogszabályok rendszerében

2 A BUDAPESTI AGGLOMERÁCIÓ FEJLESZTÉSE RÖVIDEN – JÖVŐKÉP, CÉLOK, FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

2.1 JÖVŐKÉP

A Budapesti Agglomeráció Területfejlesztési Koncepció és Program a Helyzetértékelés megállapításaira alapozva meghatározza a kiemelt térség legfőbb problémáit és fejlesztési potenciáljait, a térség elérendő Jövőképét és céljait, illetve azon fejlesztéseket, amelyek ezen Jövőkép és célok megvalósulását szolgálják.

A Budapesti Agglomeráció jövőképe

Az élhető, prosperáló, ambiciózus és befogadó Budapesti Agglomeráció nagyvárosi pólus térség biztonságot és perspektívát nyújtó otthona az itt élő lakosságnak, nyitott partnere az ideérkezőknek.

Hosszú távon fenntartható, integrált működési struktúrákra (szolgáltatásokra) és magas szintű digitalizációra épülő, változásokra hatékonyan reagálni képes (reziliens), magas életminőséget és produktív, innovatív vállalkozói környezetet kínáló (prosperáló) és befogadó (inkluzív) európai szintű növekedési pólus.

A 218/2009. Korm. rendelet szerint a TFK-ban meghatározott jövőkép nagytávra (20-25 év) és nagytávon túlmutató időtartamra szól.

A Jövőképben foglaltak elérésének kulcseleme az együttműködés.

Együttműködés minden szinten és minden formában, egy olyan nagyvárosi agglomerációs térség megteremtése érdekében, amely gazdaságilag sikeres, innovatív térség, magas életminőséggel, ahol mindenkinek jó élni, aki itt akar élni.

Az együttműködés agglomerációs szintjei: az itt élő lakosság, a vállalkozások, a települési és térségi önkormányzatok, kiemelten Pest vármegye és Budapest főváros, állami és kormányzati szervezetek.

A JÖVŐKÉP részletezése. A Budapesti Agglomerációban jó élni, mert:

J.1. A Budapesti Agglomeráció az európai regionális várostérségi központok kategóriájának teljes értékű, versenyképes képviselője.

J.2. A helyben élők a társadalmi élet, a helyi értékek, tradíciók és a kultúra ezer szálához kötődve egy erősödő agglomerációs identitást, életérzést, közösségi élményt alakít ki. Ez a materiális javakon túlmutató erőforrás a térség jövője számára, egyszerre képez belső kohéziót és összetartást, nyitottságot és elfogadást, hozzájárulva ezzel a helyi közösségek megerősödéséhez.

J.3. Az innovatív, a nemzetközi piacon is sikeres, a helyi tudásbázisra és innovációra épülő, kiemelten a magas szintű szolgáltatásokon, továbbá a high-tech szinten működő ipari-logisztikai termelésen alapuló gazdasága magas jövedelemszintet és perspektivikus, magas hozzáadott értéket előállító munkahelyeket biztosít az agglomerációs munkavállalóknak, iskolái, egyetemei távlati lehetőségeket teremtenek az itt tanulóknak.

J.4. A térség zöld- és kékinfrastruktúra hálózata kiteljesedett, az ökoszisztéma-szolgáltatások korlátlanul működnek, a tiszta, rendezett települési és térségi környezet egészséges, élhető lakókörnyezetet kínál az itt élők számára.

J.5. A műszaki és közlekedési infrastruktúra állomány és a kapcsolódó szolgáltatások, illetve a magas szintű digitális infrastruktúra a legkorszerűbb elvek szerint és módszerek alkalmazásával teremtik meg az agglomeráció mindennapi működésének alapjait, a környezeti és lakossági szempontok maximális figyelembevételével.

J.6. A Budapesti Agglomeráció népességszáma Pest vármegyei agglomerációs gyűrű tekintetében egy, a jelenleginél némileg magasabb szinten stabilizálódik, Budapest népességfogyása megszűnik. A demográfiai feszültségeket oldja a magas szintű társadalmi szolidaritás és a generációk közötti együttműködés.

J.7. Az intézményi szolgáltatások – kiemelten a közoktatást, a szociális és egészségügyi ellátást - illeszkednek és rugalmasan alkalmazkodnak az agglomeráció demográfiai jellemzői által meghatározott társadalmi igényekhez.

J.8. A Budapesti Agglomeráció fenntartható és ellenálló élelmiszerrendszerrel rendelkezik, amely hosszú távon biztosítja a főváros és az agglomeráció lakosságának élelmezésbiztonságát. A térség a helyi mezőgazdasági erőforrásokra, klímaadaptív termelésre és rövid ellátási láncokra épít, erősítve az önellátási képességet és csökkentve a külső kitéttiséget. A termelés, feldolgozás és elosztás integrált megközelítése támogatja a város–vidék együttműködést, a helyi gazdaság megerősítését és az egészséges, megfizethető élelmiszerekhez való egyenlő hozzáférést, különös tekintettel a közszolgáltatásokra.

A Budapesti Agglomerációban a gazdasági versenyképesség, a zöld fenntarthatóság és a magas életminőség stabil egyensúlya alakul ki, egy, a helyi társadalom, a gazdaság és a természeti környezet érdekeit és szempontjai integráló társadalmi konszenzusban.

2.2 A FEJLESZTÉS CÉLRENDSZERE

A Konceptió célrendszere a Jövőkép megvalósítását szolgáló négy Átfogó célra és az ezek teljesüléséhez kapcsolódó Specifikus részcélokra tagolódik. A Területi célok a Budapesti Agglomeráció egyes térségeihez, településeikhez tartoznak, míg a Horizontális célok a célrendszer egészével kapcsolatban vannak.

2.2.1 A területhasználat alapelvei

A Budapesti Agglomeráció fejlesztése során a területhasználat alapelveit az országos szintű törvényekhez, rendeletekhez és tervekhez igazodva kell meghatározni, amelyek egyöntetűen a fenntartható fejlődést szorgalmazzák. A legfőbb törvényi cél a kiszámítható településtervezés és a takarékos területgazdálkodás, továbbá a jövőtudatos tervezés érdekében a stratégiai gondolkodás, aminek feltételeit az agglomeráció szintjén is meg kell teremteni.

Az agglomeráció térszerkezete szorosan összefüggő rendszert alkot. Ezért a területhasználat során az agglomeráció egészére, különösen a közlekedésre, a közműinfrastruktúrára, a közszolgáltatások ellátására gyakorolt hatásokat is vizsgálni kell.

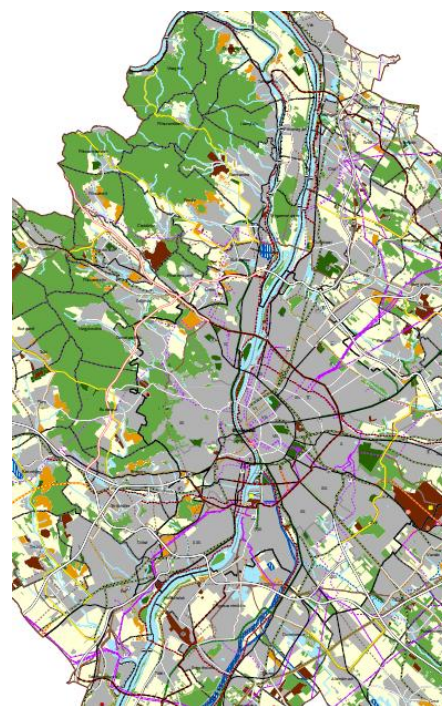
- Meg kell gátolni a települések összenövését, támogatni az összefüggő zöldinfrastruktúra-elemek megőrzését, kialakítását.
- A már kijelölt, de még igénybe nem vett potenciális (zöldmezős) lakó- és gazdasági területek nagy számban állnak rendelkezésre, ugyanakkor a települési szövet további szétterülését korlátozni kell, a barnamezős fejlesztést és a már igénybe vett területek sűrítését kell előnyben részesíteni.
- Fontos a helyi sajátosságok (települések hagyományai, öröksége) figyelembevétele az agglomerációs településtervezésben.
- Szem előtt kell tartani a kompakt város elvét, amelynek eszköze a beépítési intenzitás növelése a már beépített területeken, a barnamezős területek revitalizációja és a többszintű központfejlesztés.
- A nagy volumenű fejlesztéseket a kötöttpályás tengelyek mentén kell megvalósítani, hogy a közúti közlekedésből adódó terhelés minimális legyen.
- Az agglomerációs alközpontok fejlesztésével és a lokális elérhetőség javításával csökkenteni kell a helyváltoztatási kényszert, különös tekintettel a motorizált közlekedésre.

A célrendszert és összefüggéseit a következő oldalon található célrendszer (célfa) mutatja be.

A legfontosabb jogszabályok és tervek:

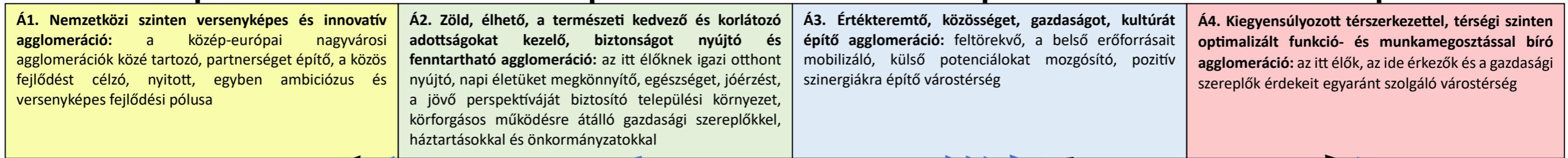
Méptv., a 2018. évi CXXXIX. törvény (Trtv.), amely a Budapesti Agglomeráció Kiemelt Térségének területrendezési tervét (BATrT) is tartalmazza.

OFTK, Pest vármegye és Budapest releváns fejlesztési dokumentumai.

JÖVŐKÉP: Az élhető, prosperáló, ambiciózus és befogadó Budapesti Agglomeráció nagyvárosi pólus térség biztonságát és perspektívát nyújtó otthona az itt élő lakosságnak, nyitott partnere az ideérkezőknek. Hosszú távon fenntartható, integrált működési struktúrára (szolgáltatásokra) és magas szintű digitalizációra épülő, változásokra hatékonyan reagálni képes (reziliens), magas életminőséget és produktív, innovatív vállalkozói környezetet kínáló (prosperáló) és befogadó (inkluzív) európai szintű növekedési pólus

Átfogó célok:

Specifikus célok:

S1. A Budapesti Agglomeráció gazdaság teljességi képességének növekedése, kiemelten az agglomerációs gyűrűben, a tudás- és technológiaiintenzív, innovatív szolgáltatások és ipari termelőtevékenységek növekvő hozzáadott értékét előállító szintje révén	S2. Tudásalapú hálózatok létrehozása az állami, önkormányzati és a gazdasági élet szereplői, illetve az egyetemi tudásközpontok együttműködése segítségével, amelyek biztosítják a magas értékű tevékenységek egyre bővülő elérhetőségét	S3. Az agglomeráció kis- és középvállalkozásainak intenzívebb és eredményesebb szereplése a hazai és kiemelten a nemzetközi piacokon, a meglévő belső és a potenciális külső erőforrások hatékonyabb felhasználásával, vállalkozásbarát környezet megteremtésével, a digitális átállás és a helyi klaszterek és együttműködések erősítésével.	S4. A járási és mikrotérségi szintű helyben foglalkoztatás feltételeinek javulása, különös tekintettel a női munkaerő foglalkoztatására	S5. A Budapesti Agglomerációban a meglévő zöldfelületek megőrzése, minőségi javítása, térbeli bővítése, a természeti értékek kiemelt védelme révén magasabb szintű környezeti minőség létrehozása.	S6. A minőségi turizmus jövedelemtermelő képességének növekedése az agglomerációs gyűrű jó turisztikai adottságokkal rendelkező térségeiben, figyelemmel a gazdasági és környezeti fenntarthatóságra és a forgalom-növekedés zavaró hatásainak elkerülésére.	S7. A sport, a rekreációs és a kulturális kínálat bővülése, minőségi fejlődése, gazdasági alapjainak megteremtése szolgálja az agglomerációban élő minőségi, egészségközpontú életvitelét, valamint a térségbe érkező turisták számára a színvonalas szabadidő eltöltési lehetőségeket.	S8. A közlekedési infrastruktúra rendszerei és szolgáltatásai környezetbarát, hatékony és korszerű módokon, a nemzetközi/belföldi és a napi agglomerációs ingázó forgalom igényeit integráltan és a környezeti szempontokat előtérbe helyezve biztosítsák a lakossági és gazdasági mobilitást.	S9. A közműrendszerek (vízi- és energiaközművek) és a kapcsolódó közüzemi szolgáltatások optimális hatékonysággal biztosítsák a növekvő agglomerációs lakossági és gazdasági igényeket, beleértve a klímaváltozás hatásainak kezelését, a megújuló erőforrások fokozott bevonását és a természeti erőforrásokkal való felelős gazdálkodás szempontjainak érvényre juttatását.	S10. A közintézmények (oktatási, szociális, egészségügyi, kulturális) által nyújtott szolgáltatások a helyi/térségi demográfiai igényekhez igazodó diverzifikálása, a minőségük javítása, ezzel csökkentve a hiányosságokat, érvényesítve a hatékonyságnövelés és a térségi kapacitás-optimalizálás elvét.	S11. A növekvő lakosságszámot fenntartható módon, erőforrásként kezelő területhasználattal, a fokozódó lakhatási nehézségeket kezelő ingatlangazdálkodás, a térszerkezettel és az ingatlankínálat alakításával a lakosság áramlási folyamatainak optimalizálása	S12. Az agglomerációs lakosság digitális készségeinek, valamint az önkormányzati és vállalati szféra e-szolgáltatásainak fejlesztése célzott programok indítása révén.
--	--	---	---	--	--	---	--	---	--	---	--

Területi célok:

A Specifikus és Területi célok az Intézkedések és projektek szintjén kapcsolódnak és a Budapesti Agglomeráció településeit és térségeit a fejlesztések jellegétől függően más-más térbeli struktúrákban érintik

T1. K+F+I tevékenység és tudástransfer továbbépítése Budapest és az agglomerációs gyűrű egyes kiemelt térségi ipari szolgáltató központjaiban és csomópontokban (pl. Pest vármegyei gazdasági pólustérségek, Liszt Ferenc N.R. térsége, kaputárségek, Budapest funkcióváltó/barnamezős területein stb.)	T2. Duna menti vízi turizmus fejlesztése kiemelten az RSD térségben és a Dunakanyarban
T3. Az aktív turizmus feltételeinek javítása a Budai-hegység-Pilis-Visegrádi hegységben és a Gödöllői-dombságban	T4. A Duna és a Duna parti térségek komplex, a Dunához kapcsolódó fejlesztése (helyi sportolás, vízi turizmus és a közlekedési, azon belül tömegközlekedést tehermentesítő fejlesztések)
T5. Az agglomerációs térségi központok, alközpontok szolgáltatási színvonalának és összetételének fejlesztése	T6. A természeti környezet kiemelt védelme-megőrzése a védett természeti területeken
T7. A lakhatási nehézségek enyhítése és a fővárosi népességszökkenés mérséklése céljából kiemelten Budapest barnamezős területein a lakás kínálat nagyleptékű bővítése a lakásállomány fenntartható fejlesztésével	

Horizontális célok:

A Horizontális célok minden Specifikus vagy Területi cél elérését szolgáló Intézkedés, projekt, fejlesztés esetében elérendő további célként szerepelnek

H1. Élhetőség, életminőség javítása a fejlesztések fókuszában	H2. Környezeti fenntarthatóság, klímapolitika, zöld szempontok érvényesítése
H3. Innováció minden szinten: társadalom, gazdaság, infrastruktúra, igazgatás, együttműködési formák (innovációs ökoszisztémák építése)	H4. Reziliencia erősödése – a gyors reagálás és a rugalmas alkalmazkodás képessége
H5. Előrehaladott digitális átállás az otthonok, a települések, az intézményrendszerek és a gazdaság működésében – a rendszerek integrációja	H6. A helyi-térségi kötődés, identitás erősödése, összetartó, aktív, cselekvő helyi közösségek
H7. Partnerség, térségi és közösségi szemlélet és együttműködés a tervezésben, fejlesztésekben	H8. A fővárosból agglomerációba történő költözési hullám megelőzése, társadalmi, infrastrukturális és környezeti következményeinek integrált kezelése
H9. A helyi adottságoknak és tradícióknak megfelelő gazdasági fejlődés a sajátos adottságokkal rendelkező térségekben	

4. ábra A területfejlesztési koncepció célrendszere

2.2.2 Fejlesztési elvek

1. Minden agglomerációs fejlesztés központja az ember, az agglomerációban élők érdekeinek képviselője, életminőségének-életkörülményeinek jobbítása, szociális felzárkóztatása, esélyegyenlőségének biztosítása.
2. A helyi és térségi összefogásra, együttműködésre és munkamegosztásra alapozott fejlesztések tervezése és megvalósítása – beleértve Budapest Főváros és a Pest vármegyei agglomerációs gyűrű partneri együttműködését - az agglomeráció fejlesztési alapelve.
3. Az Agglomeráció fejlesztésével kapcsolatosan meghatározott beavatkozások maximális hatékonysággal járuljanak hozzá a térség társadalmi-gazdasági fejlesztési céljainak megvalósulásához, a kedvezőtlen folyamatok, hatások, kockázatok csökkentéséhez.
4. A fejlesztések komplex és integrált módon valósuljanak meg, a gazdaság, a helyi adottságok és a kulturális örökség kiemelt elemeinek bevonásával, egymásra építésével, a természeti környezet és zöldfelületek védelmével, az elérhető pozitív szinergiák létrehozásával.
5. A fejlesztéseket a társadalmi-, környezeti- és gazdasági-pénzügyi, illetve műszaki fenntarthatóság szempontjainak figyelembevételével kell megvalósítani.
6. A fejlesztések tervezésénél és megvalósításánál a klímaváltozás hatás-kezelésére, annak kompenzálására is fel kell készülni, továbbá elkerülni a klímaváltozást tovább rontó fejlesztéseket.
7. Beruházások telepítése, bővítése során elv a magas hozzáadott értéket teremtő fejlesztések és a barnamezős területek hasznosításának előnyben részesítése.
8. A hatékonyságnövelés, térségi szintű kapacitás-optimalizálás megvalósítása rendezőelv az intézményi ellátásban.
9. A partnerség és közösségi tervezés elvének érvényesítése, az érintett szereplők, a civil társadalom és a lakosság bevonása a tervezés és projektmegvalósítás minden szintjén.
10. A sajátos helyi-térségi viszonyokra alkalmazott, differenciált, helyspecifikus megoldások előnyben részesítése a térségi problémák kezelésében.
11. Az összes érintett működési rendszerben olyan megoldások alkalmazása és kifejlesztése, amelyek erősítik a várostérség gyors alkalmazkodó/reagáló képességét, a negatív hatások hatékony csökkentését (reziliencia).
12. Egyensúlykeresés a növekvő lakossági lakóhely iránti igények és a települési érdekek, illetve a műszaki infrastrukturális és intézményi kapacitások összehangolása, valamint a zöldinfrastruktúrák növelése és fenntartása terén.
13. Racionális területgazdálkodás elve a fenntartható térszerkezet kiegyensúlyozása érdekében.
14. A zöld, környezetileg fenntartható és optimalizált megoldások keresése és preferálása.
15. A különböző ágazati – turisztikai, kulturális, kulturális gazdaság (CGI), rekreációs-szabadidős stb. fejlesztések kapcsolódjanak össze a helyi-térségi identitás fejlesztésével, a helyi hagyományok őrzésével.
16. A digitális szolgáltatások, adatalapú döntéshozatal, valamint okosváros megoldások alkalmazása minden települési és térségi fejlesztésben.

2.3 FEJLESZTÉSEK ÉS KIEMELT OPERATÍV CÉLOK

Az Összefoglaló tervdokumentum jelen fejezetében a Budapesti Agglomeráció fejlesztésének könnyebb áttekinthetősége érdekében a Koncepció és Program struktúrájából kiemelve, tömör megfogalmazásban kerülnek bemutatásra a BA TFK keretében meghatározott legfőbb fejlesztési javaslatok, illetve egyes legfontosabb, az Operatív Programban meghatározott kiemelt operatív célok és ezek indikátorai.

Fontos kiemelni, hogy a BA TFK Koncepció és Program kötetei tartalmazzák a fejlesztések teljeskörű, részletes és a jogszabályi tartalmi követelményeknek is megfelelő bemutatását. Jelen fejezet egy olyan kivonata ennek, amely a teljesség igénye nélkül, egyes különösen hangsúlyos fejlesztési területeket mutat be.

2.3.1 A fejlesztések és kiemelt célok összefoglalása

Kiemelt operatív célok	Kiemelt operatív cél indikátorok	Cél elérésének időtávja
Nemzetközi versenyképesség erősítése P4.G.1.O1.	A folyó és vásárlóerőparitáson számított 1 főre jutó GDP tekintetében Budapest felzárkózása Prága NUTS2 régió szintjére.	2035
Innovációs potenciál erősítése P4.G.1.O1.	Az EU Regional Innovation Index (RII) besorolásban szintlépés: Budapest az erős, Pest vármegye a mérsékelt innovátor kategóriába kerülése.	2030
Pest vármegyei gyűrű gazdasági teljesítményének javítása P4.G.1.O1.	A Pest vármegyei 1 főre jutó GDP érték felzárkóztatása a fővárosi érték legalább 50%-ára.	2030
A helyben foglalkoztatás erősítése P4.G.3.O2.	A helyben foglalkoztatás 10%-os növelése 941 ezerről 1,035 millió főre.	2033
A turizmus forgalmának bővítése a Pest vármegyei gyűrűben P4.G.4.O1.	A Pest vármegyei gyűrűben a turisztikai szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számának 50%-os növekedése, 1,74 millió vendégéjszaka.	2035
A turizmus fenntartható és minőségi fejlesztése P4.G.4.O2.	Budapesten a minőségi külföldi turizmus, ehhez kapcsolódóan a MICE szegmens fejlesztése, a szálláshelyeken 5 év alatt 500 Mrd Ft-os bevétel elérése.	2031

A lakáskínálat bővítése Budapesten a lakhatási válság enyhítése érdekében P4.G.5.O1.	A fővárosban a beköltözhető lakásállomány növelése 120 ezer lakással, amelyből 80 ezer új építésű, 40 ezer meglévő reintegrált lakás.	2050
A meglévő lakásállomány műszaki állapotának korszerűsítése P4.G.5.O1.	A félkomfortos és komfort nélküli lakások együttes száma 10 400-ról 3 ezerre csökken.	2035
Az ivóvízellátó hálózat zavarmentes üzemeltetési feltételeinek javítása P3.I.1.O1.	Az AC anyagú csövek cseréje műanyag alapú csövekre Budapesten (300 km) és a Pest vármegyei agglomerációs gyűrűben (400 km).	2035
A szennyvízkezelési rendszer kapacitásának emelése P3.I.2.O1.	Az egyesített rendszerű hálózati szakaszok elválasztottá történő átépítése, +10%, 230 km.	2045
A szennyvízkezelési rendszer kapacitásainak és technológiai színvonalának bővítése P3.I.2.O1.	A technológiai fejlesztésekkel és kapacitásnöveléssel együttesen érintett szennyvíztisztító-telepek száma, 5 db.	2040
A csapadékvíz-elvezetés kiépítésének megoldása P3.I.3.O1.	A csapadékvíz elvezető hálózati rendszer ütemezett kiépítésének megvalósítása, 450 km.	2050
A kötöttpályás közösségi közlekedés elérhetőségének és vonzerejének növelése P2.K.1.O1.	A kötött pálya melletti P+R (+40%) és B+R (+80%) kapacitások növekedése.	2035
A kötöttpályás közösségi közlekedés részarányának növelése P2.K.2.O1.	A kötött pályás közlekedést választók aránya az összes utazáson belül utaskm alapon az agglomerációs gyűrű települései között (+35%) és az összes utazáson belül Budapest és az agglomerációs gyűrű viszonyában (+25%).	2035
A vasúti pályahálózat minőségi fejlesztése a kötött pályás közlekedés versenyképességének növelése érdekében P2.K.2.O1.	A jelentős korszerűsítéssel érintett vasútvonalak hossza az elmúlt 5 évben megvalósult 105 km-ről 150 km-re nő.	2035
A vasúti járműállomány korszerűsítése a kötött pályás közlekedés versenyképességének növelése érdekében P2.K.2.O2.	Vasúti kocsik átlagéletkora az agglomerációban, -20%.	2035
A közúti közlekedés hatékonyságának javítása és a torlódások mérséklése	A közúti torlódásokban eltöltött idő percben az agglomerációs gyűrűben és Budapesten, -10%.	2035

P2.K.3.O1.		
A térségi kerékpárforgalmi hálózat kiterjesztése megerősítése P2.K.3.O2.	Kerékpárforgalmi létesítménnyel összekötött települések száma, 21-ről 45-re nő.	2035
A közlekedésbiztonság javítása P2.K.4.O1.	A személyi sérüléssel járó közúti közlekedési balesetek száma 4017-ről 2000-re csökken. Ezen belül a közúti balesetekben érintett gyalogosok száma 911 főről 455 főre csökken.	2035
Az oktatási és nevelési intézmények szolgáltatási színvonalának emelése P5.H.1.O1.	Az infrastrukturálisan megújult oktatási és nevelési intézmények száma, 1000 db.	2035
Az egészségügyi intézményrendszer szolgáltatási színvonalának emelése P5.H.2. O1.	Az infrastrukturálisan megújult egészségügyi intézmények száma, 30 db.	2035
A szociális és gyermekjóléti intézményrendszer szolgáltatási színvonalának emelése P5.H.3. O1.	Az infrastrukturálisan és eszközeiben megújult szociális és gyermekjóléti intézmények száma, 50 db.	2035
Budapest nemzetközi kulturális központi szerepkörének erősítése P5.H.4 O1.	Budapesti kiemelt nemzetközi kulturális attrakciók látogatószámának 30%-os emelkedése. Kiemelt helyszínek: MŰPA, Sziget fesztivál, Szépművészeti Múzeum összes látogatószámának emelkedése 1,8 millió főről (SzF: 450 e, SzM: 900 e, MŰPA: 450 e) 2,5 millió főre.	2035
A helyi identitás kulturális hátterének megerősítése P5.H.4 O2.	Megújult kulturális intézmények száma, 100 db.	2035
A táji-természeti értékek védelme a tiszta, egészséges környezet érdekében P6.Z.1.O1.	Kék-zöld infrastruktúra fejlesztés, valamint táj- és élőhely-rehabilitáció 5 ezer hektáron.	2035
A települések sűrűn lakott belső területein a zöldfelületek növelése P1.T.3.O2	A beépítésre szánt területeken az önkormányzati kezelésű zöldfelületek növekedése 500 hektárral.	2035
A lakossági és termelő vállalkozások környezetkárosító kibocsátásainak csökkentése P6.Z.2.O2.	Az anyagában újrahasznosított települési hulladék aránya 19%-ról 40%-ra nő.	2035

<p>Az agglomerációs térség fenntartható fejlődésének a településtervezés oldaláról történő támogatása P1.T.2.O1</p>	<p>A potenciális gazdaságfejlesztési (kb. 10 ezer hektár) és lakófejlesztési terület (kb. 7,5 ezer hektár) vizsgálata a jövőbeli hasznosítás tekintetében.</p>	<p>2030</p>
<p>Az épített és táji örökség fenntartható védelme, a lakókörnyezet minőségi megújítása P1.T.3.O2.</p>	<p>A megújult önkormányzati kezelésű zöldfelületek nagysága 1500 hektárral nő.</p>	<p>2035</p>
<p>Az agglomeráció fenntartható fejlődését szolgáló, agglomerációs szintű szabályozás P1.T.2.O2.</p>	<p>Az agglomerációban az épített és természeti környezet védelmét szolgáló, az érintett önkormányzatok bevonásával történő, esetleges szabályozási módosításokra irányuló javaslatok vizsgálata.</p>	<p>2030</p>
<p>A térben növekvő funkcionális várostérség kezelése P1.T.2.O3.</p>	<p>A budapesti agglomerációs térség funkcionális térkapcsolatainak folyamatos bővülésére és térbeli kiterjedésére tekintettel a bővítés lehetőségének vizsgálata.</p>	<p>2030</p>

5. ábra Kiemelt fejlesztések és operatív célok

2.3.2 A fejlesztések és kiemelt célok bemutatása és indoklása

Általában a Budapesti Agglomeráció fejlesztéséről

A Budapesti Agglomeráció versenyképessége két erős pilléren nyugszik – a magasszintű humán tőkén és a kulturális-élhetőségi adottságokon –, miközben a nemzetközi integráltság, az intézményi háttér, a digitális infrastruktúra és a pénzügyi szolgáltatások jelentik a fő kihívásokat.

A területfejlesztési programnak ezeket a szerkezeti gyengeségeket kell kezelnie, miközben a meglévő erősségekre építve olyan fejlődési pályát határoz meg, amely közelebb viszi a Budapesti Agglomerációt a közép-európai élvonalhoz és stabilizálja regionális pozícióját.

A NEMZETKÖZI VERSENYKÉPESSÉG FEJLESZTÉSE

Budapest és agglomerációja a kiemelkedő közép-európai metropolisztérségek közé tartozik. A legtöbb hasonlóságot Béccsel és Prágával mutatja, mérete, népességszáma, történelmi múltja, tradíciói, építészete és kultúrája tekintetében egyaránt. A versenytársi elemzések alapján kimondható, hogy a **közép-európai nagytérségben jelentős központnak** és jól „bekapcsolt” HUB-nak tekinthető, ugyanakkor némiképp még elmarad az olyan európai erőközpontok térszervező erejétől, mint pl. Bécs.

Az EU RCI index szerint a munkaerőpiac, a felsőfokú oktatás és a humán tőke a Budapesti Agglomeráció kiemelkedő erősségei. A BA TFK ezért ezekre az adottságokra épít, különösen:

- tudásgazdaság,
- az innováció,
- a kutatás-fejlesztés és a
- magas hozzáadott értékű ágazatok

megerősítésével, hogy meg tudja tartani humán tőke-alapú versenyelőnyét.

Más nemzetközi indexek és várostérségi rangsorok alapján fontos további fejlesztendő területek:

- a pénzügyi-szolgáltatási szektor üzleti környezetének javítása és a fintech-innovációk támogatása,
- az Agglomeráció nemzetközi gazdasági kapcsolatrendszerének erősítése,
- a Helix-modell erősítése (kormányzati szervek, önkormányzatok, tudásközpontok, vállalkozások együttműködésének erősítése,
- a vállalkozói ökoszisztéma stabilizálása,
- az okos város (smart city) megoldások gyorsított bevezetése, a digitális szolgáltatások kiterjesztése,
- az intézményi környezet és közszolgáltatások fejlesztése – különösen az egészségügyi és környezeti infrastruktúrák terén.

A közép-európai nagyvárosok gazdasági teljesítménymutatók tekintetében Budapest jellemzően Bécs és Prága értékei mögött szerepel, ugyanakkor felzárkózó tendenciát mutat. Az is tény, hogy Prága pl. az 1 főre jutó piaci áron számított GDP tekintetében meg is előzte Bécset, míg Budapest

Regional Competitiveness Index (RCI 2.0) alapján összesített pontszáma 105,5, (EU27=100, Bécs, Prága, Varsó 110 fölött), ami alapján a „második vonalbeli feltörekvő európai nagyvárosok” csoportjába sorolható.

A magas technológiájú szolgáltatásokban foglalkoztatottak aránya, Budapest: 12,2%, Prága: 12,7%, Bécs: 8,2%, Pest vármegye: 8,5%.

némileg leszakadva követi őket, megelőzve ugyanakkor Bukarestet és Varsót. Az 1 főre jutó vásárlóerő paritásos (PPS) GDP adat alapján szintén Prága vezet, őt követi Bukarest majd Budapest, ugyanakkor Bécs az utolsó helyre csúszott a régióban.

A fentiek alapján a Budapesti Agglomeráció versenyképességi kiemelt operatív célja tíz éves időtávban, a GDP mutatók tekintetében, a **felzárkózás Prága szintjére**.

A versenyképesség alapja a gazdaság innovációs potenciája. E téren a Budapesti Agglomerációnak még jelentős fejlődésre van szüksége. Az **Európai Unió Regional Innovation Index (RII)** alapján 2025-ben a Budapest NUTS2 régió a négy fejlettségi kategóriából a harmadik, ún. mérsékelt innovátor kategóriába, Pest vármegye a leggyengébb, ún. feltörekvő innovátorok közé sorolódott.

Mivel saját kategóriáján belül Budapest és Pest vármegye egyaránt **az élbolyba tartozik**, mindkét régió esetében **reális cél öt éves időtávon belül a szintlépés**. Így Budapest Béccsel és Prágával kerülne az erős innovátor, míg Pest vármegye (ezen belül az agglomerációs gyűrű) a mérsékelt innovátor kategóriába.

6. ábra RII 2025 az EU NUTS2 régióiban

AGGLOMERÁCIÓN BELÜLI GAZDASÁGI SZERKEZETVÁLTÁS ÉS TERÜLETI KIEGYENLÍTŐDÉS

A Budapesti Agglomeráció a **hazai GDP mintegy 47%-át állítja elő**, ebből Budapest 39%-ot tesz ki. Budapestén az 1 főre jutó GDP az országos átlag 221%-a, míg a Pest vármegyei agglomerációs gyűrűben az érték az országos átlag alatti.

Utóbbi gazdasága esetében (jellemző a feldolgozóipar, logisztika, bevásárlóközpontok) a hozzáadott érték és a termelékenység jóval alacsonyabb, mint Budapestén. A cél a Pest vármegyei gyűrű gazdasága jövedelemtermelő képességének növelése, az 1 főre jutó GDP tekintetében az **5 év alatti felzárkózás a fővárosi érték legalább 50%-os szintjéhez (mintegy 9000 ezer Ft/fő)**, amelyhez szükséges:

- a vállalkozások innovativitásának növelése, hightech technológiák alkalmazása, a K+F és termékfejlesztés erősítése,
- a digitalizáció fokozása,
- a vállalati és menedzsment ismeretek és kultúra növelése a KKV-k esetében,

*GDP/fő piaci áron,
2023-ban.*

*Prága: 62,9 e euró;
Bécs: 59,8 e euró;
Budapest: 45,1 e
euró.*

GDP/fő PPS, 2023:

*Prága: 73,5 e euró;
Bukarest: 72,6 e euró;
Budapest: 64,1 e
euró;
Bécs: 52,5 e euró.*

*GDP/fő Budapesten,
2024:*

*18 801 ezer Ft/fő;
Pest vármegyében:
7172 ezer Ft/fő;
ország: 8498 ezer
Ft/fő.*

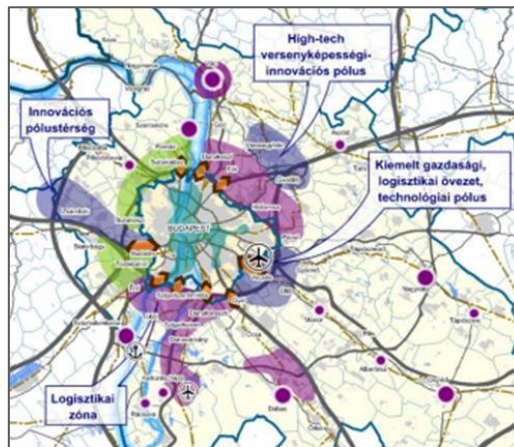
- a körforgásos gazdaság, az energiahatékonyság és a fenntarthatóság szempontjainak fokozott érvényesítése.

A Pest vármegyei gyűrű gazdaságfejlesztésében fokozott szerepet kell kapjanak a **tudásbázisok, innovációs központok**, a gazdasági kamarák és az állami gazdaságfejlesztő szervezetek.

Az agglomerációs gyűrűn belül versenyképességi (high-tech innovációs-technológiai-logisztikai) pólusok kerültek kijelölésre, amelyek e funkciók és fejlesztések területi koncentrációit jelentik. A pólusok jellemzően a budapesti kaputérsekben, autópálya csomópontokban alakultak ki, pl. az M1-M7, az M5 vagy az M3 bevezető szakaszainak térségében.

A gazdaságfejlesztési pólusok között különleges szerepkörrel bír a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér térsége, ahol a magas szintű logisztikai, üzleti és egyéb szolgáltatások egyre erőteljesebb sűrűsödése valósul meg.

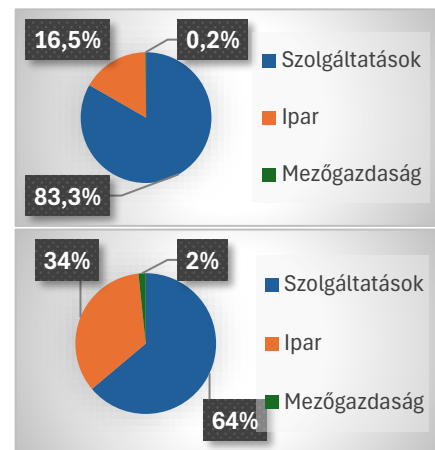
A pólusok a Pest vármegyei agglomerációs gyűrű gazdaságának kiemelt fókuszai, ahol szükséges a magas szintű technológiai innováció fokozott támogatása a gazdasági teljesítmény fokozása érdekében.

7. ábra Gazdaságfejlesztési pólusok az agglomerációs gyűrűben
(Forrás: Pest vm TFK)

A főváros és a Pest vármegyei agglomerációs gyűrű között sokrétű, kölcsönös egymásrautaltság alakult ki.

A gazdaság vonatkozásában ez a területi alapú munkamegosztásban, a munkaerő-mobilitásban, az üzleti szolgáltatások, kiemelten a logisztika, az ipar és a kereskedelem területein fejeződik ki.

8. ábra Szektorok megoszlása Budapesten (felső ábra) és Pest vármegyében (alsó ábra)

ALKÖZPONTOK FEJLŐDÉSE, HELYBEN LÉTREJÖVŐ MUNKAHELYEK

A Budapesti Agglomeráció meghatározó jellemzője a napi szintű ingázás, agglomerációs gyűrű-főváros, főváros-gyűrű és agglomerációs gyűrűn belüli viszonylatban is. Az ingázás a gépjármű forgalom legnagyobb generálója, ráadásul a közösségi közlekedés aránya csökken, kiemelt fontosságú a **helyben foglalkoztatás szintjének növelése**, elsősorban a Pest vármegyei gyűrűben.

Ehhez szükséges:

- a funkcionális alközpontok megerősítése, a gazdasági (kereskedelmi, szolgáltató) és intézményi (közszolgáltatások) funkciók minőségi javítása;
- kompakt város jellemzők kialakítása: jó térségi elérhetőség, vonzó, tiszta, zöld települési környezet és központok;
- továbbá új, versenyképes munkahelyek létrehozása, a meglévők megtartása, a munkakörülmények javítása.

Helyben foglalkoztatottak száma a Budapesti Agglomerációban, 2022-ben:

*941 ezer fő.
10%-os növekedés esetén 2033-ban 1 035 ezer fő.*

(Céldátum: 2033. évi népszámlálás).

A helyben lakó és dolgozó foglalkoztatottak száma 2011-2022 között 15%-os növekedés mutatott. Így reális cél a következő népszámlálás időpontjáig a **további 10%-os növekedés** (1,035 millió fő) 2033-ig.

MINŐSÉGI ÉS FENNTARTHATÓ TURIZMUSFEJLESZTÉS

Budapest a hazai turizmus kiemelt célterülete, a nemzetközi turisztikai forgalom döntő részben a fővárosba irányul.

A cél Budapest tekintetében a **nemzetközi, magas fizetőképességű turizmus volumenének növelése**. Ennek fő tényezője a hivatás (üzleti) turizmus (MICE*) fejlesztése, amelyhez kiemelten szükséges a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér kötőpályás elérhetőségének megoldása és a magas minőségű rendezvényhelyszínek, illetve 4-5 csillagos szállodák számának és kapacitásainak növelése. A jelen trendek alapján **reális cél, hogy 5 év alatt a bevétel meghaladja az 500 Mrd Ft-os értéket is**.

A Pest vármegyei gyűrű településeinek a hétvégi rekreációs turizmus a jellemző, a nemzetközi turizmus lehetőségeiből kevésbé részesülnek. Ezért **cél a gyűrűben a turizmus kínálatának és fogadókapacitásainak minőségi és mennyiségi bővítése**, a Budapestre irányuló forgalom legalább egy kisebb részének vonzása. Mivel a növekedés itt is jellemző, 2015-2024 között másfélszeres, **reális cél 2035-re a további 50%-os forgalomnövekedés, ami 1,7 millió vendégéjszakát jelenthet**.

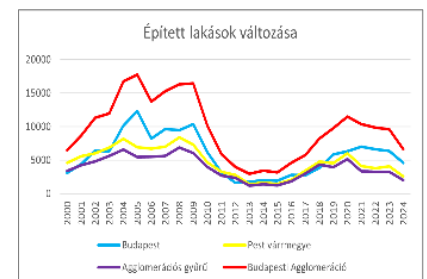
2024-ben a vendégéjszakák száma Budapesten 16 mő, az összes hazai külföldi vendégéjszaka 62%-a. 2025-ben további 12% növekedés történt. A szálláshelyek árbevétele 2025-ben meghaladta a 380 Mrd Ft-ot (2022-ben 210 Mrd Ft).

*MICE turizmus: értekezletek, konferenciák és kiállítások, kongresszusok stb.

A LAKÁSHELYZET JAVÍTÁSA AZ AGGLOMERÁCIÓBAN

A Budapesti Agglomerációban komoly nehézséggel néznek szembe az első lakásvásárlás előtt állók. A kereslet jelentősen elszakadt a lassan bővülő kínálatától, ami **extrém magas ingatlanárakat** eredményezett. Különösen igaz ez Budapesten, ahol nagy számú és elérhető árú új lakás, illetve bérlakás létesítése szükséges a lakhatási lehetőségek javítása, egyben az agglomerációba való kiáramlás fékezése érdekében.

A Pest vármegyei agglomerációs gyűrűben ugyanakkor az elmúlt évek/évtizedek nagymértékű kitelepülése által gerjesztett lakóvezeti fejlesztések okoznak gondot. A prognózisok további bő **200 ezer fős népességnövekedést** jeleznek 2050-ig. A közlekedési és közműrendszerek, illetve az intézményrendszer kapacitásai nehezen boldogulnak a növekvő népesség ellátásával és jelentős többletterhet raknak az

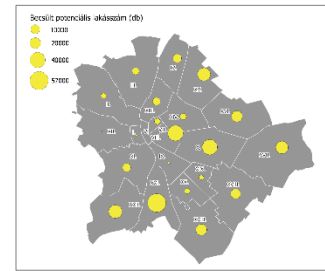

9. ábra Épített lakások mennyiségének évenkénti változása 2000 és 2023 között (Forrás: KSH)

önkormányzatokra. A nagyütemű kitelepülés, a lakóterületek szétterülése szűkíti a zöldfelületeket és számos környezeti problémával terheli az agglomerációt. Kiemelkedik a napi ingázás növekedését gerjesztő hatása, hiszen az agglomerációs gyűrűbe költözők munkahelyei jellemzően továbbra is Budapesten vannak.

Mindezekre tekintettel kiemelt cél **a lakáskínálat növelése Budapest fejlesztési célterületein**. A cél 25 éves időtávban a fővárosban a beköltözhető **lakásállomány növelése 120 ezer lakással**, amelyből 80 ezer új építésű, 40 ezer meglévő reinteegrált lakás.

A fentiek mellett ugyanilyen fontos **a meglévő lakásállomány megújítása**, korszerűsítése. A félkomfortos és komfort nélküli lakások együttes száma 2011 óta 74%-al csökkent, ami kb. 30 ezer db lakás komfortfokozat emelkedését jelenti. A még fennmaradó mintegy 10 ezer db fenti besorolású lakás hasonló arányú komfortfokozat emelkedése esetében reális ezek **3 ezer db alá csökkenése 2035-ig**.

10. ábra A fővárosban rendelkezésre álló lakóterületi tartalék alapján építhető becsült potenciális lakásszám

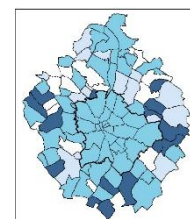
VÍZIKÖZMŰ FEJLESZTÉSEK – A FENNTARTHATÓ MŰKÖDÉS ALAPJAI

A közműellátottság a Budapesti Agglomerációban a mutatószámok alapján országos átlag feletti, de ellátottsági hiányosságok és jelentős fejlesztési igények az agglomeráció minden térségében fölmerülnek. Prioritás a település beépítésre szánt területén élő, még el nem látott fogyasztók ellátásának megoldása, amelyhez a hálózatok fejlesztése szükséges.

- A vízbázisok védelme nem mindenhol megfelelő.
- Az üzemelő technológiák a maximális kapacitás határán működnek.
- Az új bekötési igényeket egyes víziközmű szolgáltatók fejlesztések hiányában nem tudják biztosítani, ami az iparfejlesztést gátolja.
- Az ivóvízhálózatokban a növekvő hálózati veszteség, kutak kapacitása, az esetenkénti meghibásodások ellátási zavarokat okoznak.

A legnagyobb hiányosság **a csapadékvíz elvezetésében van**, ahol a kiépítettség szinte csak a települések központjában tekinthető megfelelőnek.

11. ábra Ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya (%) (Forrás: KSH)

A **szennyvízelvezetés- és kezelés** kapacitásproblémáira és a csapadékvizek okozta ingadozó terhelésváltozásra - amely az üzemeltetés és a tisztítási hatások szempontjából is kedvezőtlen -, részben megoldás az egyesített rendszerben üzemelő **hálózatok elválasztása**, és a **csapadékvízvezető rendszerek** fejlesztése.

A jelenleg határon működő tisztítótelepeken a kapacitások bővítésére vonatkozó igény a lakóterületi- és gazdaságfejlesztési folyamatok függvénye, ami térségenként eltérő lehet.

A 2025-ben hatályba lépett **új EU-s szennyvízdirektíva** a tisztítási hatások növelését, a keletkező tisztított víznek és szennyvíziszapoknak a körforgásos gazdaság követelményeinek megfelelő hasznosítását is célozza, ami a tisztítótelepek **komplex technológiai megújulását** is megköveteli (a tisztítókapacitás igény szerinti növelése mellett tisztítási hatások, szennyvíziszap-kezelés).

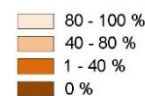
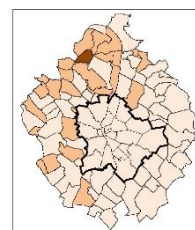
Kiemelt célok 2035-2050-es időtávban:

- az **ivóvízellátó hálózat** tekintetében az ac anyagú csövek cseréje műanyag alapú csövekre **Budapesten (300 km)** és a Pest vármegyei **agglomerációs gyűrűben (400 km)**;
- a **szennyvízkezelési rendszer** tekintetében egyesített rendszerű hálózati szakaszok elválasztottá történő átépítése, **+10%, 230 km-en**;
- a **csapadékvíz elvezető** hálózati rendszer építése **450 km-en**.
- A **technológiai fejlesztésekkel** és **kapacitásnöveléssel** együttesen érintett szennyvíztisztító-telepek száma, **+ 5 db**.

AZ AGGLOMERÁCIÓS KÖZLEKEDÉSI RENDSZER FEJLESZTÉSE, HATÉKONYABBÁ ÉS ZÖLDEBBÉ TÉTELE

A Budapesti Agglomeráció pólusszerépéből adódik, hogy az országosnál jelentősen magasabb gazdasági teljesítményt és jövedelemszintet képes biztosítani, ám ehhez az életminőséget rontó, kedvezőtlen hatások is kapcsolódnak. A napi ingázás és a cél- illetve tranzit jellegű személy- és áruforgalom révén az úthálózatok túltelítettek, egyes napszakokban állandósultak a torlódások, jelentős a zsúfoltság, a balesetveszély és a közlekedési forrású környezetszennyezés. A növekvő számú ingaforgalomban a közösségi közlekedés aránya csökken, ami különösen kedvezőtlen tendencia.

Az **ingázás mérséklése** érdekében az egyik kiemelt prioritás a közösségi közlekedés – különösen a nagyvasúti és HÉV-rendszer - arányának növelése a napi mobilitási folyamatokban. Ezért cél, hogy a **kötött pályás közlekedést választók aránya** az összes utazáson belül az agglomerációs gyűrű települései között **35%-al**, Budapest és az agglomerációs gyűrű viszonyában **25%-al nőjön** 2035-ig.

12. ábra Közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (%)
(Forrás: KSH)

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/3019 irányelve a települési szennyvíz kezeléséről.

Nagyvasút, HÉV, városi és elővárosi vasúti szolgáltatások szerepének megerősítése.

Ezzel szoros összefüggésben áll az intermodalitás fejlesztése. A **P+R és B+R kapacitások növelése** hozzájárul az egyéni gépjárműhasználat és a közösségi közlekedés közötti módváltás ösztönzéséhez az agglomerációs gyűrű településeiről induló ingázási relációkban, miáltal csökken a fővárosba irányuló egyéni gépjárműforgalom. Cél a kötött pálya melletti **P+R 40%-al** és **B+R kapacitások 80%-al** való növekedése 2035-ig.

Mindezek megvalósulása révén reális cél, hogy 2035-re a **közúti torlódásokban eltöltött idő** csökkenjen az agglomerációs gyűrűben és Budapesten **10%-al**.

A fenti célok eléréséhez nélkülözhetetlen az elővárosi kötött pályás közlekedés minőségi fejlesztése annak érdekében, hogy az utazók minél nagyobb része válassza azt a napi utazásához. Ehhez szükséges a **szolgáltatás menetrendi megbízhatóságát és az utazási időket csökkentését** meghatározó infrastruktúra fejlesztése a vasúti pályahálózat műszaki állapota és kapacitásai tekintetében. Az elmúlt 5 évben mintegy 105 km vasútvonal esett át jelentős korszerűsítésen, ennek **150 km-re növelése** a cél 2035-ig.

Ugyanilyen fontos az **elővárosi vasúti járműállomány megújítása**, ami nagy mértékben járul hozzá a vasúti közlekedés vonzerejének, de az energiahatékonyság növeléséhez is. Cél a **vasúti kocsik átlagéletkorának 20%-os csökkentése** az agglomerációban 2035-ig.

*A Budapesti Agglomerációban a naponta bejáró foglalkoztatottak száma összesen: 658 ezer fő.
Budapest: 438 ezer fő.
Agglomerációs gyűrű: 219 ezer fő (KSH).*

AZ EGYÉNI KÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSÉNEK ZÖLD ÚTJA A KERÉKPÁROS HÁLÓZATOK FEJLESZTÉSE

Az agglomeráció számos térségében a kerékpáros közlekedés potenciálja jelenleg alulhasznosított elsősorban az összefüggő, biztonságos és közvetlen településközi kerékpárforgalmi létesítmények hiánya miatt.

A cél az agglomeráció **települései közötti kerékpárforgalmi kapcsolatok bővítésére** és hálózati szintű összekapcsolására irányul, a hivatásforgalmi és vegyes használatú kerékpárforgalmi útvonalak tekintetében egyaránt: a kerékpárforgalmi létesítménnyel összekötött **települések száma 21-ről 45-re nő 2032-ig**. Megvalósulása csökkenti a napi gépjármű alapú ingázást és növeli a térségi turisztikai potenciált.

KEVESEBB BALESET - A KÖZLEKEDÉSBIZTONSÁG JAVÍTÁSA

Az agglomerációs települések bel- és külterületi közúthálózatán bekövetkező **balesetek számának csökkentése** kiemelt cél. Ezen belül is fontosak a sérülékeny közlekedői csoportok (kiemelten a gyalogosok) védelmére fókuszáló komplex fejlesztések.

Ezek magukban foglalják a közlekedési infrastruktúra biztonsági szintjének javítását, a forgalomcsillapított és konfliktusmentes közlekedési környezet kialakítását, a közlekedési szabályok betartását és a közlekedési kultúra fejlesztését.

A fejlesztések eredményeként a személyi sérüléssel járó közúti közlekedési balesetek száma **4017-ről 2000-re csökken**; ezen belül a gyalogosok száma 911-ről 455 főre.

*Kiemelt célterületek:
települési
csomópontok,
átkelési pontok,
iskolák és
intézmények
környezete, valamint
a kerékpáros
főhálózat és annak
városi kapcsolódásai.*

MINŐSÉGI KÖZSZOLGÁLTATÁSOK

Az olyan közszolgáltatások és humán intézményi ellátottság, mint az oktatás, az egészségügy vagy a szociális ellátás, ennek minősége és kapacitásai alapvető fontosságúak az agglomeráció lakosságának életminősége szempontjából, és a versenyképességet is meghatározzák.

Köznevelés és oktatás

A nevelési-oktatási intézményekre, beleértve a zömmel budapesti központú egyetemi campusokat is, jellemző a magas oktatási-képzési színvonal, országon belül és nemzetközi szinten is kiemelkedő eredményekkel.

A kapacitások az agglomeráción belül általában megfelelőek, bár térségenként előfordulnak túltelthségek és kihasználatlan kapacitások is.

Az eszközállomány, az infrastruktúra és az épületállomány ugyanakkor továbbra is jelentős fejlesztésre és energetikai megújításra szorul. Fontos a digitalizáció és a szemléletváltás, a világ gyorsan bekövetkező változásaira való rugalmas és proaktív reagálás. Agglomerációs célkitűzés az oktatási és nevelési intézmények infrastrukturális megújulása, **1000 db feladatellátási hely értékkel, 2035-re.**

A demográfiai prognózisokból adódóan, az agglomerációs gyűrű népességének növekedése és a fiatalok magasabb arány miatt kapacitáshiány alakulhat ki az oktatási intézményekben.

Egészségügy

Az agglomerációban az egészségügyi ellátórendszer jelentős mértékben a budapesti ellátórendszerre támaszkodik, a helyben elérhető szolgáltatások korlátozottak, minőségi és mennyiségi problémákkal küzdenek. Az esetenként hosszú várakozási idők, zsúfoltság és a lakóhelytől távoli ellátóhely problémák kezelését szolgálja a **2035-ig 30 db közegészségügyi intézmény** infrastrukturális megújítása.

Az operatív cél teljesülése esetén az ellátórendszer területi egyenlőtlenségei oldódnak, és a színvonalas és szakterületeket tekintve diverz szolgáltatások helyi és járási szintű elérése javul.

Erősség, hogy a százat meghaladó működő kórházi ágyval rendelkező fekvőbeteg-ellátást végző intézmények száma a Pest vármegyei agglomerációs gyűrűben magas (5 db).

Szociális ellátás

A szociális szféra szolgáltatásainak az agglomerációs szintű hozzáférése nem mindenhol kiegyenlített, a közszolgáltatások minősége javítható, az infrastrukturális adottságok fejlesztendők. A gyermekjóléti (bölcsődei) intézményrendszer jelentős kapacitásbeli és minőségi fejlődésen ment keresztül, de további fejlesztése indokolt a munkaerőpiaci szempontok miatt is (pl. kisgyermekes anyák munkavállalása). **Az idősellátás jelentősebb gondokkal küzd**, mind a nappali és bentlakásos, mind az otthoni ellátás tekintetében.

A cél elérése esetén a szolgáltatásokhoz való hozzáférés érdemben növekszik, minősége és hatékonysága javul: **2035-ig 50 db infrastrukturálisan és eszközeiben megújult** szociális és gyermekjóléti intézmény.

Az agglomerációs gyűrűben a fiatalos, növekvő létszámú népesség a bölcsődei ellátásban is kapacitás gondokat okozhat.

KULTÚRA, NEMZETKÖZI ATTRAKCIÓK, HELYI IDENTITÁS

Budapest európai viszonylatban is kiemelkedő kulturális központ, ahol számos nemzetközi jelentőségű kulturális esemény kap helyet. Ezen szerepkör fenntartása és további megerősítése kulturális és turisztikai szempontból is fontos.

Kiemelt cél **a fővárosi nemzetközi rangú attrakciók látogatószámának 30%-os növekedése**, ami egyben a minőségi turizmus célkitűzéshez is kapcsolódik. Ilyenek pl. a Sziget fesztivál, a Szépművészeti Múzeum és a MÜPA, amelyek esetében az **összesített látogatószám 1,8 millió főről 2,5 millió főre való emelkedése** a cél 2035-ig.

A cél elérése esetén Budapest európai kulturális központi funkciói tovább erősödnek, és ennek jótékony hatásai városhatárokon túlterjedve az agglomerációs gyűrű központjaira is kiterjednek.

*Becsült éves látogatószámok:
Sziget fesztivál (450 ezer fő),
Szépművészeti Múzeum (900 ezer fő),
MÜPA (450 ezer fő).*

A kulturális turizmus minőségi attrakció kínálata - egyéb szabadidős lehetőségekkel együtt - fontos kiegészítő eleme a MICE turizmus fejlesztésének is.

A Pest vármegyei gyűrű kulturális fejlesztése érdekében a **meglévő helyi és térségi hagyományokra és a kulturális-művészeti innovációra** kell építeni: a hagyományok, illetve kortárs értékteremtés fejlesztésével a helyi identitás erősödik, egyben új lehetőségeket is teremt a művelődés, a kreatív gazdaság és a turisztika területein. A cél ezen törekvések infrastrukturális háttérének fejlesztése, **2035-ig 100 db kulturális intézmény megújítása**.

ZÖLDHÁLÓZATOK FEJLESZTÉSE, ZÖLDFELÜLETEK NÖVELÉSE

A kiemelt térség különösen gazdag természeti örökséggel, sokszínű, változatos táji adottságokkal bír, amely bővelkedik értékes természetközeli területekben, ökológiai szolgáltatásai sokrétűek. A Pilis, a Dunakanyar, a Ráckevei-Dunaág vagy a Gödöllői dombság természeti értékeiken túl a lakosság szabadidős-rekreációs igényeinek kielégítésében is fontos szerepet játszik.

A kék-zöld infrastruktúra a térszerkezet egyik legfontosabb eleme, amely hozzájárul a magasabb életminőséghez és a táj- és természeti értékek védelméhez. A Budapesti Agglomerációban nagy nyomás alatt áll: a lakó- és gazdasági funkciók, illetve a közlekedési rendszerek sok esetben a zöldfelületek rovására terjeszkednek és a burkolt felületek arányát növelik.

Ezért kiemelt cél a **zöldfelületek jelentős bővítése, 2035-ig legalább 5 ezer hektáron kék-zöld infrastruktúra fejlesztéssel, táj- és élőhely-rehabilitációval.**

13. ábra Országos jelentőségű természetvédelmi területek, természeti emlékek (Forrás: OKIR)

A KÖRNYEZET VÉDELME, HULLADÉK KIBOCSÁTÁS CSÖKKENTÉSE

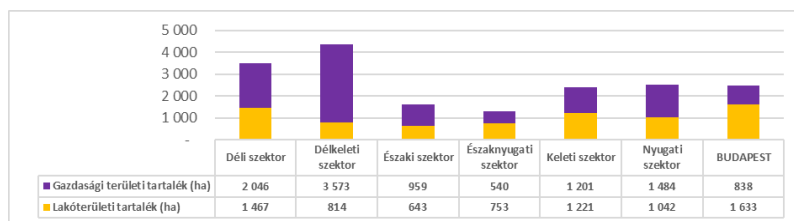
A gazdaság és a társadalom működésének környezeti elemeket terhelő kibocsátásai az agglomerációban koncentráltan jelennek meg. A kibocsátások csökkentésével a környezet minősége és a települések élhetősége javul, a kedvezőtlen agglomerációs folyamatok lassulnak, illetve új gazdasági lehetőségek jelennek meg a helyi vállalkozások számára. Kiemelt cél az összes települési hulladékon belül az anyagában újrahasznosított települési hulladék jelenlegi **19%-os arányának növelése 40%-ra, 2035-re.**

POTENCIÁLIS FEJLESZTÉSI TERÜLETEK VIZSGÁLATA

Az agglomeráció területén egyre erőteljesebb konfliktusforrást jelent az érdeklődés a lakóterületek és lakásállomány bővülésére (kiemelten az agglomerációs gyűrűben!), továbbá a gazdasági (zöldmezős) beruházások területigényének kielégítésére vonatkozó igények, és az ezzel szembenálló, a települések élhetőségére, a zöldfelületek bővítésére és a természeti értékek megőrzésére, illetve a közlekedési hálózatok túlterheltségének enyhítésére (ingázás csökkentésére) irányuló törekvések között.

A Budapesti Agglomeráció területén előzetes felmérések alapján mintegy 7,5 ezer hektár szabályozott lakófejlesztési és kb. 10 ezer hektár gazdaságfejlesztési terület található. **E potenciális területek pontos meghatározása, részletes felmérése szükséges** ahhoz, hogy megalapozottan, a települési és környezeti, másrészt a versenyképességi, és lakhatási szempontokat is mérlegelve lehessen dönteni e területek hasznosításáról. A cél a **felmérések megkezdése**, adatbázis összeállítása, települési tervek és szándékok vizsgálata.

14. ábra Tartalék területek az agglomeráció szektoraiban

A területi fejlesztési potenciál a települések terveiben lakó- vagy gazdasági területként már kijelölt, de még beépítetlen tartalék területei.

ZÖLDFELÜLETEK – A TELEPÜLÉSI KÖRNYEZET FEJLESZTÉSE

A természeti és épített örökség a Budapesti Agglomeráció kiegyensúlyozott társadalmi-gazdasági fejlődésének és az élhető települési környezet egyik legfontosabb sarokköve, ezek megőrzése és fejlesztése nélkül az agglomeráció hosszú távon nem lesz képes érdemi fejlődésre.

A települési épített környezet alakítása és védelme a települési terveken keresztül kell szolgálja ezen célkitűzést. Kiemelt cél, hogy a megújult önkormányzati kezelésű **zöldfelületek nagysága 1500 hektárral növekedjen** 2035-ig.

A települések élhetősége és a klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak enyhítése érdekében a települések beépítésre szánt területein, kiemelten a sűrűn lakott belvárosi területeken fontos a **gondozott zöldfelületek növelése**. Ez jelentősen csökkenti a hőszigetelést, a zajt, illetve javítja a levegőminőséget. Ezért a cél 2035-ig **500 hektárral növelni** az önkormányzatok által kezelt **zöldfelületeket**.

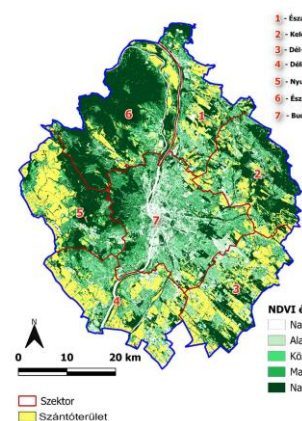
Az épített és táji örökség hatékony védelmének megvalósulása esetén javulnak a rekreációs és turisztikai feltételek, a helyi identitás tovább erősödik, az ökológiai állapotok javulásával növekszik az értékes élőhelyek gazdagsága, a klímareziliencia javul.

TÚLÉPÜLÉS, AGGLOMERÁCIÓS SZINTŰ SZABÁLYOZÁS

Általános, a területhasználatot érintő és számos települési önkormányzat által kiemelt problémahalmaz a **lakóterületi túlépítés, szétterülés** (urban sprawl), és ezzel összefüggésben a volt zártkerti területek nem kívánatos beépülése, a korábban üdülőterületnek szánt területek lakóterületként való használata. Kiemelt probléma ezzel összefüggésben a közművek biztosítása, a csapadékvíz kezelése, a burkolt felületek arányának növekedése és a zöldfelületek csökkenése.

A települési önkormányzatok a kártalanítási jogszabályok miatt csak korlátozott mértékben képesek befolyást gyakorolni több olyan folyamatra, ami a fenntartható fejlődésüket érinti, pl. beépítésre nem szánt területbe való visszasorolásra, vagy a beépítési sűrűség csökkentésére. Az önkormányzatok részéről megfogalmazódik az igény **az épített környezetre vonatkozó jogi szabályozás módosítására és agglomerációs szintű szabályozás kialakítására**. Ez olyan eszközt adhat az önkormányzatok számára, amellyel elejét vehetik vagy mérsékelni tudják a települések és a környezet számára egyaránt kedvezőtlen folyamatokat.

A célkitűzés az **erre irányuló vizsgálatok megkezdése**, információk gyűjtése.

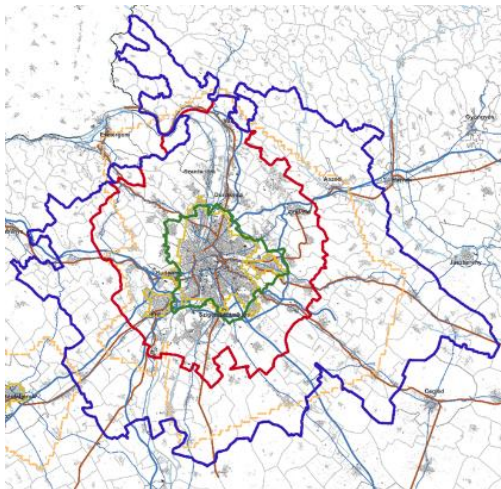

15. ábra NDVI érték (vegetációs index) a Budapesti Agglomeráció szektoraiban (Forrás: MATE elemzés)

FUNKCIONÁLIS VÁROSTÉRSÉG

A Budapest vonzáskörzetében kialakult agglomerációs gyűrű fő szervezőerői és folyamatai természetesen nem állnak meg a jogszabályi-adminisztrációs határoknál. Ahogy az elmúlt évszázadok urbanizációs folyamatai is a térbeli és funkcionális bővülésről, az agglomerálódó térség tágulásáról szóltak, a **Budapest Agglomeráció, mint funkcionális várostérség**, ma is egyre inkább növekszik.

16. ábra Budapest funkcionális várostérség (kék vonal); Budapesti Agglomeráció (piros vonal) (Forrás: Eurostat)

A térbeli terjedés fő irányait meghatározzák a nagy közlekedési infrastruktúrák és a természeti adottságok, motorjai pedig a gazdaság bővülése, a munkaerőpiaci folyamatok, az ingatlanpiac és a lakhatási igények és szükségletek. Mivel létező tendenciákról és folyamatokról van szó, azokkal már rövid- és középtávon is számolni kell a Budapesti Agglomeráció fenntartható élheterő és versenyképes fejlesztése során. Az agglomeráció esetleges bővítésének átgondolását alapos vizsgálatok kell megelőzzék és megalapozzák.

Funkcionális Várostérség (FUA) Eurostat és OECD meghatározás szerint: funkcionális kapcsolatok (pl. ingázás, gazdasági kapcsolatok) alapján kijelölt tér.

A budapesti FUA 199 települést foglal magába és kiterjed Budapestre, Pest vármegye szinte teljes területére, kis részben Fejér, Komárom-Esztergom és Nógrád vármegyék néhány településére is.

3 A BUDAPESTI AGGLOMERÁCIÓ TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA ÉS PROGRAMJA - KIVONAT

3.1 A HELYZETÉRTÉKELÉS ÖSSZEFOGLALÁSA

3.1.1 A térség rövid bemutatása

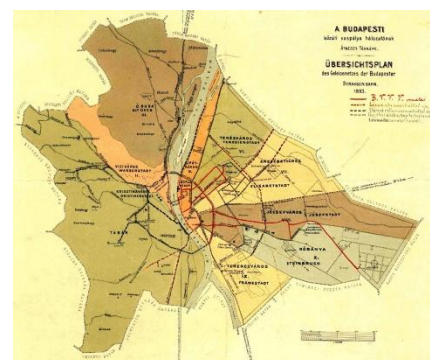
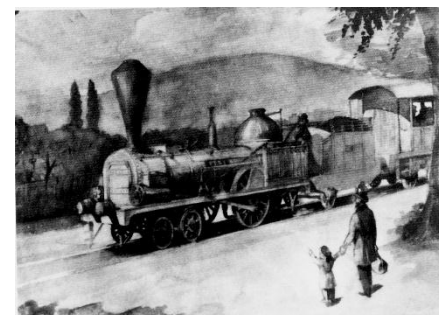
A Budapesti Agglomeráció rövid története

A Budapesti Agglomeráció története a XIX. századig nyúlik vissza. Ekkor a jelenlegi főváros akkor még külön-külön létező városai (Pest, Buda és Óbuda) voltak jelen. Buda és Pest a 19. sz. első felében vált az ország politikai, társadalmi-gazdasági fővárosává. A század közepén már jelentős infrastrukturális fejlesztések kezdődtek, pl. megépült a Széchenyi lánchíd, és a jelenlegi agglomeráció területén az ország első vasútvonala 1846-ban, Pest és Vác között. A Kiegyezés időszakától kezdve a társadalmi-gazdasági struktúrák modernizációja és a polgári társadalom átalakulása figyelhető meg, ami a fővárosban és térségében egyaránt jelentős népességnövekedéssel társult.

1873-ban a három település összeolvadásával jött létre Budapest, ami 1892-ben székesfővárosi rangot kapott, így egy szintre emelkedett az Osztrák-Magyar Monarchia másik székesfővárosával, Béccsel. A főváros ebben az időszakban robbanásszerű fejlődésen ment keresztül, gazdasági, kulturális és infrastruktúra szempontból egyaránt. Jelentős iparterületek épültek a közigazgatási területén belül, valamint az út, a vasúthálózat, beleértve Európa első kontinentális földalattiját is, a villamoshálózat és a közműhálózatok is hatalmasat fejlődtek, amely szintén a társadalmi-gazdasági fejlődéshez és a város növekedéséhez járult hozzá. A századfordulóra világvárosi szintre jutott Budapest főváros. A körülötte lévő – jelenlegi peremkerületi, illetve Pest vármegyei agglomerációs – térség ugyanakkor még döntően vidékies jelleget mutatott, leginkább a főváros élelmiszerellátásában játszott szerepet.

A világháborúk alatt a főváros melletti települések Budapesthez való csatolása kerül előtérbe, ami végül 1950-ben valósul meg 7 megyei város és 16 nagyközség beolvasztásával (Nagy-Budapest). Így alakult ki a mai főváros, ám ekkor még csak 22 kerülettel. A Budapesti agglomerációra, mint térségre 1971-ig kell várni, ekkor lettek a határai hivatalosan is megállapítva, de a térség még csak 44 települést foglalt magába. A lehatárolás az ingázás mértékére, a közlekedési kapcsolatokra, valamint rekreációs kapcsolatok szorosságára támaszkodott. A jelenlegi hivatalos Budapesti Agglomeráció mai határait először a 89/1997-es kormányrendelet, majd a 2005. évi LXIV. törvény szabályozta, mely kijelölte a 80 Pest vármegyei települést és a fővárost. Ekkor jelölték ki a hat agglomerációs szektort is.

A Budapesti Agglomeráció meghatározását az Országos Területrendezési Tervről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény tartalmazza.

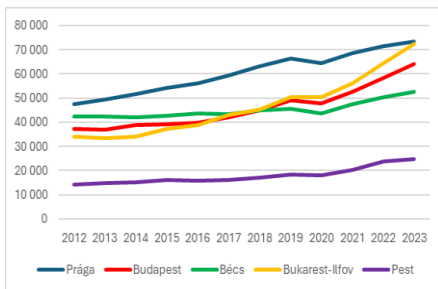

A Budapesti Agglomeráció rövid bemutatása

A Budapesti Agglomeráció hivatalos területén mintegy 2,6 millió fő él (Budapest kb. 1,7 millió fő, Pest vármegyei agglomerációs gyűrű kb. 900 ezer fő). A valós számok ennél magasabb értékeket is mutathatnak. A funkcionális várostérség népessége a 3 millió főt is meghaladja. A főváros lakosság száma enyhén csökken vagy stagnál, az agglomerációs gyűrű és Pest vármegye népessége nő – ennek oka az idevándorlás, amelyben a legnagyobb volument a Budapestről kiköltözők teszik ki. A demográfiai prognózisok az elkövetkező 20-30 évre Közép-Magyarországon 200 ezer fő fölötti népességnövekedést jeleznek, aminek jövőbeli eloszlása (Budapest, agglomerációs gyűrű, Pest Vármegye agglomerációs gyűrűn kívüli része) számos tényezőnek a függvénye.

*Közép-Magyarország:
Budapest és Pest
vármegye együtt.
Az Eurostat NUTS
rendszer szerinti
metropolisztérség
(metropolitan
region).*

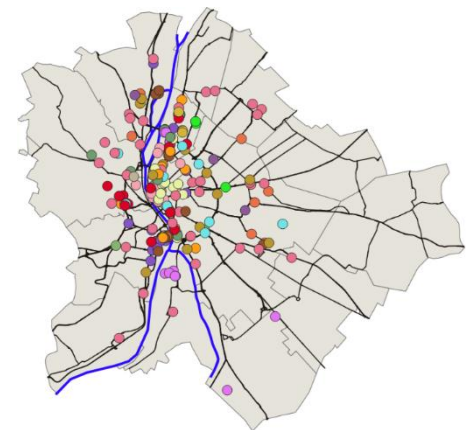
A Budapesti Agglomeráció kiemelkedő növekedési pólus a közép-európai nagyvárosi várostérségek hálózatában. Népességszáma, gazdasági teljesítménye alapján Bécs, Prága, Varsó és Bukarest tekinthető hasonló paraméterekkel rendelkező várostérségnek, bár közülük Bécsset eggyel

17. ábra 1 főre jutó GDP (PPS) NUTS2 régiókban 2023-ban (Forrás: Eurostat)

A térség kitüntetett helyet foglal el Magyarország tér- és gazdasági szerkezetében és a gazdasági termelés volumenében egyaránt. Az itt élő mintegy 2,6 millió ember a hazai népesség 27%-át, a foglalkoztatottak 29,3%-át képviseli. Az agglomeráció állítja elő az ország GDP-jének mintegy 47%-át, ebből Budapest - amelynek lakosság száma az ország népességének 18%-a -, a 39%-át. A főváros GDP-je (GDP/fő vásárlóerő paritáson) 2023-ban az EU átlag 168%-án állt, míg Pest vármegyéé 65%-on.

A gazdaság szerkezet területileg megosztott, térbeli jellemzőiben jelentős a különbség Budapest és Pest vármegye között, utóbbi gazdasági teljesítménye elmarad a fővárosétól. Budapesten nagyobb a magas szintű és termelékenységgű üzleti-pénzügyi, IKT és egyéb szolgáltatások, a turizmus és a kiskereskedelem, illetve a tudásalapú gazdaság aránya. Fontos hangsúlyozni, hogy a két egység minden tekintetben (társadalmi-gazdasági, infrastrukturális stb.) szorosan egymásba fűződve működik: a főváros biztosítja a munkahelyek és vállalközi kapcsolatok jelentős számát az agglomerációs gyűrű részére is, míg a Pest vármegyei gyűrű képezi a Budapesten túli elsődleges munkaerőbázist, továbbá a fővárost ellátó logisztikai-kereskedelmi funkciók nagy részét, továbbá a vármegyében az ipari termelés is jelentős.

18. ábra A szolgáltató szektor központja Budapesten (bankok, biztosítók, TNC központok, szállodák, plázák, színházak, K+F stb.)

Mint közép-európai regionális pólus, Budapest és térsége a transzeurópai közlekedési hálózatoknak (TEN-T) is kiemelt csomópontja, a közúti, vasúti, légi és folyami közlekedés tekintetében egyaránt. Ennek köszönhető a Budapesti Agglomeráció nemzetközi szinten is kiemelkedő logisztikai szerepköre, ami ugyanakkor rendkívül magas forgalmi és az ebből adódó környezeti terheléssel is jár.

Kiemelkedő nemzetközi növekedési pólus jellegéből következően a Budapesti Agglomeráció gazdasági teljesítménye a versenytárs fővárosokéval mérhető össze és jóval meghaladja az ország több régiójának termelési értékeit. A gazdaság napi működése – munkahelyekre történő agglomerációs szintű ingázás egyéni és közösség közlekedési módokon, a cél- és tranzitjellegű áruszállítás különösen a kiemelt időszakokban rendkívüli módon terheli a közlekedési rendszereket. Az állandósuló torlódások növelik a közlekedési eredetű környezetszennyezést és a baleseti kockázatot, az elvesztegetett idő gazdasági kárként is jelentkezik. A közösségi közlekedés csökkenő aránya a napi ingaforgalomban kifejezetten kedvezőtlen irányú folyamat.

A Pest vármegyei agglomerációs gyűrű sok települése az új lakóterületek beépülése révén szinte „megtelt”. A kiáramlás hajtóerőinek leghangsúlyosabb elemei a kedvezőbb ingatlan árszint, valamint a fogyasztói szokások megváltozása, a zöldebb, vidékies környezet iránti fokozódó igény. Az intézményi szolgáltatások és közműrendszerek egyre nehezebben képesek kiszolgálni a növekvő igényeket, amelyhez hozzáadódik a gazdasági tevékenységek hely- és közműkapacitás igénye is. A gazdasági funkciók területigénye, a lakóterületek bővülése gyakran a zöldfelületek csökkenésével jár, ami egyre szűkíti az agglomeráció élhetőségéhez elengedhetetlen zöld infrastruktúra meglétét.

Bár jogszabályok igyekeznek fékezni a terjeszkedést, a prognosztizált népességnövekménnyel és az ezzel járó lakóhely és a kapcsolódó infrastruktúra- és intézményi kapacitás igényekkel reálisan számolni kell a Budapesti Agglomeráció közép- és hosszú távú fejlesztésekor, mind Budapest, mind a Pest vármegyei agglomerációs gyűrű tekintetében. A lakáspiacon a lakóhely iránti igényből fakadó erős kereslet és a kínálati oldal szűkösége mára jelentős áremelkedést és magas lakóingatlan árszintet eredményezett, ami sokak számára nehezíti meg a lakáshoz jutást. Budapest és a Pest vármegyei agglomerációs gyűrű eltérő adottságai és problémái miatt a kérdéskör agglomerációs szintű megközelítése és kezelése szükséges a lakásállomány fejlesztése tekintetében.

Az agglomeráció a kultúra, a sport és rekreáció terén is szorosan összefonódik. Budapest kulturális kínálata a Pest vármegyei településen élők számára is elsődleges fontossággal bír, míg az agglomerációs gyűrű természeti és kulturális adottságai, kínálata és lehetőségei a budapestiek számára egész évben biztosítja a leginkább hétvégi rekreációs igények kielégítését. Az ezzel járó jelentős, döntően személygépjármű forgalom

19. ábra TEN-T
hálózat (Forrás:
www.eur-lex.europa.eu)

Napi szinten több mint 1,5 millió ember közlekedési tevékenysége zajlik az agglomerációban, beleértve a Budapest-gyűrű, Budapesten belüli, gyűrűn belüli, az agglomeráción kívüli és tranzit forgalmat is.

terhelés és a hétvégi turizmus koncentrált megjelenései szintén feszültségek forrásai a túlturizmus (overtourism) révén. Ez utóbbi döntően Budapest belvárosában jellemző, illetve leginkább hétvégeken egy-egy frekvenciát Pest vármegyei települést érint, pl. Szentendre.

Budapest főváros a hazai turizmus kiemelt célterülete, a hazánkba irányuló nemzetközi turisztikai forgalom pedig döntő részben a fővárosba irányul. Az agglomeráció többi településén ugyanakkor a hétvégi rekreációs turizmus a jellemző, a nemzetközi turizmus lehetőségeiből szinte alig részesül a Pest vármegyei agglomerációs térség.

Az agglomeráció valós térkapcsolatai mára messze túlmutatnak a hivatalos agglomerációs határon. Az ingázási zóna a gyorsforgalmi úthálózaton és a vasúti hálózatokon keresztül elér a szomszédos vármegyékig, vármegye székhelyekig, és mintegy 4 millió fős térséget érint.

A Budapesti Agglomeráció fejlesztésében mérföldkövet jelentett az Európai Unió kohéziós és vidékfejlesztési politikájában fontos szerepet játszó NUTS rendszerben eszközölt változtatás. Ennek értelmében 2016-tól a korábbi Közép-Magyarország NUTS2 régió kettévált és megvalósult Budapest és Pest vármegye önálló NUTS2 régiós besorolása. Ezzel lehetővé vált Pest vármegye számára magasabb támogatási összegek igénybevétele.

A vendégéjszakák 93%-a, a külföldi vendégéjszakák 97%-a a fővárosra koncentrálódik.

20. ábra NUTS2 régiók Magyarországon (Forrás: Wikipédia)

3.1.2 SWOT-analízis – összefoglaló táblák

A Budapesti Agglomeráció TFK I. kötetében található részletes Helyzetfeltáráásra épülő SWOT-analízis a társadalmi-gazdasági-infrastrukturális helyzet értékelését tartalmazza. Jelen dokumentum az ott megtalálható elemzés összefoglalása, a legfőbb témakörök szerint csoportosítva.

A SWOT-analízis módszertana

Belső tényezők:

- Strengths (Erősségek)
- Weaknesses (Gyengeségek)

Belső tényezők a kiemelt térség erősségei, amelyekre a fejlesztések építhetők és gyengeségei, amelyek javítása a cél.

Külső tényezők:

- Opportunities (Lehetőségek)
- Threats (Veszélyek)

A külső tényezők adottságok, a külső lehetőségek kihasználására és a veszélyek elhárítására van szükség.

A SWOT-analízis tematikus (szakági) témakörei

1. Térszerkezet, településrendszer
2. Közlekedési infrastruktúra
3. Közmű ellátó rendszerek
4. Gazdaság
5. Társadalom, intézményrendszer
6. Környezet

1. TÉRSZERKEZET, TELEPÜLÉSRENDSZER

ERŐSSÉGEK (belső tényezők)	GYENGESÉGEK (belső tényezők)
<p>Nemzetközi és nagytárségi pozíció</p> <ul style="list-style-type: none"> Európai és globális jelentőségű csomópont, Magyarország kiemelkedő gazdasági-társadalmi központja. Az ország legerősebb növekedési dinamikájával rendelkező várostérsége. Centrális földrajzi elhelyezkedés, nemzetközi gyorsforgalmi, légitforgalmi és vasúti hálózati kapcsolatok. <p>Településrendszer</p> <ul style="list-style-type: none"> A Budapesti Agglomeráció az ország legnagyobb és legösszetettebb várostérsége. Jelentős fejlesztési tartalékterületek (lakó- és gazdasági funkciók számára). Több agglomerációs város alkalmas alközponti szerepkör betöltésére. A legtöbb település alkalmas minőségi életfeltételek és gazdasági funkciók biztosítására. <p>Településközi kapcsolatok</p> <ul style="list-style-type: none"> Működő együttműködések a közlekedés, környezetvédelem, közművek és közszolgáltatások területén. Vonalas infrastruktúra-fejlesztésekben sikeres, együttműködésen alapuló térségi projektek. Meglévő önkormányzati társulások (pl. turizmus, szociális ellátás, vidékfejlesztés). 	<p>Nemzetközi és nagytárségi pozíció</p> <ul style="list-style-type: none"> A közép-európai rangsorokban jellemzően elmaradás Bécs és Prága mögött. A versenytársaknál gyengébb pénzügyi, innovációs és gazdasági központi szerepkör. A hivatalos agglomerációs lehatárolás nem fedi a valós funkcionális várostérséget (FUA). <p>Településrendszer</p> <ul style="list-style-type: none"> Szuburbanizáció: Budapest népességcsökkenése, agglomerációs gyűrű robbanásszerű növekedése. Infrastrukturális és intézményi kapacitáshiány. Funkcióhiányos térségek, fejlesztendő alközpontok. Egyenetlen térségi fejlettség és gyakran nem kellően összehangolt fejlesztések. A zöldinfrastruktúra visszaszorulása, túlzott beépítés. <p>Településközi kapcsolatok</p> <ul style="list-style-type: none"> Alacsony intenzitású településközi kooperáció, társulások számának csökkenése. Társulások számának csökkenése, együttműködés helyett esetenként versengő önkormányzati szemlélet. A járásközpontok területfejlesztési koordinációs szerepének gyengülése.
LEHETŐSÉGEK (külső tényezők)	VESZÉLYEK (külső tényezők)
<p>Nemzetközi és nagytárségi pozíció</p> <ul style="list-style-type: none"> A nemzetközi kapufunkció és szerepkör erősítése. Turizmus, felsőoktatás, kultúra és gasztronómia további fejlesztése. A Duna, mint európai térszervező tengely kiemelt hasznosítása. <p>Településrendszer</p> <ul style="list-style-type: none"> A településrendszer épített és kulturális adottságaiból fakadó kínálathoz kapcsolható jelentős hazai és nemzetközi turisztikai kereslet. A gazdag kulturális, épített és természeti örökség identitáserősítő szerepe. <p>Településközi kapcsolatok</p> <ul style="list-style-type: none"> Önkormányzati összefogás révén nemzetközi szintű versenyképesség növelés. Térségi szemléletű, közös célokra alapuló területi tervezés és forráskoordináció. A Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács (BAFT) koordinációs szerepének megerősítése. 	<p>Nemzetközi és nagytárségi pozíció</p> <ul style="list-style-type: none"> Kelet-Közép-Európában az erős nagyvárosi sűrűsödési agglomerációk, tengelyek hiánya. EU-s statisztikai lehatárolástól való eltérés. Hiányzó észak–déli európai közlekedési korridor (Szlovákia–Lengyelország irány). <p>Településrendszer</p> <ul style="list-style-type: none"> További népességnövekedés a Pest vármegyei agglomerációs gyűrűben, Budapest további népességcsökkenése. Infrastrukturális fejlesztések elmaradása a növekvő igényekhez képest. A településhálózat hierarchiájának felborulása és a települési identitás sérülése az agglomerációs kiáramlás révén. A szuburbanizáció következményeként a zöldfelületek visszaszorulása, a természeti környezet minőségének romlása. <p>Településközi kapcsolatok</p> <ul style="list-style-type: none"> Térségi együttműködés helyett települési szintű tervezés és fejlesztések. A települések közötti közlekedési rendszerek kapacitásproblémái, állandósuló időszakos torlódások.

2. KÖZLEKEDÉSI INFRASTRUKTÚRA

ERŐSSÉGEK (belső tényezők)	GYENGESÉGEK (belső tényezők)
<ul style="list-style-type: none"> • Több nemzetközi közlekedési folyosó találkozási pontja, országos közlekedési központi szerep. • A gyorsforgalmi úthálózat burkolatállapota jellemzően megfelelő, folyamatos megújítás mellett. • Magas vasúti lefedettség, sok település kötöttpályás elérhetőséggel. • Korszerűbb motorvonatok az elővárosi vasúti forgalomban. • Fiatalodó, jól felszerelt autóbuszflotta. • Informatikai és bérletintegráció (vármegye- és országbérlet) egyszerűbb, kedvezőbb hozzáférést biztosít. • Pedi- és bicibusz kezdeményezések több településen. • Összefüggőbb kerékpárhálózat a fővárosban. • Magas kerékpáros arány több agglomerációs térségben. • Növekvő mikromobilitási használat. • A Duna nemzetközi közlekedési tengelyként jelentős potenciállal bír. • A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér (BLFNR) kedvező elhelyezkedésű nemzetközi kapu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jelentős átmenőforgalom az agglomeráció teljes rendszerében. • Harántirányú közúti kapcsolatok hiánya (M0 északnyugati szektor, M1–M7 összeköttetések). • A Duna elválasztó hatása miatt hiányos térségi kapcsolatok. • Állandósuló torlódások, idővesztés és gazdasági károk. • Leromlott fő- és mellékúti burkolatok, magas kiépítetlen úthányad az agglomerációs gyűrűben. • Elégtelen parkolókapacitás, túlterhelt városközpontok. • Lakott területeken áthaladó főútvonalak életminőséget rontó hatása. • Stratégia nélküli, lokális forgalomcsillapítás. • Magas egyéni gépjármű-arány a modal splitben. • Sugárirányú, fejpályaudvarokra koncentrált vasúti hálózat, kapacitáshatáron működve. • Leromlott infrastruktúra a fejpályaudvarokon és vasúti fővonalakon, pl. Körvasút, 71-es (Bp-Vác), 100-as (Bp-Záhony), 142-es (Bp-Kecskemét). • Elöregedett HÉV infrastruktúra és járműpark. • Hiányzó kötöttpályás kapcsolat a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtérhez (BLFNR). • Kevés és rosszul elhelyezett P+R és B+R parkoló. • Hiányos térségi kerékpárhálózat (kivéve Duna-menti és Budapest–Balaton útvonal). • Gyalogos infrastruktúra hiányosságai sok települési fő- és gyűjtőúton. • A közlekedés jelentős környezeti terhelése (zaj, légszennyezés). • A buszközlekedés kiszámíthatóságát rontó közúti torlódások.
LEHETŐSÉGEK (külső tényezők)	VESZÉLYEK (külső tényezők)
<ul style="list-style-type: none"> • EU-s és hazai forrásokból az elővárosi közösségi közlekedés fejlesztése. • Távmunka és helyi szolgáltatások erősödése révén csökkenő csúcsidei terhelés a közlekedési rendszerben. • Növekvő környezettudatosság, fenntartható módváltás terjedése. • Közösségi bevonás, holisztikus, integrált terület- és közlekedéstervezés. • Stratégiák összehangolása a fenntartható módváltás érdekében. • Technológiai fejlődés (közlekedésbiztonság, emissziócsökkentés). • Megosztáson alapuló mobilitási szolgáltatások térnyerése. 	<ul style="list-style-type: none"> • Folytatódó szuburbanizáció, központoktól távoli új lakóterületek, növekvő ingázási távolságok. • Közösségi közlekedésfejlesztések elmaradása, egyéni autóhasználat erősödése. • Az új, nem kellően átgondolt útkapacitások további szuburbanizációt generálhatnak. • Üzemeltetési és fenntartási források elmaradása a fejlesztések mögött. • Elöregedő gépjárműállomány, a járműtechnológiai fejlődés kedvező hatásai lassabban érvényesülnek. • Autonóm járművek forgalmonnövelő hatása. • Balesetszám stagnálása vagy romlása. • Mikromobilitási szabályozás hiányosságai.

3. KÖZMŰ ELLÁTÓ RENDSZEREK

ERŐSSÉGEK (belső tényezők)	GYENGESÉGEK (belső tényezők)
<p>Vízi közművek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Közel teljes körű ivóvíz- és szennyvízhálózati kiépítettség. • Helyi vízellátó és szennyvízgyűjtő hálózatok kapcsolódása a térségi alaphálózatokhoz: kapacitásbővítési lehetőség. • Jó minőségű, kedvező vízbázisok, alacsony vízkezelési igénnyel. • Felszíni vízkészletekben gazdag térség (csapadékvíz-befogadási potenciál). <p>Energiagazdálkodás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiépített elosztóhálózatok, stabil szolgáltatói, üzemeltetői háttér. • Kapacitásbővítési és fejlesztési lehetőségek adottak. • Energiaellátó rendszerek hatékonyságnövelése (vesztéscsökkentés, szabályozhatóság). • Helyi távhő- és távhűtési rendszerek révén hulladékok, hulladékhők és különféle zöldenergiák hasznosítása. <p>Hulladékgazdálkodás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Növekvő arányú elkülönített hulladékgyűjtés. • Betétdíjas visszaváltási rendszer magas használata a Budapesti Agglomerációban. • Kedvező komposztálási adottságok a Pest vármegyei gyűrűben. • Hulladék energetikai hasznosításának lehetősége. • Ipari hulladék mennyiségének csökkenő tendenciája. 	<p>Vízi közművek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ellátottsági hiányosságok az agglomeráció egyes településein (ivóvíz, szennyvízelvezetés). • Elöregedett, túlterhelt vagy egyenetlenül terhelt hálózatok. • Magas hálózati veszteségek, infiltráció és idegen vizek problémája. • Csapadékvíz-kezelés és vízviszatartás hiányosságai. • Klímaváltozás hatásaira való felkészületlenség. • Munkaerőhiány és finanszírozási nehézségek a szolgáltatóknál. • Új bekötések kapacitáshiányba ütközése, iparfejlesztési korlát. • Vízpazarló attitűd lakossági és közületi szinten is. <p>Energiagazdálkodás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Villamosenergia hálózatoknál lehetséges kapacitáshiány új fogyasztók fogadására. • Magas beruházási költségek, lassú megtérülés. • Klímaváltozás hatásai esetében a villamosenergia ellátás sérülékenysége (pl. viharok). • Energiaár-robbanás miatti fenntarthatósági problémák (környezetterhelő egyéni energiahordozók térnyerése). • Közvilágítás minőségi és mennyiségi hiányosságai a ritkább beépítésű területeken. <p>Hulladékgazdálkodás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Növekvő települési hulladékmennyiség. • Szelektív gyűjtés egyenetlen hozzáférhetősége. • Háztartási hulladék magas aránya. • Illegális lerakás és külterületi szennyezés. • Magas lerakási arány, alacsony újrahasznosítás.
LEHETŐSÉGEK (külső tényezők)	VESZÉLYEK (külső tényezők)
<p>Vízi közművek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kormányzati program az elöregedett hálózatok ütemezett megújítására. • Víz- és energiatakarékos technológiák terjedése. • Nem ivóvíz minőségű vízhasználat bővítése. • Egyesített vízvezetési rendszerek szétválasztása révén kiegyenlítettebb működés, a Duna szennyezésének csökkentése. • Lakossági környezettudatosság erősödése. • Vízátadási rendszerek újragondolása (méretgazdaságosság). <p>Energiagazdálkodás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Épületenergetikai korszerűsítések (hőszigetelés, szabályozhatóság, megújulók). • Pályázati források bevonása. • Energiafüggőség csökkentése, megújuló energia, decentralizált rendszerek. 	<p>Vízi közművek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klímaváltozás (aszály, extrém csapadék) miatti rendszerterhelés, felkészülés hiányossága. • Csapadékvíz elvezetés és gazdálkodás hiányosságai. • Az egyesített rendszerű vízvezetés hálózatok túlterhelése révén, elöntések, szennyezések (Duna). • Forráshiány miatti fejlesztési elmaradások. • Nagy vízigényű beruházások kockázata. • Vízbázisok veszélyeztetése (ipari, mezőgazdasági tevékenység). • Kiberbiztonsági kockázatok. • Átgondolatlan terület- és településfejlesztés közműkapacitás nélkül. <p>Energiagazdálkodás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klímaváltozás okozta hálózati sérülékenység.

- Rendezettebb hálózatfektetés a helyi szabályozások érvényesítésével.

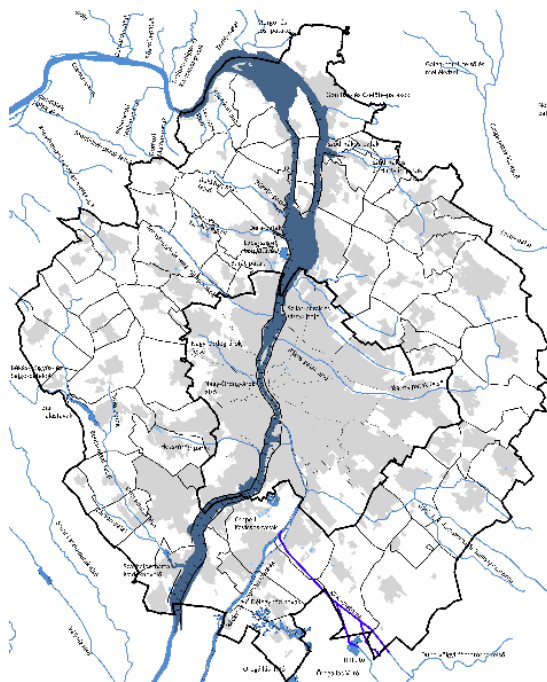
Hulladékgazdálkodás

- Étkezési hulladék elkülönített gyűjtése.
- Körforgásos gazdaság térnyerése.
- Új hulladékhasznosítási technológiák.
- Energetikai célú hasznosítás bővítése a nem újrahasznosítható hulladék esetében.
- Tudatos, hulladékcsökkentő életmód terjedése.

- Energiapiaci árrobbanás és ellátási bizonytalanság.
- Környezetterhelő egyéni fűtési megoldások terjedése.
- Hőhullámok kezelhetetlensége sűrűn beépített lakóterületeken.

Hulladékgazdálkodás

- Illegális hulladéklerakás növekedése.
- Hulladékszállítási hálózat sérülékenysége.
- Új hulladéktípusok megjelenése.
- Pazarló életmód fennmaradása, növekvő hulladékmennyiség, stagnáló újrahasznosítás.

4. GAZDASÁG

ERŐSSÉGEK (belső tényezők)	GYENGESÉGEK (belső tényezők)
<p>Gazdasági pozíció és szerkezet</p> <ul style="list-style-type: none"> A hazai GDP ~47%-a, tudásintenzív, iparágak és magas szintű üzleti szolgáltatások, nemzetközi növekedési pólus szerep. Kiemelkedő közlekedésföldrajzi csomópont (TEN-T hálózat, autópályák, vasút, Liszt Ferenc N.R.), Duna nemzetközi folyami hajózási útvonal). Sokoldalú munkamegosztás Budapest és a Pest vármegyei agglomerációs gyűrű között. Magas vállalkozássűrűség, jelentős nagyvállalati és beruházási jelenlét, magas színvonalú szolgáltató szektor. Erős belső fizetőképes piac (lakossági és üzleti kereslet). <p>Gazdaságfejlesztés és innováció</p> <ul style="list-style-type: none"> Budapest, mint országos innovációs központ (egyetemek, K+F+I hálózat). Magas arányú tudásintenzív és technológiaiintenzív foglalkoztatás. Jelentős külföldi működőtőke-befektetések célterülete. Kiépült ipari, tudományos és technológiai park infrastruktúra. Magasan képzett munkaerő-állomány. <p>Turizmus</p> <ul style="list-style-type: none"> Budapest globálisan ismert, dinamikusan bővülő turisztikai desztináció. Sokoldalú szabadidős és hivatásturisztikai kínálat. Az agglomerációs gyűrűben kiaknázatlan turisztikai potenciál. <p>Ingyatlanpiac</p> <ul style="list-style-type: none"> Magas kereslet lakó- és gazdasági célú ingatlanokra. Nemzetközi befektetők jelenléte. Új építésű és jó minőségű használt ingatlanok magas aránya. 	<p>Gazdasági pozíció és szerkezet</p> <ul style="list-style-type: none"> Jellemzően elmaradás a regionális versenytársak gazdasági mutatóitól (pl. Bécs, Prága). Duális szerkezet: Budapest magas hozzáadott érték, gyűrű alacsonyabb termelékenység. Jelentős munkaerőpiaci elszívóhatás, ingázás. Zöldmezős beruházások dominanciája barnamezők helyett. <p>Gazdaságfejlesztés és innováció</p> <ul style="list-style-type: none"> KKV-k alacsonyabb innovativitása és nemzetközi versenyképessége. Munkaerőhiány, képzettségi problémák. Fejlesztendő innovációs ökoszisztéma (startupok, hazai innovációs pólusok hiánya). Elavult közlekedési és közmű infrastruktúra korlátai. Vállalkozások és önkormányzatok közötti gyenge együttműködés. <p>Turizmus</p> <ul style="list-style-type: none"> Növekvő, de a fő versenytárs várostól elmaradó nemzetközi turizmus. Infrastrukturális hiányosságok (kongresszusi kapacitás, repülőtéri elérés, 4-5*-os szállodák). A gyűrű alacsony részesedése a nemzetközi forgalomból. <p>Ingyatlanpiac</p> <ul style="list-style-type: none"> Magas lakásárak, lakhatási nehézségek (különösen fiataloknak). Szuburbanizáció erősödése a fővárosi ingatlanár növekedés miatt. Barnamezős fejlesztések infrastrukturális feltételei hiányosak.
LEHETŐSÉGEK (külső tényezők)	VESZÉLYEK (külső tényezők)
<p>Gazdasági pozíció és szerkezet</p> <ul style="list-style-type: none"> Globális értékláncokba való erősebb bekapcsolódás. Extenzív intenzív fejlődési szakaszba lépés (technológiai fejlesztések). Országos és határon túli munkaerőforrás bevonása. Népességnövekedésből adódó bővülő munkaerő- és fogyasztói piac. <p>Gazdaságfejlesztés és innováció</p> <ul style="list-style-type: none"> Stratégiai partnerségek hazai és nemzetközi nagyvállalatokkal. KKV-k integrációja innovációs pólusokhoz. 	<p>Gazdasági pozíció és szerkezet</p> <ul style="list-style-type: none"> A regionális versenytársakhoz való felzárkózás elmarad. Infrastruktúra-fejlesztések elmaradása a gazdaság támasztotta igényektől. Lakossági érdekek háttérbe szorulása nagybefektetői érdekek miatt. Kiberbiztonsági fenyegetettség. <p>Gazdaságfejlesztés és innováció</p> <ul style="list-style-type: none"> Innováció hiányában „alacsony technológiai csapdahelyzet”. Az építési és területhasználati szabályozás szigorodása behatárolja a bővülést.

- A vállalkozásfejlesztés, innovációösztönzés és exporrtámogatás szervezeteivel való együttműködés a KKV-k számára.
- Megújuló energia alkalmazása: hatékonyságnövelés.
- Rövid ellátási láncok és beszállítói integráció erősítése.
- Home office terjedése: hatékonyság és közlekedési teher csökkenése.
- Gazdaságfejlesztést támogató üzleti ingatlanár-emelkedés hatására a tudásalapú, nagy hozzáadott értékű termelő tevékenységek terjedése.

Turizmus

- Növekvő globális kereslet Budapest iránt.
- Konferenciaturizmus (MICE) nemzetközi keresletre épülő bővülése.
- Többnapos programcsomagok az agglomerációban.
- Hétfégi rekreációs turizmus belső keresletre épülő növekedése.

Ingatlanpiac

- Fejlesztési területek rendelkezésre állása.
- A lakóingatlan fejlesztési területek tudatos és fenntartható kijelölése.
- Fejlett építőipari kapacitás a kínálati oldalon
- A jelentős használaton kívüli lakásállomány visszavezetése a piacra.

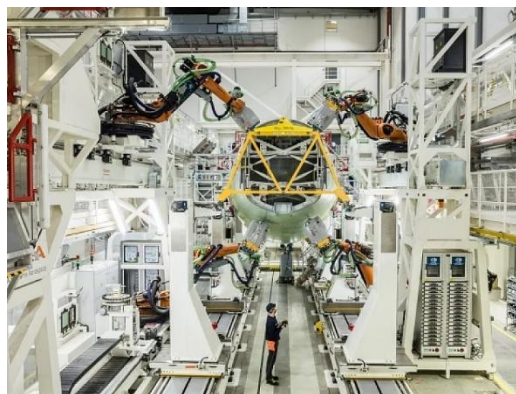
- Lakossági ellenállás gazdaságfejlesztési beruházásokkal szemben.

Turizmus

- Válságokkal, járványokkal szembeni sérülékenység.
- Elmaradó kulcsinfrastruktúra-fejlesztések (pl. MICE turizmus infrastruktúrája).
- A Pest vármegyei agglomerációs gyűrű turisztikai bevételeinek stagnálása.

Ingatlanpiac

- Jelentős népességnövekedés az agglomerációs gyűrűben, erősödő lakáspiaci nyomás.
- Kínálat elmaradása, további árrobbanás, kitelepülési kényszer.
- Telekaprózódás, túlépítés, szétterülő beépítés az agglomerációs gyűrűben.
- Nem kellően körültekintő fejlesztési terület-kijelölés miatt további áremelkedés és túlterhelés az agglomerációban.

5. TÁRSADALOM, INTÉZMÉNYRENDSZER

ERŐSSÉGEK (belső tényezők)	GYENGESÉGEK (belső tényezők)
<p>Demográfia – humán erőforrás</p> <ul style="list-style-type: none"> • A Pest vármegyei gyűrű fiatalos korszerkezetű, növekvő népességű – országosan egyedülálló dinamika. • Kiemelt célterület a belföldi és nemzetközi migrációban, fiatal, aktív népesség beáramlása. • Alacsony munkanélküliség, magas foglalkoztatottság. • Országosan magas felsőfokú végzettségi arány. • Jelentős szakképzett munkaerő, különösen a fővárosban és a nyugati szektorban. • Erős identitású, aktív nemzetiségi közösségek jelenléte. <p>Köznevelés, szakképzés, felsőoktatás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Országos összetetésben magas színvonalú köznevelési és oktatási szolgáltatások. • Óvodai kapacitások stabilizálódtak (80–90%-os kihasználtság). • Kiemelkedő középfokú intézmények, erős fővárosi pozíció. • Magas bejáró tanulói arány: intézményi vonzerő és hatékony tanulói térbeli mobilitás. • Viszonylag sűrű óvodai és általános iskolai ellátó hálózat. • Nemzetközileg versenyképes egyetemi központok a Budapesti Agglomerációban. • Erősödő egyetem–gazdaság együttműködés, növekvő külföldi hallgatói létszám. • Jelentős nem állami és egyházi intézményi jelenlét, ezáltal az egyedi nevelési-oktatási igények kielégítésére további lehetőségek biztosítása. <p>Szociális és gyermekjóléti ellátás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bővülő, sokszínű fenntartású bölcsődei rendszer (területi különbségekkel). • Országos átlagnál alacsonyabb veszélyeztetett kiskorú arány. • Alacsonyabb arányú települési támogatás és ápolási díj igénybevétele. <p>Egészségügy</p> <ul style="list-style-type: none"> • A Pest vármegyei kórházi kapacitások döntő része az agglomerációban koncentrálódik. • A nagyobb települések többségében elérhető a járóbeteg-ellátás. • Jelentős számú, 100+ ágyas fekvőbeteg ellátó intézmény az agglomerációs gyűrűben. • A járóbeteg-ellátás igénybevétele mérsékeltebb a fővárosi átlagnál. <p>Kultúra és kulturális gazdaság</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budapest Európa egyik kiemelt kulturális központja, globális láthatósággal. 	<p>Demográfia – humán erőforrás</p> <ul style="list-style-type: none"> • A főváros népessége csökkenő és gyorsabban öregedő az országos átlagnál. • Migrációs többlet egyenlőtlen térbeli eloszlása. • Jelentős „láthatatlan” (nem bejelentett) népesség Budapesten. • Kimerülő munkaerőpiaci tartalékok, ágazati munkaerőhiány. • Jövedelmi polarizáció, társadalmi feszültségek az agglomerációban. <p>Köznevelés, szakképzés, felsőoktatás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vegyes minőségű intézményi infrastruktúra, helyenként leromlott épületállomány. • Minőségi különbségek a főváros és a gyűrű intézményei között. • Sajátos nevelési igényű gyerekek számára nem elégséges kapacitások a gyűrűben. • Pedagógushiány egyes tankerületekben. <p>Szociális és gyermekjóléti ellátás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Infrastrukturális hiányosságok, különösen a gyűrűben. • Az idősellátásban súlyos kapacitáshiány (nappali és bentlakásos formák). • Hajléktalanellátás területi kiterjedése, lakhatási megoldások hiányosságai. • Bölcsődei férőhelyhiány egyes településeken. • Szociális bérletrendszer drasztikus leépülése (különösen Budapesten). <p>Egészségügy</p> <ul style="list-style-type: none"> • További infrastrukturális fejlesztési igény Budapesten és az agglomerációs gyűrűben. • Szakemberhiány több területen (pl. háziorvos). • Egyes nagyvárosokban hiányzó fekvőbeteg-ellátás, ami az amúgy is meglévő fővárosi túlterheltséget növeli. • Hosszú várakozási idők a szakellátásban. • Betegutak gyakori átláthatatlansága. <p>Kultúra</p> <ul style="list-style-type: none"> • A kulturális kínálat erősen Budapest-központú, belvárosi koncentrációval. • A Pest vármegyei gyűrű kulturális vonzereje korlátozott, gyakran szezonális. • Egyes magasabb szintű kulturális szolgáltatásokban (pl. színház, mozi) versenyképességi hátrány a fővárossal szemben.

- A kulturális kínálat jelentős gazdasági, identitás- és imázsépítő tényező.
- A kulturális turizmus a MICE szektor fontos kiegészítője.
- Erősödő kulturális és kreatív ipar (CCI), versenyképes szolgáltatói környezet.
- A helyi kulturális életet és közművelődést támogató infrastruktúra rendelkezésre áll.

LEHETŐSÉGEK (külső tényezők)	VESZÉLYEK (külső tényezők)
<p>Demográfia – humán erőforrás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Növekvő népesség révén stabil munkaerőpiaci bázis. • Munkaerő-vonzáskörzet kiterjedése az agglomeráción túlra. • Nemzetközi munkaerő jelenlétének erősödése. • Távmunka és alternatív foglalkoztatási formák terjedése. <p>Köznevelés, szakképzés, felsőoktatás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helyben tanulók arányának növekedése a gyűrűben. • Digitális oktatási rendszerek fejlesztése és kiterjesztése. <p>Szociális ellátás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Agglomeráción belüli és kívüli települések közötti munkamegosztás erősítése. • Nonprofit és piaci szolgáltatók bevonása. • Piaci szolgáltatások versenye, megfizethetőség javulása. <p>Egészségügy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az agglomeráció vonzereje segítheti az orvosok betelepülését. • Fiatalabb népességből adódó kedvezőbb egészségi állapot. • Távdiagnosztika és telemedicina térnyerése. <p>Kultúra</p> <ul style="list-style-type: none"> • A kulturális és kreatív ipar globális erősödése új növekedési potenciált jelent. • A kulturális kínálat és szolgáltatások bővítése, a MICE turizmushoz kapcsolása. 	<p>Demográfia – humán erőforrás</p> <ul style="list-style-type: none"> • A népességnövekedés infrastruktúra- és intézményrendszeri túlterhelést okozhat. • Fokozódó demográfiai nyomás a gyűrű településein és az ingatlanpiacon. • Hosszabb ingázási időből adódó munkaerő-utánpótlási problémák. <p>Köznevelés, szakképzés, felsőoktatás</p> <ul style="list-style-type: none"> • A növekvő ellátási teher okozta kapacitáshiányok. • Sajátos nevelési igényű gyerekek számának növekedése. • Drogproblémák erősödése az ifjúság körében. • Területi kapacitás-egyensúlytalanság. <p>Szociális ellátás</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bölcsődei és idősellátási kapacitáshiány súlyosbodása. • Gondozási terhek családokra hárítása, a foglalkoztatottság romlása. <p>Egészségügy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Népességnövekedés miatti rendszerterhelés. • Egy esetleges újabb járványhelyzet súlyos ellátási nehézségeket okozhat. <p>Kultúra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budapest túlsúlyának további erősödése, a gyűrű kulturális kínálatának gyengülése. • A fogyasztói kereslet tartós fővárosi koncentrációja. • A gyűrű magasabb szintű kulturális kínálatának csökkenése életminőség-romlást eredményezne.

6. KÖRNYEZET

ERŐSSÉGEK (belső tényezők)	GYENGESÉGEK (belső tényezők)
<p>Természet-, tájvédelem, zöldfelületek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gazdag természeti örökség, nagy fajgazdagság, természetközeli területek. • Változatos tájszerkezet (erdők, dombságok, folyóvölgyek, tavak, épített környezet). • A Duna, mint ökológiai folyosó, vízbázis, klímamódosító és tájképi érték. • A fővárosi rekreációs igények agglomerációs térségen belül kielégíthetők. • Működő hazai és nemzetközi természetvédelmi hálózatok, aktív civil szervezeti jelenlét. <p>Környezet-, katasztrófa- és klímavédelem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jelentős felszíni és felszín alatti vízkészletek a Duna közelsége révén. • Nagy kiterjedésű erdők kedvező klímaszabályozó hatása. • Növekvő lakossági és önkormányzati klímatudatosság. • Stratégiai dokumentumok megléte: <ul style="list-style-type: none"> ○ Budapest Fenntartható Energia- és Klíma Akcióterv ○ Pest Vármegyei Klímastratégia ○ Pest Vármegye Környezetvédelmi Programja 	<p>Természet-, tájvédelem, zöldfelületek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Erős urbanizációs nyomás, magas beépítettség. • Hiányos zöldinfrastruktúra-hálózat. • Barnamezős, szennyezett, rekultiválatlan területek, zöldmezők preferálása a beruházások során. • Magas burkolt felszínarány, tömörödött talaj révén gyenge vízbeszivárgás. • Hagyományos tájhasználati formák (pl. szőlőművelés, kertgazdálkodás) visszaszorulása. • Tájsebek, bányaterületek környezeti terhelése. <p>Környezet-, katasztrófa- és klímavédelem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jelentős közúti forgalomból eredő lég- és zajterhelés. • Városi hősziget-hatás erősödése. • Elavult csapadékvíz-elvezető rendszerek, hiányzó vízvisszatartás. • Árvízveszély, nem teljeskörű védelmi rendszerek a Duna mentén. • Nem teljes körű környezeti monitoring. • Illegális hulladéklerakás a külső kerületekben és a gyűrűben. • Csatornázottság hiányosságai, szennyvíztisztítási kapacitásproblémák.
LEHETŐSÉGEK (külső tényezők)	VESZÉLYEK (külső tényezők)
<p>Természet-, tájvédelem, zöldfelületek</p> <ul style="list-style-type: none"> • EU és hazai források (pl. LIFE, Interreg, KEHOP Plusz) rehabilitációra, kármentesítésre. • Az Európai Unió zöld- és kékinfrastruktúra fejlesztési prioritásai. • Az Európai Unió Biodiverzitás Stratégiája keretében az ökoszisztéma-helyreállításnak. • Külföldi jó gyakorlatok adaptálása az ökoturizmusban és tájhasználatban. • Lakossági nyitottság a megújuló energia (különösen napelemek) iránt. <p>Környezet-, katasztrófa- és klímavédelem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Természetalapú megoldások (NBS) alkalmazása vízgazdálkodásban és városfejlesztésben. • Környezetbarát fűtési és energiahatékonysági technológiák terjedése. • Hősziget-hatás csökkentése innovatív zöldinfrastruktúra-fejlesztéssel. • Lakossági szemléletformálás intézményi keretek között. • Ökoiskola Hálózat és Magyarországi Zöld Óvodák Hálózat szerepe a környezeti nevelésben. • Zöld pénzügyi termékek megjelenése hazai pénzintézeteknél. 	<p>Természet-, tájvédelem, zöldfelületek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beépítettség további növekedése a biológiailag aktív területek rovására. • Tájhasználati konfliktusok lakó-, ipari és infrastrukturális fejlesztések miatt. • Biodiverzitás csökkenése, inváziós fajok terjedése. • Klímaváltozás negatív hatásai az ökoszisztémákra. • Pénzügyi források korlátozottsága természetvédelmi célokra. <p>Környezet-, katasztrófa- és klímavédelem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Növekvő lég-, zaj- és hulladékterhelés a népesség- és gazdasági növekedés miatt. • Hősziget-hatás fokozódása, hőhullámok erősödése a zöldfelületek csökkenésével. • Árvíz- és villámárvíz-kockázat a Duna és mellékvízfolyásai mentén. • Szélsőséges időjárási események (hőhullám, aszály, heves zivatar, belvíz) gyakoribbá válása. • Felszíni és felszín alatti vízbázisok sérülékenysége (érzékeny kategória). • Koordinálatlan szuburbanizáció, egyéni motorizáció és ÜHG-kibocsátás növekedése. • Hulladéklerakó-kapacitások telítődése. • Erdő- és egyéb vegetációtüzek gyakoribbá válása.

3.2 A STRATÉGIAI PROGRAM ÖSSZEFOGLALÁSA

Stratégiai Program

A területfejlesztési program a jogszabály szerint középtávú, 7 éves tervezési ciklust felölelő program. A Budapesti Agglomeráció Programja ugyanakkor tartalmazza mindazon ennél esetenként hosszabb időtávú Intézkedéseket és projekteket, amelyek a térség fejlesztését szolgálják, az agglomerációs szintű problémák megoldását támogatják és tükrözik az érintett szereplők – állami szervek, önkormányzatok, kamarák stb. – fejlesztési igényeit, javaslatait.

A Program készítését megelőzte az előzőekben bemutatott problémafeltáró és a Jövőkép, Célrendszert meghatározó Koncepció megalkotása.

A SWOT-analízisben kiemelkedő Erősségek és a Lehetőségek a térség fejlesztésének alapjául szolgáló adottságokat, potenciálokat jelenítik meg, a Gyengeségek és Veszélyek pedig a negatív, nem jól működő térségi tényezőket, melyek megváltoztatására, jobbítására vagy éppen elkerülésére kell a stratégiát létrehozni. Ezek elérésre épült fel a Koncepció célrendszere, az átfogó, a specifikus, a horizontális és a területi célok mentén. A célok meghatározásánál követendő szempont volt azok illeszkedésének biztosítása az OFTK területi céljaihoz, Pest vármegye Területfejlesztési Koncepciójához, valamint a Fővárosi Településterv céljaihoz. A stratégia célrendszere fölött a térség hosszútávú jövőképe áll, mely túlmutat a Program időtávján.

A Program két részre tagozódik, stratégiai és operatív munkarészből áll és a Területfejlesztési Koncepció helyzetértékeléséből és célrendszeréből vezethető le.

A Stratégiai Program a térség Jövőképének és Célrendszerének megvalósítását célozza és ennek megfelelően jelöli ki az erőforrásokra építő, hiányosságokat mérséklő fejlesztési Prioritásokat és Intézkedéscsoportokat, illetve Intézkedéseket.

Az alábbiakban a II. kötet Javaslattevő fázis Stratégiai Program munkarészeiben részletesen meghatározott Prioritások, majd a Prioritásokhoz kapcsolódó Intézkedéscsoportok összefoglaló bemutatása található.

Stratégiai Program:

*Prioritások →
Intézkedés-
csoportok →
Intézkedések*

Az Intézkedés- csoportok tartalmi elemei:

*Tartalma
Célcsoportjai
Eredményesség
kritériumai
Indikátorok
Területi relevancia
Potenciális
kedvezményezettek
A megvalósítás
lehetséges szereplői
és egyéb érintett
szervezetek
Intézkedés-
csoportokhoz
kapcsolódó
Intézkedések*

3.2.1 A Stratégia Program Prioritásai

Prioritások

P1.T. TELEPÜLÉSSZERKEZET, TÉRSZERKEZET, TELEPÜLÉS- ÉS TÉRSÉGFEJLESZTÉS

P2.K. KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉS

P3.I. KÖZMŰ, VÍZI ÉS ENERGIAELLÁTÁS FEJLESZTÉS

P4.G. GAZDASÁGFEJLESZTÉS, VERSENYKÉPESSÉG NÖVELÉS

P5.H. HUMÁN INFRASTRUKTÚRA ÉS KÖZSZOLGÁLTATÁS FEJLESZTÉSE

P6.Z. KÖRNYEZETI FENNTARTHATÓSÁG, ZÖLDHÁLÓZAT FEJLESZTÉS ÉS VÉDELEM

Prioritások részletes bemutatása

P1.T. TELEPÜLÉSSZERKEZET, TÉRSZERKEZET, TELEPÜLÉS- ÉS TÉRSÉGFEJLESZTÉS

A Prioritás tartalma

A prioritás a Budapesti Agglomeráció **kiegyensúlyozott, fenntartható és stratégiai szemléletű térszerkezeti** fejlesztését célozza. Középpontjában az agglomerációs szintű önkormányzati együttműködés megerősítése, a tudatos és takarékos területhasználat előmozdítása, valamint az épített környezet értékőrző alakítása áll. A prioritás összhangban van az országos területfejlesztési és területrendezési dokumentumokkal, különösen az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióval, a Magyarország Építészeti Törvényével és a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervével. A cél egy olyan várostérség kialakítása, amely képes kezelni a népességnövekedésből fakadó kihívásokat, miközben biztosítja a fenntartható fejlődés feltételeit.

A térség egyik legjelentősebb problémája **a szuburbanizáció és a főváros környéki települések gyors ütemű növekedése**. Miközben Budapest egyes területein népességcsökkenés figyelhető meg, az agglomeráció külső gyűrűjében túlzott lakosság-szám-emelkedés tapasztalható, amely komoly infrastrukturális és környezeti terhelést okoz. A prioritás célja e folyamat kiegyensúlyozása, vagyis a lakosság térbeli eloszlásának optimalizálása Budapest és a környező települések között. Ennek érdekében a fejlesztéseknek a meglévő infrastruktúrához kell igazodniuk, és el kell kerülni a települési szövet további, kontrollálatlan szétterülését.

A tudatos területhasználat elve kiemelten fontos. A zöldmezős, extenzív lakó- és gazdaságfejlesztési területek beépítését vissza kell fogni, és csak az infrastruktúra-kapacitások figyelembevételével, ütemezetten lehet megvalósítani. Amennyiben egy kijelölt fejlesztési terület nem felel meg a fenntarthatósági szempontoknak, meg kell vizsgálni annak visszasorolását beépítésre nem szánt kategóriába. Ezzel párhuzamosan előtérbe kell helyezni a barnamezős területek hasznosítását, a leromlott állapotú városi térségek rehabilitációját, valamint a történeti településközpontok megerősítését. A fejlesztési céltérségek kijelölése során a funkcionális vegyességre és a kompakt városszerkezet erősítésére kell törekedni.

A kompakt város elvének érvényesítése azt jelenti, hogy a fejlesztéseket elsősorban olyan területekre kell koncentrálni, ahol nagy kapacitású közösségi közlekedési infrastruktúra áll rendelkezésre, vagy belátható időn belül kiépül. Ezekben a jól ellátott térségekben szükséges a megfizethető lakhatás biztosítása, amely hozzájárul a társadalmi kiegyensúlyozottséghez és **csökkenti a túlzott ingázási kényszert**. **A térségi központrendszer megerősítése** szintén

kulcsfontosságú: a fővárosi mellékközpontoknak és az agglomerációs térségi központoknak valós alternatívát kell nyújtaniuk a főközponttal szemben, tehermentesítve Budapest belső területeit és javítva a helyi szolgáltatások elérhetőségét.

A település- és térségfejlesztés során különös figyelmet kell fordítani a táji és természeti értékek megőrzésére, az **ökológiai hálózat elemeinek védelmére** és a Duna menti térségek speciális adottságaira, valamint a műemlékek és a kulturális örökség védelmére. A gyűrűirányú zónák és a sugárirányú agglomerációs szektorok eltérő fejlődési pályái differenciált fejlesztési megközelítést igényelnek. A cél nem csupán az adminisztratív határokon belüli tervezés, hanem a teljes funkcionális várostérségben érvényesülő gazdasági és társadalmi kapcsolatrendszer figyelembevétele.

A prioritás megvalósítása három fő beavatkozási terület köré szerveződik.

- Az első a **térségi önkormányzati együttműködés** feltételeinek megteremtése, amely koordinált településfejlesztést, egységesebb építésügyi szabályozást és korszerű térinformatikai nyilvántartási rendszereket foglal magában.
- A második a **tudatos területhasználat** előmozdítása, amely a fejlesztési céltérségek stratégiai kijelölését és az extenzív fejlesztések visszaszorítását jelenti.
- A harmadik az **épített környezet alakítása és védelme**, amely magában foglalja a történeti településrészek rehabilitációját, a minőségi közterek kialakítását, valamint a növekvő lakosság szám kezelését a településrendezési eszközrendszer segítségével.

A várható eredmények között szerepel egy működő, **agglomerációs szintű egyeztetési platform** létrejötte, amely a fejlesztési projektterületek kijelölése alapvető egyeztetési fóruma. A tervezési folyamat részeként jelentős kiterjedésű extenzív lakó- és gazdaságfejlesztési területek felülvizsgálata történik meg, amely megalapozza nagyszámú új lakóegység megvalósítását elsősorban a főváros területén, korlátozott mértékben pedig az agglomeráció külső gyűrűjében, miközben biztosítja a fenntarthatóság területi követelményeinek érvényesülését (barnamezős hasznosítás, kék-zöld infrastruktúrák, településrehabilitáció stb.), beleértve a többszintű központrendszer kialakítását is. A fejlesztések célja olyan minőségi, turisztikai vonzerőt is jelentő helyi központok kialakítása, amelyek hozzájárulnak a térség versenyképességéhez és élhetőségéhez.

Összességében a prioritás a Budapesti Agglomeráció hosszú távú, fenntartható fejlődésének egyik alapköve. A kiegyensúlyozott térszerkezet, az optimalizált funkciómegosztás és a felelős területgazdálkodás révén egy olyan várostérség kialakítását szolgálja, amely egyszerre képes megfelelni a lakossági igényeknek, a gazdasági elvárásoknak és a környezeti fenntarthatóság követelményeinek.

**Kapcsolódó
Intézkedéscsoportok**

- P1.T.1. Térségi önkormányzati összefogás és együttműködés feltételeinek kialakítása
- P1.T.2. Tudatos területhasználat és funkciókiosztás a települési szövet további szétterülésének megakadályozása érdekében
- P1.T.3. A települési épített környezet alakítása és védelme

P2.K. KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉS

A Prioritás tartalma

A Budapesti Agglomeráció közlekedési rendszere az elmúlt évtizedekben **a folyamatos szuburbanizáció, a növekvő gépjárműforgalom és az egyéni autóhasználat dominanciája** következtében egyre komolyabb terhelés alá került. A közúti torlódások, a zaj- és légszennyezés, valamint a közterületek túlhasználata mind hozzájárulnak az életminőség romlásához. A közlekedésfejlesztés átfogó célja **egy fenntartható, integrált és korszerű mobilitási rendszer** kialakítása, amely egyszerre csökkenti a környezeti terhelést, javítja a közlekedésbiztonságot és erősíti a térség gazdasági versenyképességét.

A prioritás szorosan kapcsolódik az agglomeráció átfogó célrendszeréhez. A fejlett infrastruktúra és szolgáltatások révén erősödik a térség nemzetközi beágyazottsága és innovációs potenciálja. A **környezetbarát közlekedési módok fejlesztése és a közúti forgalom mérséklése** hozzájárul egy zöldebb, élhetőbb agglomeráció kialakításához. A hatékony mobilitási rendszer támogatja a gazdasági és társadalmi hálózatok működését, valamint lehetővé teszi a térségi szintű funkció- és munkamegosztás optimalizálását. A specifikus cél az, hogy a közlekedési infrastruktúra és szolgáltatások integrált módon, környezetbarát és korszerű megoldásokkal biztosítsák a lakossági és gazdasági mobilitást, figyelembe véve a nemzetközi, belföldi és napi ingázási igényeket.

A közlekedési rendszerek célzott fejlesztése lehetővé teszi a **modal split eltolását az egyéni gépjárműhasználat felől a közösségi és aktív közlekedési módok irányába**. A lakóterületek belső forgalmának és az átmenő forgalomnak a térbeli elválasztása csökkenti a közterületek terhelését, javítja az élhetőséget és növeli a közlekedésbiztonságot. A zöld közlekedési módok térnyerése, valamint a motorizált közlekedés elektrifikációja érdemben mérsékli a kibocsátást és a zajterhelést. Kiemelt szerepet kapnak az **intelligens közlekedési rendszerek és a digitális megoldások**, amelyek növelik a szolgáltatási színvonalat és erősítik az innovációt. A közlekedési rendszer ellenállóképességének növelése stratégiai jelentőségű, hogy az képes legyen rugalmasan reagálni zavarokra, forgalmi anomáliákra vagy külső kihívásokra. A digitális platformok és integrált szervezési megoldások egyszerűbbé teszik az utazások és szállítások tervezését, miközben támogatják az adatvezérelt döntéshozatalt.

A fejlesztéseknek a helyi adottságokhoz igazodva kell támogatniuk a gyalogos, kerékpáros és **mikromobilitási közlekedési formákat**, valamint kezelniük kell a parkolási problémákat. Mindez hozzájárul **a településközpontok értékorientált megőrzéséhez** és új, elérhető, környezetbarát központok kialakulásához.

Fontos elem a Duna mentén a közlekedési infrastruktúra korszerűsítése és a közforgalmú vízi közlekedés bővítése. A kikötők, megállóhelyek és intermodális kapcsolatok fejlesztése elősegíti, hogy a **Duna integrált közlekedési tengellyé** váljon. A vízi közlekedés fejlesztése nemcsak mobilitási, hanem gazdasági és turisztikai szempontból is jelentős potenciált hordoz, és hosszú távon a közösségi közlekedés szerves részévé válhat fővárosi és agglomerációs szinten egyaránt.

A jobb közlekedési kapcsolatok erősítik az agglomerációs központok gazdasági és társadalmi kohézióját, miközben a fejlesztések során kiemelt figyelmet kell fordítani a környezetbarát tervezésre és az ökológiai folyosók megőrzésére.

A közlekedésfejlesztés négy, egymásra épülő területen valósul meg.

- **Az intermodális rendszer** fejlesztése a közlekedési módok közötti rugalmas váltást segíti elő új **P+R és B+R** kapacitásokkal, korszerű átszállási csomópontokkal, a ráhordó közösségi és egyéni közlekedési módok további fejlesztésével, valamint integrált tarifarendszerrel. Cél, hogy az utazási láncok egyszerűbbé és vonzóbbá váljanak, csökkentve az egyéni gépjárműforgalmat.
- **A közösségi közlekedés versenyképességének javítása** érdekében szükséges a vasúti és HÉV-hálózat korszerűsítése, a kapacitások bővítése és a rendszer megbízhatóságának növelése. A repülőtér kötőpályás kapcsolatának megteremtése, valamint a vízi és autóbuszos közlekedés fejlesztése hozzájárul a nemzetközi és térségi elérhetőség javításához. A cél egy kapacitív, megbízható és környezetbarát közösségi közlekedési hálózat létrehozása, amely valódi alternatívát kínál az autóhasználattal szemben.
- Az egyéni közlekedést érintő infrastruktúra-fejlesztések a közúti szűk keresztmetszetek megszüntetésére, az **átmenő forgalom hatékonyabb elvezetésére** és a gyűrűirányú kapcsolatok erősítésére irányulnak. Ezzel párhuzamosan a térségi kerékpárhálózat fejlesztése támogatja az aktív mobilitást és javítja a települések közötti elérhetőséget.
- A szolgáltatási színvonal javítása érdekében hangsúlyt kap a **közlekedésbiztonság erősítése**, különösen az oktatási intézmények környezetében, a lakóterületi forgalomcsillapítás és az áruszállítás optimalizálása. Az intelligens forgalomirányítási rendszerek alkalmazása növeli a hálózat alkalmazkodóképességét és hatékonyságát.

Összességében a közlekedésfejlesztési prioritás célja egy integrált, fenntartható és ellenálló mobilitási rendszer kialakítása, amely hosszú távon biztosítja a Budapesti Agglomeráció kiegyensúlyozott térszerkezeti fejlődését és az itt élők életminőségének javítását.

**Kapcsolódó
Intézkedéscsoportok**

- P2.K.1. Intermodális közlekedési rendszer létrehozása
P2.K.2. Versenyképes közösségi közlekedés megteremtése
P2.K.3. Egyéni közlekedést segítő infrastrukturális fejlesztések
P2.K.4. Megfelelő szolgáltatást nyújtó közlekedési rendszer

P3.I. KÖZMŰ, VÍZI ÉS ENERGIAELLÁTÁS FEJLESZTÉS

A Prioritás tartalma

Vízi közművek

A Budapesti Agglomeráció területfejlesztési koncepciójának megvalósítása elképzelhetetlen a **megfelelő színvonalú, biztonságos és fenntartható közműellátás** nélkül. A hatályos jogszabályi környezet – különösen a 2011. évi CCIX. törvény, valamint a 24/2023. (XII. 13.) és 25/2023. (XII. 13.) EM rendeletek, illetve a települési szennyvízkezelésről szóló megújított 91/271/EGK irányelv – egyértelműen meghatározzák a víziközmű-szolgáltatás és a települési vízgazdálkodási tervezés kereteit, ugyanakkor a fejlesztések finanszírozása jelentős forrásigényt támaszt. A közműellátás alapvetően önkormányzati feladat, de a költséges beruházások indokolttá teszik az állami szerepvállalást és a szolgáltatókkal kötött, hosszú távú finanszírozási konstrukciók alkalmazását. A közműellátás szolgáltatás, amelynek fenntartható működése csak átlátható finanszírozási és felelősségi rendszerben biztosítható.

A fejlesztések három, egymásra épülő lépcsőben értelmezhetők. Az első és legfontosabb prioritás a **meglévő hálózatok településszintű fejlesztése** és jókarba helyezése. Bár az agglomeráció közműellátottsága országos összevetésben kedvező, számos területen **kapacitáshiány, műszaki elöregedés és ellátottsági egyenlőtlenség** tapasztalható. Különösen problémásak a korábban zártkerti funkcióval kialakított, mára lakóterületté vált településrészek, ahol az úthálózat és a közmű-infrastruktúra utólagos kiépítése műszakilag és gazdaságilag is korlátozott. Ezekben a területeken a közműháló – elsősorban a vízellátás és a szennyvízelvezetés közötti különbség – továbbra is fennáll. A vízi-közművek állapota külön figyelmet érdemel. Az elöregedett ivóvízhálózatok meghibásodásai és a magas hálózati veszteségek ellátásbiztonsági kockázatot jelentenek. A klímaváltozás következtében csökkenő felszín alatti vízkészletek és romló vízminőség további fejlesztéseket tesznek szükségessé. **A vízbázisvédelem és a hosszú távú vízbiztonság stratégiai jelentőségű terület**, amely nem engedheti meg a rövid távú, egyéni érdekek előtérbe kerülését.

A szennyvízelvezetés területén több agglomerációs településen elmaradás tapasztalható, és a közcsatornára nem csatlakozó ingatlanok esetében gyakori a közműpótló műtárgyak alkalmazása. Az egyedi zárt szennyvíztárolók sok esetben nem megfelelően működnek, és különösen a nyílt karsztos térségekben komoly talaj- és vízvédelmi kockázatot jelentenek. A megoldást hosszú távon a közcsatornás rendszerek bővítése és **a korszerű szennyvíztisztítás** biztosíthatja, összhangban az EU 91/271/EGK irányelv módosított előírásaival, amelyek a nagy kapacitású telepeken a negyedik tisztítási fokozat bevezetését is előírják. Ugyanakkor az új vízgazdálkodási szemlélet a tisztított szennyvíz erőforrásként történő hasznosítását is megköveteli, különösen öntözési, ipari vagy ökológiai célokra.

A **csapadékvíz-gazdálkodás a legkritikusabb** terület. A hálózatok kiépítettsége hiányos, az üzemeltetés sok esetben esetleges, miközben a szélsőséges csapadékesemények egyre nagyobb terhelést jelentenek. A csapadékvíz-gazdálkodást közműszintű szolgáltatásként kell kezelni, és integrálni szükséges a szennyvízszolgáltatással, különös tekintettel a záportározók és helyi vízvisszatartási megoldások kialakítására. A fővárosban az egyesített rendszerű csatornahálózat elválasztottá tétele kiemelt fejlesztési irány, hiszen a nagy csapadékesemények során történő vészkiöntések környezeti kockázatot jelentenek a Dunára nézve.

A második fejlesztési lépcső az új kihívások kezelésére koncentrál. A klímaváltozás, az energiahordozói válság és a szigorodó környezetvédelmi előírások átalakítják a közműrendszerek működési feltételeit. A vízellátásban a mennyiségi és minőségi problémák egyaránt növekvő beruházási igényt generálnak, miközben a nem ivóvíz minőségű felhasználások elkülönítése – például iparivíz-rendszerek újragondolása – hosszú távon tehermentesítheti az ivóvízbázisokat. A csapadékvíz-kezelésben a villámárvizek elleni védekezés és a befogadók teherbíró képességének javítása válik meghatározóvá.

Energiaközművek

Az energiaközművek esetében a **klímaváltozás** okozta hűtési igények növekedése és az **energiahordozói árrobbanás** kettős nyomást gyakorol a rendszerre. A fenntarthatóság érdekében elsődleges cél az energiaigény csökkentése, az **energihatékonyság növelése** és a megújuló energiaforrások arányának emelése, amely tekintettel az agglomeráció nagyságára, érdemben csökkentheti az üvegházgázok kibocsátását. A napenergia, a geotermikus energia, valamint – a szabályozási környezet változásával – a szélenergia is szerepet kaphat az optimális energiamix kialakításában. A távhőszolgáltatás fejlesztése, a „hatékony távfűtés” kritériumainak teljesítése, valamint a hűtési igények integrált kezelése különösen a sűrűn beépített városi területeken jelent stratégiai feladatot.

A harmadik fejlesztési lépcső a területfejlesztésben rögzített új beruházások közműigényeinek kielégítését jelenti. A lakossági fogyasztás növekedése, a komfortigény emelkedése és a népességváltozás prognosztizálható többletigényt eredményez, ugyanakkor a fenntarthatósági szempontok a fajlagos fogyasztások csökkenésének irányába hatnak. **A jövő közműfejlesztésének kulcsa a tudatos, takarékos fogyasztás és az önellátási törekvések támogatása**, különösen a megújuló energiaforrások és a helyi vízhasznosítás területén.

Összegzésként megállapítható, hogy a Budapesti Agglomeráció közműfejlesztése egyszerre műszaki, gazdasági és társadalmi kérdés. A meglévő rendszerek jókarba helyezése, az új kihívásokhoz való alkalmazkodás és a jövőbeni igények fenntartható kielégítése csak integrált, hosszú távú szemlélettel valósítható meg. A közműrendszerek megerősítése nem csupán infrastrukturális feladat, hanem az élehető, versenyképes és környezettudatos térség megteremtésének alapfeltétele.

**Kapcsolódó
Intézkedéscsoportok**

- P3.I.1. Ivóvízellátás
- P3.I.2. Szennyvízkezelés
- P3.I.3. Csapadékvíz-gazdálkodás
- P3.I.4. Energiarendszerek fejlesztése
- P3.I.5. Árvízvédelem

P4.G. GAZDASÁGFEJLESZTÉS, VERSENYKÉPESSÉG NÖVELÉS

A Prioritás tartalma

A Budapesti Agglomeráció Magyarország gazdaságának meghatározó térsége. A térség a közép-európai nagyvárosi centrumok hálózatának aktív szereplője, ugyanakkor belső szerkezetében markáns kettősség figyelhető meg. A főváros gazdaságát a magas termelékenységű, tudásintenzív üzleti, pénzügyi, műszaki és információs szolgáltatások dominálják, jelentős külföldi tőkejelenléttel, míg az agglomerációs gyűrűben nagyobb arányban vannak jelen alacsonyabb hozzáadott értéket előállító, logisztikai és kiszolgáló funkciókat betöltő tevékenységek. A külföldi működőtőke több mint fele a térségbe érkezik, és itt koncentrálódik az ország társas vállalkozásainak közel fele is, ugyanakkor a vállalkozások jelentős része tőke-, tudás- és menedzsmenthiánnyal küzd.

A gazdaságfejlesztési prioritás vezérfonala a **tudásalapú, technológiaintenzív és magas hozzáadott értéket előállító gazdasági szerkezet erősítése**, különös tekintettel a nemzetközi versenyképesség növelésére és a Pest vármegyei agglomerációs gyűrű felzárkóztatására. A térség versenyképességének növelése az innováció, a digitalizáció és a termelékenység javításán keresztül valósítható meg. Ehhez elengedhetetlen az innovációs ökoszisztéma integrált fejlesztése, a kutatás-fejlesztési kapacitások és a vállalkozói szféra közötti kapcsolatok erősítése, valamint a high-tech szolgáltatások és iparágak arányának növelése. A hagyományos, nagy területigényű ipari beruházások ösztönzése a korlátozott területhasználat és infrastrukturális kapacitások miatt nem tekinthető hosszú távon fenntartható irányynak.

A térség kiemelkedő adottságokkal rendelkezik a **tudásalapú gazdaság** fejlesztéséhez: jelentős egyetemi és kutatóintézeti háttér, koncentrált kutatói kapacitás, elsősorban Budapesten. A Pest vármegyei gyűrűfejlesztésére ezért innovációs pólustérségek kerültek kijelölésre, elsősorban az MO gyűrű és a bevezető autópályák csomópontjaiban és ezek térségeiben, pl. Gödöllő–Veresegyház, Budaörs-Budakeszi vagy Érd térségében. A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér térsége logisztikai és

MRO központként országos jelentőségű gazdasági csomópont, amelynek további fejlesztése nemcsak agglomerációs, hanem nemzetgazdasági érdek is. Mindezen potenciál akkor hasznosulhat hatékonyan, ha megvalósul a gazdasági szereplők, az önkormányzatok és a felsőoktatási intézmények közötti stratégiai együttműködés, a **Triple Helix modell** gyakorlatának megerősítésével.

A vállalkozások versenyképességének javítása érdekében szükséges a **KKV-szektor innovációs és digitalizációs felzárkóztatása**, az üzleti és nyelvi kompetenciák fejlesztése, valamint a nemzetközi értékláncokhoz való kapcsolódás ösztönzése. A digitalizáció nem csupán új gazdasági ágak megjelenését jelenti, hanem a hagyományos tevékenységek hatékonyságának növelését is, az adatvezérelt működés, a felhőalapú szolgáltatások, a mesterséges intelligencia és a korszerű vállalatirányítási rendszerek alkalmazásával. A zöld átmenet szintén kulcstényező: az energiahatékonyság, a megújuló energiaforrások, a körforgásos gazdasági megoldások és az ESG-szempontok egyre inkább a piaci versenyképesség feltételeivé válnak.

A humánerőforrás-fejlesztés a gazdasági szerkezetváltás alapja. Bár a térség országos összevetésben **magas képzettségi szinttel** rendelkezik, strukturális munkaerőpiaci feszültségek tapasztalhatók, különösen a magas hozzáadott értékű ágazatokban. A piacorientált képzési rendszer és a gazdasági szereplőkkel összehangolt továbbképzések erősítése elengedhetetlen, különös tekintettel a nőkre és a fiatalokra, mint jelentős, részben kiaknázatlan munkaerő-tartalékra. A helyben teremtett, minőségi munkahelyek hozzájárulnak **az ingázás csökkentéséhez és a környezeti terhelés mérsékléséhez**.

A gazdaságfejlesztés része a **turizmus szerkezeti átalakítása és területi kiegyensúlyozása** is. A fővárosra koncentrálódó **tömegturizmus** fenntarthatóbbá tétele mellett szükséges az agglomeráció turisztikai potenciáljának erősítése, különösen a Dunakanyar és a Ráckevei–Soroksári Duna-ág térségében, valamint az aktív és rekreációs turizmus fejlesztése révén. A kulturális és kreatív iparágak – amelyek Budapesthez kötődően jelentős potenciállal rendelkeznek – hozzájárulhatnak a térség márkáépítéséhez, a fiatal, magasan képzett munkaerő megtartásához és a tudásalapú gazdaság megerősítéséhez.

Kiemelt kihívást jelent a **lakhatási válság kezelése**, amely közvetlen hatással van a gazdasági versenyképességre is. A növekvő népesség és a belső migráció következtében a kereslet tartósan meghaladja a kínálatot, miközben jelentős számú üres vagy nem lakáscélra hasznosított ingatlan található a fővárosban. Az üres lakásállomány reintegrációja, új és megfizethető árú lakások építése a fővárosban, a barnamezős területek fejlesztése és a rövid távú lakáskiadás szabályozása kulcsfontosságú a fenntartható lakás piac kialakításához, amely mérsékelheti az agglomerációba történő kiköltözést és az ebből fakadó infrastrukturális terhelést.

Összességében, a prioritás átfogó célja egy olyan, agglomerációs szinten összehangolt **versenyképességi és innovációs stratégia megvalósítása**, amely a térség sajátos erőforrásaira építve biztosítja a fenntartható növekedést. Ennek érdekében szükséges innovációs menedzsment szervezet létrehozása, valamint olyan adatbázisok és monitoringrendszerek kialakítása, amelyek megalapozott döntéshozatalt tesznek lehetővé. A fejlesztések eredményeként a Budapesti Agglomeráció gazdasága magasabb hozzáadott értéket állít elő, erősödik a vállalkozások együttműködése és innovációs képessége, növekszik a high-tech ágazatok aránya, és létrejön egy nemzetközi szinten is versenyképes, tudásalapú gazdasági térség.

**Kapcsolódó
Intézkedéscsoportok**

- P4.G.1. Versenyképes, tudásalapú, innovatív gazdasági szolgáltatások és ipar
P4.G.2. KKV fejlesztés az agglomerációs gyűrűben.

	<p>P4.G.3. Piacorientált humánerőforrás és munkaerőpiac fejlesztések</p> <p>P4.G.4. Fenntartható, gazdaságos és prosperáló turizmusfejlesztés a Budapesti Agglomerációban</p> <p>P4.G.5. Lakásállomány bővítése a fővárosban a lakhatási válság kezelése és az agglomerációba történő lakosságkiáramlás fékezése céljából</p>
--	---

P.5.H. HUMÁN INFRASTRUKTÚRA ÉS KÖZSZOLGÁLTATÁS FEJLESZTÉSE

A Prioritás tartalma

A Budapesti Agglomeráció társadalmi folyamatai egyszerre tükrözik az országos demográfiai trendeket és egy nagyvárosi térség sajátos dinamikáit. A főváros és az agglomerációs gyűrű kettőssége markánsan megjelenik a népességmozgásban, a korszerkezetben és a szolgáltatási igényekben. Míg Budapest népessége csökken és az országos átlagnál gyorsabban öregszik, addig a Pest vármegyei agglomerációs gyűrű lakossága növekszik, elsősorban fiatal, gyermekvállalás előtt álló vagy kisgyermekes családok beköltözése révén. A két térségrész folyamatai ugyan eltérőek, mégis egymást kiegészítő rendszert alkotnak, amelyben a kitelepülés és visszatelepülés, a szolgáltatáshasználat és a munkaerőpiaci kapcsolódások szorosan összefonódnak.

A humán közszolgáltatások működését alapvetően meghatározza az állami feladatcentralizáció és a nehezen biztosítható forrásigény. Az elmúlt években jelentős fejlesztési elmaradások halmozódtak fel, amelyek nemcsak az infrastruktúra állapotában, hanem a működés szervezeti és humán tényezőiben is megmutatkoznak. A közszolgáltatások **alkalmazkodóképessége korlátozott, miközben a lakossági igények gyorsan és komplex módon változnak.** Ez gyengíti a közszolgáltatások versenyképességét mind a piaci szereplőkkel, mind az egyes ágazatok közötti együttműködésben.

Az oktatási és nevelési intézmények előtt álló kihívás kettős. Egyrészt reagálniuk kell a gyermekszám térbeli átrendeződésére, másrészt alkalmazkodniuk kell a mentális, szociális és készségfejlesztési igények erősödéséhez. Az intézmények egyre inkább igénylik a gyermekpszichológiai, gyermekvédelmi és szociális szolgáltatásokkal való szoros együttműködést. **Az oktatás minősége közvetlenül befolyásolja a térség jövőbeni gazdasági versenyképességét,** különösen a technológia- és tudásintenzív ágazatok munkaerő-ellátottságát. A lakossági igények biztosítása érdekében fokozottan fontos a települési önkormányzatok és az intézmények közötti együttműködés megerősítése.

Az öregedő népesség jelentette kihívások révén Budapesten egyre hangsúlyosabb az **idősellátás** iránti igény. A nappali ellátási formák és az otthonközeli szolgáltatások fejlesztése, valamint a digitális és technológiai megoldások – például az otthoni gondozást támogató rendszerek – integrálása elengedhetetlen. A humán erőforrás megbecsülése, a képzési lehetőségek és a versenyképes jövedelem biztosítása nélkül az ellátórendszer fenntarthatósága veszélybe kerül. A helyi közösségek, civil szervezetek és önkéntesek bevonása szintén kulcstényező az ellátás minőségének javításában. A térség egyik legsúlyosabb társadalmi kihívása a polarizáció erősödése. A leszakadó csoportok arányának növekedése, a társadalmi kirekesztés és a hajléktalanság Budapesten koncentráltabban jelentkezik, de az agglomerációban is egyre érzékelhetőbb. A probléma kezelése nem képzelhető el települési szinten izoláltan; **integrált, agglomerációs léptékű, több szakágat összehangoló beavatkozásokra van szükség.**

Az **egészségügyi alapellátás túltelített**, különösen a házi- és gyermekorvosi körzetek esetében, ami az agglomeráció egyes településein kritikus helyzetet eredményez. A kórházi ellátás területi egyenlőtlenségei kapacitásfejlesztéssel mérsékelhetők, ugyanakkor hosszú távon a prevenció és a szűrőprogramok erősítése kínál fenntartható megoldást. A veszélyeztetett csoportok elérése új kommunikációs és digitális eszközök alkalmazását igényli.

A humán közszolgáltatások hatékonyságát erősítik az aktív helyi közösségek és az alulról szerveződő kezdeményezések. A helyi identitás megerősítése nem csupán társadalmi kohéziót teremt, hanem gazdasági és kulturális erőforrássá is válhat. **A közösségi kapcsolatok erősítése** hozzájárul a társadalmi ellenállóképesség növeléséhez és a szolgáltatások fenntarthatóságához.

A szolgáltatások települési szintű koordinációját az önkormányzatok látják el, azonban a szűkülő bevételek és növekvő költségek új működési modellek bevezetését teszik szükségessé. Az okos város eszközrendszerére épülő, adatvezérelt, igényalapú szolgáltatástervezés alapfeltétele a hatékony működésnek. A digitális átállás és a folyamatos adatkiértékelés támogatja a rugalmas reagálást és a tudatos fejlesztési döntéseket.

A prioritás öt fő közszolgáltatási terület - nevelési-oktatási, szociális és gyermekjóléti, egészségügyi, kulturális és civil, valamint önkormányzati szolgáltatások – mentén szerveződik, ugyanakkor számos probléma csak szektorokon átívelő, integrált megközelítéssel kezelhető. **Az agglomerációs szintű együttműködés és a mikrotérségi (járási) koordináció megerősítése** kulcsfontosságú a hatékonyság és az elérhetőség javítása érdekében.

Összességében a megvalósítást befolyásolja a népességdinamika, az önkormányzati mozgáster szűkülése, a centralizált szakpolitikai környezet, valamint a jogszabályi háttér változékonysága. Mindezek ellenére a humán közszolgáltatások minőségi fejlesztése elengedhetetlen a térség társadalmi kohéziójának, gazdasági versenyképességének és kiegyensúlyozott térszerkezetének biztosításához. A prioritás intézkedései elsősorban a társadalmi stabilitás és életminőség javítását szolgálják, miközben hozzájárulnak a várostérség nemzetközi pozicionálásához és a funkcionálisan összehangolt, fenntartható agglomeráció kialakításához.

**Kapcsolódó
Intézkedéscsoportok**

- P5.H.1. A települési szerepkörnek megfelelő oktatási és nevelési intézményi kapacitások (infrastruktúra és humán erőforrás) és szolgáltatásformák biztosítása a Budapesti Agglomerációban
- P5.H.2. Az egészségügyi ellátórendszer kapacitásainak megerősítése, az agglomeráción belüli területi anomáliák, aránytalanságok minimalizálásával
- P5.H.3. A szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés feltételrendszerének területileg kiegyensúlyozott és társadalmi trendekhez igazodó biztosítása
- P5.H.4 A kulturális és kreatív tevékenységeket, valamint a térségi identitásépítést támogató akciók és fejlesztések
- P5.H.5 Települési önkormányzatok és polgármesteri hivatalaik működési hatékonyságának növelése

P6.Z. KÖRNYEZETI FENNTARTHATÓSÁG, ZÖLDHÁLÓZAT FEJLESZTÉS ÉS VÉDELEM

A Prioritás tartalma

A Budapesti Agglomeráció természeti környezetére a legnagyobb terhelést a települések terjeszkedése és a túlzott beépítés jelenti. Az agglomeráció területének közel 40%-a már beépített vagy beépítésre kijelölt, ami jelentős nyomást gyakorol a tájra, a zöldfelületekre és az ökológiai rendszerekre. A mesterséges felszínek, burkolt felületek növekedése erőteljes környezetkárosító tényező a térségben, amely hosszú távon rontja a klímaalkalmazkodási képességet és az életminőséget.

A térség fenntarthatóságának kulcsa a **zöldinfrastruktúra-hálózat megerősítése**. A zöldinfrastruktúra stratégiaileg megtervezett, természetes és részben természetes területekből, vízfelületekből és növényzettel borított elemekből álló rendszer, amely komplex ökoszisztéma-szolgáltatásokat nyújt. Gerincét a zöldfelületek és vízfelületek alkotják, amelyeket folyóvizek, csatornák, fasorok, erdősávok és zöldfolyosók kötnek össze. Ez a hálózat biztosítja az élőhelyek folytonosságát, mérsékli a városi hősziget-hatást, javítja a levegőminőséget és a vízháztartási viszonyokat, valamint **növeli a települések klímaadaptációs képességét**.

Kiemelt jelentőségű a települések körüli **zöldgyűrű** megőrzése és megerősítése. A külterületi zöldfelületek kondicionáló és regeneráló hatása létfontosságú a belterületek számára, ezért elengedhetetlen, hogy a települések ne nőjenek össze, és a biológiailag aktív területek aránya ne csökkenjen tovább. A belterületi zöldhálózat – közparkok, rekreációs erdők, fasorok, zöldtetők és zöldfalak – nem csupán esztétikai elem, hanem a települési klímaszabályozás és a lakossági jóllét alapvető eszköze.

A környezet prioritás egyik legfontosabb beavatkozási területe a **barnamezős területek rehabilitációja**. Ezek a korábban ipari, katonai vagy közlekedési célokra használt, ma funkciójukat veszített területek jelentős fejlesztési potenciállal rendelkeznek. Budapesten mintegy 2677 hektárnyi alulhasznosított barnamezős terület található, amelyek megfelelő kármentesítés után új funkciót kaphatnak. A barnamezős fejlesztések egyszerre szolgálják a zöldfelületek növelését és a gazdasági versenyképességet, miközben csökkentik a zöldmezős beruházások iránti igényt. A 2026-ig létrejövő digitális közhiteles nyilvántartás alapot teremt a tudatos rehabilitációhoz és integrált tervezéshez.

A térség környezeti terhelését fokozza a **közlekedésből eredő légszennyezés és zaj, az illegális hulladéklerakás, a talajszennyezés, valamint a Duna és a kisebb vízfolyások szennyezettsége**. Több településen a szennyvíztisztító kapacitások hiánya is problémát jelent. A környezet prioritás azokat a területeket kezeli, amelyek más ágazati prioritásokban csak részben jelennek meg, ugyanakkor az agglomeráció egészére kiterjedő beavatkozást igényelnek. A települési klímastratégiák kidolgozása és végrehajtása alapfeltétele a hosszú távú alkalmazkodóképességnek.

A prioritás fontos eleme a **fenntartható közlekedési módok** népszerűsítése, a közösségi és alulról szerveződő környezetvédelmi kezdeményezések támogatása, valamint a **körforgásos gazdasági szemlélet** erősítése. A házi és közösségi komposztálás ösztönzése, a légszennyezettségi mérőhálózat bővítése és a tájba illeszkedő, zöld elemeket tartalmazó zajvédő falak építése konkrét, mérhető lépések a környezeti állapot javítása érdekében.

Kiemelt jelentőségű a **közintézmények energiahatékonysági** korszerűsítése. A bölcsődék, oktatási intézmények, szociális és egészségügyi szolgáltatók, valamint az önkormányzati intézmények energetikai megújítása – megújuló energiaforrások alkalmazásával – csökkenti az ökológiai

lábnyomot és a települések energiafüggőségét. Az energiahatékonysági beruházások példamutató szerepet töltenek be, és hozzájárulnak a klímavédelmi célok gyakorlati érvényesítéséhez.

A környezet prioritás szorosan kapcsolódik más fejlesztési területekhez, különösen a **tudatos területhasználathoz és a gazdaságfejlesztéshez**. A fenntartható területhasználat, a zöldinfrastruktúra-hálózat megerősítése és a barnamezős rehabilitáció együttesen biztosíthatják, hogy a térség növekedése ne járjon visszafordíthatatlan környezeti károkkal.

Összefoglalva, a Budapesti Agglomeráció környezeti kihívásainak középpontjában a településterjeszkedés és a zöldfelületek csökkenése áll. A prioritás célja a zöldinfrastruktúra-hálózat megerősítése, a barnamezős területek rehabilitációja, a klímaadaptációs intézkedések bevezetése és a közintézmények energiahatékonyságának javítása. A fenntartható területhasználat és az integrált, agglomerációs szintű tervezés biztosíthatja, hogy a térség fejlődése hosszú távon is élhető és klímatudatos irányban valósuljon meg.

**Kapcsolódó
Intézkedéscsoportok**

P6.Z.1. Természet- és tájvédelem, zöldfelületek
P6.Z.2. Környezet- és klímavédelem

3.2.2 Prioritások – Intézkedéscsoportok - Intézkedések

Az alábbi táblázat összefoglalóan mutatja be a Stratégiai Program tartalmát, Prioritások, a hozzá kapcsolódó Intézkedéscsoportok és a célok megvalósítását szolgáló Intézkedések rendszerét.

PRIORITÁS	
P1.T. TELEPÜLÉSSZERKEZET, TÉRSZERKEZET, TELEPÜLÉS- ÉS TÉRSÉGFEJLESZTÉS	
INTÉZKEDÉSCSOPORTOK	INTÉZKEDÉSEK
P1.T.1. Térségi önkormányzati összefogás és együttműködés feltételeinek kialakítása	<p>P1.T.1.1. A térségi összefogás platformjainak kialakítása, fejlesztése</p> <p>P1.T.1.2. Koordinált agglomerációs településfejlesztés: prioritások, céltérségek, ütemezés</p> <p>P1.T.1.3. Kooperatív építésügyi szabályozás, az építésügyi hatósági intézményrendszer megerősítése</p> <p>P1.T.1.4. GIS rendszerek alkalmazása és folyamatos karbantartása az agglomerációs önkormányzatoknál</p>
P1.T.2. Tudatos területhasználat és funkciókiosztás a települési szövet további szétterülésének megakadályozása érdekében	<p>P1.T.2.1. Az agglomeráció térségi központjainak megerősítése a településfejlesztés és -rendezés eszközrendszerével</p> <p>P1.T.2.2. Fejlesztési céltérségek kijelölése, összehangolt fejlesztése</p> <p>P1.T.2.3. Összehangolt intézkedések az extenzív fejlesztések minimalizálása, a beépítésre nem szánt területek megtartása érdekében</p>
P1.T.3. A települési épített környezet alakítása és védelme	<p>P1.T.3.1. Az épített környezet értékőrző rehabilitációja, különös tekintettel a történeti és egyéb funkcióhiányos központokra, településrészekre</p> <p>P1.T.3.2. Köz- és magánhasználatú szabadterek fenntartható és klímatudatos fejlesztése</p> <p>P1.T.3.3. A növekvő lakosság szám kezelése a településfejlesztés és -rendezés eszközrendszerével</p>
PRIORITÁS	
P2.K. KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉS	
P2.K.1. Intermodális közlekedési rendszer létrehozása	<p>P2.K.1.1. Intermodalitás erősítése: P+R és K+R létesítése/bővítése, átszállóhelyek fejlesztése</p> <p>P2.K.1.2. Integrált megközelítés, együttműködés</p> <p>P2.K.1.3. Mobilitási igények befolyásolása, szemléletformálás</p> <p>P2.K.1.4. Teherforgalom hatékony kiszolgálása</p>
P2.K.2. Versenyképes közösségi közlekedés megteremtése	<p>P2.K.2.1. Nagyvasúti vonalak komplex korszerűsítése és továbbfejlesztése</p> <p>P2.K.2.2. HÉV vonalak teljeskörű megújítása, fővárosi közlekedési rendszerbe való jobb bekötése, járműbeszerzés</p> <p>P2.K.2.3. Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér kötött pályás közlekedési kapcsolatának megvalósítása</p> <p>P2.K.2.4. Hatékony helyközi autóbusz közlekedés előtérbe helyezése</p>

	<p>P2.K.2.5. Helyi hálózat térségi szintű fejlesztése</p> <p>P2.K.2.6. Versenyképes közforgalmú vízi közlekedés létrehozása</p>
<p>P2.K.3. Egyéni közlekedést segítő infrastrukturális fejlesztések megvalósítása</p>	<p>P2.K.3.1. Gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése</p> <p>P2.K.3.2. Térségi kapcsolatokat erősítő útfejlesztések</p> <p>P2.K.3.3. Közúti szűk keresztmetszetek feloldása</p> <p>P2.K.3.4. Térségi kerékpárforgalmi hálózat bővítése</p>
<p>P2.K.4. Megfelelő szolgáltatást nyújtó közlekedési rendszer elérése</p>	<p>P2.K.4.1. Települések élhetőségét javító közlekedésfejlesztések</p> <p>P2.K.4.2. Motorizált közlekedés szolgáltatásfejlesztése</p> <p>P2.K.4.3. Mikromobilitás szolgáltatásfejlesztése</p>
<p>PRIORITÁS</p> <p>P3.I. KÖZMŰ, VÍZI- ÉS ENERGIAELLÁTÁS FEJLESZTÉS</p>	
<p>P3.I.1. Ivóvízellátás</p>	<p>P3.I.1.1. Vízbeszerzés, gerinc- és elosztóhálózat fejlesztése, rekonstrukciója víziközmű társulások működésének felülvizsgálata, komplex program indítása az ivóvíz havaria helyzetek elkerülése/kiküszöbölése érdekében</p>
<p>P3.I.2. Szennyvízkezelés</p>	<p>P3.I.2.1. Szennyvízgyűjtés közüzemű hálózati rendszerének rekonstrukciója, fejlesztése, kiemelten a befogadó szennyvíztelepek kapacitás bővítésének és a szennyvízkezelés határfokának javítása, valamint a befogadó vízfolyások vízminőség védelmének fokozása</p> <p>P3.I.2.2. A közüzemű szennyvízhálózattal el nem látott térségekben keletkező szennyvizek kezelésének, elhelyezésének felszíni és felszín alatti vizek minőségét védő, szigorúan szabályozott és ellenőrizhető és ellenőrzött megoldása</p>
<p>P3.I.3. Csapadékvíz-gazdálkodás</p>	<p>P3.I.3.1. Csapadékvíz zavarmentes kettőscélú helyi visszatartásának és elvezetésének megoldása</p> <p>P3.I.3.2. Befogadó vízfolyások mederrendezése, karbantartási lehetőségének biztosítása, azok telekjogi rendezése</p> <p>P3.I.3.3. Csapadékvíz elvezetésének közműként történő kezelésbe vételének rendezése</p>
<p>P3.I.4. Energiarendszerek fejlesztése</p>	<p>P3.I.4.1. Épületenergetikai innovációk, energiaközösségek, alkalmazkodás a klímaváltozáshoz</p> <p>P3.I.4.2. Villamosenergia ellátás hálózati rendszereinek korszerűsítése, fejlesztése (hálózatok földalatti elhelyezésével), a megújuló energiatermelés során a termelés-fogyasztás kiegyenlítésére alkalmassá tételével</p> <p>P3.I.4.3. Optimális energiamix, takarékos, gazdaságos, környezetkímélő energiaellátási struktúra, racionális energiagazdálkodás alkalmazására általános felkészítés, támogatási forráskeresés</p> <p>P3.I.4.4. Megújuló energiahordozók hasznosításának általános növelése</p>
<p>P3.I.5. Árvízvédelem</p>	<p>P3.I.5.1. Vízfolyások mederben tartásának biztosítására mederrendezés, árvízvédelem-parthasználat összehangolt fejlesztése, villámárvizekre való felkészülés</p>

	P3.I5.2. Árvízi védekezés területigényének szerzett jogok figyelembevételével, telekjogi rendezése
PRIORITÁS	
P4.G. GAZDASÁGFEJLESZTÉS, VERSENYKÉPESSÉG NÖVELÉS	
P4.G.1. Versenyképes, tudásalapú, innovatív gazdasági szolgáltatások és ipar	<p>P4.G.1.1. Agglomerációs innovációs ökoszisztéma – az innovációs szereplők alkotta hálózatok fejlesztése</p> <p>P4.G.1.2. A meglévő és új iparterületeken a magas technológiájú, tudásalapú tevékenységek és K+F ösztönzése</p> <p>P4.G.1.3. Megújuló energia és energiahatékony rendszerek alkalmazása, a körforgásos gazdaság feltételeinek megteremtése a vállalkozások versenyképességének növelésére</p> <p>P4.G.1.4. A Pest vármegyei Területfejlesztési Konceptióban nevesített gazdasági ágakban működő vállalkozások célzott fejlesztése az agglomerációs gyűrűben (ipar, az építőipar, a turizmus, a közlekedés, kereskedelem, raktározás, az információ és kommunikáció)</p>
P4.G.2. KKV fejlesztés az agglomerációs gyűrűben	<p>P4.G.2.1. A KKV-k beszállítói hálózatokhoz, értékláncokhoz kapcsolódásának, exportpiacokra történő belépésének ösztönzése, kiemelten a technológiai szint és a menedzsment tudás növelésével</p> <p>P4.G.2.2. Helyi termékeket előállító/forgalmazó termelők és mikrovállalkozók támogatása, helyi beszállítói hálózatok, rövid ellátási láncok erősítése</p> <p>P4.G.2.3. Startup vállalkozások támogatása</p> <p>P4.G.2.4. Mikro- és kisvállalkozások versenyképesség növelése, kiemelten az üzleti képességek és a nyelvtudás erősítésével</p> <p>P4.G.2.5. Térségi önkormányzati-vállalkozói információs fórumok létrehozása, bizalomerősítés az üzleti szférában</p>
P4.G.3. Piacorientált humán erőforrás és munkaerőpiac fejlesztések	<p>P4.G.3.1. Önkormányzatok, egyetemek, vállalkozások és a munkavállalók együttműködése a piacképes munkaerőpiaci kínálat megteremtéséért</p> <p>P4.G.3.2. Oktatási/képzési intézmények és vállalatok együttműködésének elősegítése a munkaerőkínálat fejlesztése érdekében – vállalati belső képzés erősítése</p> <p>P4.G.3.3. Az agglomerációs gyűrű településeiben a helyben foglalkoztatás feltételeinek javítása, különös tekintettel a női és a magas hozzáadott értéket előállító munkaerőre</p> <p>P4.G.3.4. Telekocsi, szuburbanizációs elektromos autózás támogatása a napi ingázás szintjének és környezeti hatásainak csökkentése érdekében</p>
P4.G.4. Fenntartható, gazdaságos és prosperáló turizmusfejlesztés a Budapesti Agglomerációban	<p>P4.G.4.1. A Budapestre irányuló, döntően külföldi turizmus agglomerációs „szétterítése” és a hosszabb tartózkodási idő feltételeinek javítása</p> <p>P4.G.4.2. RSD turisztikai fejlesztése</p> <p>P4.G.4.3. Dunakanyar térség turisztikai fejlesztése</p> <p>P4.G.4.4. A rekreációs célú hétvégi turizmus feltételeinek és működőképességének javítása</p> <p>P4.G.4.5. A turisztikai kínálat fejlesztése és bővítése a minőségi turizmus növelése érdekében</p>

<p>P4.G.5. Lakásállomány bővítése a fővárosban a lakhatási válság kezelése és az agglomerációba történő lakosságkiáramlás fékezése céljából</p>	<p>P4.G.5.1. Rövid távú lakáskiadás szabályozása, a lakáskiadási turisztikai igények kielégítéséhez szálláshely-fejlesztés a fővárosban</p> <p>P4.G.5.2. Üresen álló lakások felmérése és reintegrációjuk, elősegítéséhez lakásfelújítási támogatások biztosítása önkormányzati bérlakásgazdálkodás támogatása</p> <p>P4.G.5.3. A lakóingatlanfejlesztések közös irányelveinek meghatározása</p> <p>P4.G.5.4. A lakáscéltól eltérő hasznosítás növekedésének fékezése érdekében szolgáltatói centrumok létesítése a belvárosban.</p> <p>P4.G.5.5. Komplex fejlesztési programok kialakítása a barnamezős területek hasznosításának ösztönzésére</p> <p>P4.G.5.6. Új lakások építésének pénzügyi támogatása, különös tekintettel a bérlakás piac fejlesztésére is</p>
<p>PRIORITÁS</p> <p>P5.H. HUMÁN INFRASTRUKTÚRA ÉS KÖZSZOLGÁLTÁS FEJLESZTÉS</p>	
<p>P5.H.1. A települési szerepkörnek megfelelő oktatási és nevelési intézményi kapacitások (infrastruktúra és humán erőforrás) és szolgáltatásformák biztosítása a Budapesti Agglomerációban</p>	<p>P5.H.1.1. Oktatási nevelési szolgáltatások intézményeinek fenntarthatósági szempontú, épületmodernizációs és kiegyensúlyozott kapacitásnövelési célú fejlesztése - különös tekintettel a dinamikusan növekvő agglomerációs szektorok intézményeire</p> <p>P5.H.1.2. Az oktatási és nevelési intézmények hatékony szolgáltatás-szervezése – munkaerőpiac orientációs, ifjúságvédelmi célú inter-szektorális kapcsolatok építése</p> <p>P5.H.1.3. A fiatalok – mint munkaerőpiaci szempontból kulcsfontosságú, egyben veszélyeztetett célcsoport – integrált megközelítésű támogatása</p>
<p>P5.H.2. Az egészségügyi ellátórendszer kapacitásainak megerősítése, az agglomeráción belüli területi anomáliák, aránytalanságok minimalizálásával</p>	<p>P5.H.2.1. A területileg eltérő súlypontú ellátási igényekre reagáló (alap és szak) ellátás feltételrendszerének biztosítása hagyományos (épületmegújítás, kapacitásnövelés) és kevésbé konvencionális (távmedicina, home care stb.) eszközökkel</p> <p>P5.H.2.2. A fekvőbeteg ellátás területi egyenlőtlenségeinek minimalizálása, az ellátás minőségének javítása</p> <p>P5.H.2.3. Az egészségmegőrzést szolgáló preventív tevékenységek, szűrővizsgálatok egyenlő hozzáféréseinek biztosítása a Budapesti Agglomerációban</p>
<p>P5.H.3. A szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés feltételrendszerének területileg kiegyensúlyozott és társadalmi trendekhez igazodó biztosítása</p>	<p>P5.H.3.1. A szociális és gyermekvédelmi szolgáltatások igény és prognózis alapú, szolgáltatói együttműködésekre támaszkodó kapacitásfejlesztése</p> <p>P5.H.3.2. Az idősellátás nappali, bentlakásos és otthoni formáinak területi alapú kapacitáserősítése - a silver gazdaság lehetőségeinek kiterjesztése</p> <p>P5.H.3.3. A hajléktalanság ágazati és területi (főváros – agglomerációs gyűrű települései) együttműködésekben alapuló, agglomerációs szintű kezelése</p>
<p>P5.H.4. A kulturális és kreatív tevékenységeket, valamint a térségi identitásépítést támogató akciók és fejlesztések</p>	<p>P5.H.4.1. A kulturális intézmények, közösségi színterek és civil szervezetek működési feltételeinek és vonzerőjének támogatása a közösségépítés, kreatív gazdaság és a turisztikai ágazat kínálatához való hozzájárulásuk növelése mellett</p>

	P5.H.4.2. A sajátos kulturális identitással rendelkező településcsoportok értékmegőrzésének elősegítése az agglomerációs gyűrűben
P5.H.5. Települési önkormányzatok és polgármesteri hivatalaik működési hatékonyságának növelése	<p>P5.H.5.1. A hivatali ügyintézés hatékonyságának növelése a digitális ügyintézés, ügykezelés eszközeinek fokozott, ügyfélbarát bevezetésével (szolgáltatás tervezés), infrastrukturális fejlesztések</p> <p>P5.H.5.2. A hivatali döntéshozatal és önkormányzati döntéshozatal digitális (adatalapú) támogatásához szükséges agilis fejlesztések (digitális fejlesztések humán kompetenciák és eszközök / szoftverek biztosítása)</p>
PRIORITÁS	
P6.Z. KÖRNYEZETI FENNTARTHATÓSÁG, ZÖLDHÁLÓZAT FEJLESZTÉS ÉS VÉDELEM	
P6.Z.1. Természet- és tájvédelem, zöldfelületek	<p>P6.Z.1.1. Zöld- és kékinfrastruktúra elemek kialakítása és hálózatba szervezése</p> <p>P6.Z.1.2. Tájsebek megszüntetése, barnamezős területek rekultiválása és újrahaznosítása, szennyezett területek kármentesítése, talajvédelem</p> <p>P6.Z.1.3. Célzott természetvédelmi fejlesztések az agglomerációban</p>
P6.Z.2. Környezet- és klímavédelem	<p>P6.Z.2.1. Közlekedési, ipari és lakossági környezetszennyezés mérséklése</p> <p>P6.Z.2.2. Közintézmények energetikai megújítása az energiahatékonyság érdekében</p> <p>P6.Z.2.3. Környezetmonitoring fejlesztése, szennyezők azonosítása, célzott beavatkozások a kibocsátás csökkentése érdekében</p> <p>P6.Z.2.4. Hulladékhasznosítás ösztönzése, zöld együttműködések ösztönzése a vállalati szektorban, és egyéb relációkban</p>

3.2.1 Intézkedéscsoportok bemutatása

3.2.1.a. P1.T. Településszerkezet, térszerkezet, település- és térségfejlesztés

Prioritás kódszáma és címe	P1.T. TELEPÜLÉSSZERKEZET, TÉRSZERKEZET, TELEPÜLÉS- ÉS TÉRSÉGFEJLESZTÉS
Intézkedéscsoport kódszáma és címe	P1.T.1. Térségi önkormányzati összefogás és együttműködés feltételeinek kialakítása
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés</p> <p>Az intézkedéscsoport a prioritás megvalósításához szükséges együttműködési, szervezeti, intézményi és jogi keretek megteremtésére irányul a Budapesti Agglomeráció egészében. Középpontjában a térségi együttműködés feltételeinek kialakítása, a koordinált településfejlesztés és építésügyi szabályozás megerősítése, valamint az ezeket támogató térinformatikai rendszerek kiépítése áll. A jövőtudatos tervezés érdekében elengedhetetlen a fejlesztések térségi szintű összehangolása, a közös célok meghatározása, valamint egy hosszú távú, ütemezett fejlesztési keret kialakítása. A Budapesti Agglomeráció működtetése csak akkor lehet eredményes és fenntartható, ha a településfejlesztési és -rendezési eszközrendszer egységes téradatbázisra támaszkodik, az érintettek széles körű bevonásával készül, összehangoltan működik, és rendszeres felülvizsgálat mellett alkalmazkodik a változó társadalmi, gazdasági és környezeti feltételekhez.</p> <p>Indoklás</p> <p>Az agglomerációs fejlesztéspolitika eddigi tapasztalatai azt mutatják, hogy a különböző szereplők – önkormányzatok, állami szervek, piaci beruházók és civil közösségek – együttműködése a pozitív példák ellenére sem képes rendszerszinten kezelni az agglomeráció problémáit. A fejlesztési irányokat sok esetben egyedi döntések határozzák meg, amelyek nem illeszkednek megfelelően a magasabb szintű stratégiai irányokhoz. A szabályozási és tervezési eszközök közötti összhang hiánya a fejlesztéspolitikai döntésektől egészen az egyedi engedélyezési eljárásokig érezhető.</p> <p>Kiemelt probléma, hogy az önszabályozási mechanizmusok nem bizonyultak elegendőnek az új beépítésre szánt területek kijelölésének visszaszorítására, valamint a szükséges települési infrastruktúra és zöldfelületi ellátottság biztosítására. Az agglomerációban tapasztalható intenzív szuburbanizáció következtében a közlekedési hálózat, a közszolgáltatások és a környezeti erőforrások terhelése folyamatosan növekszik. A településképi követelmények önmagukban nem alkalmasak a jogszerűtlen építkezések és lakcímbeljelentések hatékony kezelésére, ezért indokolt az építésügyi hatósági jogkörök felülvizsgálata és megerősítése.</p> <p>A tervezést támogató digitális rendszerek kiépítése jogszabályi kötelezettség is. A 2023. évi C. törvény a magyar építészetéről előírja a digitális rendszerek kialakítását és a dokumentációk, nyilvántartások digitalizálását, továbbá rendelkezik a barnamezős területek országos nyilvántartásáról. E követelmények térségi szintű teljesítése nemcsak jogszabályi megfelelés, hanem a megalapozott döntéshozatal előfeltétele is.</p> <p>Célkitűzés</p> <p>Az intézkedéscsoport céljai összhangban állnak a magyar építészetéről szóló 2023. évi C. törvény rendelkezéseivel, valamint az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció irányelveivel. Szinergiában vannak a 2021-ben felülvizsgált Pest Megyei Területfejlesztési Koncepció és Program prioritásaival, különösen az élehető, fenntartható településstruktúra és a térségi szereplők közötti együttműködés erősítésére vonatkozó célokkal.</p>	

Kapcsolódás mutatható ki továbbá Budapest Főváros Településterve több intézkedéséhez, így a mindenki számára elérhető lakhatás biztosításához, a komplex városrehabilitációhoz az emberközpontú szolgáltatástervezéshez, valamint a kék-zöld infrastruktúrák fejlesztéséhez is. A Fővárosi Településfejlesztési Terv hosszú távú céljai közül kiemelhető a kezdeményező, adaptív önkormányzati városfejlesztés, a hatékonyan együttműködő várostérség kialakítása, az egyedi városkarakter értékalapú megőrzése és fejlesztése; a főváros hosszú távú céljai között relevánsak még a barnamezős területekkel, a klímaváltozással, valamint a kompakt városszerkezettel kapcsolatos célok is. A stratégiai dokumentumok egybehangzóan rögzítik, hogy a spontán, beruházói érdekek által vezérelt szuburbanizáció helyett tervezett, koordinált, partnerségi alapú térségfejlesztésre van szükség.

A koordináció hiánya jelenleg horizontális és vertikális érdekmegosztottságban nyilvánul meg: egyrészt a települési önkormányzatok fragmentált szerkezetében, másrészt a különböző közigazgatási szintek közötti együttműködés elégtelenségében. E folyamatok beavatkozás nélkül rontják Budapest és várostérsége versenyképességét.

Javasolt fejlesztések

A **térségi összefogás platformjainak** kialakítása és megerősítése kulcsfontosságú. Ennek központi szereplője a **Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanácsa lehet**, amelynek az agglomerációs szintű folyamatok katalizátoraként kell működnie. Feladata a települések közötti érdekegyeztetés megszervezése, állásfoglalások és vélemények összegyűjtése a területi és ágazati szereplők részéről, irányelvek kidolgozása, valamint közös szabályozási javaslatok megfogalmazása a kormány és az önkormányzatok számára. A Tanács számára biztosítani kell a szükséges jog- és hatásköröket, valamint forrásokat a térségi projektek menedzseléséhez. A működés során a részvételi demokrácia eszközeit alkalmazni kell, és a folyamatokba a kezdetektől be kell vonni az érintett szereplőket.

A koordinált agglomerációs településfejlesztés érdekében **szükséges a Budapesti Agglomeráció struktúratervének kidolgozása**. A tervezés során összehangoltan kell kezelni az életminőségi, területhasználati és mobilitási szempontokat, megerősítve a hatásvizsgálatok szerepét. Fejlesztési céltérségeket kell kijelölni, amelyek esetében speciális szabályozási és intézményi eszközök alkalmazhatók. A beépítési feltételeket a helyi igények figyelembevételével, az érintettek bevonásával kell meghatározni. A struktúratervre építve a konkrét települési és kerületi tervek összehangolása érdekében rendszeres tervezéyztető és koordinációs fórumokat szükséges működtetni, valamint indokolt esetben térségi szintű ágazati stratégiákat is készíteni (lásd alább: „P1.T.2. Tudatos területhasználat és funkciókiosztás a települési szövet további szétterülésének megakadályozása érdekében”).

A kooperatív építésügyi szabályozás megerősítése érdekében szükséges az építésügyi hatóságok kapacitásbővítése, az engedélyezési, ellenőrzési és szankcionálási eszközök hatékonyabb alkalmazása. Meg kell teremteni a zöldmezős fejlesztési területek indokolt esetben történő visszasorolásának jogi lehetőségét, valamint olyan ösztönző és korlátozó szabályozási eszközöket kell kialakítani, amelyek a fenntartható területhasználatot szolgálják.

A térinformatikai rendszerek agglomerációs szintű alkalmazása és folyamatos karbantartása a megalapozott döntéshozatal alapfeltétele. **Egységes adatbázist** kell létrehozni, amely biztosítja a téradatgazdák, az állami és vármegyei szervek, az önkormányzatok és a Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanácsa számára az adatok folyamatos elérhetőségét. Az adatmenedzsment rendszernek nemcsak a feldolgozott kimeneteket, hanem az alapadatokat is hozzáférhetővé kell tennie a fejlesztési és rendezési tervezés számára. Külön kataszterekben szükséges nyilvántartani a barnamezős területeket, a szegregációval érintett térségeket, valamint a zöld és kék infrastruktúra elemeit. A térségi folyamatok monitorozására és a változások értékelésére alkalmas döntéstámogató háttérrendszert kell kialakítani.

A lehetséges projektek közé tartozik a Budapesti Agglomeráció **struktúratervének** kidolgozása és az ahhoz kapcsolódó jogi, gazdasági és szervezeti eszközrendszer meghatározása; az **agglomerációs fejlesztési céltérségek** kijelölése; a zöldmezős területek ütemezett igénybevételének és visszasorolásának kereteit rögzítő szabályozás kialakítása; az építésügyi jog- és hatáskörök átalakítására irányuló javaslatcsomag elkészítése; valamint egy agglomerációs térinformatikai adatbázis létrehozása és működtetése. E beavatkozások együttesen képesek támogatni egy tervezett, összehangolt és fenntartható módon működő Budapesti Agglomerációt.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P1T.1.1. A térségi összefogás platformjainak kialakítása, fejlesztése	Az agglomeráció kiemelt szereplői közötti együttműködések erősítése
	P1T.1.2. Koordinált agglomerációs településfejlesztés: prioritások, céltérségek, ütemezés	A kiegyensúlyozott térbeli fejlődés tervezési alapjainak erősítése.
	P1T.1.3. Kooperatív építésügyi szabályozás, az építésügyi hatósági intézményrendszer megerősítése	Az építési tevékenységek hatékony és a fenntarthatóság elveinek megfelelő szabályozási és hatósági környezetének erősítése.
	P1T.1.4. GIS rendszerek alkalmazása és folyamatos karbantartása az agglomerációs önkormányzatoknál	A tervezés és a döntéshozás megalapozott szakmai támogatása.

Intézkedéscsoport kódszáma és címe	P1.T.2. Tudatos területhasználat és funkciókiosztás a települési szövet további szétterülésének megakadályozása érdekében
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés</p> <p>Az intézkedéscsoport a prioritás megvalósításához szükséges településfejlesztési és -rendezési eszközrendszer kidolgozására irányul a Budapesti Agglomeráció egészében. A beavatkozások előfeltétele a Budapesti Agglomeráció átfogó struktúratervének elkészítése, amely meghatározza a térségi központrendszer jövőbeni felépítését, kijelöli a fejlesztési céltérségeket, valamint felülvizsgálja az agglomerációs gyűrűben és Budapesten a még beépítetlen területek extenzív fejlesztési kereteit. A struktúratervnek lehetőséget kell adnia arra, hogy a beépítési sűrűség szabályozása a teljes agglomeráció szintjén, területileg differenciált módon és összehangoltan történjen.</p> <p>A struktúraterve alapozott részletes tervezés során érvényesíteni szükséges a kompakt város elvét, megőrizve a települési szövet tagoltságát és identitását. A takarékos területhasználat, a barnamezős területek hasznosítása, a nagy kapacitású – lehetőleg kötöttpályás – közösségi közlekedésre alapozott fejlesztések, a zöld- és kék infrastruktúra-elemek folytonosságának biztosítása, valamint az épített és kulturális örökség védelme alapkövetelmény. A kis távolságok elvére építve meg kell erősíteni a policentrikus agglomerációs térszerkezetet, amely képes csökkenteni a főváros túlterheltségét. A struktúratervnek nemcsak térbeli, hanem időbeli dimenzióval is rendelkeznie kell: a projektek prioritizálását és ütemezését is tartalmaznia szükséges.</p> <p>Indoklás</p> <p>A Budapesti Agglomeráció jelenlegi működését a még alakuló, esetenként funkcióhiányos központrendszer, az extenzív fejlesztések túlsúlya és a barnamezős területek alulhasznosítottága</p>	

jellemzi. A térségi alközpontok sok esetben még nem rendelkeznek teljeskörűen azokkal az intézményi, gazdasági és közlekedési adottságokkal, amelyek alkalmassá tennék őket valódi alközponti szerep betöltésére. Ennek következtében a fővárosra nehezedő terhelés folyamatosan nő, miközben a Budapesttől való funkcionális függés nem csökken érdemben. A központrendszer felülvizsgálata és megerősítése ezért az élıhetőség, a hatékonyság és a fenntarthatóság követelményeinek egyidejű érvényesítésével indokolt.

A rendszerváltást követő évtizedekben számos település az extenzív, zöldmezős fejlesztési területek kijelölésében látta fejlődésének lehetőségét. A koordináció és a felső korlátok hiánya azonban a **települési szövet szétterüléséhez**, a gyenge infrastruktúrával rendelkező **periférikus területek beépüléséhez**, valamint jelentős **közlekedési és környezeti terhelésekhez** vezetett. Ezzel párhuzamosan kiterjedt barnamezős területek maradtak kihasználatlanul, amelyek megfelelő szabályozási és ösztönző környezet mellett a városfejlesztés elsődleges célterületei lehetnének.

Az extenzív terjeszkedés jelentős mértékben csökkentette a beépítésre nem szánt, mezőgazdasági, erdő- és természetközeli területek arányát. A felgyorsult klímaváltozás következtében a megmaradt szabad területek ökológiai és klímaadaptációs szerepe felértékelődött, így további fogatkozások megakadályozása stratégiai jelentőségű. A területhasználat újraszabályozása ezért nem pusztán településszerkezeti, hanem környezetvédelmi és társadalmi kérdés is.

Célkitűzés

Az intézkedéscsoport céljai összhangban állnak az országos szintű jogszabályi és stratégiai keretekkel, különösen a 2023. évi C. törvénnyel a magyar építészettről, az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióval, valamint a területrendezési szabályozással. A 2021-ben felülvizsgált Pest Megyei Területfejlesztési Koncepció 4. prioritásának céljai – a policentrikus településstruktúra kialakítása és a természeti területek megóvása – közvetlenül kapcsolódnak a jelen intézkedéscsoportéhoz.

Budapest Főváros Településterve több hosszú távú célkitűzése is irányadó. A versenyképes, fenntartható és inkluzív gazdaság megteremtése érdekében szükséges a munkahelyi területek tudatos fejlesztése. A hatékony, kiegyensúlyozott és kompakt városszerkezet kialakítása megköveteli a területhasználat és a közlekedési rendszer térbeli összehangolását, a differenciált központrendszer kialakítását, a gyalogos elérhetőség biztosítását és az indokolatlan terjeszkedés megakadályozását. Kiemelt jelentőségű a barnamezős területek értékőrző és értékteremtő funkcióváltása, valamint a megújításukhoz szükséges támogatási és szabályozási eszközök alkalmazása. A lakásszektor korszerűsítése és a digitális, „smart” szemléletű városfejlesztés szintén hozzájárul a térségi célok megvalósításához, miközben a klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás horizontális törekvése minden területen megkívánja a (város)ökológiai és infrastrukturális rendszerek fejlesztésének és üzemeltetésének komplex fejlesztését.

Javasolt fejlesztések

A javasolt beavatkozások alapvetően a struktúratervben rögzített térbeli súlypontok fejlesztésének egyedi helyszínekre szabott részletes fejlesztési irányainak kialakítását foglalják magukba.

Az agglomeráció **térségi központjainak megerősítése** a településfejlesztés és -rendezés eszközrendszerével valósítható meg, amely a struktúraterv és egy átfogó, a központrendszert egységesen kezelő koncepció alapján, egyedi stratégiák kidolgozásán keresztül érhető el. A humán és műszaki infrastruktúra hiányosságainak pótlása több esetben állami szerepvállalást igényel. A központfejlesztés során figyelembe kell venni a helyi fizikai adottságokat, hagyományokat, az építészeti örökséget és identitást; az azonos szintű központok uniformizálása nem lehet cél. Törekedni kell a funkcionális vegyességre, amelyben a lakhatás, a munkahelyek, az intézmények, a szolgáltatások és a minőségi közterek egyaránt helyet kapnak. A funkciók hozzáférhetősége

kulcsfontosságú: biztosítani kell a közösségi közlekedési kapcsolódást, a gyalogos- és kerékpárosbarát, akadálymentes kialakítást és a megfizethetőséget. A térségi és mikrotérségi központok fejlesztése összehangoltan történjen, kiemelt szereppel **az agglomerációs szintű koordinációra, melyben a BAFT szerepe kell erősödjön**; a lokális központok esetében a helyi szereplők erőteljesebb bevonása és támogatása indokolt.

Az elkészítendő struktúratervben kijelölt **fejlesztési céltérségek** elsődlegesen a **barnamezős területeket érintik**, a központi, megyei és települési dokumentumok egyaránt hangsúlyozzák, hogy a fejlesztések hely kiválasztásánál prioritást kell élvezniük a meglévő ipari parkoknak és barnamezős területeknek. A céltérségek fejlesztésére egyedi stratégiát kell kialakítani, amely során figyelembe kell venni a közösségi közlekedési infrastruktúra közelségét, a gazdasági pólusok jelenlétét, a közigazgatási határokon átívelő térségi összefüggéseket, valamint a rehabilitációra szoruló, leromlott állapotú területeket. Minden céltérségre komplex, integrált szemléletű stratégiai tervet szükséges készíteni, amely a vegyesség, a megfelelő – de nem zsúfoltságot eredményező – sűrűség és az élıhetőség alapelveit érvényesíti.

Az extenzív fejlesztések minimalizálása érdekében szigorúbb és következetesebb szabályozásra van szükség, különösen az agglomerációs gyűrű területén. Új beépítésre szánt területek kijelölése csak indokol esetben, a szükséges infrastruktúra-fejlesztések biztosításával történhet. A készítendő struktúraterv alapján egyedileg kell felülvizsgálni a már kijelölt, de még be nem épített területek fenntartásának indokoltóságát, különösen a periférikus helyzetű, településhatárok menti térségekben. Amennyiben a kijelölés fenntarthatatlan, indokolt lehet a területek visszasorolása beépítésre nem szánt kategóriába.

A települések összenövésének megfékezése, a mezőgazdasági, erdő- és zöldfelületek, vízfelületek, valamint különleges területek összefüggő hálózatának megőrzése stratégiai feladat. Kiemelt figyelmet kell fordítani a kertes mezőgazdasági területek és üdülőtérületek fennmaradására: ösztönzőkkel és közösségfejlesztő programokkal kell támogatni az eredeti területhasználatot, az attól eltérő használatot pedig következetesen szabályozni szükséges.

A lehetséges projektek közé tartozik a Budapesti Agglomeráció struktúratervében meghatározandó, az agglomerációs központrendszer megerősítésére irányuló átfogó koncepció és az egyes központokra vonatkozó stratégiai tervek elkészítése; a település- és kerülethatárokon átívelő fejlesztési céltérségek fejlesztési stratégiájának és a fejlesztés kereteinek kialakítása; a zöldmezős fejlesztési területek felülvizsgálata és – indokolt esetben – visszasorolása; a kék-zöld infrastruktúra hálózatának összehangolt stratégiájának kialakítása; valamint az infrastruktúra ellátottság vizsgálata a potenciális fejlesztési területek tekintetében. A fenti beavatkozások együttesen teremthetik meg a fenntartható, kompakt és kiegyensúlyozott budapesti várostérség térbeli kereteit.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P1T.2.1. Az agglomeráció térségi központjainak megerősítése a településfejlesztés és -rendezés eszközrendszerével	Az agglomerációs központrendszer megerősítése, stratégiai fejlesztési alapok megteremtése.
	P1T.2.2. Fejlesztési céltérségek kijelölése, összehangolt fejlesztése	A diszfunkcionális települési területek megújításának elősegítése.
	P1T.2.3. Összehangolt intézkedések az extenzív fejlesztések minimalizálása, a beépítésre nem szánt területek megtartása érdekében	Az egészséges térszerkezet elősegítése, a beépített területek növekedésének korlátozása.

Intézkedéscsoport kódszáma és címe	P1.T.3. A települési épített környezet alakítása és védelme
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés</p> <p>Az intézkedéscsoport a prioritás megvalósításához szükséges építészeti, tájépítészeti, örökségvédelmi és lakáspolitikai eszközrendszert foglalja össze a Budapesti Agglomeráció területén. A beavatkozások célja, hogy a településfejlesztés és -rendezés eszköztárára támaszkodva elősegítsék a történeti településrészek rehabilitációját, a köz- és magánhasználatú szabadterek minőségi fejlesztését, valamint a növekvő lakosság szám kezelését. Az intézkedéscsoport végrehajtásának előfeltétele a P1T.1.3. jelű intézkedés megvalósítása, amely a jogszerűtlen építkezések, átalakítások, rendeltetismódosítások és lakcímbeljelentések visszaszorítása érdekében a jogi és intézményi környezet megerősítését célozza. A szabályozási és ellenőrzési háttér stabilizálása nélkül az épített és természeti értékek védelme, valamint a fenntartható lakásgazdálkodás nem biztosítható.</p> <p>Indoklás</p> <p>A Budapesti Agglomeráció kulturális, épített és természeti öröksége kiemelkedő értéket képvisel, amely nemcsak a hazai és nemzetközi turizmus számára jelent vonzerőt, hanem a nemzeti identitás és a helyi közösségek önazonosságának erősítéséhez is hozzájárul. Budapest belvárosi területei – beleértve a Duna-partokat, a Budai Várnegyedet és az Andrassy út világörökségi helyszínét és védőzónáját – különösen érzékeny területek, ahol a történeti települési táj és a műemléki objektumok védelme elsődleges szempont. Hasonló jelentőséggel bírnak az agglomerációs települések történeti központjai és alközpontjai is, ahol a beépítési nyomás fokozódása mellett csak tudatos korlátozásokkal és minőségi követelményekkel őrizhető meg az egyedi városkarakter.</p> <p>A települések egyre növekvő beépítési intenzitás mellett küzdenek a zöldfelületek fenntartásának és fejlesztésének problémájával. A zöldinfrastruktúra-hálózat sok esetben hiányos, nem alkot összefüggő rendszert, és funkcionálisan sem képes teljes mértékben kezelni a klímaváltozásból eredő kihívásokat, különösen a hőszigetelés erősödését és a szélsőséges csapadékviszonyokat. Az agglomeráció szinte valamennyi településén tapasztalhatók zöldfelületi hiányosságok, amelyek hosszabb távon az élhetőség romlásához vezethetnek.</p> <p>Speciális problémát jelentenek azok az agglomerációs települések, amelyek jó közlekedési kapcsolatokkal rendelkeznek, de helyi szabályozásuk nem korlátozta megfelelően a lakosság szám növekedését. E településeken a beépítési sűrűség, a közúti közlekedés terhelése, a parkolási problémák, a zöldfelületi arány csökkenése és a humán infrastruktúra túlterheltsége egymást erősítő, komplex problémahalmazt alkot. Amennyiben e folyamatok nem kerülnek kontroll alá, rövid távon is érzékelhetően romolhat az érintett települések élhetősége és társadalmi kohéziója.</p> <p>Célkitűzés</p> <p>Az intézkedéscsoport céljai illeszkednek a magasabb rendű jogszabályi és stratégiai keretekhez, így különösen a magyar építészetről szóló törvényhez, az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióhoz, a településrendezési és építési követelmények alapszabályzatáról szóló kormányrendeletre, valamint a kulturális örökség védelméről szóló törvényhez. A 2021-ben felülvizsgált Pest Megyei Területfejlesztési Koncepció 4. prioritása – az élhető, fenntartható településstruktúra és a természeti értékek megóvása – közvetlenül kapcsolódik az intézkedéscsoport célrendszeréhez.</p> <p>A Fővárosi Településfejlesztési Terv több hosszú távú célkitűzése is irányadó. A klímaváltozáshoz való alkalmazkodás keretében a városi hőszigetelés enyhítése, a kompakt és megfelelően tagolt</p>	

városszerkezet kialakítása, valamint a Duna-partok gyalogosbarát, közcélú használatának biztosítása kiemelt feladat. Szintén releváns az egyedi városkarakter értékalapú megőrzése, a történeti városi táj védelme és az épített értékek hatékonyabb védelme. **A korszerű és megfizethető lakhatás biztosítása**, különösen a felújítások és komplex rehabilitációk támogatása, valamint a sérülékeny társadalmi csoportok lakhatási biztonságának növelése az intézkedéscsoport szerves részét képezi.

Javasolt fejlesztések

Az épített környezet értékőrző rehabilitációja érdekében komplex programokat kell kidolgozni a történeti és funkcióhiányos központok megújítására. A leromlott állapotú ingatlanállomány esetében az értékőrző hasznosítást, az üres vagy nem rendeltetésszerűen használt lakások eredeti funkciójának visszaállítását ösztönözni szükséges. Az agglomeráció területén található világörökségi várományos helyszínekre, valamint a nemzeti és történelmi emlékhelyekre külön hasznosítási stratégiát kell készíteni. A Budapestet, annak is elsősorban belvárosi területeit terhelő turisztikai koncentráció oldása érdekében indokolt a térségi központok, valamint a Duna és a kisvízfolyások menti rekreációs területek fejlesztése.

A köz- és magánhasználatú szabadterek fenntartható és klímatudatos fejlesztése a zöldinfrastruktúra-hálózat folytonosságának fontos eleme. A településfejlesztési és -rendezési terveket össze kell hangolni annak érdekében, hogy a Duna és a kisebb vízfolyások mentén meglévő, és fejlesztésre kijelölt kék-zöld tengelyek fejlesztése során, település- és kerülethatárokon átívelő gyalogos és kerékpáros tengelyek is létrejöhessenek, amelyekhez sport- és rekreációs, valamint vízgazdálkodási funkciók is kapcsolódnak. A belső kerületekben és a városias agglomerációs központokban **növelni kell az egy főre jutó zöldterületi arányt**, ösztönözni kell az utcák zöldítését, a belső udvarok megújítását, valamint új parkok, közterek és közösségi kertek létesítését. A kertvárosi és lakótelepi zöldterületek fenntartásába be kell vonni a lakosságot, a magántelkeken pedig támogatni kell a csapadékvíz-megtartó és alacsony fenntartási igényű megoldásokat. Számos településen indokolt a zöldfelületek létesítésére és a fakivágásra vonatkozó előírások szigorítása.

A növekvő lakosságszám kezelése területi differenciálást igényel. Budapest történeti városrészeiben komplex rehabilitációra van szükség, amely magában foglalja az épületállomány korszerűsítését, az üres lakások hasznosítását és az egészséges lakókörnyezet kialakítását. A szegregációval érintett területeken szociális rehabilitációs programokat kell indítani, míg a belső kerületekben a kiürülés visszafordítására és koncepciózus ingatlanhasznosításra van szükség.

Az ingatlanár-emelkedés mérséklése érdekében **megfizethető árú lakások létesítése** elengedhetetlen. A lakásépítések elsődleges helyszínei a **közösségi közlekedéssel jól ellátott fővárosi fejlesztési céltérségek** lehetnek, különösen az átmeneti zónában. Az új városnegyedekben lehetőség nyílik a bérlakásállomány növelésére és közösségi lakhatási formák kialakítására. A nagy lakótelepek rehabilitációja során az energiahatékonyság javítása és az infrastruktúra korszerűsítése kulcsfontosságú. A budapesti kertvárosias területeken is biztosítani kell a megfelelő lakáskínálatot annak érdekében, hogy a családi házat keresők ne kizárólag az agglomerációs gyűrűben találjanak alternatívát.

A lakóterületi fejlesztéseket és a településrendezési szabályokat össze kell hangolni, amelyhez jó gyakorlatokra épülő, közösen kidolgozott javaslatcsomag szükséges. A kínálati oldal erősítése – új építések és a használaton kívüli ingatlanok visszaforgatása révén – hozzájárulhat az ingatlanpiaci egyensúly javításához. Ugyanakkor kezelni kell a rövid távú turisztikai lakáskiadás és a lakóingatlanok nem lakáscélú használatának hatásait is.

A lehetséges projektek között szerepelnek komplex belváros-rehabilitációs programok, a zöldfelületi rendszert és a kék-zöld infrastruktúrát érintő fejlesztések, – kiemelten a Duna menti gyalogos- és

kerékpárosbarát fejlesztések – ökológiai irányultságú személetformáló kezdeményezések, megfizethető és közösségi lakhatási projektek, valamint a laksűrűség és a zöldfelületi arány szabályozására irányuló eszközrendszer kidolgozása.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P1.T.3.1. Az épített környezet értékőrző rehabilitációja, különös tekintettel a történeti és egyéb funkcióhiányos központokra, településrészekre	A történeti értéket és/vagy központi funkciókat hordozó épített környezeti elemek megőrzése és funkcionális megújítása. A leromlott településrészek rehabilitációja, valamint a kulturális örökség fenntartható hasznosításán alapuló térségi fejlődés elősegítése.
	P1.T.3.2. Köz- és magánhasználatú szabadterek fenntartható és klímataudatos fejlesztése	A zöldinfrastruktúra-hálózat folytonosságának megteremtése A klímaadaptációs képesség javítása. A köz- és magánhasználatú szabadterek fenntartható, közösségi szemléletű fejlesztése.
	P1.T.3.3. A növekvő lakosságszám kezelése a településfejlesztés és -rendezés eszközrendszerével	A lakosságszám-változásból fakadó területi feszültségek kezelése. A lakáskínálat kiegyensúlyozása. A fenntartható településszerkezet kialakítása.

3.2.1.b. P2.K. Közlekedésfejlesztés

Prioritás kódja és címe	P2.K. KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉS
Intézkedéscsoport kódja és címe	P2.K.1. Intermodális közlekedési rendszer létrehozása
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés</p> <p>A Pest vármegyei agglomerációs gyűrűben tapasztalható népességnövekedés, az ingázás erősödése és a szuburbanizáció következtében a közlekedési igények folyamatosan emelkednek, miközben a meglévő infrastruktúra kapacitása számos helyen eléri vagy meghaladja terhelhetőségének határát. Ebben a helyzetben kiemelt jelentőségűvé válik a különböző közlekedési módok – vasúti, közúti, kerékpáros és gyalogos közlekedés, valamint a megosztott mikromobilitási eszközök – hatékony összekapcsolása. Az intermodális közlekedési rendszer fejlesztése a Budapesti Agglomerációban a fenntartható mobilitás egyik legfontosabb stratégiai pillére.</p> <p>Az intermodalitás nem pusztán fizikai kapcsolatok létrehozását jelenti, hanem olyan, felhasználóbarát rendszer kialakítását, amelyben az utazási lánc egyes elemei logikusan és kiszámítható módon illeszkednek egymáshoz. A cél az, hogy az utas számára az átszállás ne kényeszerű kompromisszum, hanem gördülékeny folyamat legyen. Ez egyaránt hozzájárul az utazási idők csökkentéséhez, a szolgáltatási színvonal javításához és a környezeti terhelés mérsékléséhez – ezek a Budapesti Agglomerációban kiemelt szempontok a közlekedésfejlesztésben.</p> <p>A jelenlegi rendszer egyik legnagyobb kihívása az agglomerációban a közlekedési módok közötti átjárhatóság korlátozottsága. A közösségi közlekedés és az aktív mobilitási formák nem mindenütt kínálnak valós alternatívát az egyéni gépjárműhasználattal szemben, ami magas motorizációs arányt, rendszeres torlódásokat, növekvő zaj- és rezgésterheléseket és romló levegőminőséget eredményez, különösen a főváros-agglomerációs gyűrű viszonylatban.</p> <p>Indoklás</p> <p>A Budapesti Agglomeráció közlekedési rendszere jelentős terhelés alatt áll a mindennapos ingázás és a megnövekedett utazási távolságok miatt. A fővárosi fejpályaudvarok és a sugárirányú vasútvonalak kapacitáshatáron működnek, ami torlódásokat, csökkent megbízhatóságot és alacsonyabb rendszer-rezilienciát eredményez. Ezzel párhuzamosan a közúthálózat túlterheltsége növeli a zaj- és légszennyezést, rontja a települési környezet élhetőségét.</p> <p>Különösen problémás a P+R parkolók kapacitáshiánya és egyenetlen területi eloszlása. A meglévő létesítmények a csúcsidőszakban gyorsan telítődnek, így az agglomerációból érkező autósok jelentős része kénytelen a belső városrészekig haladni. A B+R parkolók és a mikromobilitást támogató infrastruktúra szintén hiányos, ami korlátozza az első és utolsó kilométeres kapcsolatok hatékony megszervezését.</p> <p>Az átszállási csomópontok műszaki és szolgáltatási színvonala több esetben nem felel meg a korszerű elvárásoknak. Az akadálymentesítés hiányosságai, az elégtelen utastájékoztató és a kényelmetlen átszállási kapcsolatok, a fejlesztendő közösségi közlekedési kiszolgálás rontják az utazási élményt. Az integrált tarifarendszer hiánya tovább csökkenti a közösségi közlekedés versenyképességét, mivel az utasoknak több szolgáltató eltérő díjszabásával kell szembesülniük.</p> <p>Az áruszállítás területén a közúti dominancia jelentős környezeti és forgalmi terhelést okoz. A vasúti áruszállítás alacsony részaránya, az intermodális kapcsolatok hiányosságai és a city logisztikai szabályozás fejletlensége miatt a teherforgalom jelentős része a belvárosi és lakóövezeti úthálózatot terheli.</p>	

Célkitűzés

A fejlesztések átfogó célja **egy egységes, jól szervezett és felhasználóbarát közlekedési hálózat** létrehozása, amely biztosítja a közlekedési módok közötti zökkenőmentes átjárást és csökkenti az egyéni gépjárműhasználat dominanciáját. A hangsúly az utazási láncok hatékony megszervezésén van, ahol a közösségi közlekedés és az egyéni közlekedési módok - gyaloglás, kerékpározás - egymást kiegészítve működnek.

Kiemelt prioritás a **P+R és B+R parkolók kapacitásának bővítése** és korszerűsítése, valamint az **intermodális csomópontok** fejlesztése. Az integrált tarifarendszer kialakítása és a digitális, egységes utazástervezési platformok bevezetése szintén alapvető cél. Az áruszállítás területén a vasúti részarány növelése, intermodális logisztikai központok fejlesztése és a fenntartható city logisztikai rendszer kialakítása jelenti a stratégiai irányt.

Javasolt fejlesztések

A parkolókapacitások bővítése elsősorban az elővárosi vasútállomások és átszálló csomópontok térségében indokolt. **Új, térségi jelentőségű P+R parkolók kialakítása** szükséges az agglomerációs gyűrűben, stratégiai tervezés alapján, amely felméri a meglévő kapacitásokat és meghatározza a szükséges fejlesztési ütemeket és a ráhordó közösségi és egyéni közlekedési kapcsolat fejlesztését is. Ezzel párhuzamosan a B+R parkolók fejlesztése és a vasútállomások kerékpáros megközelíthetőségének javítása elengedhetetlen az aktív mobilitás erősítéséhez.

Az intermodális csomópontok korszerűsítése során a kényelmes, gyors és akadálymentes átszállási lehetőségek biztosítása a cél. Fedett peronok, korszerű utastájékoztató rendszerek és jól szervezett gyalogos kapcsolatok kialakítása szükséges. A menetrendi és hálózati integráció javítása, valamint az egységes tarifarendszer bevezetése jelentősen egyszerűsíti az utazási láncokat.

A közlekedési szokások alakítása érdekében szemléletformáló programok, ösztönző rendszerek és díjszabási eszközök alkalmazása indokolt. A fenntartható munkába járást támogató programok, a dinamikus parkolási díjszabás és a közlekedési ösztönzők hozzájárulhatnak a módváltás elterjedéséhez.

Az áruszállítás fejlesztése magában foglalja a vasúti infrastruktúra szerepének erősítését, az intermodális kapcsolatok bővítését és a city logisztikai rendszer szabályozott kialakítását. A cél a közúti teherforgalom mérséklése és a logisztikai folyamatok hatékonyságának növelése.

Az intézkedések összehangolt megvalósítása biztosíthatja, hogy a Budapesti Agglomeráció közlekedési rendszere hosszú távon fenntartható, rugalmas és versenyképes módon szolgálja ki a személy- és áruszállítási igényeket, miközben hozzájárul a térség élhetőségének javításához.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P2.K.1.1. Intermodalitás erősítése: P+R és K+R létesítése/bővítése, átszállóhelyek fejlesztése	Az intermodális közlekedési rendszer minőségi és kapacitív fejlesztése a közösségi közlekedés versenyképességének növelése és a gépjárműforgalom csökkentése érdekében.
	P2.K.1.2. Integrált megközelítés, együttműködés	A közlekedési alágazatok és intézményi szereplők közötti együttműködés és integráció megerősítése a mobilitási rendszer

		hatékonyságának javítása érdekében.
	P2.K.1.3. Mobilitási igények befolyásolása, szemléletformálás	A fenntartható mobilitási módok választását ösztönző, tudatos közlekedési döntéseket támogató szemlélet és viselkedésformálás megerősítése az agglomerációban.
	P2.K.1.4. Teherforgalom hatékony kiszolgálása	Az agglomerációs teherforgalom hatékony, környezetbarát és szervezett működésének biztosítása, a közúti hálózat terhelésének és a lakott területekre jutó negatív hatások csökkentésével.

Intézkedéscsoport kódszáma és címe	P2.K.2. Versenyképes közösségi közlekedés megteremtése
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés</p> <p>Az elmúlt évtizedekben tapasztalható szuburbanizáció, a népességszám növekedése és az ingázási igények erősödése jelentős terhelést helyez a Budapesti Agglomeráció közlekedési hálózatára. A lakóhely és a munkahely közötti távolság növekedése, valamint a mindennapi mobilitási szükségletek bővülése következtében a közlekedési rendszer kapacitásai egyre inkább feszítetté válnak. Ebben a helyzetben a közösségi közlekedés kulcsszerepet tölt be, mivel megfelelő fejlesztések mellett képes lehet valódi, kapacitív alternatívát kínálni az egyéni gépjárműhasználattal szemben.</p> <p>A közösségi közlekedés versenyképességének javítása nem önmagában álló cél, hanem egy átfogó térségi mobilitási stratégia része. A fejlesztések célja a közlekedési relációk közötti kapcsolatok - az agglomeráció és a főváros, a fővároson belüli, települések közötti stb. - hatékonyságának növelése, az utazási idők csökkentése és a fenntartható közlekedési módok előtérbe helyezése. A közösségi közlekedés erősítése hozzájárul a modal split arányainak kedvező irányú elmozdításához, mérsékelve a közúti torlódásokat, a zaj- és légszennyezést, valamint javítva a térség életminőségét és társadalmi kohézióját.</p> <p>A cél egy korszerű, megbízható és kényelmes közlekedési rendszer kialakítása, amely az agglomeráció teljes területén biztosítja a mobilitás lehetőségét, és minden társadalmi csoport számára hozzáférhető alternatívát kínál.</p> <p>Indoklás</p> <p>A Budapesti Agglomeráció közösségi közlekedési rendszere egyszerre mutat kedvező adottságokat és jelentős hiányosságokat. Pozitívum, hogy a vasúthálózat országos összehasonlításban kiterjedt és számos település kötőtpályás kapcsolattal rendelkezik. Az elővárosi vasúti forgalomban jellemzően korszerűbb, fiatalabb motorvonatok közlekednek, az autóbuszflotta pedig folyamatosan megújul. A főváros közösségi közlekedési rendszere viszonylag sűrű, Budapest folyamatos törekvése a szolgáltatási színvonal javítása. Az informatikai rendszerek és a bérletintegráció fejlettsége szintén erős alapot biztosít az egységes rendszerhasználathoz.</p> <p>Ugyanakkor komoly problémák nehezítik a rendszer hatékony működését. A vasúti infrastruktúra több helyen leromlott állapotú, különösen a nagyforgalmú vonalak és a fővárosi fejpályaudvarok térségében. Ez zavarérzékenységet, menetrendszerűségi problémákat és csökkenő utaskomfortot eredményez. A HÉV-hálózat járműparkja elöregedett, az infrastruktúra korszerűsítése pedig halaszthatatlanná vált.</p>	

További hiányosság, hogy a nagyvasúti és helyközi autóbusz-járatok döntő többsége budapesti végponton közlekedik. Az **átmenő rendszerű kapcsolatok hiánya** növeli az átszállási kényeszt és az utazási időket, miközben a fejpályaudvarok terhelése tovább fokozódik. A szolgáltatási színvonal településenként jelentős eltéréseket mutat: míg egyes településeken sűrű és megbízható közlekedés érhető el, máshol ritka járatok és hiányos infrastruktúra jellemző. A kisebb települések esetében gyakran hiányzik a megfelelő helyi ráhordó közlekedés, ami az egyéni gépjárműhasználat irányába tereli az utasokat.

Az **intermodális kapcsolatok minősége sem kielégítő**. A vasútállomások környezetében sok esetben hiányosak vagy kapacitáshiányosak a P+R parkolók és a kerékpártárolók, ami korlátozza a közösségi közlekedés és az egyéni közlekedési módok hatékony kombinálását.

Célkitűzés

A közösségi közlekedés versenyképességének fejlesztése azt célozza, hogy a térség mobilitási rendszere fenntarthatóbbá, hatékonyabbá és társadalmilag igazságosabbá váljon. A stratégiai cél egy olyan **közlekedési hálózat** létrehozása, amely **gyors, megbízható, kényelmes és széles körben elérhető alternatívát biztosít** az egyéni gépjárműhasználattal szemben.

Kiemelt prioritást élvez a **kötőpályás rendszerek** – a nagyvasút és a HÉV – szolgáltatási színvonalának emelése, kapacitásuk bővítése és hálózati hiányosságai felszámolása. A cél egy olyan integrált rendszer kialakítása, amelyben a különböző közlekedési módok egymásra épülve, egymást erősítve működnek. A **közlekedési módok közötti integráció javítása**, a hálózati kapcsolatok fejlesztése és a szolgáltatási minőség egységesítése alapfeltétele a versenyképesség növelésének.

Javasolt fejlesztések

A vasúti közlekedés fejlesztésének alapidokumentuma a Budapesti Agglomerációs Vasúti Stratégia (BAVS), amelynek egyik legfontosabb eleme az **átmenő rendszerű kapcsolatok** kialakítása. Ennek lényege, hogy minél több járat ne budapesti végponton közlekedjen, hanem a fővároson áthaladva biztosítson közvetlen kapcsolatot az agglomeráció különböző térségei és az ország más részei között. Az átmenő rendszer csökkenti az átszállási kényesztet, **mérsékli a fejpályaudvarok terhelését** és rugalmasabb hálózati működést tesz lehetővé. Ennek érdekében szükséges a pályaudvarok kapacitásfejlesztése, új megállóhelyek létesítése és a kritikus vasúti szakaszok bővítése. A BAVS másik fontos eleme a különböző típusú forgalmak elválasztása, párhuzamosan az átmenő kapacitások bővítésével. Ezen fejlesztési célok csak új vonalak kiépítésével valósíthatók meg, melyek közül a V0 vasúti teherforgalmi folyosó kialakítása kiemelt jelentőséggel bír.

Az agglomeráció vasúti infrastruktúrájának átfogó korszerűsítése magában foglalja a leromlott állapotú vonalak felújítását, a pályaállapotok javítását és korszerű forgalomirányítási rendszerek bevezetését. A menetrendszerűség javítása és a szolgáltatási színvonal emelése kulcsfontosságú a közösségi közlekedés iránti bizalom erősítéséhez.

Nemzetközi szempontból meghatározó beruházás a **Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér kötőpályás kapcsolatának** megvalósítása. A repülőtér közvetlen vasúti elérésének biztosítása jelentősen javítja a térség nemzetközi elérhetőségét, csökkenti a közúti terhelést és fenntartható alternatívát kínál az utasok számára.

A **HÉV-hálózat teljes körű megújítása**, új járművek beszerzése és a fővárosi kötőpályás rendszerbe való integrációja, az egyes vonalak, illetve a HÉV és más kötőpályás rendszerek összekapcsolása szintén elengedhetetlen. Az akadálymentesítés, a peronok korszerűsítése és a hálózati kapcsolatok fejlesztése révén a HÉV szerepe megerősíthető az elővárosi közlekedésben.

Az autóbusz-hálózat fejlesztése elsősorban a ráhordó funkció erősítésére irányul. A menetrendi sűrítés, a buszsávok és forgalomtechnikai előnyben részesítési megoldások alkalmazása javítja a megbízhatóságot és csökkenti az utazási időket. A korszerű, alacsony kibocsátású járművek

beszerzése és az igényvezérelt szolgáltatások bevezetése különösen a kisebb települések esetében növelheti az ellátottság szintjét.

A helyi hálózatokat érintő fejlesztések – **metró- és villamosvonal-hosszabbítások**, valamint a helyi autóbushálózatok vasútra hordó szerepének erősítése – hozzájárulnak az agglomeráció és a főváros közötti kapcsolatokat javításához, csakúgy, mint a helyi kapcsolatok erősödéséhez. A Dunán történő közforgalmú vízi közlekedés fejlesztése kiegészítő lehetőségként integrálható a rendszerbe, alternatívát kínálva bizonyos relációkban.

A fejlesztések eredményeként a közösségi közlekedés vonzereje növekszik, az utazási idők csökkennek, a menetrendszerűség javul, és mérséklődik az egyéni gépjárműhasználat aránya. Hosszú távon erősödik a térség gazdasági és társadalmi kohéziója, javul a munkaerő-piaci mobilitás és a közszolgáltatások elérhetősége.

A megvalósítás ugyanakkor komplex szervezési, pénzügyi és műszaki kihívásokat jelent. A siker feltétele a **kormányzati, önkormányzati és szolgáltatói szereplők szoros együttműködése**, a fenntartható finanszírozási háttér biztosítása és a hosszú távú üzemeltetési koncepció kidolgozása.

Összességében a Budapesti Agglomeráció közösségi közlekedésének fejlesztése stratégiai jelentőségű lépés a fenntartható mobilitás megteremtése érdekében. Az egymásra épülő intézkedések lehetővé teszik egy modern, reziliens és inkluzív közlekedési rendszer kialakítását, amely képes megfelelni a XXI. század mobilitási és környezeti kihívásainak.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P2.K.2.1. Nagyvasúti vonalak komplex korszerűsítése és továbbfejlesztése	A nagyvasúti hálózat kapacitásának, megbízhatóságának és szolgáltatási színvonalának átfogó növelése a térségi mobilitás fenntartható és versenyképes működésének biztosítása érdekében.
	P2.K.2.2. HÉV vonalak teljeskörű megújítása, fővárosi közlekedési rendszerbe való jobb bekötése, járműbeszerzés	A HÉV-ek szolgáltatási színvonalának, megbízhatóságának és hálózati integrációjának átfogó javítása korszerű infrastruktúrával és új járműállománnyal.
	P2.K.2.3. Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér kötött pályás közlekedési kapcsolatának megvalósítása	Gyors, megbízható és nagy kapacitású kötött pályás kapcsolat kialakítása a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér és az országos vasúthálózat között.
	P2.K.2.4. Hatékony helyközi autóbusz közlekedés előtérbe helyezése	A helyközi autóbusz-közlekedés versenyképességének növelése a hálózati hozzáférés, menetidő és szolgáltatási minőség javításával.
	P2.K.2.5. Helyi hálózat térségi szintű fejlesztése	A fővárosi kötöttpályás közlekedési hálózat térségi kiterjesztése és a vasúti gerinchálózatra történő ráhordás megerősítése a fenntartható és hatékony mobilitási rendszer érdekében.

	P2.K.2.6. Versenyképes közforgalmú vízi közlekedés létrehozása	A Duna térségében olyan mindennapi használatra alkalmas, fenntartható, gyors és versenyképes vízi közösségi közlekedés kialakítása, amely szerves része a budapesti és agglomerációs mobilitási rendszernek.
--	--	--

Intézkedéscsoport kódszáma és címe	P2.K.3. Egyéni közlekedést segítő infrastrukturális fejlesztések	
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása		
<p>Bevezetés</p> <p>Az egyéni közlekedést segítő infrastrukturális fejlesztések célja a Budapesti Agglomeráció közúti kapcsolatainak átfogó megerősítése, a torlódások mérséklése, valamint a közúthálózat hatékonyságának és biztonságának növelése. A térség közlekedési rendszere az elmúlt évtizedekben jelentős terhelés alá került az agglomeráció növekvő népessége, az ingázási igények erősödése és az országos tranzitforgalom koncentrációja miatt. Ebben a helyzetben elengedhetetlenné vált a gyorsforgalmi, főúti és térségi összekötő hálózat fejlesztése.</p> <p>A program stratégiai jelentőségű elemei közé tartozik az M0 gyorsforgalmi út északi és nyugati szektorának kiépítése, valamint a Körvasút menti körút különböző szakaszainak megvalósítása. Ezek a beruházások lehetővé teszik a forgalom hatékonyabb elosztását, és hozzájárulnak ahhoz, hogy az átmenő forgalom minél nagyobb arányban elkerülje a sűrűn lakott településrészeket. A közúti szűk keresztmetszetek feloldása és a térségi kerékpárforgalmi hálózat bővítése szintén szerves része a programnak, amely komplex módon kívánja javítani a térség mobilitási feltételeit.</p> <p>Indoklás</p> <p>A Budapesti Agglomeráció közúthálózatát jelenleg jelentős torlódások, túlterhelt főútvonalak és kapacitáshiány jellemzi. Az agglomerációs gyűrűből a fővárosba irányuló napi ingázás volumene folyamatosan növekszik, miközben az elővárosi főutak és a gyorsforgalmi hálózat több szakaszon elérte teljesítőképessége határát. Az országos úthálózat sugaras szerkezete miatt a keleti és nyugati országrészek közötti forgalom jelentős része szintén az agglomeráción keresztül halad, tovább növelve a bevezető utak terhelését.</p> <p>A rendszer egyik legnagyobb hiányossága az M0 gyorsforgalmi út északi és nyugati szektorainak hiánya. A körgyűrű folytonosságának megszakadása miatt az északnyugati térségből érkező forgalom jelentős része kénytelen a főváros belső úthálózatát igénybe venni, ami fokozza a belső kerületek terhelését és rontja a levegőminőséget. Különösen érintett a Pilisborosjenő–Üröm–Budakalász térség, valamint a Biatorbágy–Solymár közötti kapcsolat, ahol a gyorsforgalmi elérhetőség hiánya gátolja a hatékony forgalomelvezetést.</p> <p>A térségi kapcsolatok szempontjából problémát jelent a Körvasút menti körút hiányos kiépítettsége is, amely nélkül a belvárosi hidak és főútvonalak tehermentesítése nem valósítható meg teljes körűen. Emellett több településen az átmenő forgalom közvetlenül a lakóterületeken halad át, jelentős zaj- és légszennyezést, valamint közlekedésbiztonsági kockázatokat okozva.</p> <p>A helyi állami utak állapota sok esetben leromlott, különösen a Ferihegyi gyorsforgalmi út szolgáltatási szintje problémás, amely kulcsfontosságú kapcsolatot biztosít a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér irányába.</p> <p>A kerékpárforgalmi hálózat kiépítettsége szintén hiányos. Az EuroVelo 6 budapesti és agglomerációs szakaszai még nem teljesek, míg az EuroVelo 14 több térségi összeköttetésben – például Budaörs és</p>		

Gödöllő között – hiányos. A fővárosi bringasztrádák (B1–B10) részleges kiépítettsége miatt a kerékpáros közlekedés hálózati szinten még nem tekinthető teljes értékű alternatívának.

Célkitűzés

A fejlesztések elsődleges célja a **Budapesti Agglomeráció közúti elérhetőségének javítása, a torlódások csökkentése és a közlekedésbiztonság növelése**. A stratégiai irány a gyorsforgalmi, főúti és kerékpáros hálózat összehangolt bővítése és korszerűsítése, amely biztosítja a közlekedési igények hatékony és lehetőség szerint környezetkímélő kielégítését.

Fontos cél a forgalom jobb elosztása, az átmenő forgalom településeken kívülre terelése, valamint a rendszer rugalmasságának növelése. A fejlesztések nem kizárólag kapacitásbővítést jelentenek, hanem a hálózati hiányosságok megszüntetését és a közlekedési módok közötti arányok kiegyensúlyozását is szolgálják.

Javasolt fejlesztések

A **gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése** a stratégia egyik alappillére. Az **M0 gyorsforgalmi út északi szektorának** kiépítése lehetővé teszi, hogy az agglomerációs és tranzit forgalom a belső városrészek érintése nélkül haladhasson át. A nyugati szektor Biatorbágy és Solymár közötti megvalósítása további forgalomelvezető kapacitást biztosít, különös tekintettel az M1 irányába tartó forgalomra.

Az M10 gyorsforgalmi út Budapest–Esztergom irányában erősíti a kapcsolatot, az M2 gyorsforgalmi út fejlesztése a Vác–Rétság–Hont térség elérhetőségét javítja, míg az M100 gyorsforgalmi út harántirányú kapcsolatot biztosít az M1 és a 10-11.sz. főút között. Emellett szükséges a meglévő autópályák – M1, M3, M7 – és az M0 kapacitív és közlekedésbiztonsági korszerűsítése.

A térségi kapcsolatok erősítésében kulcsszerepet játszik a **Körvasút menti körút** több ütemben történő kiépítése, amely alternatív harántirányú kapcsolatot biztosít a peremkerületek között. A déli Duna-átkelési kapacitások bővítését szolgálja a Galvani híd megvalósítása és a kapcsolódó úthálózat fejlesztése.

A főúti kapcsolatok bővítése és az elkerülő utak megépítése – például Szentendre, Budakeszi, Piliscsaba és Budakalász térségében – csökkenti a településeken áthaladó tranzitforgalmat. Az elkerülő megvalósítását követően lehetőség nyílik a településközpontokon átvezető utak humanizálására és forgalomcsillapítására.

A **Ferihegyi gyorsforgalmi út** kapacitásbővítő rekonstrukció javítja a repülőtéri kapcsolat minőségét, míg egyes lokális projektek – például külön szintű csomópontok és új összekötő utak – jelentős térségi hatással bírnak.

A kerékpáros infrastruktúra fejlesztése kiemelt cél. Az EuroVelo 6 és az EuroVelo 14 hiányzó szakaszainak kiépítése, valamint a fővárosi bringasztrádák hálózatának teljessé tétele a hivatásforgalmi és turisztikai kerékpározás feltételeit egyaránt javítja. A térségi szintű nyomvonalak fokozatos kiépítése hosszú távon egybefüggő, biztonságos kerékpáros hálózatot eredményezhet az agglomeráció teljes területén.

A fejlesztések megvalósítása komplex koordinációt és hosszú távú stratégiai tervezést igényel az állami, fővárosi és agglomerációs szereplők együttműködésével. A finanszírozás több forrás – uniós támogatások és hazai költségvetési eszközök – kombinációjával biztosítható. A társadalmi egyeztetés és a környezeti szempontok következetes érvényesítése kulcsfontosságú a projektek elfogadottsága és fenntarthatósága érdekében.

Összességében az egyéni közlekedést segítő infrastrukturális fejlesztések alapvető jelentőségűek a Budapesti Agglomeráció közlekedési kihívásainak kezelésében. A gyorsforgalmi hálózat bővítése, a térségi kapcsolatok megerősítése és a kerékpáros infrastruktúra fejlesztése együttesen járulnak hozzá a torlódások csökkentéséhez, a közlekedésbiztonság javításához és a térség élhetőségének növeléséhez.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P2.K.3.1. Gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése	A gyorsforgalmi úthálózat kapacitásának és szolgáltatási szintjének növelése az agglomeráció elérhetőség és gazdasági versenyképesség javítása érdekében.
	P2.K.3.2. Térségi kapcsolatokat erősítő útfejlesztések	Budapesti Agglomeráció települései közötti gyorsabb, biztonságosabb és kapacitívabb közúti kapcsolatok megteremtése és megerősítése új térségi összekötő és elkerülő utak kiépítésével.
	P2.K.3.3. Közúti szűk keresztmetszetek feloldása	A közúti hálózat legkritikusabb szűk keresztmetszeteinek feloldásával gyorsabb, biztonságosabb és kiszámíthatóbb térségi mobilitás megteremtése, a településeket érő átmenő forgalom csökkentése és az agglomeráció közlekedési rendszerének tehermentesítése.
	P2.K.3.4. Térségi kerékpárforgalmi hálózat bővítése	A térségi jelentőségű, biztonságos és folyamatos kerékpárforgalmi főhálózat kiépítésével a települések közötti fenntartható mobilitási kapcsolatok megerősítése, a mindennapi és rekreációs kerékpározás feltételeinek javítása és a gépjárműhasználat részarányának csökkentése.

Intézkedéscsoport kódszáma és címe	P2.K.4. Megfelelő szolgáltatást nyújtó közlekedési rendszer
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés</p> <p>A Budapesti Agglomeráció közlekedési rendszerének átalakítása során kiemelt jelentőséggel bír, hogy a hálózat ne csupán kapacitásában és kiterjedésében fejlődjön, hanem szolgáltatási színvonalában is igazodjon a térség dinamikusan változó igényeihez. A fejlesztési szemlélet középpontjában a felhasználóbarát, biztonságos és környezetkímélő működés áll, amely egyszerre támogatja a személy- és az áruszállítás hatékonyságát.</p> <p>Az átfogó megközelítés részeként hangsúlyos szerepet kap a települések élhetőségének javítása, a városi logisztikai folyamatok korszerűsítése, valamint a digitális technológiákra épülő intelligens közlekedési rendszerek (ITS) fejlesztése. A cél egy olyan integrált közlekedési rendszer létrehozása, amely rugalmasan alkalmazkodik a változó mobilitási igényekhez, és magas színvonalú szolgáltatást nyújt a fővárosban és az agglomeráció településein egyaránt.</p>	

Indoklás

A Budapesti Agglomeráció közlekedési rendszere az elmúlt évtizedekben jelentős terhelés alá került. A népességnövekedés, az ingázási szokások átalakulása és a gazdasági aktivitás erősödése fokozott igénybevételt eredményezett, miközben a szolgáltatási színvonal és az infrastruktúra állapota nem minden esetben tudott lépést tartani ezzel a növekedéssel.

Az élıhetőség szempontjából az egyik legjelentősebb probléma a **településeken áthaladó nagy volumenű gépjárműforgalom**. A főútvonalak mentén sok esetben hiányosak a gyalogosfelületek, nem megoldott az akadálymentes közlekedés, ami különösen az idősök, a mozgáskorlátozottak és a kisgyermekes családok számára jelent nehézséget. A közlekedésbiztonság kérdése kiemelten fontos az oktatási intézmények és lakóövezetek környezetében, ahol a forgalomcsillapított megoldások hiánya fokozott baleseti kockázatot eredményez.

A **parkolási problémák szintén** egyre súlyosabbak. A növekvő gépjárműállomány következtében a közterületi parkolóhelyek iránti kereslet meghaladja a kínálatot, ami szabálytalan parkoláshoz és forgalmi fennakadásokhoz vezet. A zaj- és légszennyezés mértéke különösen a nagy forgalmú főútvonalak mentén emelkedett, ami hosszú távon rontja a lakosság életminőségét.

Az intelligens közlekedési rendszerek alkalmazása terén is tapasztalható lemaradás. Bár működnek részleges forgalomirányítási és utastájékoztató megoldások, hiányzik az átfogó, integrált digitális rendszer, amely valós időben képes kezelni a forgalmi változásokat és optimalizálni a közlekedési folyamatokat. Az elektromos járművek számának növekedése új kihívásokat támaszt az e-töltő infrastruktúrával szemben, amely jelenleg nem minden térségben biztosít megfelelő kapacitást. Az automatizált járművek és a mikromobilitási eszközök – például e-rollerek és e-kerékpárok – megjelenése szintén új szabályozási és infrastrukturális kérdéseket vet fel. A megfelelő kerékpártárolók hiánya tovább csökkenti az aktív közlekedési módok vonzerejét.

E problémák együttesen indokolják egy **komplex, szolgáltatásközpontú beavatkozási program** megvalósítását, amely a közlekedési rendszer minőségi megújítását célozza.

Célkitűzés

A megfelelő szolgáltatási színvonalat biztosító közlekedési rendszer kialakítása érdekében olyan átfogó intézkedéscsomagra van szükség, amely egyszerre javítja a települések élıhetőségét, támogatja az intelligens és innovatív közlekedési megoldások bevezetését, valamint elősegíti a gépjárművek és mikromobilitási eszközök összehangolt használatát.

A cél egy fenntartható, biztonságos és adatvezérelt rendszer kialakítása, amelyben a közlekedési módok közötti kapcsolódás egyszerű, a szolgáltatások kiszámíthatók, és a forgalomszervezés rugalmasan reagál a valós idejű változásokra. Az intézkedések egymást erősítve járulnak hozzá a Budapesti Agglomeráció közlekedési rendszerének magasabb minőségéhez és hosszú távú fenntarthatóságához.

Javasolt fejlesztések

A települések élıhetőségét javító beavatkozások keretében elsődleges feladat a **helyi közutak korszerűsítése**: a burkolatok felújítása, a vízelvezetés rendezése és a közlekedésbiztonsági elemek kiépítése. A fő- és gyűjtőutak mentén a gyalogosfelületek bővítése, az akadálymentesítés és a biztonságos átkelési lehetőségek biztosítása elengedhetetlen. A kijelölt gyalogátkelőhelyek, csomópontok és iskolakörnyezetek kiemelt kezelése hozzájárul a baleseti kockázatok csökkentéséhez.

A forgalomcsillapított övezetek bővítése és a sebességcsökkentő eszközök alkalmazása nyugodtabb lakókörnyezetet eredményezhet, ugyanakkor fontos, hogy a fő- és gyűjtőúthálózat áteresztőképessége ne csökkenjen alternatív útvonalak vagy közlekedési módok fejlesztése nélkül, mert az torlódásokat és gazdasági veszteségeket okozhat.

A **kerékpárosbarát települések** kialakítása érdekében szükséges a térségi szintű kerékpárút-hálózat felhasználásával a helyi kerékpárforgalmi alaphálózat kiépítése, valamint a megfelelő minőségű és biztonságos kerékpártárolók telepítése a közintézmények, közlekedési csomópontok és kereskedelmi létesítmények közelében. A nagy forgalmú utak mentén zajvédő falak létesítése is hozzájárulhat az életminőség javításához.

A motorizált közlekedés területén hosszabb távú fókuszot jelent az automatizált járművek közlekedéséhez szükséges infrastrukturális és jogszabályi feltételek kialakítása. Rövidebb távon kiemelt feladat az e-töltő infrastruktúra bővítése és a szabályozási környezet fejlesztése az elektromos járművek elterjedésének támogatására.

Az **intelligens közlekedési rendszerek** fejlesztése kulcselem. A dinamikus, valós idejű forgalmi adatokon alapuló forgalomirányítás, parkolóinformációs rendszerek és a dinamikus árazási modellek bevezetése lehetővé teszi a közlekedési folyamatok optimalizálását. Az adatalapú döntéshozatal érdekében szükséges a naprakész térinformatikai adatbázisok kialakítása és a nyílt adatok publikálása, amely támogatja az önkormányzatok, szolgáltatók és civil szervezetek együttműködését.

A **mikromobilitási szolgáltatások** fejlesztésének központi eleme a mobilitási pontok kialakítása. Ezek a csomópontok lehetővé teszik a közösségi közlekedés és a megosztott szolgáltatások – például kerékpár- és rollerkölcsönző rendszerek – integrált használatát. A kijelölt mikromobilitási pontok rendezett elhelyezést biztosítanak az eszközök számára, csökkentve a közterületi konfliktusokat.

Az intézkedéscsoport hatásai több szinten jelentkeznek: javul a közlekedésbiztonság, nő a szolgáltatási színvonal, mérséklődik a környezeti terhelés és erősödik a gazdasági versenyképesség. A projektek megvalósítása ugyanakkor komplex szakmai, pénzügyi és szervezési koordinációt igényel, különösen a több közigazgatási területet érintő beavatkozások esetében. A társadalmi elfogadottság érdekében elengedhetetlen a lakosság és a gazdasági szereplők bevonása a tervezési folyamatokba.

Összességében a települési élhetőséget javító fejlesztések, a logisztikai folyamatok optimalizálása és az intelligens közlekedési megoldások bevezetése együttesen biztosítják a Budapesti Agglomeráció közlekedési rendszerének magasabb szolgáltatási színvonalát és fenntartható működését. A program eredményeként egy korszerű, felhasználó- és környezetbarát rendszer jön létre, amely képes alkalmazkodni a jövő mobilitási kihívásaihoz.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P2.K.4.1. Települések élhetőségét javító közlekedésfejlesztések	A települési környezet élhetőségének és biztonságának javítása a helyi úthálózat korszerűsítésével, a forgalomcsillapítás következetes alkalmazásával, a gyalogosfelületek fejlesztésével és a közlekedési zajterhelés mérséklésével.
	P2.K.4.2. Intelligens közlekedési rendszer megteremtése	A motorizált közlekedés hatékonyságának, környezeti fenntarthatóságának és szolgáltatási

		színvonalának javítása modern parkolásmenedzsmenttel, alternatív meghajtású járműveket kiszolgáló infrastruktúrával, digitális forgalomirányítással és az új technológiákhoz igazodó szabályozási környezet kialakításával.
	P2.K.4.3. Mobilitási tervezés és üzemeltetés	A mikromobilitási módok biztonságos, rendezett és szolgáltatásorientált működésének megteremtése egységes infrastruktúrával, kijelölt használati felületekkel, korszerű tárolórendszerekkel és szabályozott szolgáltatási környezettel.

3.2.1.c. P3.I. Közmű, vízi- és energiaellátás fejlesztés

Prioritás kódja és címe	P3.I. KÖZMŰ, VÍZI- ÉS ENERGIAELLÁTÁS FEJLESZTÉS
Intézkedéscsoport kódja és címe	P3.I.1. Ivóvízellátás
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés</p> <p>A víziközmű fogalmát a 2011. évi CCIX. törvény határozza meg, amely szerint víziközműnek minősül minden olyan közcélú vízellátási rendszer, amely a települések közműves ivóvízellátását vagy a közműves szennyvízelvezetést szolgálja. Az ivóvízellátás magában foglalja az ivóvíz termelését, a vízbázisok védelmét, a vízkezelést, tárolást, szállítást és elosztást, valamint a tűzvíz biztosítását is. A szennyvízelvezetés – egyesített rendszer esetén a csapadékvíz-elvezetést is beleértve – a szennyvíz összegyűjtését, elvezetését, tisztítását, az iszap kezelését és a tisztított víz elhelyezését vagy hasznosítását jelenti.</p> <p>A közműves ivóvízellátás a közműellátáson belül kiemelt jelentőségű, mivel a lakhatás és az életvitelszerű tartózkodás alapfeltétele. A víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény az ellátási felelősség elvét rögzíti: az állam vagy a települési önkormányzat kötelessége és joga gondoskodni a közműves ivóvízellátás biztosításáról. A főváros saját alapítású szolgáltatóján, a Fővárosi Vízművek Zrt.-n keresztül látja el a vízszolgáltatási feladatokat, térségi szerepvállalással is. A Budapesti Agglomeráció településein összesen hét szolgáltató biztosítja a vízellátást, ami összetett, több szereplős rendszert eredményez.</p> <p>Indoklás</p> <p>A Budapesti Agglomeráció településein az ivóvízellátás lefedettsége statisztikailag megközelíti a teljes körű ellátottságot. Budapest ellátottsága 99,9%-os, az agglomerációs gyűrűben 95,8%-os, a teljes térségben pedig 98,5%-os. A vízelosztó hálózat kiépítettsége gyakorlatilag minden települési területen megtörtént, a legtöbb település saját ivóvízellátó-rendszerrel rendelkezik, de több olyan település is van, ahol regionális ellátórendszerek működnek. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a rendszer kapacitása, állapota és biztonsága hosszú távon is megfelelő.</p> <p>Az elmúlt évtizedekben jelentős népességmozgás zajlott le: a főváros lakossága közel 5%-kal csökkent, míg az agglomerációban fekvő településeken a népesség mintegy 9%-kal nőtt. Az összesített népességszám növekedése és az agglomerációs területeken jelentkező hirtelen többletigény komoly terhelést rótt a meglévő rendszerekre. Bár az elmúlt években intenzív hálózatfejlesztés valósult meg – a közüzemű vízelosztó hálózat hossza a fővárosban 15,3 km-rel, az agglomerációban 327,3 km-rel bővült –, a kapacitásbővítés sok esetben csak részben tudta követni a növekvő igényeket.</p> <p>A vízbázisok állapota és a vízbeszerzés feltételei a klímaváltozás következtében romlanak. A talajvíz- és rétegvízszintek süllyedése, valamint a Duna vízszintjének csökkenése és szélsőséges ingadozása bizonytalanná teszi a mennyiségi vízbiztonságot. Ezzel párhuzamosan a kitermelt víz minősége is romló tendenciát mutat, ami egyre korszerűbb és költségesebb vízkezelési technológiák alkalmazását teszi szükségessé.</p> <p>A vízelosztó hálózat jelentős része anyagában és életkorában elavult. Az üzemeltetés folyamatos karbantartási igényt, gyakori meghibásodás-elhárítást és ideiglenes javításokat kíván meg. A hálózati vízvesztés számottevő, ami növeli az üzemeltetési költségeket. Mindezek ellenére a fejlesztési prioritások között a víziközmű-rendszer rekonstrukciója nem minden esetben élvez elsőbbséget.</p>	

A vízkészletek bizonytalansága ellenére a vízbázisok védelme nem kap kellő hangsúlyt. A rövid távú gazdasági vagy egyéni érdekek gyakran háttérbe szorítják a hosszú távú vízbázis-védelmi szempontokat, ami a jövő generációk vízbiztonságát veszélyeztetheti.

Célkitűzés

Ivóvízellátás

A vízbázisokból kitermelt nyers víz ma már számos esetben nem felel meg közvetlenül az ivóvíz-minőségi előírásoknak, ezért az egészséges ivóvíz előállítása egyre összetettebb és költségigényesebb technológiákat igényel. Az előregedett hálózat fenntartása, a vízszállítás és -elosztás szintén növekvő költségekkel jár. Bár a **takarékos vízhasználat igénye** egyre gyakrabban megfogalmazódik, ennek rendszerszintű hatása még csak korlátozottan tapasztalható.

Az energiaárak korábbi drasztikus növekedéséhez hasonlóan a víz árának változása is várható, amely hosszabb távon a fogyasztói magatartás átalakulását eredményezheti. A takarékoság azonban nem vezethet a szociálisan indokolt és szükséges vízhasználati szint alá. Ennek érdekében alapvetően kell rögzíteni, hogy az ivóvíz minőségű vizet elsősorban olyan célokra használják, ahol az valóban indokolt.

A vízbázisokra épülő gerinchálózatok többnyire regionális rendszert alkotnak, amelyek nagyobb ellátásbiztonságot nyújtanak a településnek. A helyi vízbeszerzési lehetőségek sok esetben korlátozottak és vízminőségük bizonytalan, pótlásuk jellemzően a regionális rendszereken keresztül oldható meg. Jelenlegi ismeretek szerint a vízbázisok jelentős része kiterhelt, tartalék kapacitás elsősorban a fővárosi vízbeszerzési rendszerben áll rendelkezésre.

Nem ivóvíz minőségű vízellátás

Az ivóvíz minőségű víz kizárólagos használata minden célra hosszú távon nem fenntartható. Bár elméletben megoldást jelenthet a házi vagy helyi vízbeszerzés, erre csak megfelelő hidrogeológiai adottságok és alacsonyabb beépítési intenzitás mellett van lehetőség. A lazább beépítésű, falusias vagy kertvárosias területeken ez reális alternatíva lehet, míg a sűrűn beépített városi környezetben – különösen a főváros intenzív beépítésű részein – csak közszolgáltatásként működtetett hálózati rendszer jöhet szóba.

A főváros korábban rendelkezett iparivíz-szolgáltatással, amely mára megszűnt, azonban a hálózati rendszer maradványai több helyen még fellelhetők. Ezek újrahasznosítása jelentős beruházást igényelne, ugyanakkor a nyomvonalak és a területbiztosítás megléte lehetőséget kínál az újjáélesztésre. A korábbi káposztásmegyéri felszíni vízmű területének jövőbeni hasznosítása szintén stratégiai kérdés lehet.

A klímaváltozás hatásai – különösen a tartósan 40 °C feletti hőmérsékletek gyakoribbá válása – indokoltá teszik a nem ivóvíz minőségű víz közhálózati biztosításának vizsgálatát. A zöldfelületek intenzívebb öntözése, a közterületek, villamospályák és burkolatok hűtése jelentős vízigényt generál, amelyet gazdaságosabban és kisebb környezeti terheléssel lehetne kielégíteni iparivíz-hálózatról vagy egyéb nem ivóvíz minőségű forrásból.

Az agglomeráció településeit is hasonló klimatikus kihívások érik. Ahol rendelkezésre áll megfelelő vízforrás, célszerű lehet helyi iparivíz-elosztó hálózat kialakítása. A korábban működő ipari vízkivételek és saját rendszerek feltárása, esetleges újraélesztése, illetve a jelenleg működő gazdasági célú vízkivételek közcélú bővítésének vizsgálata szintén indokolt. A nem ivóvíz minőségű hálózat kiépítése a klímaadaptációs intézkedések eszköztárát is bővítené.

Javasolt fejlesztések

A vízellátás területén a következő beavatkozások szükségesek:

- A jelenlegi szolgáltatói rendszerek átfogó felülvizsgálata, különös tekintettel a kapacitásra, az üzembiztonságra és a hálózati veszteségekre.

- A vízkivételi művek és vízbázisok fenntartása, fejlesztése, valamint új – távlati – vízbeszerzési lehetőségek előkészítése. Ezzel párhuzamosan a vízminőség-védelmet szolgáló hidrogeológiai védőterületek kijelölése és megerősítése.
- A jövőbeni vízkezelési igények tervezése, külön bontva:
 - ivóvíz minőségű vízellátás vízbázisaira,
 - nem ivóvíz minőségű (locsolóvíz, technológiai víz, iparivíz) vízellátás vízbázisaira.
- A regionális vízellátó rendszerek szerkezetének felülvizsgálata, szükség szerinti bővítése és átalakítása az ellátásbiztonság növelése érdekében.

Az intézkedések összehangolt megvalósítása biztosíthatja, hogy a Budapesti Agglomeráció vízellátási rendszere hosszú távon is fenntartható, klímaadaptív és gazdaságosan üzemeltethető maradjon, miközben garantálja a lakosság számára az egészséges ivóvízhez való hozzáférést.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P3.I.1.1. Vízbeszerzés, gerinc- és elosztóhálózat fejlesztése, rekonstrukciója, víziközmű társulások működésének felülvizsgálata, komplex program indítása az ivóvíz havaria helyzetek elkerülése/kiküszöbölése érdekében	A vízellátás biztonságának növelése a hálózati rendszer rekonstrukciójával és kapacitásbővítésével, valamint a nem ivóvíz minőségű vízellátás alternatíváinak vizsgálatával a jövőbeni igények fenntartható kielégítése érdekében.

Intézkedéscsoport kódszáma és címe	P3.I.2. Szennyvízkezelés
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés</p> <p>A 2011. évi CCIX. törvény meghatározza, hogy a közműves szennyvízelvezetés magában foglalja a szennyvíz felhasználási helyekről történő összegyűjtését, elvezetését, tisztítását, a keletkező szennyvíziszap kezelését, valamint a tisztított szennyvíz hasznosítását vagy elhelyezését. Egyesített rendszer esetén a csapadékvíz-elvezetés is e körbe tartozik. A használt víz és a keletkező szennyvíz megfelelő elvezetésének és kezelésének hiánya a lakókörnyezet egyik elsődleges szennyező forrása, amely közvetlen közegészségügyi és környezetvédelmi kockázatot jelent. A hazai szabályozás alapját is képező közösségi irányelv a települési szennyvízkezelésről szóló 91/271/EGK irányelv, amelynek felülvizsgálata során a közelmúltban jelentős változások történtek: az irányelv szigorúbb tisztítási követelményeket, az esetleges záporvíz túlfolyás kezelését írja elő. Az új irányelv alapján az agglomeráció nagy kapacitású szennyvíztisztító telepein negyedik tisztítási fokozat kiépítésére van szükség, ami jelentős beruházási igénnyel jár.</p> <p>A víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény az ellátási felelősség elvét rögzíti a szennyvízelvezetés és -tisztítás területén is: az állam vagy a települési önkormányzat kötelessége és joga gondoskodni a közműves szennyvízelvezetési és -tisztítási feladatok ellátásáról. A fővárosban a szennyvízgyűjtést a Fővárosi Csatornázási Művek Zrt. végzi, míg a szennyvíztisztítás feladatait a Fővárosi Vízművek Zrt. (Központi Szennyvíztisztító Telep), valamint a Fővárosi Csatornázási Művek Zrt. az Észak-Pesti és a Dél-Pesti Szennyvíztisztító Telepen látja el, térségi szerepvállalással is. A szippantott szennyvizek begyűjtését az FTSZV Fővárosi Településtisztasági és Környezetvédelmi Kft. végzi. A fővárosban és az</p>	

agglomeráció településein a közcsonna-hálózat üzemeltetését és a szennyvíz kezelését összesen nyolc regionális szolgáltató biztosítja.

Indoklás

A Budapesti Agglomeráció területén – Pilisszentlászló kivételével – a közcsonnás szennyvízgyűjtés megoldott, bár kisebb hiányosságokkal. A statisztikai adatok szerint Budapest ellátottsága 94,9%-os, az agglomerációs gyűri településein az ellátottság 86,9%-os, a teljes térségben pedig 92,8%. **A szennyvízgyűjtő hálózat kiépítettsége közelíti a teljes településszintű ellátáshoz, azonban a kapacitás és a fogadóképesség számos helyen korlátozott.**

Az elmúlt évtized népességmozgása a szennyvízrendszereket is jelentős többletterhelésnek tette ki. Bár intenzív hálózatfejlesztés történt – a közüzemű szennyvízgyűjtő hálózat a fővárosban 40 km-rel, az agglomerációban 450 km-rel bővült –, az új igények teljes körű kielégítése sok esetben csak részben valósult meg. A 81 vizsgált településen az ingatlanok 92,8%-a csatlakozott a közcsonnára, miközben a vezetékes vízellátottság 98,5%, így a közműolló még mindig 5,7%.

A térség természeti adottságai – különösen a hidrológiai, hidrogeológiai és geológiai viszonyok, kiemelten a nyílt karsztvíz feletti fekvés – szigorú feltételeket szabnak a szennyvízkezelés számára. A felszín alatti vízkészletek mennyiségi és minőségi védelme elsődleges szempont, amelyet törvényi, rendeleti és területrendezési előírások, valamint helyi építési szabályzatok rögzítenek. E feltételek jelentősen korlátozzák a közműpótló megoldások alkalmazását.

A biztonságos és környezetvédelmi szempontból megfelelő megoldást a közcsonnás szennyvízelvezetés és a szennyvíztisztító telepen történő kezelés jelenti. Ugyanakkor **az agglomeráció számos településén a szennyvíztisztító telepek fogadóképessége erősen korlátozott**, új beruházások szennyvízeinek befogadása csak korlátozottan lehetséges. A fővárosi rendszerben még rendelkezésre áll bizonyos tartalék kapacitás, de ott is elsősorban a hálózati rendszer hidraulikai korlátai jelentenek problémát.

Kiemelt gondot jelent a főváros, és kisebb mértékben az agglomerációs gyűri nagyobb városainak **részben egyesített rendszerű csatornahálózata**. Az ilyen rendszerben a szennyvíz és a csapadékvíz közös hálózatban kerül elvezetésre, ezért záporok idején a hálózat és a tisztítótelepek túlterhelődnek. A hígított szennyvíz zavarja a tisztítási technológiát, szélsőséges esetben pedig – többszörös hígítás mellett – kezeletlen szennyvíz is a befogadóba, Budapest esetében a Dunába kerülhet a záporkiöntőkön keresztül. A hazai szabályozás bizonyos hígítási arány mellett ezt megengedi, a környezetvédelmi és nemzetközi elvárások a gyakorlat megszüntetését sürgetik.

A több mint 100 éves egyesített rendszerű hálózat műszaki állapota is indokolja az átépítést. Az elválasztott rendszerű csatornázásra való áttérés évtizedek óta napirenden van, azonban érdemi előrelépés nem történt. A hosszú távú, racionális megoldás a hálózat átfogó felülvizsgálata és ütemezett korszerűsítése lenne, különösen ott, ahol jelentős új fejlesztések várhatók.

A közműpótló megoldások iránti igény – a hálózati fogadóképesség korlátai miatt – növekszik, ugyanakkor a felszín alatti vízkészletek védelme elsődleges. Az egyedi szennyvízkezelő berendezések alkalmazása csak szigorú feltételek mellett, a helyi hidrogeológiai adottságok figyelembevételével engedhető meg. A tisztított szennyvíz minőségének és elhelyezésének folyamatos ellenőrizhetősége alapkövetelmény. A környezeti kockázatot jelentő megoldások visszaszorítása a közcsonnás rendszer fejlesztésével érhető el.

Célkitűzés

Elsődleges cél **az egyesített rendszerű csatornahálózat szakaszos, ütemezett elválasztottá tétele**, kiemelten a főváros területén. Ezzel párhuzamosan a felszíni és felszín alatti vízkészletek védelme

érdekében a vízbázisok védőterületein és a kiemelt vízminőség-védelmi területeken korlátozni szükséges az egyedi, kockázatot hordozó szennyvízkezelő berendezések alkalmazását.

Indokolt a **szennyvíztisztító telepek kapacitásának felülvizsgálata**, valamint az „egy település – egy szennyvíztisztító telep” elv újragondolása. Nagyobb, tagolt szerkezetű településeken – ahol a közműpótló műtárgyak alkalmazása kockázatos – célszerű lehet ugyanazon szolgáltató által üzemeltetett második, kompakt, automatikus üzemű tisztítótelep létesítése. A túlterhelt telepek tehermentesítése fogyasztói területek leválasztásával és új telep létesítésével megvalósítható, amennyiben biztosítható a megfelelő telepítési hely és befogadó.

Kiemelt feladat a csapadékvíz jogellenes bevezetésének megakadályozása a szennyvízgyűjtő rendszerbe, különösen az agglomeráció településein. Ennek egyetlen tartós megoldása a csapadékvíz-elvezető rendszerek kiépítése, fenntartása és folyamatos karbantartása.

Szükséges továbbá a szennyvízgyűjtő hálózatok, átemelő műtárgyak és tisztítótelepek védőtávolságának kijelölése és azon belül a területfelhasználás szigorú szabályozása. A védőtávolság funkcionális érvényesítésének ellenőrzését erősíteni kell, valamint szabályozni szükséges a védőtávolság csökkentésének műszaki feltételeit.

Javasolt fejlesztések

A szennyvízelvezetés és -kezelés területén az alábbi beavatkozások indokoltak:

- A szolgáltatói területi lehatárolások felülvizsgálata.
- A felszín alatti vízkészletek védelmével érintett területek és települések pontos rögzítése.
- A szennyvízelvezetési rendszer területi lehatárolásának és a szennyvíz-agglomerációk határainak felülvizsgálata.
- A szennyvíztelepek fejlesztési igényeinek meghatározása, a telepek és műtárgyak védőtávolságának és hatásterületének kijelölésével.
- A szennyvízgyűjtő hálózatok távlati kialakításának megtervezése, különös tekintettel az egyesített rendszer elválasztottá tételére.
- Az egyedi szennyvízkezelési megoldások alkalmazási lehetőségének lehatárolása, különösen a volt zártkertes területeken:
 - az alkalmazás feltételeinek és korlátainak meghatározása,
 - az ellenőrzési rendszer szigorítása.

Az intézkedések célja egy olyan szennyvízelvezetési és -kezelési rendszer kialakítása, amely hosszú távon biztosítja a környezet- és vízbázisvédelmet, növeli a hálózati és telepi kapacitást, valamint megfelel a korszerű környezetvédelmi és fenntarthatósági követelményeknek.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P3.1.2.1. Szennyvízgyűjtés közüzemi hálózati rendszerének rekonstrukciója, fejlesztése, kiemelten a befogadó szennyvíztelepek kapacitás bővítésének és a szennyvízkezelés hatásfokának javítása, valamint a befogadó vízfolyások vízminőség védelmének fokozása	A felszíni és felszín alatti vízkészletek védelme érdekében a települési szintű közcsatornázottság biztosítása, valamint a meglévő szennyvízhálózat és szennyvíztisztító kapacitások műszaki rekonstrukciója és fejlesztése.

	<p>P3.1.2.2. A közüzemű szennyvízhálózattal el nem látott térségekben keletkező szennyvizek kezelésének, elhelyezésének felszíni és felszín alatti vizek minőségét védő, szigorúan szabályozott és ellenőrizhető és ellenőrzött megoldása</p>	<p>Csatornázatlan területen történő településfejlesztési szándékok esetén a szennyvízkezelés legalább átmeneti megoldása (közműpótló alkalmazás szigorú korlátokkal, ellenőrzéssel és kizárólag átmenetileg).</p>
--	---	---

<p>Intézkedéscsoport kódszáma és címe</p>	<p>P3.1.3. Csapadékvíz-gazdálkodás</p>
<p>Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása</p>	
<p>Bevezetés</p> <p>A hatályos jogszabályi környezet – különösen a 2011. évi CCIX. törvény – alapján a csapadékvíz-elvezetés csak az egyesített rendszerű csatorna esetében minősül víziközműnek. Ez a szabályozási háttér is hozzájárult ahhoz, hogy a csapadékvízzel kapcsolatos szemlélet elsősorban annak gyors és zavarmentes elvezetésére koncentráljon.</p> <p>A megváltozott csapadékvízviszonyok azonban új megközelítést tesznek szükségessé. Az időszakosan jelentkező nagy mennyiségű csapadék és az egyre gyakoribb aszályos periódusok egyaránt azt jelzik, hogy a pusztán elvezetésre épülő rendszerek már nem elegendők. A jövőben a csapadékvíz hasznosítása, tárolása, szikkasztása és helyben tartása válik meghatározóvá. Ennek eszköze a kék–zöld infrastruktúra kialakítása, amely egyszerre szolgál vízgazdálkodási, környezeti és településfejlesztési célokat.</p> <p>Indoklás</p> <p>A csapadékvíz-elvezetés önkormányzati feladat, amelyet a települések saját szervezeti kereteiken belül vagy közszolgáltató bevonásával látnak el. A fővárosban az üzemeltetés nem egységes: szereplői a Fővárosi Csatornázási Művek Zrt., a Budapest Közút Zrt., valamint a kerületi önkormányzatok és megbízott szervezeteik. Az üzemeltetési és finanszírozási kérdések rendezése érdekében a Fővárosi Önkormányzat és az érintett szolgáltatók között folyamatos egyeztetések zajlanak.</p> <p>Az agglomerációs gyűrű településein jellemzően az önkormányzatok üzemeltetik a rendszereket, de nagyobb városokban gyakran külön szervezetet bíznak meg e feladattal. Kisebb településeken sok esetben településüzemeltetési csoport végzi a karbantartást.</p> <p>A jelenlegi gyakorlat fenntartása is jelentős fejlesztési igényeket generál. A kisebb településeken különösen hiányos a csapadékvíz-elvezető hálózat, amely sokszor csak a településközpontban kiépített. Ugyanakkor még nagyobb városokban és a főváros egyes részein is előfordulnak ellátatlan területek.</p> <p>A fővárosban a régebben beépített városrészekben az egyesített rendszerű csatornahálózat dominál. E rendszer üzemeltetését a szennyvízhálózat kezelője biztosítja, azonban műszaki kialakítása nem teszi lehetővé a csapadékvízzel való gazdálkodást. A klímaváltozás következtében gyakoribbá váló szélsőséges csapadékesemények túlterhelik a rendszert, ami a szennyvíztisztító telepek működésében is zavarokat okozhat, és vészkiömlőkön keresztül a Duna vízminőségét is veszélyeztetheti.</p> <p>Az Európai Unió szabályozási környezete is szigorodik. Az Európai Parlament módosította a települési szennyvízkezelésről szóló 91/271/EGK irányelvet, amely szigorúbb tisztítási követelményeket és a záporvíz túlfolyások fokozott kezelését írja elő. A nagy kapacitású szennyvíztisztító telepeken</p>	

negyedik tisztítási fokozat bevezetése válik szükségessé, ami további beruházásokat igényel. Mindez megerősíti az egyesített rendszerek elválasztottá alakításának és a csapadékvíz helyben történő kezelésének szükségességét.

Mind a fővárosban, mind az agglomerációban jellemző probléma, hogy **a meglévő hálózat nem képes kezelni a burkolt felületek növekedéséből származó többletvizeket**. A szélsőséges, rövid idő alatt lehulló nagy intenzitású csapadék – például szupercellás záporok – elvezetésére a rendszerek kapacitása nem elegendő.

A befogadó vízfolyások sok esetben nem képesek a többletterhelés károkozás nélküli továbbvezetésére, ezért a helyi vízviszatartás kiépítése új beépítések és a burkolt felületek nagyságát növelő beruházások esetén indokolt és szükséges. A helyi építési szabályzatok több esetben már kötelezően előírják ezt, azonban a gyakorlati megvalósítás még nem általános.

Az épített környezetben a vízelöntések megelőzése a fő cél, amely záportározók és egyéb helyi viszatartási megoldások létesítésével érhető el. A beépítésre nem szánt területeken ezzel szemben az aszály elleni védekezés, a talajvízszint csökkenésének mérséklése, ennek megfelelően **a vízviszatartás a hangsúlyos**. A vízviszatartás műszaki megoldásait talajmechanikai és hidrogeológiai vizsgálatok alapján, ökológiai elvek mentén kell meghatározni.

A felszíni vízfolyások hosszú távú megőrzése, medrük és karbantartási sávjuk biztosítása területrendezési eszközökkel indokolt. A rendszeres mederkarbantartás és a vízszállító képesség fenntartása alapvető feltétele az árvízi kockázatok csökkentésének, amely során az ökológiai, természetvédelmi érdekekkel való összhang biztosítása is fontos feladat.

Célkitűzés

A települési csapadékvíz-gazdálkodás alapelveként rögzíteni kell a **csapadékvíz keletkezési helyén történő viszatartását**. A klímaváltozás következtében gyakoribbá váló intenzív esőzések és hosszan tartó aszályok miatt a kizárólag elvezetésre épülő rendszerek nem biztosítanak megfelelő védelmet sem a vízkárok, sem a vízhiány ellen.

A helyben történő viszatartás célja a csapadék késleltetett befogadóba juttatása, illetve helyben történő hasznosítása. Ez növeli a települések vízbiztonságát, csökkenti az elöntési kockázatot, javítja a mikroklimát és hozzájárul a fenntartható vízgazdálkodáshoz.

A helyi vízviszatartás vízgazdálkodási és árvízvédelmi előnye, hogy csökkenti a csúcsvízhozamot és mérsékli az elvezető rendszerek terhelését és késlelteti az árhullámok kialakulását, ezáltal mérsékli az elöntések kockázatát; környezeti szempontból elősegíti a talajvíz utánpótlását, javítja a talajnedvességet és támogatja a biodiverzitást. A kapcsolódó zöld infrastruktúra – például esőkertek, zöldtetők, áteresztő burkolatok – hozzájárul a városi hőszigetethatás csökkentéséhez és az élhetőbb települési környezet kialakításához.

A vízviszatartás gazdasági előnye, hogy mérsékli a csatornahálózat fejlesztési és üzemeltetési költségeit, valamint az elöntésekből származó károkat, és lehetővé teszi a csapadékvíz másodlagos – például öntözési – felhasználását.

Ugyanakkor korlátokkal is számolni kell. Kötött, agyagos talajon vagy magas talajvízszint esetén a szikkasztás korlátozott hatékonyságú lehet. A rendszerek rendszeres karbantartást igényelnek, ellenkező esetben eltömődés, pangó víz vagy közegészségügyi probléma alakulhat ki. Sűrűn beépített területeken a rendelkezésre álló hely szűkössége jelent kihívást, továbbá a beruházási költségek és a lakossági együttműködés biztosítása is fontos tényező.

Összességében a helyi csapadékvíz-visszatartás **klímaadaptív és hosszú távon fenntartható** megoldás, amely illeszkedik az európai uniós vízgazdálkodási és klímaalkalmazkodási irányelvekhez.

Javasolt fejlesztések

A csapadékvíz-elvezetés és felszíni vízrendezés területén szükséges:

- a csapadékvízrendezés közművé minősítése és egységes közszolgáltatói rendszerbe szervezése;
- Integrált Települési Vízgazdálkodási Tervek készítése az agglomeráció településein;
- vízgyűjtő szintű vízrendezési tanulmánytervek alapján a zárt és nyílt rendszerű vízelvezetéssel rendelkező területek, valamint a vízvisszatartási lehetőségek lehatárolása;
- az egyesített rendszerű csatornahálózatok elválasztottá történő átépítése;
- hiányzó csapadékvíz-elvezető szakaszok és víztározók kialakítása;
- a nyílt árkos szakaszok hidraulikai rendezése;
- a helyi vízvisszatartás kötelező alkalmazása új beépítések és a burkolt felületek nagyságát növelő beruházások esetén;
- a befogadó vízfolyások mederrendezése és rendszeres karbantartása a zavartalan vízszállítás érdekében, figyelembe véve az ökológiai szempontokat is.

A felsorolt intézkedések együttesen biztosíthatják, hogy a **települési csapadékvíz-gazdálkodás** a jövőben ne csupán elvezetésre, hanem tudatos vízvisszatartásra és hasznosításra épüljön.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P3.I.3.1. Csapadékvíz zavarmentes kettőscélú helyi visszatartásának és elvezetésének megoldása	A kiegyenlített vízháztartás biztosítása mind a beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területeken a csapadékvizek helyi vízvisszatartásával, szabályozott elvezetésével, a vízbőség/hiány együttes megoldásával.
	P3.I.3.2. Befogadó vízfolyások mederrendezése, karbantartási lehetőségének biztosítása, azok telekjogi rendezése	A települési csapadékvíz-elvezetés biztonságának növelése egységes, ökológiai szemléletű mederrendezéssel és karbantartással, valamint a vízfolyások mederváltozásainak összehangolt kezelésével.
	P3.I.3.3. Csapadékvíz elvezetésének közműként történő kezelésbe vételének rendezése	A csapadékvíz-gazdálkodás fejlesztése a vízbőség és vízhiány integrált kezelésével, valamint az ehhez szükséges új közműszolgáltató létrehozásával a rendszer hatékony megvalósítása és üzemeltetése érdekében.

Intézkedéscsoport kódszáma és címe	P3.I.4. Energiarendszerek fejlesztése
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés</p> <p>Az energiaközmű-szolgáltatás – a víziközműhöz hasonlóan – gyűjtőfogalom, amely magában foglalja a villamosenergia-ellátást és a termikus célú energiaellátást biztosító közművek rendszerét. Ide tartoznak mindazon energiahordozók és infrastruktúrák, amelyek az energia előállítását, szállítását és felhasználását lehetővé teszik, legyen szó vezetékes vagy nem vezetékes energiahordozókról, illetve megújuló energiaforrásokról. A vezetékes energiahordozók közé sorolható a villamos energia,</p>	

a földgáz és a távhő, míg a nem vezetékes energiahordozók – például a szén, a fa vagy az olaj – elsősorban termikus célokat szolgálnak. Mindegyik energiahordozó esetében egyre nagyobb szerepet kapnak a megújuló források, mint a nap-, szél-, víz- vagy geotermikus energia.

Az energiaellátás fejlesztési igényeit alapvetően a területfejlesztési célok és az ezekből fakadó ellátási szükségletek generálják, ugyanakkor a folyamatosan jelentkező új kihívások – különösen a klímaváltozás – szintén jelentős többletenergia-igényt teremtenek. Az elmúlt években két meghatározó hatás formálta át az energiaellátási struktúrát: az energiahordozók árrobbanása és a beszerzési bizonytalanság, valamint a klímaváltozás következtében tapasztalható felmelegedés. A korábbi energiamixben a villamos energia és a földgáz, illetve a távhő játszott meghatározó szerepet. A földgázellátás válsága azonban szükségessé tette e szerkezet felülvizsgálatát.

Az első reakció a fogyasztás visszafogása volt, ám az árrobbanás tartóssága és a beszerzési kockázatok miatt elkerülhetetlenné vált **az energiaellátási struktúra átalakítása**. Ezzel párhuzamosan a felmelegedés olyan mértéket öltött, hogy az építészeti és passzív védekezési megoldások már nem bizonyultak elegendőnek, és a gépi hűtés szélesebb körű alkalmazása vált szükségessé. Ez újabb villamosenergia-igényt generál, amelynek kielégítése során egyszerre kell megfelelni a környezetvédelmi és gazdasági fenntarthatósági elvárásoknak, összhangban az Európai Unió energiahatékonysági törekvéseivel.

Az **új energiamix** kialakításának célja a komfortos életkörülmények fenntartása, a környezetterhelés csökkentése és a fenntartható gazdálkodás biztosítása, valamint az üvegházgáz kibocsátás csökkentése. A lazábban beépített térségekben – például a Budapesti Agglomeráció Pest vármegyei gyűrűjének településein – kedvezőbbek az egyedi, megújuló alapú megoldások feltételei. Az intenzívebben beépített városi területeken ugyanakkor a távhő rugalmassága miatt hosszabb távon is meghatározó szereplő maradhat, különösen, ha a rendszer korszerűsítése a hűtési igények kielégítését is figyelembe veszi.

Célkitűzés és javasolt fejlesztések

A villamosenergia-ellátás hálózati rendszere országos szinten szervezett, állami monopólium keretében működik. A Budapesti Agglomeráció területén az elosztóhálózat üzemeltetését az ELMŰ Hálózati Kft. látja el, míg az átviteli hálózat működtetéséért a MAVIR Zrt. felel. A térség villamosenergia-ellátása műszaki értelemben kiépített és biztosított, ugyanakkor a növekvő igények – különösen az elektromos alapú fűtés és hűtés terjedése – hálózatfejlesztést tesznek szükségessé.

A jövőbeni fejlesztések egyik kulcskérdése a nagyfeszültségű és főelosztó hálózatok elhelyezése. Bár a föld feletti vezetékek beruházási költsége alacsonyabb, a tájképi, területfoglalási és üzembiztonsági szempontok a földalatti elhelyezés irányába mutatnak. A klímaváltozás következtében gyakoribbá váló szélsőséges időjárási jelenségek is az üzembiztosabb, föld alatti megoldásokat indokolják. Emellett a megújuló forrásból termelt villamos energia hálózati integrációja – az úgynevezett „ad-vez” rendszer – további műszaki fejlesztéseket igényel.

A földgázellátás szerepe az energiamixben csökkent, de középtávon továbbra is jelentős marad. Az egyetemes szolgáltatást az MVM Next Energiakereskedelmi Zrt. biztosítja, míg a szállítóhálózatot az FGSZ Földgázszállító Zrt. üzemelteti. A földgáz felhasználása a magas árak és a beszerzési bizonytalanság miatt visszaesett, ugyanakkor teljes kiváltása rövid és középtávon nem reális. A jövőbeni szerepét alapvetően a fogyasztói árképzés, a nemzetközi beszerzési feltételek és a klímavédelmi szabályozások határozzák meg.

A távhőellátás a sűrűn beépített városi területeken kiemelt jelentőségű. Budapesten a szolgáltatást a BKM Budapesti Közművek Nonprofit Zrt. Főtáv Divíziója biztosítja. A rendszer előnye, hogy lehetőséget ad a primer energiahordozó rugalmasabb megválasztására, valamint a kapcsolt energiatermelés alkalmazására. A gazdaságosság javítása érdekében szükséges a hálózati

veszteségek csökkentése, az épületenergetikai korszerűsítés, valamint a megújuló források – például napenergia vagy geotermikus energia – fokozott bevonása.

A nem vezetékes energiahordozók – mint a szén vagy az olaj – környezetszennyező hatásuk miatt visszaszorítandók, ugyanakkor bizonyos társadalmi rétegek számára átmenetileg továbbra is alternatívát jelentenek. Ezzel szemben a megújuló energiaforrások hasznosítása stratégiai jelentőségű. A térségben különösen a **napenergia és a geotermikus energia** kínál potenciált. A geotermikus adottságok kihasználása – például Visegrád vagy Veresegyház térségében – nemcsak energetikai, hanem gazdasági és turisztikai előnyökkel is járhat.

Összességében az energiaellátási struktúra átalakítása komplex feladat, amely egyszerre igényel műszaki, gazdasági és környezetvédelmi szemléletváltást. Az új energiamix kialakítása során a villamos energia szerepe várhatóan tovább erősödik, miközben a földgáz részaránya mérséklődik, a távhő pedig – korszerűsített formában – hosszabb távon is stabil pillére maradhat a városi energiaellátásnak. A megújuló energiaforrások integrációja és a hálózati infrastruktúra fejlesztése együttesen biztosíthatja a fenntartható, biztonságos és gazdaságos energiaellátást.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P3.I.4.1. Épületenergetikai innovációk, energiaközösségek, alkalmazkodás a klímaváltozáshoz	Az energiaellátási struktúra váltás mellett elérhető energiafogyasztás csökkentése szemléletformálással, épületgépészeti beavatkozással, épületinnovációval és energiaközösségek létrehozásával.
	P3.I.4.2. Villamosenergia ellátás hálózati rendszereinek korszerűsítése, fejlesztése (hálózatok földalatti elhelyezésével), a megújuló energiatermelés során a termelés-fogyasztás kiegyenlítésére alkalmassá tételével	Az energiarendszer korszerűsítése a hálózatok föld alatti elhelyezésének preferálásával, valamint olyan rekonstrukciók megvalósításával, amelyek biztosítják a megújuló energiatermelés fogadását, a termelés-fogyasztás kiegyenlítését és a települési környezet vizuális minőségének javítását.
	P3.I.4.3. Optimális energiamix, takarékos, gazdaságos, környezetkímélő energiaellátási struktúra, racionális energiagazdálkodás alkalmazására általános felkészítés, támogatási forráskeresés	Az energiahordozó-válság és a klímaváltozás hatásainak kezelése érdekében egy új, megújuló energiaforrásokra nagyobb arányban építő energiamix kialakítása és annak szükségességére irányuló szemléletformálás erősítése.
	P3.I.4.4. Megújuló energiahordozók hasznosításának általános növelése	A megújuló energiahordozók tudatos és növekvő arányú alkalmazását támogató energiaszerkezet kialakítása, a földgázhasználat fokozatos kivezetésének elősegítése és a fogyasztók felkészítése egy villamosenergia-alapú, helyben gazdaságosan hasznosítható

		megújulókra épülő jövőbeli energiaellátási rendszerre.
--	--	--

Intézkedéscsoport kódszáma és címe	P3.1.5. Árvízvédelem
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés</p> <p>A Budapesti Agglomeráció területe a Duna részvízgyűjtőjén helyezkedik el. A térségben lehalló csapadékvizek elsődleges befogadói a helyi felszíni vízfolyások, amelyek a vizeket a fővízgyűjtőbe, a Dunába szállítják. A térség vízrendszerének működése tehát szoros kapcsolatban áll a Dunával, mint meghatározó vízszállító tengellyel.</p> <p>A Duna, valamint jobb- és bal parti mellékvei vízjárása szélsőségesen változó, ezért a mederben tartás és az árhullámok levezetése árvízvédelmi beavatkozásokat igényel. Az árvízi védekezés a Budapesti Agglomerációban nemcsak vízügyi, hanem településrendezési és területfelhasználási kérdés is. A csapadékvíz-elvezetés megoldása az agglomerációban nem választható el a felszíni vizek rendezésétől. A vízfolyások, árkok, patakok és mellékágak nemcsak a helyi víztöbblet elvezetésében játszanak szerepet, hanem a fővízgyűjtő felé történő biztonságos továbbításban is.</p> <p>Indoklás</p> <p>Az elmúlt években a klímaváltozás hatására gyakoribbá váltak a szélsőséges csapadékesemények és a villámárvizek. A teljes dunai vízgyűjtőn tapasztalható időjárási szélsőségek (gyors olvadás, hosszan tartó, jelentős csapadékos időszakok), a vízjárás viszonyok a Duna völgyében általában jellemző kedvezőtlen települési folyamatokból fakadó megváltozása, valamint a kisvízfolyások nagyvizei jelentős árvízi kockázatokat jelentenek, ami indokoltá tette a mértékadó árvízszint (MÁSZ) felülvizsgálatát és emelését.</p> <p>A Duna mentén a vízügyi ágazat elkészítette a nagyvízi mederkezelési tervet, amely az árvízi veszélyeztetettség alapján levezető sávokat jelöl ki, és meghatározza az egyes zónákban megengedhető területhasználatot. A fővédvonal és a Duna medre közötti hullámtér a nagyvízi meder része, amely árhullám idején víz alá kerül, ezért hasznosítását ennek figyelembevételével kell szabályozni. A vonatkozó kormányrendelet előírja a töltések mentén biztosítandó védekezési sávokat, fakadóvízzel veszélyeztetett területeket és gödörösési tilalmi zónákat, amelyek jelentős korlátozásokat jelentenek az érintett települések számára.</p> <p>A szabályozás komoly konfliktusokat eredményezett, mivel számos Duna menti település már beépített vagy beépítésre szánt területei esnek a nagyvízi mederbe. A 9/2019. (VI.14.) MvM rendelet részben feloldotta ezt az ellentmondást azzal, hogy új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, ugyanakkor a korábban jogszerűen kijelölt területek – vízügyi hozzájárulással – hasznosíthatók maradnak.</p> <p>A megemelt MÁSZ Budapesttől északra jelentős, akár 100–150 cm-es növekedést mutat, ami szükségessé teszi a meglévő védvonalak felülvizsgálatát és magasítását. A védekezés felelőse a települési önkormányzat polgármestere, szakmai támogatást a vízügyi igazgatás biztosít. A védművek kialakításakor mérlegelhető a mobilgátas megoldás alkalmazása is, amely lehetővé teszi, hogy a települések a mindennapokban kapcsolatban maradjanak a vízparttal, és csak árhullám idején kerüljenek lezárásra.</p> <p>Jelenleg a Budapesti Agglomeráció egyik kiemelt árvízvédelmi beruházása a Királyok útja – Nánási út térségében van előkészítés alatt. A tervezett mobilgátas megoldás célja a lakott területek biztonságának növelése, miközben a Duna-part rekreációs értéke megőrizhető.</p>	

A Duna és mellékágai – a Szentendrei-Duna-ág és a Ráckevei-Soroksári Duna-ág –, illetve mellékvízfolyásai nemcsak árvízi kockázatot jelentenek, hanem jelentős ökológiai, táji és rekreációs potenciállal is bírnak. A szennyvízelvezetés fejlődésének köszönhetően a vízminőség javult, és Budapesten, valamint más Duna-parti településeken több kijelölt fürdőhely is működik (pl. Római-part, Kopaszi-gát, Göd, Verőce). A vízfolyások revitalizációja és turisztikai célú fejlesztése a nagyvízi meder és a beépített területek összehangolt tervezését igényli.

Célkitűzés

A felszíni vizek vízállító képességének megőrzése alapvető cél. Ennek eszköze a rendszeres karbantartás és a jogszabályban előírt parti sávok kijelölése. A településtervekben biztosítani kell a vízfolyások menti karbantartó sávokat, amelyek vízgazdálkodási övezetbe sorolandók. Mivel sok esetben a partvonal nincs hivatalosan kijelölve, átmenetileg a földhivatali nyilvántartás szerinti mederhez igazodó sávot kell biztosítani, szolgálmi joggal a karbantartás érdekében.

Problémát jelenthet, hogy a vízfolyás tényleges medre eltér a nyilvántartottól. Ilyen esetben a jogi rendezés vízjogi engedéllyel lehetséges, amely kártalanítási kötelezettséggel is járhat. A meder jogi és tényleges állapotának összhangja a hosszú távú vízgazdálkodás alapfeltétele.

Az agglomeráció keleti és délkeleti térségei belvízzel veszélyeztetettek. A korábban készült, úgynevezett Pálfi-féle nyilvántartás négy veszélyeztetettségi kategóriát különböztet meg, amelyek a területrendezési tervekben is megjelennek. Országos szintű, egységes korlátozó szabályozás jelenleg nincs, a korlátozásokat a helyi építési szabályzatok tartalmazzák.

A klímaváltozás következtében csökkent talajvízszint miatt indokolt a nyilvántartás felülvizsgálata és egy átfogó rendeleti szabályozás megalkotása. Ez biztosíthatná, hogy a természetföldrajzi adottságokból fakadó kockázatokat ne lehessen rövid távú fejlesztési érdekek miatt figyelmen kívül hagyni.

Javasolt fejlesztések

A felszíni vízrendezés területén szükséges a meglévő vízfolyások, árkok és tavak pontos feltüntetése és karbantartása, valamint a parti sávok biztosítása. Fontos a folyómedrek földhivatali nyilvántartásának rendezése és a revitalizációs lehetőségek kijelölése.

Az árvízvédelemben elengedhetetlen a települési vízkár-elhárítási tervek elkészítése, az árvízcsökkentő tározók, elsőrendű védvonalak, hullámterek és levezető sávok rögzítése. Jelölni kell a fakadóvízzel veszélyeztetett és gödörösési tilalommal érintett sávokat, valamint az árvízvédelmi művek területigényét.

A belvízvédelem területén a veszélyeztetettségi kategóriák pontos területi lehatárolása, az öblözetekre vonatkozó korlátozások beépítése és az országos csatornák feltüntetése szükséges.

Összességében a Budapesti Agglomeráció vízgazdálkodási kihívásai komplex, integrált szemléletet igényelnek. Az árvízi és belvízi kockázatok kezelése, a vízminőség javítása, valamint a rekreációs és ökológiai értékek megőrzése csak összehangolt tervezéssel és következetes szabályozással valósítható meg.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P3.I.5.1. Vízfolyások mederben tartásának biztosítására mederrendezés, árvízvédelem-parthasználat összehangolt fejlesztése,	Az árvízvédelem biztonságának növelése a megnövekedett MÁSZ-szinttel érintett települések védvonalainak felülvizsgálatával és a fejlesztések területhasználattal való összehangolásával, valamint a helyi

	villámárvizekre való felkészülés	vízvisszatartást és vízfolyás-revitalizációt támogató beavatkozások révén, amelyek mérséklik a védelmi igényeket és bővítik a turisztikai célra hasznosítható folyószakaszokat.
	P3.I.5.2. Árvízi védekezés területigényének szerzett jogok figyelembevételével, telekjogi rendezése	Az árvízvédelmi előírások betarthatóságának biztosítása egyértelmű, jogilag megalapozott állásfoglalással és a parti sáv kijelölését támogató, a magántulajdon sérelmét elkerülő megoldások kialakításával, a konfliktusok megelőzése és a rendezett partszakaszok kialakítása érdekében.

3.2.1.d. P4.G. Gazdaságfejlesztés, versenyképesség növelés

Prioritás kódja és címe	P4.G. GAZDASÁGFEJLESZTÉS, VERSENYKÉPESSÉG NÖVELÉS
Intézkedéscsoport kódja és címe	P4.G.1. Versenyképes, tudásalapú, innovatív ipar és szolgáltatások
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés</p> <p>A Budapesti Agglomeráció sajátossága, hogy itt koncentrálódik az ország innovációs potenciáljának jelentős része, valamint a magas technológiai szintet képviselő szolgáltató és termelő gazdasági kapacitások meghatározó hányada. Ennek megfelelően a térség fejlődési pályája országos szinten is meghatározó jelentőségű.</p> <p>A tudásalapú gazdaság fejlesztése a gazdaságfejlesztés és a versenyképesség növelésének egyik meghatározó alappillére, amely közvetlenül hozzájárul a prioritás megvalósításához. A Budapesti Agglomeráció gazdasági teljesítményének döntő részét a szolgáltatási szektor adja, a jövőbeni növekedési potenciál pedig a magas hozzáadott értékű üzleti-pénzügyi szolgáltatásokban, az információs és kommunikációs technológiákban (IKT), valamint a kutatás-fejlesztési és innovációs (K+F+I) tevékenységekben rejlik. E tevékenységek nemcsak önállóan képviselnek jelentős értéket, hanem multiplikátorhatásuk révén az ipari termelés és a szolgáltatások teljes spektrumára kihatnak. Az Intézkedéscsoport célja ezért a tudás- és technológiaintenzív ágazatok megerősítése, az innovációs kapacitások bővítése, valamint a kutatási eredmények vállalati hasznosításának ösztönzése.</p> <p>Indoklás</p> <p>A Budapesti Agglomeráció nemzetközi versenyképessége és hosszú távú gazdasági sikeressége alapvetően az innováció intenzitásától függ. Az elmúlt években a térség vállalatai közül egyre többen kapcsolódtak be a magasabb technológiai szintet képviselő iparágakba, valamint a nemzetközi értékláncokba. A high-tech feldolgozóipar, az üzleti szolgáltatások és a K+F+I tevékenységek arányának növekedése kedvező tendencia, ugyanakkor az innovációs aktivitás nem egyenletes a térségben.</p> <p>Számos vállalkozás – különösen a mikro- és kisvállalkozások – tőkehiánnyal, tudás- és kompetenciahiányosságokkal küzdenek, és gyakran hiányzik az együttműködéshez szükséges bizalom és szemléletmód. Ez indokolja az innovációs ökoszisztéma tudatos fejlesztését, az innováció minden típusának – technológiai, folyamat-, szervezési és irányítási innováció – támogatását. Az innovációs szemlélet terjesztése és a szereplők közötti együttműködések ösztönzése a gazdaságfejlesztés alapvető feladata.</p> <p>A térség gazdaságában erőteljes dualitás figyelhető meg Budapest és a Pest vármegyei agglomerációs gyűrű között. Budapest nemzetközi összehasonlításban is jelentős K+F és innovációs központ, míg a vármegyei térség innovációs szintje alacsonyabb. A fővárosban dominálnak a magas hozzáadott értékű szolgáltatások, míg a gyűrűben nagyobb súllyal jelenik meg az ipari termelés, logisztika és kereskedelem. Az ipari tevékenység koncentrációja a gyűrűben egyben lehetőséget is jelent a tudásintenzív ipari szerkezetváltásra.</p> <p>Pest vármegyében az elmúlt időszakban tudatos ipari park fejlesztés valósult meg, amely jelentős fogadókapacitásokat eredményezett. Indokolt olyan ösztönző környezet kialakítása, amely elősegíti a budapesti lakóövezetekben működő ipari vállalkozások kitelepülését a korszerű, közművesített vármegyei iparterületekre. Ez egyszerre javíthatja a fővárosi lakókörnyezet minőségét, lehetőséget</p>	

teremthet barnamezős területek funkcióváltására, valamint elősegítheti az energiahatékony és akár energiaközösségekre épülő ipari működést. A helyben történő foglalkoztatás erősítése csökkentheti az ingázást és a közlekedési terhelést is.

Mindezek alapján az Intézkedéscsoport **elsődleges célterülete a Pest vármegyei agglomerációs gyűrű**, ugyanakkor a főváros szerepe meghatározó marad, különösen az egyetemi és kutatóintézeti háttér révén. A két térség együttműködésének erősítése kulcskérdés a tudás térségi hasznosulása szempontjából.

Célkitűzés

Az agglomerációs gyűrű gazdaságában átfogó paradigmaváltás szükséges a tudás- és technológiaintenzív tevékenységek irányába. A stratégiai cél egy olyan gazdasági szerkezet megerősítése, amely magas hozzáadott értéket állít elő, növeli a termelékenységet, javítja a jövedelemtermelő képességet, valamint hosszú távon biztosítja a térség nemzetközi versenyképességét.

A célkitűzés szorosan kapcsolódik a területhasználat hatékonyságához is: a korlátozottan rendelkezésre álló, magas értékű gazdasági területek intenzív, innovációvezérelt hasznosítása szükségszerű. Emellett a munkaerőhiány és a képzett munkaerő iránti növekvő igény szintén a magas technológiai szintű, kisebb élőmunka-igényű, ugyanakkor magas szaktudást igénylő ágazatok irányába tereli a fejlesztéseket.

A cél egy fenntartható, környezeti szempontból is kedvezőbb gazdasági szerkezet kialakítása, amely csökkenti a környezeti terhelést, mérsékli a lakosságot érő zavaró hatásokat, valamint hozzájárul az ingázás és az áruszállításból eredő közlekedési terhelés mérsékléséhez.

Javasolt fejlesztések

- A tudásalapú és innovatív gazdaság megerősítésének egyik legfontosabb eleme a **Triple-Helix modell erősítése, egyetemek-kutatóintézetek, vállalkozások, állami szervezetek és önkormányzatok együttműködésének** támogatása. Szükséges a tudásintenzív vállalkozói ökoszisztéma szervezeti és menedzsment szintű fejlesztése is, különös tekintettel az innovatív KKV-k és startupok támogatására, a klaszteredési folyamatok ösztönzésére, valamint a vállalati együttműködések erősítésére. Ezzel párhuzamosan a fizikai infrastruktúra fejlesztése – modern ipari parkok, innovációs központok, barnamezős területek újrahasznosítása – biztosítja a tudásalapú gazdaság térbeli feltételeit.
A Budapesti Agglomerációban adott az innovációs ökoszisztéma alapja, azonban annak hatékonyabb működtetése és területi kiegyensúlyozása szükséges. Az alaputatástól az alkalmazott kutatáson át a piacorientált termék- és szolgáltatásfejlesztésig terjedő innovációs lánc integrált fejlesztése kulcsfontosságú.
- A digitális háttérinfrastruktúra fejlesztése mellett kiemelt feladat a **vállalati digitalizáció** ösztönzése, az adatalapú működés és a mesterséges intelligencia alkalmazásának elterjesztése. A versenyképesség fenntartása érdekében elengedhetetlen a digitális megoldások széles körű integrálása a termelési és szolgáltatási folyamatokba.
- Az **energiahatékony, zöld és fenntartható** ipari megoldások alkalmazása, valamint a környezetbarát közlekedési és ellátási láncok kialakítása új versenytényezőt jelent a térség számára.
- A **magas szinten képzett és specializált humán erőforrás** biztosítása érdekében elengedhetetlen a szakképzés fejlesztése, különösen a gyakorlatorientált, duális képzési formák erősítése.
- Végezetül fontos a vállalkozások exportképességének javítása és **nemzetközi kapcsolatainak fejlesztése**. Célzott képzési és támogatási programokkal csökkenthető az a kompetencia- és kapcsolathányból fakadó akadályok, amelyek jelenleg gátolják a külföldre lépést.

Az Intézkedéscsoporthoz kapcsolódó konkrét intézkedések és projektek e fejlesztési irányok mentén biztosítják a tudásalapú gazdaság megerősítésének programszintű megalapozását, hozzájárulva a Budapesti Agglomeráció és a Pest vármegyei térség fenntartható, innovációvezérelt fejlődéséhez.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P4.G.1.1. Agglomerációs innovációs ökoszisztéma – az innovációs szereplők alkotta hálózatok fejlesztése	Az agglomeráció gazdasági és innovációs ökoszisztémájának stratégiai fejlesztése a szereplők együttműködésének erősítésével, az innovatív tevékenységek feltételeinek megteremtésével és a vállalati–önkormányzati tudás- és szemlélet fejlesztésével.
	P4.G.1.2. A meglévő és új iparterületeken a magas technológiájú, tudásalapú termelőtevékenységek és K+F ösztönzése	Az agglomerációs gyűri gazdaságának innovációs és technológiai szintű fejlesztése a barnamezős területek hasznosításával, az alacsonyabb technológiai szintű ágazatok modernizálásával és a tematikus pólusok profiljának megerősítésével.
	P4.G.1.3. Megújuló energia és energiahatékony rendszerek alkalmazása, a körforgásos gazdaság feltételeinek megteremtése a vállalkozások versenyképességének növelésére	A vállalkozások energiafelhasználásának és működési költségeinek csökkentése, valamint erőforrás-hatékonyságuk javítása megújuló energiaforrások, energiahatékony technológiák és a körforgásos gazdaság elveinek alkalmazásával.
	P4.G.1.4. A Pest vármegyei Területfejlesztési Koncepcióban nevesített gazdasági ágazatokban működő vállalkozások kiemelt fejlesztése az agglomerációs gyűrűben (ipar, az építőipar, a turizmus, a közlekedés, kereskedelem, raktározás, az információ és kommunikáció)	A Pest Vármegyei Területfejlesztési Koncepcióban kiemelt gazdasági ágazatokban tevékenykedő vállalkozások versenyképességének erősítése.

Intézkedéscsoport kódszáma és címe	P4.G.2. KKV fejlesztés az agglomerációs gyűrűben
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés A kis- és középvállalkozások (KKV-k) a Budapesti Agglomeráció gazdaságának meghatározó szereplői, ezért fejlesztésük kiemelten fontos a prioritás megvalósulása szempontjából. A fővárosban kiemelten magas a vállalkozássűrűség, mivel Budapest gazdasági és innovációs központként jelentős előnyt nyújt a vállalkozások számára. A térségben a KKV-k adják a vállalkozások döntő többségét, de</p>	

a fővárosban koncentrálódnak a transznacionális vállalatok regionális központjai is, amelyek meghatározó szerepet játszanak a pólustérség gazdaságában.

Indoklás

Az elmúlt évek gazdasági konjunktúráját kedvezőtlen külső tényezők, mint a Covid-járvány, az ukrán válság, az energia- és inflációs krízis, valamint a recessziós európai környezet, jelentősen befolyásolták. A vállalkozások száma országosan és a Budapesti Agglomerációban is csökken, miközben **versenyképességük növelése és a vállalkozói környezet javítása kiemelt feladat**. A nemzetközi versenyképességet továbbra is meghatározzák a bérköltségek, a termelékenység, valamint a digitalizáció és a mesterséges intelligencia alkalmazásának szintje. **A KKV-k versenyképessége javítható a magas hozzáadott értéket termelő tevékenységekre történő átállással, valamint a digitális technológiák integrálásával.**

A vállalkozások közötti kapcsolatok kiterjedtek, de nem elégségesek, a belső piacok feltérképezése hiányos, a tőkeellátottság pedig korlátozott. A magyar vállalkozások energiafelhasználása jelentős, a térségi KKV-k pedig kevésbé alkalmaznak úttörő innovációkat és nem mindig kapcsolódnak a nemzetközi nagyvállalatok beszállítói hálózatához. Az agglomerációs térségben a generációváltás, a tudatos menedzsment, a stratégiai tervezés és a vállalati kultúra hiányosságai is kihívást jelentenek a hosszú távú fennmaradás és a versenyképesség szempontjából.

A térségi KKV-k számára további hátrányt jelent a megfelelően minőségi nagyvállalati kooperáció hiánya, gyakran az egymás iránti bizalmatlanság, valamint a tudásátadás és az új technológiák lassú integrálása. A munkaerőhiány, a napi ingázás és a helyi szakképzett munkaerő alacsony rendelkezésre állása tovább fokozza a problémákat. Az ingatlanárak növekedése szintén befolyásolja a vállalkozások telephelyválasztását, bár a Pest vármegyei agglomerációs gyűrűben még kedvezőbbek a feltételek, mint a fővárosban.

A dualitás a KKV-k esetében is érvényes: a fővárosban koncentrálódnak a szolgáltató és ipari vállalkozások, valamint a startupok, míg az agglomerációs gyűrűben az infrastruktúra és telephelyi feltételek még nem minden esetben ideálisak. A COVID-19 óta növekedett az igény a rövid ellátási láncokra, amelyek az ellátásbiztonság növelése mellett a helyi termelők és közösségek versenyképességét is szolgálják. A helyi tudásátadás, információs fórumok és közösségi platformok támogatása kiemelt cél, mivel ezek erősítik a vállalkozások közötti együttműködést és bizalmat.

Célkitűzés

A Budapesti Agglomerációban olyan vállalkozásfejlesztési program kialakítása a cél, amely támogatja a **KKV-k sikeres piaci megjelenését**, elősegíti a **körforgásos gazdaságra való** áttérést, a rövid ellátási láncokba való bekapcsolódást, javítja a környezeti alkalmazkodást, segíti új vállalkozások és startupok megtelepedését, fejleszti a digitális hátteret, szakmai fórumot biztosít és támogatja a társadalmi és környezeti felelősségvállalást.

Javasolt fejlesztések

Az intézkedéscsoport **a KKV-k versenyképességének javítására fókuszál**, ezen belül a piaci pozícióik megerősítésére a hazai és nemzetközi értékláncokban, a helyi termelők és mikrovállalkozások versenyképességének növelésére, valamint az új innovatív vállalkozások feltételeinek javítására koncentrál. Emellett fontos a KKV-k üzleti, menedzsment- és kommunikációs készségeinek, idegen nyelvi kompetenciáinak fejlesztése, valamint a rendszeres, strukturált párbeszéd és együttműködés kialakítása az önkormányzatok és a vállalkozások között.

A **Pest vármegyei Területfejlesztési Programhoz kapcsolódóan** a fejlesztési beavatkozások, mint a foglalkoztatás, telephelyek, pénzügyi eszközök, digitális transzformáció, K+F tevékenység, valamint a fenntarthatóság és körforgásos gazdaság elősegítése, az agglomerációs gyűrűben is alkalmazhatók.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P4.G.2.1. A KKV-k beszállítói hálózatokhoz, értékláncokhoz kapcsolódásának, exportpiacokra történő belépésének ösztönzése, kiemelten a technológiai szint és a menedzsment tudás növelésével	A mikro-, kis- és középvállalkozások (KKV-k) piaci pozícióinak megerősítése a hazai és nemzetközi beszállítói hálózatokba, valamint értékláncokba való integrációjuk elősegítésével.
	P4.G.2.2. Helyi termékeket előállító/forgalmazó termelők és mikro-vállalkozók támogatása, helyi beszállítói hálózatok, rövid ellátási láncok erősítése	A helyi gazdaság megerősítése a helyi termékeket előállító és forgalmazó termelők, valamint mikro-vállalkozók versenyképességének növelésével.
	P4.G.2.3. Startup vállalkozások támogatása	Az újonnan induló innovatív vállalkozások feltételeinek javítása.
	P4.G.2.4. Mikro- és kisvállalkozások versenyképesség növelése, kiemelten az üzleti képességek és a nyelvtudás erősítésével	Az agglomerációs gyűrű mikro- és kisvállalkozások versenyképességének javítása az üzleti, menedzsment- és kommunikációs készségek, valamint az idegen nyelvi kompetenciák fejlesztésén keresztül.
	P4.G.2.5. Térségi önkormányzati-vállalkozói információs fórumok létrehozása, bizalom erősítés az üzleti szférában	Az önkormányzatok és a térségben működő vállalkozások közötti rendszeres, strukturált párbeszéd és együttműködés kialakítása.

Intézkedéscsoport kódszáma és címe	P4.G.3. Piacorientált humánerőforrás és munkaerőpiac fejlesztések
---	--

Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása

Bevezetés

Pest vármegye önálló NUTS2 régióvá válásával a 2021–2027-es uniós tervezési időszakban új lehetőség nyílt arra, hogy a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) keretében célzott foglalkoztatási együttműködések jöjjenek létre és működjenek a vármegyében. A források lehetővé teszik a vármegyei stratégiában meghatározott munkaerőpiaci fejlesztések megvalósítását, valamint a kijelölt célcsoportok foglalkoztatását elősegítő szolgáltatások és támogatások biztosítását. A beavatkozások átfogó célja, hogy a gazdasági szereplők és a munkavállalók közötti kapcsolódások erősítésével növekedjen a foglalkoztatás, javuljon a munkaerő alkalmazkodóképessége, és ezáltal erősödjön a térség versenyképessége.

Indoklás

A Pest vármegyei Területfejlesztési Programhoz illeszkedő Foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési Stratégia és Akcióterv hosszú távú célja a **munkaerőkínálat fejlesztése a helyi gazdaság versenyképességének növelése érdekében**. Az első átfogó cél a gazdasági szereplők

felkészültségének és kompetenciáinak erősítése, hogy hatékonyabban tudjanak reagálni a munkaerőpiaci kihívásokra. Ennek keretében kiemelt szerepet kap a kormányhivatali szolgáltatások fejlesztése, a vállalkozások ösztönzése a speciális helyzetű munkavállalók fogadására, a helyi termék- és szolgáltatásfejlesztés támogatása, valamint a szociális gazdaság és a befektetésösztönzés erősítése.

A stratégia másik átfogó célja a vármegye humánerőforrásának – különösen a nevesített célcsoportok – foglalkoztathatóságának javítása. Ide tartoznak többek között a 30 év feletti alacsony iskolai végzettségű, szakképzetlen vagy tartós álláskereső, az 50 év feletti, a kisgyermekes és egyedülálló anyák, valamint az inaktívok. A cél a **munkaerőpiacra történő visszavezetésük**, motivációjuk erősítése, vállalkozóvá válásuk támogatása, illetve a helyi adottságokra épülő foglalkoztatásbővítés.

A TOP Plusz-3.1.1-21 konstrukció keretében megvalósuló projekt céljai között szerepel a gazdaságfejlesztési partnerségek forrásokhoz juttatása, a munkaerőpiac bővítése, a célcsoportok képzése, a szereplők közötti együttműködés erősítése, valamint a kereslet és kínálat összehangolása, különösen az alacsonyabb foglalkoztatottságú járásokban. A Pest Vármegyei Paktum program a gazdasági, köz- és civilszféra partnerségére építve kíván hozzájárulni a népességmegtartáshoz, az életminőség javításához és a foglalkoztatás szélesítéséhez.

Célkitűzés

Az intézkedéscsoport fő küldetése, hogy a Budapesti Agglomerációban **rendelkezésre álló munkaerőt alkalmassá tegye a gazdasági versenyképesség növelésére és a szolgáltatások színvonalának emelésére**. A térség munkaerőpiaca strukturális kihívásokkal küzd: a technológiaintenzív gazdaság egyre nagyobb arányban igényel magasan képzett, különösen műszaki végzettségű szakembereket, miközben a szakképzett munkaerő iránti kereslet is folyamatosan nő. Jelentős rés mutatkozik a képzési rendszer kimenetei és a vállalati igények között, amelyet a gazdasági szereplők és az oktatási intézmények közötti együttműködés elmélyítésével lehet csökkenteni.

A térségben jelen vannak a **Triple Helix modellre épülő együttműködések**, amelyekben az egyetemek, vállalkozások és állami szereplők közösen dolgoznak fejlesztéseken. Ebben aktív szerepet vállalnak a kiemelt térség egyetemei, többek között pl. a BME, BGE, ELTE. Ugyanakkor szükséges, hogy a munkavállalók ne csupán alanyai, hanem aktív résztvevői legyenek ezeknek a folyamatoknak. A duális képzés tartalmi erősítése, a gyakorlatorientált elemek bővítése, valamint a technológiai transzfer felgyorsítása hozzájárul a versenyképes munkaerő kialakításához.

Kiemelt jelentőségű a digitális készségek fejlesztése és a körforgásos gazdálkodás alapelveinek beépítése a képzésekbe. A **rugalmas foglalkoztatási formák** – részmunkaidő, home office, rugalmas munkarend – elterjesztése szintén elősegíti a munkaerőpiaci részvételt, különösen a kisgyermekes nők és más speciális helyzetű csoportok esetében.

Javasolt fejlesztések

Az oktatási és képzési intézmények, valamint a vállalatok együttműködésének elmélyítése alapvető feltétele a munkaerőkínálat fejlesztésének. A duális képzés rendszere megfelelő alapot biztosít, ugyanakkor szükséges a kis- és középvállalkozások szélesebb körű bevonása, a minőségbiztosítási rendszerek folyamatos fejlesztése és az együttműködések területi kiegyensúlyozása. A vállalati belső képzések stratégiai szemléletű megerősítése hozzájárul a termelékenység növeléséhez, az innovációhoz és a munkavállalók megtartásához.

Az agglomerációs gyűrű településeiben a **helyben foglalkoztatás feltételeinek javítása** komplex beavatkozásokat igényel. A helyi gazdaság fejlesztése, befektetők vonzása, a szociális gazdaság támogatása, valamint a női vállalkozók mentorálása és hálózatépítése mind hozzájárulhat a

foglalkoztatás bővítéséhez. A családbarát munkahelyi kultúra és a gyermekellátási kapacitások fejlesztése különösen fontos a nők munkaerőpiaci részvétele szempontjából.

Mivel az agglomerációban a foglalkoztatási viszonyok rövid távon nem egyenlíthetők ki teljes mértékben, az ingázás környezeti hatásainak csökkentése is stratégiai kérdés. A telekocsi-rendszerek és az **elektromos autózás ösztönzése**, P+R parkolók és töltőinfrastruktúra fejlesztése, valamint a digitális platformok használatának támogatása hozzájárulhat a közlekedési terhelés és a károsanyag-kibocsátás mérsékléséhez. A kombinált mobilitási megoldások – közösségi közlekedés, elektromos járművek és telekocsi – együttes alkalmazása kínál fenntartható megoldást.

Az intézkedéscsoport a humán erőforrás-fejlesztésen keresztül szorosan kapcsolódik a piacorientált gazdaságfejlesztés célkitűzéshez. **A jól képzett, rugalmasan alkalmazkodó munkaerő a gazdasági növekedés és a technológiai fejlődés alapfeltétele.** A külső strukturális, intézményi és technológiai feltételek javítása mellett a partnerségen alapuló, adatvezérelt és területileg összehangolt fejlesztések biztosíthatják, hogy a Budapesti Agglomeráció hosszú távon is versenyképes, innovatív és élhető térség maradjon.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések és címe	kódszáma	P4.G.3.1. Önkormányzatok, egyetemek, vállalkozások és a munkavállalók együttműködése a piacképes munkaerőpiaci kínálat megteremtéséért
		Az önkormányzatok, egyetemek, vállalkozások és a munkavállalók együttműködésének fejlesztése a piacképes munkaerő kínálat megteremtése érdekében.
		P4.G.3.2. Oktatási/képzési intézmények és vállalatok együttműködésének elősegítése a munkaerőkínálat fejlesztése érdekében – vállalati belső képzés erősítése
		A munkaerő képzésének olyan rugalmas és vállalati együttműködésre épülő fejlesztése, amely a gazdaság igényeihez való alkalmazkodással növeli a vállalatok termelékenységét és innovációs képességét.
	P4.G.3.3. Az agglomerációs gyűrű településeiben a helyben foglalkoztatás feltételeinek javítása, különös tekintettel a női és a magas hozzáadott értéket előállító munkaerőre	Az agglomeráción belüli foglalkoztatási egyenlőtlenségek csökkentése a helyi foglalkoztatási feltételek átfogó fejlesztésével és a kevésbé mobilis munkaerőcsoportok helyi munkavállalásának támogatásával.
	P4.G.3.4. Telekocsi, szuburbanizációs elektromos autózás támogatása a napi ingázás szintjének és környezeti hatásainak csökkentése érdekében	Az ingázásból fakadó környezeti terhelés és forgalmi torlódások csökkentése a közlekedési igény mérséklésével és a mobilitási rendszerek hatékonyságának javításával.

Intézkedéscsoport kódszáma és címe	P4.G.4. Fenntartható, gazdaságos és prosperáló turizmusfejlesztés a Budapesti Agglomerációban
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
Bevezetés	
A turizmus az ország és a Budapesti Agglomeráció gazdasága számára egyaránt stratégiai jelentőségű ágazat , mivel számottevő jövedelemtermelő képességgel rendelkezik, magas hozzáadott értékű szolgáltatásokat nyújt, és erős multiplikátor hatásokat fejt ki a kapcsolódó szektorokra.	

Munkaintenzív jellegéből adódóan jelentős a foglalkoztatásban betöltött szerepe is. A vendégforgalom és az eltöltött vendégéjszakák száma hosszabb távon növekvő tendenciát mutat, ugyanakkor a turizmus konjunktúraérzékeny ágazat, amelyet a gazdasági válságok és a pandémiás időszakhoz hasonló krízisek erőteljesen visszavethetnek. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a válsághelyzetek elmúltával a szektor viszonylag gyorsan visszatér a növekedési pályára. A szálláshelykapacitások és a küldőterületek köre folyamatosan bővül, ami hosszú távon is kedvező alapot biztosít a fejlődéshez.

Indoklás

Budapest turisztikai dominanciája országos szinten kiemelkedő. A főváros kulturális öröksége, épített környezete, világörökségi helyszínei és pezsgő városi élete mind a hazai, mind a nemzetközi látogatók számára erős vonzerőt jelentenek. A desztináció mára globálisan ismertté vált, és többprofilú turisztikai kínálattal rendelkezik: a szabadidős célú városlátogatások és egészségturisztikai programok mellett dinamikusan növekszik az üzleti és hivatásturizmus aránya is. A Magyarországra érkező külföldi turisták jelentős része Budapestet választja úti célként, és a külföldi vendégek aránya különösen magas a fővárosban. Ugyanakkor **az átlagos tartózkodási idő viszonylag rövid**, ami rámutat a kínálat további fejlesztésének szükségességére.

A főváros turisztikai versenyképességének erősítéséhez infrastrukturális fejlesztésekre van szükség. Kiemelt jelentőségű a **Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér közösségi közlekedéssel való gyors és kötőtpályás elérhetőségének megteremtése**, a Belváros irányából. A terminálkapacitás bővítése szintén indokolt a növekvő utasforgalom kiszolgálása érdekében. A minőségi turizmus fejlesztése, magas fizetőképességű nemzetközi turizmus bővítése, különösen a **MICE szegmensben**, megköveteli a **magas színvonalú rendezvényhelyszínek**, valamint a **négy- és ötcsillagos szálláshelyek** kapacitásának növelését.

A 2030-ig szóló Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 Budapest és környéke térséget önálló turisztikai egységként határozza meg, amely túlmutat a szűken vett agglomeráció határain. A stratégia egyik központi üzenete a **„Budapest plusz egy nap”**, vagyis a fővárosba érkező turisták tartózkodási idejének meghosszabbítása és a környező térségek attrakciói felé terelése. Ez egyszerre csökkentheti a belvárosi túlturizmus hatásait és növelheti az agglomeráció részesedését a turisztikai bevételekből.

A Pest vármegyei agglomerációs gyűrű jelenleg **alacsony arányban részesedik a vendégforgalomból**, annak ellenére, hogy jelentős turisztikai potenciállal rendelkezik. A térség kiemelt vonzerói a Dunakanyar, a Pilis és a Visegrádi-hegység természeti környezete, a Duna menti térségek és települések, a történelmi-kulturális örökséggel rendelkező települések vonzereje (pl. Gödöllő és térsége). A Ráckevei (Soroksári)-Duna térsége szintén jelentős, de még részben kiaknázatlan turisztikai lehetőségeket rejt. A Duna ökológiai állapotának javulása kedvező alapot teremt a rekreációs és vízi turizmus fejlesztéséhez, ugyanakkor a Natura 2000 besorolás és a klímaváltozás hatásai fokozott körültekintést igényelnek minden fejlesztés esetén.

Az aktív és ökoturizmus fejlesztése szorosan kapcsolódik a zöldfelületek védelméhez. A Budai-hegység, a Gödöllői-dombság és a Duna mente kiváló lehetőségeket kínál gyalogos, kerékpáros és egyéb aktív rekreációs tevékenységekre. A fenntarthatóság érdekében azonban szükséges a látogatói terhelés térbeli megosztása, a szemléletformálás erősítése és a szelíd turizmus elveinek következetes érvényesítése.

Célkitűzés

Az agglomerációs gyűrű turisztikai fejlesztéseinek elsődleges célja a fenntartható, minőségi turizmus erősítése, amely egyensúlyt teremt a gazdasági növekedés, a környezeti értékek védelme és a helyi közösségek érdekei között. Az ökoturisztikai fejlesztések esetében kiemelt szempont a természeti értékek megőrzése és a **szelíd turizmus támogatása**. A meglévő zöldfelületek védelme és a beépíthető területek korlátozott rendelkezésre állása indokolja, hogy az új fejlesztések elsősorban barnamezős területekre koncentrálódjanak, illetve a meglévő infrastruktúra minőségi megújítására irányuljanak.

Cél továbbá a turizmus rezilienciájának erősítése, vagyis olyan működési modellek kialakítása, amelyek rugalmasan képesek reagálni a gazdasági ciklusokra és válsághelyzetekre. A térségi együttműködések megerősítése, a közös márkáépítés, valamint a tematikus turisztikai termékcsomagok kialakítása hozzájárulhat a tartózkodási idő növeléséhez és a bevételek emeléséhez.

Javasolt fejlesztések

A fejlesztések egyik kulcseleme a digitális átállás előmozdítása. Szükséges egy **digitális adatplatform** létrehozása a turisztikai szereplők számára: elérhető információs alkalmazások, digitális vendégkártyák és interaktív megoldások bevezetése, amelyek javítják a tájékozódást, Budapesten kívüli attrakciók tekintetében is, az élménymínőséget és ösztönzik a szolgáltatások igénybevételét. Fontos a helyi közösségek bevonása a tervezésbe és megvalósításba, hiszen a turisztikai fejlesztések nemcsak a látogatók, hanem a lakosság életminőségét is befolyásolják. A rekreációs zöldfelületek fejlesztése, a közlekedési kapcsolatok javítása, valamint a közműinfrastruktúra korszerűsítése közvetlenül hozzájárul a térség élhetőségéhez.

A turisztikai kínálat bővítése érdekében szükséges **az attrakciók és szolgáltatások színvonalának** emelése, tematikus útvonalak és hálózatos kapcsolódások kialakítása, valamint a mikromobilitási lehetőségek fejlesztése. A Duna menti hajózás feltételeinek javítása és a térségi közlekedési kapcsolatok erősítése szintén hozzájárulhat a turisztikai potenciál kiaknázásához.

Az intézkedések megvalósítása pályázati forrásokra és **térségi, hálózatos projektekre** épülhet, kiemelt fejlesztések esetén célzott programok alkalmazásával. A komplex, fenntartható szemléletű turisztikai fejlesztések révén a Budapesti Agglomeráció képes lehet arra, hogy a **főváros dominanciájára építve, de azt kiegészítve, kiegyensúlyozottabb és hosszabb távon is versenyképes turisztikai térséggé váljon.**

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P4.G.4.1. A Budapestre irányuló, döntően külföldi turizmus agglomerációs „szétterítése” és a hosszabb tartózkodási idő feltételeinek javítása	A turizmusból származó gazdasági előnyök térségi kiterjesztése a fővárosba érkező – főként külföldi – turisták tartózkodási idejének meghosszabbításával, az agglomerációs és környező desztinációk láthatóságának, elérhetőségének és kínálatának összehangolt fejlesztésével.
	P4.G.4.2. RSD turisztikai fejlesztése	A Ráckevei-Soroksári-Dunaág térségének fenntartható és hálózatos turisztikai desztinációvá fejlesztése a természeti értékek

		megőrzése és a térségi együttműködések erősítése révén.
	P4.G.4.3. Dunakanyar térség turisztikai fejlesztése	A Dunakanyar turisztikai térség erősítése a tartózkodási idő növelésével, a turisztikai bevételek bővítésével és a fenntartható, hálózatos aktív- és kulturális turisztikai termékek fejlesztésével, a természeti és kulturális értékek megőrzése mellett.
	P4.G.4.4. A rekreációs célú hétvégi turizmus feltételeinek és működőképességének javítása	A hétvégi és rekreációs turizmus fenntartható fejlesztése a főváros környéki térségekben a természeti és kulturális értékek megőrzésére épülő, élményalapú és aktív turisztikai kínálat bővítésével.
	P4.G.4.5. A turisztikai kínálat fejlesztése és bővítése a minőségi turizmus növelése érdekében	A Budapesti Agglomeráció turisztikai versenyképességét és bevételtermelő képességét növelő, magas színvonalú szabadidős és üzleti turisztikai kínálat fejlesztése, a szolgáltatások minőségi ugrásával.

Intézkedéscsoport kódszáma és címe	P4.G.5. Lakásállomány bővítése a fővárosban a lakhatási válság kezelése és az agglomerációba történő lakosságkiáramlás fékezése céljából
---	---

Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása

Bevezetés

A Budapesti Agglomerációban a lakóingatlanok keresleti és kínálati viszonya az elmúlt években jelentősen eltolódott, amely **az árak dinamikus emelkedéséhez és súlyosbodó társadalmi feszültségekhez vezetett**. A lakhatási válság jelei különösen a fiatal korosztály és az első lakáshoz jutók körében érzékelhetők, miközben a fővárosi ingatlanárak növekedése az agglomeráció felé irányuló lakosságkiáramlás egyik legfontosabb mozgatórugójává vált. A folyamat kettős terhet ró a térségre: egyrészt megnehezíti a budapesti lakhatást, másrészt fokozza az agglomeráció infrastruktúrális, környezeti és közszolgáltatási terhelését.

Indoklás

Az ingatlanpiaci keresletet több, egymással párhuzamosan ható tényező fűti. A Budapesti Agglomerációba irányuló bel- és külföldi lakosságbeáramlás folyamatos, miközben a társadalmi változások – különösen a háztartásméret csökkenése – miatt egy főre vetítve nagyobb lakóterület-igény jelentkezik. Az előrejelzések szerint **az agglomeráció lakossága 2050-re további mintegy 200 ezer fővel növekedhet**. Az igények kielégítése érdekében **Budapesten 2050-ig mintegy 120 ezerrel indokolt növelni a lakások számát**, részben új építésekkel, részben az üresen álló lakásállomány hasznosításával.

A kínálati oldalt jelentősen szűkíti az üresen álló lakások magas aránya. A 2022. évi népszámlálási adatok szerint 167 ezer lakás – **a teljes állomány 16,7%-a – statisztikailag üres**. E lakások egy része rövid távú lakáskiadás, szolgáltatási vagy iroda célú hasznosítás miatt nem jelenik meg a hosszú távú

lakáspiacon. A rövid távú lakáskiadás önálló iparágga fejlődött, amely nemcsak Budapesten, hanem Európa számos nagyvárosában is kihívásokat okoz.

Az üres lakások jelentős része emellett leromlott műszaki állapotú, tulajdonviszonyai rendezetlenek, vagy befektetési céllal tartják őket kihasználatlanul. A lakásállomány piaci reintegrációjához elengedhetetlen a pontos felmérés, valamint olyan ösztönző és szabályozási eszközök kialakítása, amelyek a hasznosítást segítik elő. Előzetes becslések szerint akár **40 ezer lakás is visszavezethető** lenne a piacra megfelelő beavatkozásokkal.

Amennyiben az üresen álló lakások visszaintegrációja ilyen volumenben megvalósul, és a lakáscéltól eltérő hasznosítás növekedése fékeződik, a természetes megújuláson felül **további mintegy 80 ezer új lakóingatlan létesítése szükséges Budapesten 2050-ig**. A főváros mintegy 350 ezer lakóegységnyi területi tartalékkal rendelkezik, amely megfelelő alapot biztosíthat a fejlesztésekhez. Kiemelt jelentőségű a **barnamezős területek hasznosítása**, ugyanakkor ezek esetében gyakran közlekedési és közműinfrastruktúra-fejlesztésre, esetenként kármentesítésre van szükség. A tulajdonviszonyok rendezetlensége és a spekulatív telektartás több esetben hátráltatja a fejlesztéseket, ami társadalmi szinten is káros következményekkel jár.

Fontos szempont, hogy az új kínálat szerkezete **igazodjon a piaci igényekhez és legyen szélesebb rétegek számára is megfizethető**. Az agglomerációba költözők elsősorban kertkapcsolatos ingatlanokat keresnek, így a lakásfejlesztések típusának és elhelyezkedésének tervezésekor a preferenciákat figyelembe kell venni. A lakásállomány 120 ezer lakóegységgel történő bővítése jelentős, mintegy 6500–7000 milliárd forintos fejlesztési forrás bevonását igényli a köz-, magán- és piaci szféra együttműködésében.

A globális turizmus bővülése tovább erősítheti a keresleti oldal erősödését. Az World Tourism Organization előrejelzése szerint a turizmus 2019 és 2050 között megduplázódik, **ami Magyarországon 2050-re akár 70 millió vendégéjszakát is jelenthet**. Ennek jelenleg mintegy 36%-a Budapesten realizálódik. Még abban az esetben is, ha a turizmus területi koncentrációja mérséklődik, a kereskedelmi szálláshelyek kapacitásának Közép-Magyarországon legalább 80–85%-os bővülése várható 2050-ig. A vendégágyak száma Budapesten elérheti a 100 ezret, Pest vármegyében pedig a 26 ezret. A turisztikai igények kielégítéséhez további 45–55 ezer kereskedelmi vendégágy létesítése válhat szükségessé a fővárosban. Amennyiben e fejlesztések nem tartanak lépést a kereslettel, a rövid távú lakáskiadás iránti igény tovább növekedhet, ami ismételten a lakáskínálat szűküléséhez vezet

Célkitűzések

A **lakhatási válság kezelése** és az **agglomerációba irányuló lakosságkiáramlás mérséklése** érdekében elsődleges cél a rövid távú lakáscélú kiadás további, kiugró növekedésének megakadályozása, valamint a **lakások szolgáltatási célú hasznosításának fékezése**.

Javasolt fejlesztések

A célok eléréséhez komplex beavatkozások szükségesek. Ehhez kapcsolódóan **szükséges az üresen álló lakásállományból legalább 40 ezer lakás reintegrációja** a piacra. A természetes megújuláson túl **Budapesten további 80 ezer**, a piaci igényekhez igazodó szerkezetű és típusú új lakóegység létesítése indokolt **2050-ig**.

Elengedhetetlen az üresen álló lakások részletes felmérése és piaci reintegrációjuk ösztönzése, akár szabályozási és adózási eszközökkel, akár felújítási támogatásokkal. **A barnamezős területek hasznosítását komplex, infrastruktúra-fejlesztést is magában foglaló programokkal szükséges támogatni**. Emellett fontos a **megfizethető bérlakásfejlesztés**, amely hosszú távon stabil és társadalmilag fenntartható lakhatási modellt biztosíthat a főváros és az agglomeráció számára.

A turizmus fejlődésével összhangban indokolt a kereskedelmi szálláshelyek kapacitásának jelentős növelése, amely mérsékelheti a rövid távú lakáskiadás iránti nyomást. A belvárosban szolgáltatói centrumok kialakítása hozzájárulhat a lakáscéltól eltérő hasznosítás koncentrálásához és szabályozott keretek közé tereléséhez.

	Kapcsolódó Intézkedések	Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P4.G.5.1. Rövid távú lakáskiadás szabályozása, a turisztikai igények kielégítéséhez szálláshely-fejlesztés a fővárosban	Hozzájárulás a lakáspiac egyensúlyának helyreállításához, a lakhatási költségek növekedési ütemének mérséklődéséhez, valamint annak biztosítása, hogy a turizmus igényeihez igazodó, megfelelő kapacitású és minőségű szálláshelyek álljanak rendelkezésre.
	P4.G.5.2. Üresen álló lakások felmérése és reintegrációjuk, elősegítéséhez lakásfelújítási támogatások biztosítása	Az ingatlanpiac hatékonyabb működésének biztosítása az üresen álló lakások aktiválásával.
	P4.G.5.3. A lakóingatlanfejlesztések közös irányelveinek meghatározása	A Budapesti Agglomeráció ingatlanfejlesztői és önkormányzatai közötti partnerség fejlesztése a lakóingatlanberuházások meggyorsítása érdekében.
	P4.G.5.4. A lakáscéltól eltérő hasznosítás növekedésének fékezése érdekében szolgáltatói centrumok létesítése a belvárosban.	A szolgáltatási igények kielégítése olyan módon, hogy a lakóingatlanok száma ne csökkenjen.
	P4.G.5.5. Komplex fejlesztési programok kialakítása a barnamezős területek hasznosításának ösztönzésére	A jelenleg alulhasznosított területek rehabilitációjának segítése.
	P4.G.5.6. Új lakások építésének pénzügyi támogatása, különös tekintettel a bérlakáspiac fejlesztésére is	Ingatlanpiaci kínálat bővítése új lakások építésével.

3.2.1.e. P5.H. Humán infrastruktúra és közszolgáltatás fejlesztés

Prioritás kódja és címe	P5.H. HUMÁN INFRASTRUKTÚRA ÉS KÖZSZOLGÁLTATÁS FEJLESZTÉS
Intézkedéscsoport kódja és címe	P5.H.1. A települési szerepkörnek megfelelő nevelési-oktatási intézményi kapacitások (infrastruktúra és humán erőforrás) és szolgáltatásformák biztosítása a Budapesti Agglomerációban
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés</p> <p>A nevelési-oktatási szolgáltatások területén az elmúlt években jelentős szerkezeti átalakulás ment végbe: az állami szerepvállalás megerősödött, az önkormányzatok hatásköre szűkült, miközben az egyházi és piaci fenntartású intézmények jelenléte is növekedett. A folyamat különösen Budapesten érzékelhető, de mára a Budapesti Agglomeráció több térségében is markáns diverzifikáció figyelhető meg. Ebben a környezetben olyan, területileg differenciált, a helyi sajátosságokra és igényekre érzékeny, korszerű eszközrendszerrel működő intézményhálózat kialakítása szükséges, amelyben az állami, önkormányzati, egyházi és magánszereplők együttműködése stratégiai jelentőségű.</p> <p>Indoklás</p> <p>A Budapesti Agglomerációban a köznevelési intézmények összesített kapacitása alapvetően megfelel az aggregált igényeknek, ugyanakkor a területi eloszlás jelentős egyenlőtlenségeket mutat. A kapacitáskihasználtság térségi különbségei elsősorban az óvodai ellátásban jelentkeznek: egyes – különösen a Déli szektorba tartozó – településeken az intézmények telítettek vagy túltelítettek, míg más területeken szabad férőhelyek állnak rendelkezésre. Budapest lakóterületeinek többsége óvodával és általános iskolával jól ellátott, ugyanakkor jellemző a fővárosi intézmények ingázási távolságból történő igénybevétele, részben praktikus, részben minőségi megfontolásokból.</p> <p>Az óvodai infrastruktúra az agglomeráció több településén megújult, új férőhelyek létesültek, és számos intézmény energetikai korszerűsítésen esett át. A fejlesztések elsősorban hőszigetelést és fűtőkorszerűsítést jelentettek, a szoláris energia alkalmazása terjedőben van, ugyanakkor az integrált, adatvezérelt épületirányítás még kevésbé jellemző. Az általános iskolák esetében nem indult átfogó, komplex felújítási és kapacitásbővítési program, így jelentős számú intézmény szorul korszerűsítésre a modern pedagógiai módszerek és digitális eszközhasználat igényeinek való megfelelés érdekében. A vándorlási célterületek átrendeződése miatt új intézmények létesítése vagy meglévők bővítése elsősorban a Déli, Délkeleti és Keleti szektorban merült fel.</p> <p>A sportolási és rekreációs célú infrastruktúra fejlesztése számos intézményben elmaradt, még ott is, ahol az épületenergetikai korszerűsítés megvalósult.</p> <p>A középfokú oktatást erős budapesti túlsúly jellemzi, különösen a pesti belvárosban koncentrálnak a legmagasabb presztízsű gimnáziumok, míg az agglomerációs gyűrűben a Budapesti Agglomeráció középfokú intézményeinek mintegy egyötöde működik.</p> <p>A felsőoktatás tekintetében Budapest országos és nemzetközi színvonalú központ, ugyanakkor a kollégiumi férőhelyek hiánya tartós problémát jelent.</p> <p>Az intézményrendszer infrastruktúrája energetikai szempontból jellemzően elavult, és mind az állami, mind az önkormányzati fenntartású intézményeknél jelentős a fenntarthatósági és komplex megújítás iránti igény. Az erősen diverzifikált kereslet mellett az oktatási piacon éles verseny alakult ki, amely nemcsak a magán- és közfinanszírozott intézmények között, hanem a közsféra szereplői között is érzékelhető. A fejlesztések és a valós igények sok esetben nincsenek összhangban, az erőforrások szétaprózódtak, és gyakran hiányzik a szolgáltatásszemléletű megközelítés.</p>	

A pedagógusbér-emelések mérsékeltek a köz- és magánszféra közötti munkaerő-elszívást, ugyanakkor felértékelődött a folyamatos szakmai megújulás, a továbbképzések és a járulékos kompetenciák szerepe. A munkakörülmények minősége, az intézményi infrastruktúra fejlettsége és a szakmai környezet egyre fontosabb tényező a humánerőforrás megtartásában. Az intézmények egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek az elégedettségmérésre és az adatalapú tervezésre, amely térségi szinten is lehetővé teszi a feladatellátás összehangolását.

Sajátos kihívást jelent a fiatalok motivációvesztése és a kallódó, a közösségi rendszerekből kiszoruló csoportok jelenléte. A korai iskolaelhagyás, a mentális problémák, a szenvedélybetegségek és a társadalmi lecsúszás kockázata nem kizárólag az alacsony jövedelmű családokat érinti, de körükben felülreprezentált. Az esélyegyenlőség biztosítása ezért kiemelt jelentőségű. Bár a közép- és felsőfokú oktatás színvonala magas, az ezekhez való hozzáférés nem minden fiatal számára egyenlő. A jövedelmi különbségek növekedése fokozza a leszakadás veszélyét, miközben a térség országos szinten is kiemelkedő munkaerőpiaci lehetőségeket kínál.

Az iskolai szegregáció kockázata fenntartótól függően eltérő mértékben van jelen, és sok esetben hiányoznak az integrált oktatási, foglalkoztatási és szociális beavatkozások. A probléma kezelése interszektoralis megközelítést igényel, amelyben az oktatási intézmények mellett kulturális, szociális, egészségügyi, bűnmegelőzési és civil szereplők is részt vesznek.

Célkitűzés

Az intézkedéscsoport célja **az intézményi infrastruktúra fejlesztése mellett a működési hatékonyság növelése és a szolgáltató szemlélet erősítése**. A **térségi szemlélet** alkalmazásával elkerülhetők a párhuzamos fejlesztések és a túlkapacitások, miközben megvalósítható a feladatok racionalizált, összehangolt szervezése. A versenyképesség megőrzéséhez elengedhetetlen a folyamatosan fejlődő, motivált humán erőforrás biztosítása, amelyhez komplex – nem kizárólag anyagi – ösztönzőrendszer szükséges.

Javasolt fejlesztések

A demográfiai folyamatok és a minőségi fejlesztési igények erősödése alapján jelentős kapacitásbővítés csak indokolt esetben javasolt. **A férőhelyek összehangolt kihasználása, különösen az óvodák esetében, kulcsfontosságú**. Új intézmények létesítése vagy bővítése elsősorban a Déli, Délkeleti és Keleti szektorban merül fel, de a kevésbé hangsúlyos célterületeken is szükséges lehet fejlesztés.

Az alternatív, nem állami fenntartású intézmények számára is biztosítani kell a működés és fejlesztés lehetőségét, különösen a sajátos nevelési igények kielégítése érdekében. A közszféra intézményeinek átfogó felújítása során az energiahatékonysági és akadálymentesítési szempontokat integrált módon kell érvényesíteni, előtérbe helyezve az alternatív energiaforrásokat és az adatvezérelt épületirányítást. Kiemelt feladat a sport- és rekreációs infrastruktúra megújítása, a zöldfelületek növelése és az intézmények a környező zöldfelületekkel való kapcsolatának erősítése.

Az esélyegyenlőségi célok érdekében szükséges a lemorzsolódást csökkentő, felzárkóztatást támogató programok erősítése, az önkormányzati és civil együttműködések bővítése, valamint a sport- és közösségi programokhoz való hozzáférés biztosítása. A sajátos nevelési igényű gyermekek ellátásának területi kiegyenlítése, a szakemberhiány csökkentése és az adatalapú döntéshozás megerősítése szintén alapvető. A különösen veszélyeztetett gyermekek esetében a nem formális tanulási lehetőségek támogatása hozzájárulhat ahhoz, hogy a fiatalok stabil társadalmi és munkaerőpiaci pályára állhassanak, ezáltal a Budapesti Agglomeráció hosszú távú versenyképessége és társadalmi kohéziója megerősödjön.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P5.H.1.1. Oktatási nevelési szolgáltatások intézményeinek fenntarthatósági szempontú, épületmodernizációs és kiegyensúlyozott kapacitásnövelési célú fejlesztése– különös tekintettel a dinamikusan növekvő agglomerációs szektorok intézményeire	A kapacitáskihasználtság anomáliáinak megszüntetése. Energiahatékonyság és megújuló energia részarányának növelése, adat-alapú üzemeltetésirányítás az oktatási nevelési intézményekben. A sportolási és rekreációs célú infrastruktúrák megújítása a nevelési-oktatási intézményekben.
	P5.H.1.2 Az oktatási és nevelés intézmények hatékony szolgáltatás-szervezése – munkaerőpiac orientációs, ifjúságvédelmi célú inter-szektorális kapcsolatok építése	A fogyasztói / használói igényekhez alkalmazkodó szolgáltatások elérhetőségének javulása. A nevelési-oktatási intézmények versenyképességének növelése. Fenntartható és munkavállalók számára is motiváló és vonzó működési és szolgáltatási modellek alkalmazása.
	P5.H.1.3 A fiatalok – mint munkaerőpiaci szempontból kulcsfontosságú, egyben veszélyeztetett célcsoport – integrált megközelítésű támogatása	A munkaerőpiac számára kiemelten fontos fiatal korosztály leszakadásának megelőzése és kezelése. A fiatalok motiválásának és bevonhatóságának megerősítése, jövő munkaeerőpiaci helyzetül javítása.

Intézkedéscsoport kódszáma és címe	P5.H.2. Az egészségügyi ellátórendszer kapacitásainak megerősítése, az agglomeráción belüli területi anomáliák, aránytalanságok minimalizálásával
------------------------------------	--

Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása

Bevezetés

A Budapesti Agglomeráció egészségügyi ellátórendszere összetett kihívásokkal szembesül. Az **infrastrukturális hiányosságok, a szervezeti működés egyenetlenségei, valamint a humánerőforrás-problémák** együttesen nehezítik a lakosság számára hozzáférhető, magas színvonalú ellátás biztosítását. Bár Budapest országos jelentőségű intézményhálózattal rendelkezik, az agglomeráció gyors népességnövekedése és a területi különbségek miatt **az ellátórendszer terhelése folyamatosan változik, növekszik.** A kapacitások bővítése, az eszközpark és az infrastruktúra modernizálása, a digitális megoldások szélesítése, valamint a prevenció erősítése egyaránt szükséges a rendszer fenntartható működéséhez. Mindezek mellett az orvos- és ápolóhiány kezelése országos szintű beavatkozásokat igényel, ugyanakkor térségi ösztönzőkkel és fejlesztésekkel mérsékelhető.

Indoklás

A térség lakosságának **egészségi állapota országos összevetésben kedvező képet mutat**, ugyanakkor jelentős belső különbségek figyelhetők meg. Budapesten a születéskor várható élettartam a magyarországi átlag felett alakul, azonban a főváros belső, hátrányosabb helyzetű kerületei és a külső agglomeráció között akár tíz év eltérés is tapasztalható az agglomeráció javára. A krónikus

betegségek magas aránya, az elhízás, a dohányzás és a stressz ugyanakkor komoly népegészségügyi kockázatot jelentenek. Különösen aggasztó a gyermek- és fiatalkori elhízás terjedése, amely a mozgásszegény életmód következménye.

A fekvőbeteg-ellátás szerkezete erősen Budapest-központú. A fővárosban működnek az országos és regionális jelentőségű intézmények, míg az agglomeráció településein jellemzően csak részleges kapacitások állnak rendelkezésre. A kisebb városi kórházak és szakrendelők nem biztosítanak teljes körű fekvőbeteg-ellátást, ezért a lakosság jelentős része a fővárosi intézményekbe kényszerül. Ez túlterheltséget eredményez, különösen a sürgősségi és belgyógyászati osztályokon. Az agglomeráció népességének növekedése nincs arányban az egészségügyi infrastruktúra bővülésével, ami tovább fokozza az ellátórendszerre nehezedő nyomást.

Az alapellátás szintén túlterhelt, különösen a háziiorvosi és házi gyermekorvosi körzetek esetében. A betöltetlen körzetek száma emelkedik, az egy orvosra jutó lakosság szám több településen meghaladja az optimális szintet. A gyorsan növekvő agglomerációs településeken az infrastruktúra és a szolgáltatások nem minden esetben követték a demográfiai változásokat. A szűrővizsgálatok ugyan elérhetők, de hozzáférésük területileg és társadalmilag egyenlőtlen, különösen az időskorú és hátrányos helyzetű lakosság körében.

Célkitűzés

A fejlesztési **célok az egészségügyi ellátórendszer kapacitásának, hatékonyságának és területi kiegyensúlyozottságának javítására irányulnak.** Kiemelt cél a digitális egészségügyi szolgáltatások és a távdiagnosztikai megoldások elterjesztése, amelyek csökkenthetik a fizikai megjelenéshez kötött ellátások számát, gyorsíthatják a betegutakat és tehermentesíthetik az intézményeket. Az alapellátás megerősítése – az egy házi orvosra és házi gyermekorvosra jutó lakosság szám mérséklése révén – javítja a hozzáférhetőséget és csökkenti az ellátási szintek közötti torlódást.

A célrendszer másik hangsúlyos eleme a fekvőbeteg-ellátás decentralizált fejlesztése. Az agglomeráció nagyobb településein működő intézmények megerősítése és kapacitásbővítése csökkentheti a fővárosi kórházak túlterheltségét, javíthatja a betegbiztonságot és mérsékelheti a közlekedési terhelést. Ezzel párhuzamosan szükséges az intézmények energiahatékonysági korszerűsítése és működési racionalizálása is.

Hosszú távon egy integrált, prevencióközpontú és digitálisan támogatott egészségügyi struktúra kialakítása a cél, amely nemcsak a betegségek kezelésére, hanem azok megelőzésére és a lakosság egészségtudatosságának erősítésére épít. A korai diagnózis és a rendszeres szűrővizsgálatok elősegítik a krónikus betegségek terhének csökkentését, és fenntarthatóbb működési pályára állítják a rendszert a térség dinamikus fejlődése mellett.

Javasolt fejlesztések

Az intézkedéscsoport három fő beavatkozási területre épül.

- Az első az alapellátás megerősítése, amely magában foglalja az intézmények felújítását, energetikai korszerűsítését és a telemedicina integrálását a mindennapi ellátásba. A távkonzultáció és távdiagnosztika alkalmazása különösen a krónikus betegek gondozásában és az utánkövetésben jelenthet hatékony megoldást. A humán erőforrás-hiány mérséklése érdekében indokolt a házi- és gyermekorvosok lakhatási és utazási támogatása, valamint a körzetek vonzerejének növelése.
- A második terület a fekvőbeteg-ellátás fejlesztése és decentralizálása. Az agglomeráció nagyobb városaiban működő intézmények felújítása, felszereltségük javítása és új kapacitások kialakítása sürgető feladat, különösen a gyorsan növekvő településeken. Indokolt sürgősségi ellátópontok és mentőállomások fejlesztése is, amelyek javítják az ellátás gyorsaságát és biztonságát.
- A harmadik beavatkozási irány a prevenció és az egészségmegőrzés erősítése. A szűrővizsgálatok népszerűsítése és lakóhelyhez közeli elérhetőségének biztosítása, beleértve a mobil szűrőbuszok

alkalmazását, különösen fontos a kisebb településeken és a hátrányos helyzetű városrészekben. A lakossági szemléletformálásnak hangsúlyt kell fektetnie az egészséges táplálkozásra, a rendszeres testmozgásra és a mentális egészség megőrzésére.

Az egészségtudatos életmód megalapozása gyermekkorban kiemelt jelentőségű. A diáksport támogatása, az iskolai testnevelés feltételeinek javítása és a sportinfrastruktúra fejlesztése hosszú távon hozzájárul a krónikus betegségek megelőzéséhez. Emellett szükséges a tömegsport számára elérhető, szabadon használható terek és létesítmények bővítése az agglomeráció településein. Az oktatási, egészségügyi intézmények és önkormányzatok együttműködése erősítheti a szemléletformálás hatékonyságát.

Az egészségügyi ellátórendszer fejlesztése szorosan kapcsolódik a humán közszolgáltatások egészéhez. A hozzáférhető és méltányos egészségügyi ellátás a lakosság jólétének, munkaképességének és társadalmi aktivitásának alapfeltétele. A kapacitásbővítés, a digitalizáció és a prevenció összehangolt fejlesztése hozzájárul ahhoz, hogy a Budapesti Agglomeráció hosszú távon egészségesebb, kiegyensúlyozottabb és versenyképesebb térséggé váljon.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P5.H.2.1. A területileg eltérő súlypontú ellátási igényekre reagáló (alap és szak-) ellátás feltételrendszerének biztosítása hagyományos (épületmegújítás, kapacitásnövelés) és kevésbé konvencionális (távmedicina, home care stb.) eszközökkel.	Az agglomerációs egészségügyi intézményrendszer leterheltségének enyhítése elsősorban egy egészségesebb agglomerációs társadalom, valamint az egészségügy digitális fejlesztése révén Az agglomeráció rendelőintézeteiben dolgozó háziorvosi és házi gyermekorvosi létszám növelése
	P5.H.2.2. A fekvőbeteg ellátás területi egyenlőtlenségeinek minimalizálása, az ellátás minőségének javítása	Az agglomerációban élő, a fekvőbeteg-ellátás igénybevételére szoruló lakosok ellátása lehetőség szerint az agglomeráción belül történjen megfelelő ellátási színvonalon. Budapest tehermentesítése a fekvőbetegellátás és szakorvosi ellátás terén.
	P5.H.2.3. Az egészségmegőrzést szolgáló prevenciók tevékenységek, szűrővizsgálatok egyenlő hozzáféréseinek biztosítása a Budapesti Agglomerációban	Szemléletváltás elérése a lakosság körében, az életmód egészségre gyakorolt hatásaival összefüggésben. A szűrővizsgálatokon történő részvétel gyakoriságának növelése. A Budapesti agglomeráció változatos adottságai igénybevételének népszerűsítése a rekreációs és rehabilitációs tevékenységek folytatására (gyógyvizek).

<p>Intézkedéscsoport kódszáma és címe</p>	<p>P5.H.3. A szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés feltételrendszerének területileg kiegyensúlyozott és társadalmi trendekhez igazodó biztosítása</p>
<p>Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása</p>	
<p>Bevezetés</p> <p>A Budapesti Agglomeráció társadalma egyszerre hordozza az országos társadalmi problémák jellemzőit és a nagyvárosi lét sajátos kihívásait. A gyors urbanizáció, a népességmozgás, a társadalmi polarizáció és a lakhatási nehézségek egyaránt növelik a szociális ellátások iránti igényeket. A szükségletek egyre diverzebbek, miközben a szociális (köz)szolgáltatások finanszírozása hosszú időn keresztül nem követte az igények bővülését. Az elmúlt évtizedek alulfinanszírozottsága jelentős infrastrukturális és szolgáltatásszervezési hátralékot eredményezett, amely felújítási és korszerűsítési beavatkozásokat tesz szükségessé. A szektorban dolgozók alacsonyabb szintű anyagi megbecsültsége tovább nehezíti a stabil és magas színvonalú működést, ami hosszú távon az ellátás biztonságát is veszélyezteti.</p> <p>Indoklás</p> <p>A Budapesti Agglomeráción belül az egyes térségek korstruktúrája eltérő: míg Budapesten a népesség erőteljesen öregszik, addig az agglomerációs gyűrűben nagyobb arányban élnek fiatal családok. Ennek következtében a gyermekjóléti és bölcsődei szolgáltatások fejlesztése kiemelt jelentőségű. Az elmúlt évtizedben nőtt a bölcsődei férőhelyek aránya, ugyanakkor területi különbségek figyelhetők meg a kihasználtság és a minőség tekintetében. Több településen a férőhelyek telítettek, máshol kapacitástartalék mutatkozik, ami a szolgáltatási színvonal és az elérhetőség különbségeire is visszavezethető. A bölcsődei ellátás nem csupán szociális, hanem gazdaságfejlesztési kérdés is: a kisgyermekes szülők, különösen az otthon lévő édesanyák munkaerőpiaci visszatérésének feltételeit javítja, ezáltal növeli a térség gazdasági teljesítőképességét és hozzájárul a családok jólétéhez. A minőségi, rugalmas szolgáltatások demográfiai szempontból is biztonságot nyújtanak, ösztönözve a gyermekvállalást.</p> <p>A társadalmi polarizáció erősödésével párhuzamosan növekszik az idősek, a fogyatékosokkal élők, a mentális betegséggel küzdők, a szenvedélybetegek és a hajléktalan emberek ellátási igénye. Az idős népesség arányának emelkedése különösen Budapest esetében jelentős, de az agglomerációban is egyre nagyobb számban jelennek meg komplex gondozási szükségletek. A hagyományos intézményi formák egyre kevésbé képesek mennyiségi és minőségi értelemben is megfelelni az elvárásoknak. Szükségessé vált olyan, differenciált lakhatási és szolgáltatási struktúrák kialakítása, amelyek figyelembe veszik az idős korosztály eltérő anyagi lehetőségeit és egészségi állapotát. Az otthongondozást támogató digitális megoldások és a „silver gazdaság” szemlélete új lehetőségeket kínálnak, integrálva az egészségügyi, szociális és technológiai szektorokat.</p> <p>A hajléktalanság jelensége továbbra is erősen jelen van a fővárosban, ugyanakkor az utóbbi években az agglomeráció településein is egyre láthatóbbá vált. A lakhatási válság, a jövedelmi egyenlőtlenségek és a társadalmi kirekesztés egyre szélesebb rétegeket érint. A hajléktalan emberek között növekszik az idősek, a fiatalok, valamint a speciális szükségletű csoportok aránya, ami differenciált ellátási formákat igényel. A köz- és magánszolgáltatások párhuzamos jelenléte ugyanakkor koordinációs kihívásokat teremt, és kockázatot jelent a közellátás szakember-ellátottságára nézve.</p> <p>Célkitűzés</p> <p>A fejlesztési cél egy olyan, területileg kiegyenlített és az igényekhez rugalmasan alkalmazkodó szociális ellátórendszer kialakítása, amely biztosítja a rászorulóknak egyenlő esélyű hozzáférést a szükséges szolgáltatásokhoz. Kiemelt feladat a megelőzés erősítése, az önkormányzati</p>	

együttműködések megújítása és a **munkavállalást támogató szolgáltatások** – ahol indokolt, a bölcsődei kapacitások – **fejlesztése**. Fontos, hogy a speciális igényű személyek választhassanak az intézményi és otthoni ellátási formák között, miközben a szolgáltatástervezést megalapozó területi monitoring rendszer biztosítja az adatalapú döntéshozatalt.

Az **idősek esetében** méltányos és kiegyensúlyozott **hozzáférést kell biztosítani a nappali és bentlakásos ellátásokhoz**, valamint támogatni kell az otthonmaradást segítő szolgáltatásokat. A hajléktalanság megelőzése és csökkentése érdekében integrált, lakhatási, foglalkoztatási, egészségügyi és szociális beavatkozásokat egyaránt magában foglaló megközelítés szükséges. Az esélyegyenlőség biztosítása a humán szolgáltatások minőségi indikátora, amely meghatározza a térség társadalmi kohézióját és fenntartható fejlődését.

Javasolt fejlesztések

A **bölcsődei kapacitások fejlesztését** a demográfiai prognózisokra és a teljes szolgáltatási portfólió – önkormányzati, piaci és vállalati szereplők – figyelembevételére alapozva szükséges megvalósítani. A mennyiségi bővítés mellett hangsúlyt kell helyezni a minőségi fejlesztésekre, az infrastruktúra korszerűsítésére és a humán erőforrás megerősítésére. A közfinanszírozott szolgáltatások esetében elengedhetetlen a területi és szakemberhiány csökkentése, az önkormányzati társulások megerősítése és a szektorközi együttműködés kiterjesztése.

Az **idősellátásban elsődleges a nappali és bentlakásos intézmények kapacitásbővítése** és fenntarthatóságuk javítása, ezzel párhuzamosan az **otthongondozás** feltételrendszerének fejlesztése. A technológiai innovációk alkalmazása, a közösségi programok és a gondoskodó közösségek támogatása csökkentheti az elmagányosodást és erősítheti a társadalmi integrációt. Fontos, hogy a szolgáltatások ne kizárólag a magas jövedelmű idősek számára legyenek elérhetők, hanem széles társadalmi rétegek számára biztosítsanak megfizethető megoldásokat.

A hajléktalanság kezelésében agglomerációs szintű koordinációra van szükség. A megelőzés, a megfizethető lakhatás biztosítása, a közterületi hajléktalanság visszaszorítása és a méltó ellátás garantálása egyaránt prioritást élvez. A speciális szükségletű csoportok – például idős hajléktalanok, várandós nők vagy pszichiátriai problémákkal küzdők – számára célzott szolgáltatásokat kell kialakítani. Kiemelten fontos az állami gondozásból kikerülő fiatalok hajléktalanná válásának megelőzése.

A megvalósítás során alapelv a területi koordináció és az adatalapú monitoring rendszer működtetése. A szociális alapszolgáltatások – mint a házi segítségnyújtás, családsegítés és gyermekjóléti alapellátás – biztonsági hálóként működnek, elősegítve más humán szolgáltatások hatékony igénybevitelét. A közsféra, a civil és piaci szereplők összehangolt együttműködése nélkülözhetetlen a szolgáltatások fenntarthatóságához.

A fejlesztések végső célja, hogy a **Budapesti Agglomeráció szociális ellátórendszere erősítse a társadalmi esélyegyenlőséget, mérsékelje a területi különbségeket**, és hosszú távon hozzájáruljon egy befogadóbb, kiegyensúlyozottabb várostérségi társadalom kialakulásához.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések és címe	kódszáma	
	P5.H.3.1. A szociális és gyermekvédelmi szolgáltatások igény és prognózis alapú, szolgáltatói együttműködésekre támaszkodó kapacitásfejlesztése	Az agglomeráció szociális ellátórendszere az igényeknek megfelelő kapacitással és szolgáltatásportfólióval

		<p>rendelkezzen területileg kiegyenlített módon. Minden rászoruló személy egyenlő eséllyel juthasson hozzá a szükséges szolgáltatásokhoz. Álljanak rendelkezésre az ellátást igénylő helyzetek megelőzését támogató szolgáltatások. Az önkormányzati társulások erősödjenek meg és újítsák meg szolgáltatásaikat.</p>
	<p>P5.H.3.2. Az idősellátás nappali, bentlakásos és otthoni formáinak területi alapú kapacitáserősítése - a silver gazdaság lehetőségeinek kiterjesztése</p>	<p>Az igényeknek és lehetőségeknek megfelelő szolgáltatások a választási lehetőségének biztosítása, a méltányos szolgáltatási szint biztos elérése mellett. Függőség és kiszolgáltatottság helyett szolgáltatás és gondoskodás jellemeze az időskort a Budapest agglomerációban élők számára.</p>
	<p>P5.H.3.3. A hajléktalanság ágazati és területi (főváros – agglomerációs gyűrű települései) együttműködések alapuló, agglomerációs szintű kezelése</p>	<p>Mind kevesebben kerüljenek hajléktalansági spriálba. A lakhatási viszonyok javításával szoruljon vissza az utcai hajléktalanság. A hajléktalanok helyzetüknek megfelelő ellátásban részesüljenek.</p>

<p>Intézkedéscsoport kódszáma és címe</p>	<p>P5.H.4 A kulturális és kreatív tevékenységeket, valamint a térségi identitásépítést támogató akciók és fejlesztések</p>
<p>Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása</p>	
<p>Bevezetés</p> <p>A Budapesti Agglomeráció pezsgő kulturális élete a térség egyik legfontosabb erőssége, amely egyszerre szolgálja a helyi lakosság életminőségének javítását és a várostérség nemzetközi vonzerejének növelését. A hagyományos és kreatív kulturális helyszínek, termékek és események sokszínű kínálata a mindennapi kultúrafogyasztástól a világszínvonalú rendezvényekig terjed. A kulturális infrastruktúra és programkínálat nem csupán a budapesti és a Pest vármegyei agglomerációs gyűrűben élő lakosság, illetve a turizmus – különösen a városlátogatások, a kultúr- és eseményturizmus, valamint a MICE turizmus – szempontjából meghatározó, hanem a befektetési döntésekben is egyre jelentősebb tényező.</p> <p>A térségen belül Budapest szerepe kiemelkedő, hiszen itt koncentrálódnak a nemzetközi viszonylatban is számon tartott kulturális intézmények és események. A Magyar Állami Operaház, a Müpa Budapest vagy a Szépművészeti Múzeum olyan meghatározó kulturális pólusok, amelyek európai szinten is versenyképes kínálatot biztosítanak. A nagyszabású rendezvények – például a Sziget Fesztivál – nemcsak turisztikai vonzerőt jelentenek, hanem a város nemzetközi kulturális brandjének meghatározó elemei is. Ugyanakkor az agglomerációs gyűrű településein is egyre gazdagabb a kiállítások, múzeumi gyűjtemények és közösségi programok kínálata, ami hozzájárul a térség kiegyensúlyozottabb kulturális fejlődéséhez.</p>	

Az országos és nemzetközi szintű kulturális szolgáltatások mellett a helyi, az önkormányzatok kötelező kulturális-közművelődési feladatainak ellátása a helyi identitás, hagyományok, és helyi mindennapok jobb megélésének lehetőségeit biztosítják. Ezen közép- vagy alapszintű kulturális és közművelődési szolgáltatások a helyi közösségek megerősítésének fontos elemei.

Indoklás

A kulturális kínálat biztosításában az állam és az önkormányzatok meghatározó szerepet töltenek be a fejlesztés és fenntartás területén, miközben a piaci szereplők jelenléte is erősödik. Számos intézmény esetében a köz- és magánforrások kombinációja teremti meg a működés fenntartható kereteit, és teszi lehetővé a kultúrafogyasztói igényekhez történő rugalmas alkalmazkodást. **A kulturális és kreatív gazdaság** Budapest egyik legdinamikusabban fejlődő ágazata, amely az üzleti szemlélet erősödését és az innovatív, piacképes kulturális tartalmak létrehozását ösztönzi. Bár az adottságok kedvezőek – jelentős számú igényes helyi közönség és folyamatos nemzetközi látogatói jelenlét –, a kapcsolódó üzleti modellek és nemzetközi pozicionálás további fejlesztést igényelnek.

A közművelődési intézmények, a helyi könyvtárak és a civil közösségeknek teret adó kulturális színterek szerepe különösen fontos a lakosság változó igényeinek kielégítésében. Egyenletes területi lefedettségük, infrastrukturális megújításuk és tartalmi fejlesztésük elengedhetetlen az oktatás, az ifjúságvédelem, a versenyképes munkaerő kialakítása és a közösségépítés szempontjából. A kerületi és települési önkormányzatok által fenntartott kulturális intézmények gyakran a civil szervezetek működésének is helyet biztosítanak, ezáltal a kulturális kínálat jelentős részben alulról jövő kezdeményezésekre épül.

A település- és térségfejlesztésben egyre hangsúlyosabb az **identitásalapú megközelítés**. A Budapesti Agglomeráció esetében a helyi hagyományok, a történeti gazdasági tevékenységek, az épített örökség és a táji sajátosságok jelentik az identitás legfontosabb hordozóit. Míg Budapest multikulturális nagyvárosként sokszínű, olykor megosztó identitásmintákat mutat, addig az **agglomeráció egyes településcsoportjaiban erőteljesebb a táj- és közösségalapú azonosulás**. A közös identitás a közösségépítés alapja, amely hozzájárul a társadalmi bizalom erősödéséhez és a helyi együttműködések fejlődéséhez. Ebben a folyamatban az önkormányzatok, a civil szervezetek, az egyházak és a gazdasági szereplők egyaránt kulcsszerepet játszanak, szerepük a helyi igények kielégítésén túlmenően a turizmus és vendéglátás területén is jelentkezik.

Célkitűzés

A Budapesti Agglomeráció **kulturális fejlesztésének alapvető célja a kiemelt kulturális intézmények vonzerejének növelése és a közművelődési intézmények működési feltételeinek javítása**, fenntartható finanszírozási és szervezeti modellek alkalmazásával. A magas kultúra helyszíneinek fejlesztése során biztosítani kell az európai színvonalat, ugyanakkor meg kell őrizni a hazai közönség számára való hozzáférhetőséget is.

További cél a budapesti és agglomerációs települések helyi kulturális színtereinek megerősítése, a fenntartásba bevont szereplők körének bővítése és a látogatószám növelése. A helyi és térségi identitás erősítése nem csupán kulturális, hanem gazdasági és társadalmi előnyökkel is jár: támogatja a közösségi kohéziót, elősegíti a gazdasági együttműködések, és hozzájárul az épített és szellemi örökség megőrzéséhez. A közös értékek tudatosítása és átörökítése erősíti az empátiát, a generációk közötti párbeszédet és a társadalmi megújulás képességét.

Javasolt fejlesztések

A kulturális és kreatív gazdaság fejlesztése, valamint a helyi identitás erősítése egymással szorosan összefüggő területek. A kiemelt kulturális vonzerők további fejlesztése – Budapesten és az

agglomerációs gyűrűben egyaránt – hozzájárul a várostérség nemzetközi versenyképességéhez és a lakosság kulturális jólétének növeléséhez. Ezzel párhuzamosan forrásokat szükséges mozgósítani a **közművelődési intézmények energetikai, szervezeti és humánerőforrás-fejlesztésére, valamint digitális eszközökkel való korszerű felszerelésére**. Az adatalapú döntéshozatal és a digitális kultúráközvetítés erősítése a fenntartható működés egyik kulcsa.

Szélesebb teret kell biztosítani a civil és piaci szereplők számára a **kulturális programfejlesztésben**, a használaton kívüli terek kulturális célú hasznosításában és a szezonális csökkentésében. Külön figyelmet érdemel a fiatal kreatívok támogatása, alkotóterek és pénzügyi ösztönzők biztosításával. Az önkormányzatok szerepe ebben meghatározó, hiszen helyi szinten tudják leginkább elősegíteni az innovatív kezdeményezések kibontakozását.

A kulturális szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása – különösen a fogyatékossgal élő és hátrányos helyzetű csoportok számára – alapvető követelmény. Az akadálymentesítés és az inkluzív szemlélet érvényesítése minden fejlesztés során kiemelt szempont kell legyen. Emellett szükséges a nemzetközileg is versenyképes kulturális menedzsment képzésének erősítése az egyetemeken és a fő intézményi szereplők együttműködésében.

Az **épített örökség megőrzése és funkcióbba helyezése** – beleértve a védett épületek és helyi értékek hasznosítását – egyszerre szolgálja az identitás megőrzését és a turisztikai vonzerő növelését. A historikus városszövet hiteles és korszerű megújítása, valamint a helyi értékekre épülő rendezvények, fesztiválok és közösségi programok támogatása hosszú távon erősíti a térség társadalmi és gazdasági stabilitását. A generációk közötti tudáscsere és a fiatalok bevonása különösen fontos az identitás fenntarthatósága érdekében.

A fejlesztések összességében azt szolgálják, hogy a Budapesti Agglomeráció kulturális rendszere fenntartható, inkluzív és versenyképes módon járuljon hozzá a térség társadalmi kohéziójához, gazdasági teljesítményéhez és nemzetközi pozíciójának erősítéséhez.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P5.H.4.1 A kulturális intézmények, közösségi színterek és civil szervezetek működési feltételeinek és vonzerőjének támogatása a közösségépítés, kreatív gazdaság és a turisztikai ágazat kínálatához való hozzájárulásuk növelése mellett	Kiemelt kulturális intézmények vonzerőjének további fokozása. Közművelődési intézmények elérhetőségének és működési feltételeinek javítása. Fenntartható üzleti modellek bevezetése a kulturális szolgáltatások terén.
	P5.H.4.2 A sajátos kulturális identitással rendelkező településcsoportok értékmegőrzésének elősegítése az agglomerációs gyűrűben	A helyi/térségi identitás erősítése az azon keresztül elérhető társadalmi, gazdasági előnyök realizálása. Épített és szellemi örökség megőrzése és átörökítése a következő generációnak.

Intézkedéscsoport kódja és címe	P5.H.5 Települési önkormányzatok és polgármesteri hivatalaik működési hatékonyságának növelése
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés</p> <p>A Budapesti Agglomeráció települései – néhány körjegyzőségi formában működő kivételtől eltekintve – önálló önkormányzattal rendelkeznek, így a polgármesteri hivatalok működése és szolgáltatásainak minősége közvetlen hatással van az itt élők mindennapjaira. A hivatalok nem csupán adminisztratív egységek, hanem a helyi közszolgáltatások szervezésének, koordinációjának és fejlesztésének központjai. Az elmúlt években számos településen történtek infrastrukturális beavatkozások, különösen energetikai korszerűsítések és külső felújítások, amelyek javították az épületek fenntarthatóságát és megjelenését. Ugyanakkor a modernizáció sok esetben nem teljes körű, a fizikai megújulást nem mindenhol követte a működési és szolgáltatási folyamatok átfogó fejlesztése.</p> <p>Az agglomeráció gyors népességnövekedése, a lakossági elvárások emelkedése és a közszolgáltatások iránti növekvő igény egyre nagyobb nyomást helyez az önkormányzatokra. A polgármesteri hivataloknak egyszerre kell megfelelniük a jogszabályi kötelezettségeknek, biztosítaniuk a hatékony ügyintézés, és alkalmazkodniuk a digitális korszak követelményeihez.</p> <p>Indoklás</p> <p>A hivatalok fizikai kialakítása és infrastruktúrája az elmúlt évtizedekben sokszor megújult, azonban a gyorsan változó, és növekvő igények kielégítésére sok esetben már csak korlátokkal képes. Az infrastruktúra megújítása – ahol még nem történt meg –, vagy annak célirányos, a szolgáltatási színvonal növeléséhez elengedhetetlen fejlesztése minden településen alapvető követelmény.</p> <p>Az utóbbi években előtérbe került az ügyfélbarát, szolgáltató szemléletű hivatal kialakításának követelménye. Ennek része a digitális ügyintézés és ügykezelés eszközeinek fokozatos bevezetése, valamint a szolgáltatások tudatos, tervezett fejlesztése. A megfelelő infrastrukturális háttérrel támogatott online ügyintézés jelentősen növeli a hatékonyságot, csökkenti az ügyintézési időt és az adminisztrációs terhet, miközben az állampolgárok számára kényelmesebb és kiszámíthatóbb ügyintézés tesz lehetővé. A folyamatok egyszerűsítése, az egyértelmű és logikus eljárásrendek kialakítása mérsékli a hibalehetőségeket és az elakadásokat, ezáltal csökkenti a hivatali stresszt is.</p> <p>Az ügyintézésen túl az adatmenedzsment szerepe is felértékelődött. Az önkormányzatok működésében egyre fontosabbá válik a valós idejű, hiteles adatokon alapuló döntéshozatal. Ennek ellenére alacsony azon települések száma, ahol az okos város működési modell rendszerszinten beépült volna a működésbe, és ahol az önkormányzat adatmenedzsment központként funkcionálna. Az okos város (smart city) szemlélet gyakorlati jelentősége különösen a közszolgáltatások és az önkormányzati ingatlanvagyon fenntartási költségeinek emelkedése idején válik nyilvánvalóvá. Az adatalapú működés lehetővé teszi a szolgáltatások optimalizálását, az erőforrások hatékonyabb felhasználását és a beavatkozások előzetes modellezését.</p> <p>A városi agglomerációs településeken folyamatos a nyomás a szolgáltatások bővítésére és minőségi javítására, ezért a smart koncepció beépítése a helyi fejlesztési és üzemeltetési stratégiákba megkerülhetetlenné vált. Budapest már rendelkezik ilyen irányú stratégiával, amelynek része a hivatali működés digitális átállása és az ügyfélbarát feladatszervezés. Hosszabb távon a térségi szintű adatmenedzsment és szolgáltatástervezés is elengedhetetlen, különösen az agglomerációs és mikrotérségi optimalizáció érdekében.</p> <p>Célkitűzés</p> <p>Az agglomeráció polgármesteri hivatalainak alapvető célja a fizikai és tartalmi megújulás megvalósítása. Ez magában foglalja az épületállomány korszerűsítését, a szolgáltatások</p>	

modernizálását és a lakossági igényekhez való rugalmasabb alkalmazkodást, különös tekintettel az online ügyintézés előtérbe helyezésére. A fejlesztések eredményeként növekednie kell az ügyfélelégedettségnek, gyorsabbá és átláthatóbbá kell válnia az ügyintézésnek, miközben a személyes megjelenést igénylő ügyek aránya csökken.

A cél egy olyan **modern, hatékony és ügyfélközpontú önkormányzati működés** kialakítása, amelyben a döntéshozatal adatalapú, a szolgáltatások tervezése tudatos és fenntartható, az önkormányzatok pedig felkészültek az okos város modell adaptációjára. Ehhez szükséges a technológiai eszközállomány fejlesztése, a stabil és biztonságos informatikai infrastruktúra kiépítése, valamint a humán kapacitások megerősítése. A digitális átállás nem csupán technológiai, hanem szervezeti és szemléletbeli változást is jelent.

Javasolt fejlesztések

A **polgármesteri hivatalok épületinfrastruktúrájának további megújítása alapvető feltétel**. Az **energetikai korszerűsítések**, a belső terek funkcionális átalakítása és az ügyfélfogadási környezet fejlesztése egyszerre szolgálja a fenntartási költségek csökkentését és a település imázsának erősítését. Ezzel párhuzamosan szükséges a szolgáltatásfejlesztési tervek elkészítése, amelyek a **service design szemléletre** és az ügyfelek visszajelzéseire épülnek. A folyamatfejlesztés célja az egyszerűbb, átláthatóbb és gyorsabb ügyintézés biztosítása.

Elengedhetetlen a stabil és gyors internetkapcsolat, a korszerű ügyintézési szoftverek és az adatbiztonsági rendszerek alkalmazása, valamint az eszközpark megújítása. A digitális ügyintézés bővítése – akár videós kapcsolattartási lehetőségekkel – különösen az idősebb vagy mobilitásukban korlátozott ügyfelek számára jelenthet könnyebbséget. Az önkormányzati szolgáltatások működtetéséhez kapcsolódó adatgyűjtés, tárolás és elemzés megerősítése lehetővé teszi a trendek azonosítását és a megalapozott döntéshozatalt.

A szervezeti és humán kapacitások fejlesztése kulcsfontosságú. Szükséges a digitális átállásért felelős személyek kijelölése, az ügyintézők digitális kompetenciáinak folyamatos fejlesztése, valamint – indokolt esetben – az ügyfelek támogatása is, például helpdesk szolgáltatások révén. Hosszabb távon indokolt digitális és – megfelelő jogszabályi környezetben – okos város stratégiák kidolgozása települési vagy mikrotérségi szinten, illetve a fejlesztési programokba integrált adatalapú működési szemlélet alkalmazása.

Az intézkedéscsoport két fő irányra épül:

- egyrészt az ügyfélbarát szolgáltatásfejlesztésre,
- másrészt az okos város működési modell adaptációjára.

A polgármesteri hivatalok működési hatékonyságának növelése közvetlen hatással van a humán szolgáltatások – így az egészségügyi, oktatási, szociális és kulturális ellátások – minőségére is. Minél felkészültebb és adatvezérelt módon működik egy önkormányzat, annál gyorsabban és rugalmasabban tud reagálni a lakosság igényeire.

A fejlesztések végső célja egy olyan **korszerű, reziliens és együttműködésre képes önkormányzati rendszer** működése a Budapesti Agglomerációban, amely hosszú távon biztosítja a közsolgáltatások fenntartható és magas színvonalú működését.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P5.H.5.1. A hivatali ügyintézés hatékonyságának növelése a digitális ügyintézés, ügykezelés eszközeinek fokozott, ügyfélbarát bevezetésével (szolgáltatás tervezés), infrastrukturális fejlesztések	Az agglomerációban működő polgármesteri hivatalok fizikai és tartalmi / szolgáltatásokat érintő megújítása. Igazodás a lakossági ügyintézéssel szemben támasztott igényekhez – az interneten nyújtott szolgáltatások előtérbe helyezésével.
	P5.H.5.2. A hivatali döntéselőkészítés és önkormányzati döntéshozatal digitális (adatalapú) támogatásához szükséges agilis fejlesztések (digitális fejlesztések humán kompetenciák és eszközök / szoftverek biztosítása)	Az önkormányzatok működési hatékonyságának növekedése. Az önkormányzati döntéshozatal adatalapú működésének megalapozása. Valós, adatokkal is alátámasztható igényekre alapozott, fenntartható fejlesztések megvalósulása.

3.2.1.f. P6.Z. Környezeti fenntarthatóság, zöldhálózat fejlesztés és védelem

Prioritás kódja és címe	P6.Z. KÖRNYEZETI FENNTARTHATÓSÁG, ZÖLDHÁLÓZAT FEJLESZTÉS ÉS VÉDELEM
Intézkedéscsoport kódja és címe	P6.Z.1. Természet- és tájvédelem, zöldfelületek
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés</p> <p>A Budapesti Agglomeráció területének természeti adottságai rendkívül változatosak, amely a domborzati és táji sokszínűségből fakad. A térségben a magas beépítettség ellenére is gazdag élővilág található, különösen a természetközeli területeken. Budapest területén az épített környezet aránya kiemelkedően magas, ugyanakkor a budai kerületekben jelentős erdős térségek maradtak fenn, és egyes pesti peremkerületekben is található természetközeli élőhelyek. Ezek egy része védett terület, amelyek fontos szerepet töltenek be a főváros ökológiai egyensúlyának fenntartásában. A természeti és táji értékek, valamint a zöldfelületek ökológiai szolgáltatásai révén meghatározó tényezők az agglomeráció élhetőségének. Hozzájárulnak a levegőminőség javításához, a mikroklíma szabályozásához, a rekreációs lehetőségek biztosításához és a településkép esztétikai minőségéhez. Ugyanakkor a beépítések folyamatos növekedése, a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, a rekreációs igények erősödése és a klímaváltozás kedvezőtlen hatásai egyre nagyobb nyomást helyeznek ezekre a területekre. A természetközeli élőhelyek fennmaradása csak tudatos, összehangolt és koncentrált beavatkozásokkal biztosítható, amelyek egyszerre kezelik a területhasználati konfliktusokat és a környezeti kockázatokat.</p> <p>Indoklás</p> <p>Budapestet és környékét ma elsősorban az ember által formált kultúrtáj jellemzi, a természetes táji elemek – a hegy- és dombvidéki erdőségek kivételével – csak mozaikszerűen, zárványként jelennek meg a beépített területek és vonalas hálózati elemek között. A térség karakterét meghatározó jelentős tájegységek közé tartozik a Budai-hegység, a Visegrádi-hegység, a Pilis erdőségei, a Gödöllői-dombság mozaikos erdő- és mezőgazdasági területei, a Duna-völgy ártéri vagy mélyfekvésű térségei, illetve a délkeleti területek síkvidékei. Ezek együttesen különösen változatos tájösszetételt eredményeznek, amely azonban az urbanizáció következtében folyamatos átalakuláson megy keresztül.</p> <p>A Budapest körül gyűrűs szerkezetben elhelyezkedő települések sok esetben már szinte összenőttek egymással. A lakó- és ipari területek terjeszkedése, valamint az infrastruktúra fejlesztése csökkenti a természetes zöldfelületek és mezőgazdasági területek arányát, miközben növelik a környezeti elemek terhelését. A tájvédelem elsődleges célja az agglomerációban a beépített és természetes elemek közötti arány tudatos szabályozása, a táji funkciók és a tájkép harmóniájának javítása, megőrzése.</p> <p>Az urbanizációs nyomás következtében növekvő beépítettség jelentős hatást gyakorol a természetes környezetre. A fővároshoz közeli erdők egyre inkább elsődlegesen rekreációs funkciót töltenek be, ami sokszor nehezen egyeztethető össze az erdőgazdálkodás és a természetvédelem céljaival. A hiányos zöldinfrastruktúra-hálózat miatt a zöldfelületek és zöldfolyosók nem tudják teljes mértékben betölteni ökológiai és klimatikus funkcióikat. Az infrastruktúra-elemek felszabdallják és izolálják a természetközeli területeket, ami a biodiverzitás csökkenéséhez vezet. A magas beépítettség tovább erősíti a városi hősziget-hatást, miközben a klímaváltozás – az aszályos időszakok gyakoribbá válása, a szélsőséges csapadékeloszlás és a viharok erősödése – tovább nehezíti az ökoszisztémák regenerációját. Az inváziós fajok terjedése, a kártevők és betegségek megjelenése, valamint a tűzveszély fokozódása további kockázatokat jelentenek az élőhelyek számára.</p>	

Az extenzív fejlesztésekkel szemben az agglomeráció területén **jelentős kiterjedésű barnamezős területek találhatóak**, amelyek korábbi ipari, katonai, kereskedelmi vagy közlekedési funkciójukat elvesztve ma alulhasznosítottak vagy elhagyottak. Ezek a területek gyakran szennyezettek, ugyanakkor megfelelő kármentesítés után jelentős fejlesztési potenciállal rendelkeznek. Elhelyezkedésük és meglévő infrastruktúrájuk miatt **alkalmasak lehetnek új funkciók befogadására vagy zöldinfrastruktúra-fejlesztésre**. A barnamezős újrahasznosítás előtérbe helyezése **csökkentheti a zöldmezős beruházások térnyerését**, mérsékelve a további területfoglalást és burkolt felületek növekedését. Kiemelt feladat a tájsebek – különösen a bányászati tevékenységből eredő sérülések – rekultivációja, valamint az érintetlen, jó minőségű termőföldek és természetközeli területek megőrzése.

A térség természetvédelmi és kék-zöldinfrastruktúra-fejlesztési projektjei megjelennek a fővárosi és vármegyei stratégiai dokumentumokban, és megvalósításukban a helyi szereplők mellett kulcsszerepet játszik a Duna-Ípoly Nemzeti Park Igazgatóság, valamint a Pilsai Parkerdő Zrt. Az összehangolt térségi együttműködés elengedhetetlen a hosszú távú eredményességhez.

Célkitűzés

Az **agglomeráció élővizeinek és zöldfelületeinek bővítése és minőségi fejlesztése** a térség élhetőségének javítását szolgálja. A cél a levegőminőség javítása, a biodiverzitás növelése, a klímaváltozás negatív hatásainak – különösen a hősziget-jelenségnek – mérséklése, valamint a táj- és településképi értékek és rekreációs funkciók erősítése. Az intézkedéscsoport kiemelt célja a térségi kék- és zöldinfrastruktúra-elemek pusztulásának megállítása és a kedvezőtlen folyamatok visszafordítása új zöldfelületek létrehozásával, hálózatba kapcsolásával és a meglévő elemek ellenállóképességének növelésével.

Javasolt fejlesztések

A **fejlesztések középpontjában a kék-zöld infrastruktúra elemeinek megerősítése** áll, különös tekintettel a tájsebekre - barnamezős területekre, a védett területekre, a vízfolyások környezetére, a mezőgazdasági területek közötti erdősávokra és a városi, városközeli erdők klímaadaptációjára. Fontos beavatkozás a **csapadékvíz visszatartása**, kisebb vízfelületek, erdei tavak, itatóhelyek és dagonyák kialakítása, amelyek támogatják az élőhelyek fennmaradását. A gazdasági vagy lakhatási célra nem hasznosítható **barnamezős területek zöldfelületté alakítása**, az erdősítés és a tájsebek rekultivációja hozzájárul a rendezetlen, környezeti kockázatot jelentő területek csökkentéséhez.

A természeti területek minőségének javítása és ökoszisztéma-szolgáltatásaik bővítése **hosszú távon fenntarthatóbb, egészségesebb és ellenállóbb agglomeráció kialakítását eredményezi**. Az intézkedéscsoport keretében a fővárosi és vármegyei stratégiai dokumentumokban nevesített projektek megvalósítása biztosítja, hogy a térség zöldinfrastruktúrája összehangoltan, rendszerszinten fejlődjön, erősítve az ökológiai hálózat folytonosságát és a települések alkalmazkodóképességét.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P6.Z.1.1. Zöld- és kékinfrastruktúra elemek kialakítása és hálózatba szervezése	Növekedjen az Agglomeráció területén a zöldfelületek és az élővízfelületek kiterjedtsége és azok minősége és konnektivitása.
	P6.Z.1.2. Tájsebek megszüntetése, barnamezős területek rekultiválása és újrahasznosítása,	A gazdasági céllal nem hasznosítható barnamezős

	szennyezett területek kármentesítése, talajvédelem	területek hasznosítása zöldfelületek bővítésére. Tájsebek megszüntetése.
	P6.Z.1.3. Célzott természetvédelmi fejlesztések az Agglomerációban	Budapest Településtervében és Pest vármegye Környezetvédelmi Programjában szereplő azon projektek megvalósítása, melyek az Agglomeráció területén valósulnak meg.

Intézkedéscsoport kódszáma és címe	P6.Z.2. Környezet- és klímavédelem
Az Intézkedéscsoport leírása és indoklása	
<p>Bevezetés</p> <p>Az agglomeráció környezeti és településszerkezeti kihívásai az elmúlt években egyre sürgetőbbé váltak. A települések terjedése és a túlzott beépítés komoly terhelést ró a természeti elemekre. A növekvő népesség, a szuburbanizáció és az intenzív ingatlanfejlesztések következtében a légszennyezés, a zajterhelés, az illegális hulladéklerakás, a talajszennyezés és az alacsony zöldfelületi ellátottság mindennapi problémaként jelenik meg a térség településein. A kihívások összetettsége integrált, több szektort érintő beavatkozásokat tesz szükségessé.</p> <p>A stratégia horizontális célként kezeli a környezetvédelmet, biztosítva, hogy a települések ellenállóbbá váljanak a klímaváltozás hatásaival szemben, csökkenjen energiafüggőségük, mérséklődjön a környezeti terhelés, és javuljon a lakosság életminősége. Ennek érdekében kiemelt szerepet kap a környezetmonitoring fejlesztése, a közintézmények energiahatékonyágának javítása, a fenntartható közlekedési módok népszerűsítése, valamint a hulladékok körforgásos gazdaságba való visszavezetése. Az intézkedéscsoport fókuszterületei között szerepelnek a klímavédelmi stratégiák megvalósítása, az energetikai megújítások, a zöldinfrastruktúrával kombinált zajcsökkentési megoldások, a hulladékhasznosítás ösztönzése, valamint a közösségi és vállalati klímatudatos kezdeményezések támogatása.</p> <p>Indoklás</p> <p>A főváros környezetében a természeti környezetre nehezedő legnagyobb nyomást a települések terjeszkedése és a beépített területek növekedése jelenti. Az agglomeráció területének több mint 40%-a már beépített vagy beépítésre kijelölt, és a népességnövekedés következtében a folyamat tovább erősödik. Az országos trendekkel ellentétben az agglomerációs gyűrű esetében népességnövekedés tapasztalható, amelynek legfontosabb elemei a fővárosból történő kiköltözés, ami a szuburbanizációt erősíti. A beépítés és a népesség növekedése fokozott terhelést jelent a levegőre, a felszíni és felszín alatti vizekre, valamint a talajra.</p> <p>A közlekedésből eredő légszennyezés és zajterhelés az egyik legjelentősebb probléma. A forgalmas utak mentén élők számára a zaj és a rossz levegő-minőség nem csupán kellemetlenséget jelent, hanem bizonyítottan egészségügyi kockázatot is hordoz. Különösen érzékeny területek az oktatási és egészségügyi intézmények környezete. A terhelések csökkentésben fontos szerepet kaphatnak a tájba illeszkedő, növényzettel kombinált zajvédő falak, zöld sávok, valamint az elektromos járművek elterjedése, amelyek működésükből adódóan kisebb kibocsátásokkal és terhelésekkel jellemezhetők, mint a hagyományos meghajtású járművek. Emellett a közlekedési szokások átalakítása – a közösségi közlekedés, a kerékpározás és a gyaloglás előnyben részesítése – is hozzájárulhat a zaj és a kibocsátások csökkentéséhez.</p>	

A **környezetmonitoring** fejlesztése kulcsfontosságú a megalapozott döntéshozatal szempontjából. A modern, szenzorhálózatokra épülő rendszerek lehetővé teszik a levegő, a víz és a talaj minőségének folyamatos, valós idejű nyomon követését. Az ilyen adatok segítségével gyorsabban azonosíthatók a szennyezőforrások és célzottabb beavatkozások tervezhetők. Az országos rendszerek, például az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat mérőállomásainak bővítése az agglomeráció további településeire hozzájárulhat a pontosabb helyzetértékeléshez és a lakosság tájékoztatásához.

A **közintézmények energiahatékonyságának javítása** szintén kiemelt feladat. Az oktatási, szociális, egészségügyi és önkormányzati intézmények energetikai korszerűsítése – hőszigetelés, fűtőkorszerűsítés, megújuló energiaforrások alkalmazása – jelentős energiamegtakarítást eredményezhet; ezen intézmények – komplex beavatkozásokkal is kiegészített – energetikai megújítása a P5 prioritás alatt szerepel; jelen intézkedéscsoport beavatkozásai a fennmaradó „egyéb” közintézményekre koncentrálnak. Az energetikai fejlesztések nemcsak az intézmények fenntartási költségeit csökkentik, hanem példát is mutatnak a lakosság számára a fenntartható működésre. A települések energiafüggetlensége erősödik, ökológiai lábnyomuk mérséklődik, és klímavédelmi szempontból is előrelépés történik.

A **hulladékgazdálkodás területén a körforgásos gazdaság elveinek alkalmazása** elengedhetetlen. A keletkező hulladék mennyiségének csökkentése, az újrahasznosítás arányának növelése és a szerves hulladék komposztálása mérsékli a lerakók terhelését. A kertes övezetekben a házi komposztálás, a sűrűbben lakott területeken pedig a közösségi komposztálási programok jelenthetnek megoldást. A biogázüzemekben történő hasznosítás energetikai szempontból is előnyös alternatíva. A vállalati szektor bevonása, a zöld együttműködések ösztönzése nemcsak környezeti, hanem gazdasági előnyökkel is járhat. Míg a jelen intézkedéscsoport a körforgásos gazdaság a közszférát érintő fejlesztéseit tartalmazza, külön intézkedések vonatkoznak a magán-/ vállalkozási szféra ilyen irányú fejlesztéseire.

A környezetvédelem a stratégia egészét átható, horizontális cél. Számos kapcsolódó probléma – például a szennyvízkezelési kapacitáshiány, a közlekedési eredetű terhelések vagy a talajvédelem kérdése – más prioritásokon keresztül is kezelésre kerül, ugyanakkor az intézkedéscsoport kifejezetten azokra a témákra koncentrálnak, amelyek az agglomerációban fokozottan jelentkeznek. A települések terjeszkedéséből fakadó mesterséges felszínek (burkolt felületek) növekedése az egyik legerősebb környezetromboló tényező, amelynek mérsékléséhez tudatos területhasználati eszközök és szabályozási megoldások szükségesek.

Célkitűzés

Az agglomeráció környezeti céljai a **települések klímaváltozással szembeni ellenállóképességének erősítésére és a környezeti állapot javítására** irányulnak. A stratégia célja a negatív környezeti hatások mérséklése, a fenntartható energiagazdálkodás megvalósítása és az energiafüggőség csökkentése. Fontos cél az intézményi fenntartási költségek mérséklése energiamegtakarítással, valamint a hulladékok hatékony hasznosítása és a komposztált, illetve újrahasznosított arány növelése.

A célok között hangsúlyos a **társadalom környezettudatosságának erősítése** is. A lakosság és a gazdasági szereplők bevonása nélkül a környezeti célok nem érhetők el tartósan. A hosszú távú cél egy fenntartható, reziliens és zöld szemléletű agglomeráció kialakítása, ahol a környezeti szempontok a települési döntéshozatal minden szintjén érvényesülnek.

Javasolt fejlesztések

Az intézkedéscsoport a **települési szintű klímavédelmi és alkalmazkodási stratégiák kidolgozására és végrehajtására, a közintézmények energetikai megújítására, valamint a fenntartható közlekedési módok népszerűsítésére** koncentrál. Fontos a közösségi, alulról jövő klímatudatos kezdeményezések támogatása, amelyek erősítik a helyi társadalom felelősségvállalását.

A **zajterhelés** csökkentése érdekében indokolt a tájba illeszkedő, zöldfelületekkel kombinált zajvédő megoldások alkalmazása.

A **környezetmonitoring** rendszerek fejlesztése, a szennyezők azonosítása és a kibocsátáscsökkentő intézkedések célzott bevezetése elengedhetetlen a hatékony környezetvédelemhez.

A **hulladékhasznosítás** ösztönzése és a vállalati zöld együttműködések támogatása hozzájárulhat ahhoz, hogy az agglomeráció gazdasági fejlődése és környezeti fenntarthatósága összhangba kerüljön.

Kapcsolódó Intézkedések		Intézkedések céljai
Intézkedések kódszáma és címe	P6.Z.2.1. Közlekedési, ipari és lakossági környezetszennyezés mérséklése	A települések klímaváltozással szembeni ellenállóképességének (reziliencia) erősödése. Környezeti állapotok javulása.
	P6.Z.2.2. Közintézmények energetikai megújítása az energiahatékonyság érdekében	A települések klímaváltozással szembeni ellenállóképességének (reziliencia) erősödése. Települések energiakitettsége csökkenése. Fenntartható energiagazdálkodás megvalósulása.
	P6.Z.2.3. Környezetmonitoring fejlesztése, szennyezők azonosítása, célzott beavatkozások a kibocsátás csökkentése érdekében	Környezeti fenntarthatóság, zöld szempontok érvényesítése
	P6.Z.2.4. Hulladékhasznosítás ösztönzése, zöld együttműködések ösztönzése a vállalati szektorban, és egyéb relációkban	Környezeti fenntarthatóság, zöld szempontok érvényesítése.

3.3 ÁTFOGÓ CÉLOK ÉS PRIORITÁSOK KAPCSOLATA

Átfogó célok / Prioritások	Á1. Nemzetközi szinten versenyképes és innovatív agglomeráció	Á2. Zöld, élhető, a természeti kedvező és korlátozó adottságokat kezelő, biztonságot nyújtó és fenntartható agglomeráció	Á3. Értékteremtő, közösséget, gazdaságot, kultúrát építő agglomeráció	Á4. Kiegyensúlyozott tér szerkezettel, térségi szinten optimalizált funkció- és munkamegosztással bíró agglomeráció
P1.T. TELEPÜLÉSSZERKEZET, TÉRSZERKEZET, TELEPÜLÉS- ÉS TÉRSÉGFEJLESZTÉS	X	XX	X	XXX
P2.K. KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉS	X	X	X	XX
P3.I. KÖZMŰ, VÍZI- ÉS ENERGIAELLÁTÁS FEJLESZTÉS	X	XXX	X	X
P4.G. GAZDASÁGFEJLESZTÉS, VERSENYKÉPESSÉG NÖVELÉS	XXX	X	XX	XX
P5.H. HUMÁN INFRASTRUKTÚRA ÉS KÖZSZOLGÁLTATÁS FEJLESZTÉS	XX	X	XXX	XX
P6.Z. KÖRNYEZETI FENNTARTHATÓSÁG, ZÖLDHÁLÓZAT FEJLESZTÉS ÉS VÉDELEM	X	XXX	X	XX

3.4 FÜGGELÉK: A HELYZETÉRTÉKELÉS RÖVID ÁTTEKINTÉSE

3.4.1 Bevezetés

A Budapesti Agglomeráció Területfejlesztési Koncepciója és Programja I. kötet ELŐKÉSZÍTŐ FÁZIS és annak MELLÉKLETEK kötete háttérdokumentumok tartalmazzák a teljes körű Helyzetfeltárás és Helyzetelemzés munkarészeket, összesen bő ezer oldal terjedelemben. Az elemzések a 218/2009. Korm. rendelet (Tervezési R.) 1. sz. melléklete szerinti tartalmi követelményeknek megfelelő tartalommal és struktúrában készültek.

Jelen Összefoglaló tervdokumentum függeléke a könnyebb értelmezhetőség és a Koncepció és Stratégiai Program munkarészek alátámasztása céljából rövid, tömör formába tartalmazza az ELŐKÉSZÍTŐ FÁZIS Helyzetfeltárás munkarész főbb tartalmi elemeit és kiemelt megállapításait.

A Függelékben található tartalom nem helyettesíti a BA TFK I. kötet és a MELLÉKLETEK kötet tartalmát.

3.4.2 A Budapesti Agglomeráció versenyképességi pozicionálása

A Budapesti Agglomeráció nemzetközi szerepkörét tekintve a közép-európai nagytérség városhálózatának funkcionálisan egyik legmeghatározóbb eleme. Kiterjedt infrastrukturális és egyéb hálózatokon (elsősorban közlekedés, illetve pl. gazdasági, tudományos, kulturális kapcsolatok stb.) keresztül kapcsolódik Európa különféle fejlettségű térségeihez, központjaihoz, miközben tranzitszerepével erősíti azok egymáshoz való kapcsolódását.

A nemzetközi rangsorok alapján a közép-európai nagyvárosi várostérségek felső-középkategóriájába tartozik: erős adottságokkal rendelkezik, dinamikusan fejlődik, ugyanakkor több kulcsterületen elmarad a régió több más központjától. Az EU Regionális Versenyképességi Index (RCI) eredményei szerint a munkaerőpiac, a felsőfokú oktatás és a humán tőke a várostérség kiemelkedő erősségei.

A különféle globális indexekben más-más mintavételi mutatókból és módszertanokkal képeznek komplex mutatókat, illetve különböző az értékelés területi szintje is, de jellemzően a nagyvárosokra vonatkoznak. Az így felállított rangsorok különböző pozíciókat adnak Budapestnek.

Budapest egyes dimenziókban kifejezetten erős (pl. élhetőség-javulás, fenntarthatósági előrehaladás), másokban követő szerepkörű (pl. smart city, pénzügyi centrum), a felzárkózást a régiós élmezőnyhöz elsősorban a működési hatékonyság, az intézményi minőség, valamint a digitális városfejlesztés gyorsítása korlátozza.

A BA TFK megalapozására 2025-ben a Tanács elkészítette a Budapesti Agglomeráció nemzetközi versenyképessége című elemzést, amely a legfőbb, ún. mérvadó nemzetközi indexek összehasonlító elemzését tartalmazza, meghatározza a Budapesti Agglomeráció pozícióját a különböző mutatókat vizsgáló nemzetközi indexek alapján, és javaslatokat is megfogalmaz a kutatás eredményei alapján a nemzetközi versenyképesség növelésére.

Az elsősorban Bécs, Prága és Varsó viszonylatban értelmezhető versenyben a Budapesti Agglomeráció gyengébb jellemzői korlátozzák a dinamikusabb, növekedés lehetőségét. A korlátozott hálózati beágyazottság és több globális rangsorban elfoglalt gyengébb pozíció arra utal, hogy a város kevésbé képes kihasználni nemzetközi kapcsolati potenciálját. Az alábbi táblázat a vizsgált indexeket és az elemzések eredményeit mutatja.

Index (kiadás / év)	Területi egység	Mit mér? (röviden)	Budapest eredménye	Verseny társak a bemutatás
EU RCI 2.0 (2022)	NUTS2 régió	EU-s régiós versenyképesség: Basic–Efficiency–Innovation, 11 pillér	105,5 (EU21 átlag=100), EU-átlag felett, de elmarad a csúcstól	Bécs, Prága, Varsó >110; Budapest középmezőny; Bukarest mögötte; Pozsony több pillérben közelebb
GaWC (2024)	Város	Globális szolgáltatóhálózati kapcsolódás (connectivity), kategóriák	Beta+ (regionális közvetítő szerep)	Régióban: Bécs Alpha-, Varsó Alpha, Prága/Bukarest Beta+, Pozsony Beta-
GFCI 38 (2025)	Város (pénzügyi központ)	Pénzügyi központok versenyképessége + profil (connectivity/diversity/speciality)	115. hely, 632 pont; profil: Local Diversified	A top120 európaiak közül azonosítható: Varsó, Bécs, Prága Budapest előtt (konkrét helyek a szövegben nem szerepelnek)
EIU Liveability (2025)	Város	Élhetőség kategóriában 5	, 1–100 pont 92,0 pont, 32. hely; +7 hely javulás	A top10-ben: Bécs (2. a top10-ben említve); más régiós helyek n.a.

Kearney GCI/GCO (2025)	Város	GCI: globális jelen; GCO: jövőbeni potenciál	GCI: 57., GCO: 57.; 2020–2025 javuló, de ingadozó trend	Régióból szerepel: Bécs (20– 30 körül), Prága ~50 körül, Varsó Budapesthez közel, Zágráb hátul
IMD Smart City (2025)	Város	Smart city (strukturális + technológiai; lakossági percepció)	84., rating: CCC / B / BBB; 2024-hez képest +5	Konkrét: Prága 12, Ljubljana 16, Bécs 26, Varsó 28, Pozsony 57, Bukarest 78, Zágráb 85
Arcadis SCI (2024)	Város	Fenntarthatóság: Planet/People/Profit + Progress	28.; Planet 39 / People 30 / Profit 60 / Progress 15	Konkrét: Varsó 9, Bécs 16, Prága 34 (Budapest 3. a négyből)
Mercer QoL (2024)	Város	Életminőség (expatok gyakorlati szempontjai)	79. hely, felső harmad	Konkrét: Prága 63, Varsó 78, Budapest 79; (Bécs és Zürich listavezetők a szövegben)

21. ábra A vizsgált indexek és városrangsorok összehasonlítása (szintézis)

A különböző indexek összehasonlítása alapján Budapest pozíciója széttartó képet ad. A város a „globális pénzügyi központ” dimenzióban a mezőny végén (GFCI 115.), a „smart city” dimenzióban lejjebb (IMD 84.), ugyanakkor élhetőségben már kifejezetten erős (EIU 32.), fenntarthatóságban pedig globálisan is versenyképes (Arcadis 28., különösen Progress 15.). A Kearney indexek Budapestet stabilan a globális középmezőnybe sorolják (57–57), míg a GaWC besorolás Budapest regionális hálózati csomópont szerepét erősíti meg (Beta+).

A régiós versenytársak jellemzői az alábbiak:

- Bécs: szinte minden dimenzióban régiós élvonalas.
- Prága: több indexben Budapest előtt van, különösen smart city és életminőség dimenzióban.
- Varsó: a globális beágyazottság és pénzügyi szerep dimenzióiban erősödik.
- Pozsony: vegyes, többnyire Budapest előtt smart city-ben.
- Bukarest: több dimenzióban Budapest mögött.
- Zágráb: jellemzően Budapestnél hátrébb.

Következtetés: Budapest a régiós versenyben nem sereghajtó, de nem régiós vezető. Tipikusan a Varsó–Prága–Budapest „középmezőny” tengelyen helyezkedik el, miközben Bécs külön ligát képvisel.

A konvergáló megállapítások alapján Budapest versenyképességi profilja tekintetében több lényeges megállapítás rajzolódik ki, amelyek a nemzeti szintű intézményrendszereket is érinthetnek.

- A „globális központ” szerep korlátozott, Budapest inkább regionális csomópont.
- Budapest nem a globális irányító/pénzügyi centrumok szintjén működik, hanem regionális kapuként, sokszínű, de kevésbé specializált nemzetközi pénzügyi profillal.
- A jövőre vonatkozó potenciál több indexben kedvező, de nem automatikusan fordul át top-pozícióvá.
- Vannak megújulási és fejlődési kapacitások, de ezek kihasználása sok területen intézményi/hatékonysági korlátokba ütközik.
- Az élhetőségben látványos javulás látszik.
- Fontos versenyképességi tényezők tekintetében, pl. munkaerő-megtartás, tehetségvonzás, befektetői percepció terén 2025-ben jelentős előrelépés.
- A digitális/okosvárosi dimenzió a relatív gyengésegek közé tartozik.
- A „városi működés” modernizációja, digitális szolgáltatások, integrált rendszerek terén Budapest versenytársai gyorsabban haladnak.
- EU-s régiós versenyképességben nem a tudás/innováció a fő probléma, hanem a hatékonyság.
- Budapestnél a hatékonysági alindex a legnagyobb kihívás, miközben innováció/technológiai felkészültség mérsékelten erős.

Fejlesztési ajánlások: hangsúlyos prioritások (kapcsolódva az indexekhez):

- a. Működési hatékonyság és intézményi minőség javítása (rendszerszintű „szűk keresztmetszet”)**
- Indoklás / indexkapcsolat: RCI 2.0-ban a hatékonysági dimenzió visszahúzó tényező; az intézményi minőség és a „basic” pillérek közül több nem mutat versenyelőnyt.
 - Stratégiai irány: Gyorsabb és kiszámíthatóbb eljárásokra van szükség és indokolt az adminisztratív terhek csökkentése. Fontos tényező a szolgáltatás-szabványosítás, adat-alapú döntéstámogatás és végül az átláthatóbb működés.
 - Várható hatás: javuló üzleti környezet és beruházási klíma (Kearney „governance” logikájával is összecseng)
- b. Digitális városüzemeltetés és integrált smart megoldások felgyorsítása (Budapest lemaradása itt a leglátványosabb)**
- Indoklás / indexkapcsolat: IMD Smart City-ben Budapest 84., miközben több régiós versenytárs top30/top20 közelében van.
 - Stratégiai irány: legfontosabb fejlesztés az egységes városi digitális platformok létrehozása és erre alapozva közlekedési, energia- és közszolgáltatási rendszerek integrációja. Erre építve fejleszthetők az ügyfélút-alapú (lakossági) digitális szolgáltatások. Elengedhetetlen a digitális bizalom erősítése és ezzel a társadalmi részvétel erősítése a döntéshozatalban.
 - Várható hatás: rövid távon IMD-pozíció javulás; középtávon hatékonyságjavulás (RCI) és élhetőség fenntartása (EIU/Mercer).
- c. Nemzetközi kapcsolódás és pénzügyi specializáció erősítése (Budapest „Local Diversified” csapdájának oldása)**
- Indoklás / indexkapcsolat: GFCI 115. és „Local Diversified” profil; GaWC Beta+ regionális szerep.
 - Stratégiai irány: Stratégiai irány a célzott specializációk (pl. regionális központi funkciók, niche pénzügyi/fintech területek, szabályozói környezet és szakértelem fejlesztése), nemzetközi láthatóság és hálózati kapcsolódás erősítése (connectivity).
 - Várható hatás: GFCI/ GaWC jellegű mutatókban előrelépés, magasabb hozzáadott értékű szolgáltatói gazdaság.
- d. Humán tőke „alaprétege”: alapoktatás és készségfejlesztés (a tudásgazdaság fenntarthatósága)**
- Indoklás / indexkapcsolat: RCI-ben az alapoktatás gyengébb; miközben felsőoktatás/élethosszig tartó tanulás inkább erősség.
 - Stratégiai irány: Cél az alapkompenciák és készségek erősítése, minőségi közoktatási környezet, társadalmi mobilitást támogató programok.
 - Várható hatás: középtávon szélesebb, stabilabb humán tőke-bázis → versenyképesség minden dimenzióban.
- e. Fenntarthatósági „Progress” előny megőrzése és átfordítása gazdasági fenntarthatóságba**
- Indoklás / indexkapcsolat: Arcadisban Budapest Progress 15 (erősség), de Profit 60 (gyengesség).
 - Stratégiai irány: a fenntarthatósági átmenet gazdasági megtérülésének növelése (zöld beruházások, energiahatékonyság, mobilitás), élhető és megfizethető városi szolgáltatások.
 - Várható hatás: fenntarthatóság + életminőség összekapcsolása, a „jó pálya” gazdasági lábón is stabilabb lesz.

További indexek és értékelések

Az OFTK (2014) szerint „Budapest nemzetközi jelentőségéhez nem fér kétség, lehetőségeit tekintve pedig a főváros és térsége továbbra is jelentős fejlődési potenciállal bír, az egyetlen körzet Magyarországon, amely a globalizált világgazdaság egyik csomópontja lehet („potenciális MEGA”).”

A Globális városok index³ alapján Budapest besorolása egybeesik a nyugati és közép-európai városok többségével, ugyanakkor a régió belül is vannak alacsonyabb és magasabb komplex mutató értékekkel bíró városok. Az európai kontinensen Budapesttól keletre, dél-keletre konzisztensen csak alacsonyabb besorolású városok / várostérségek találhatók.

A globális lefedettségű Word Best Cities 100-as listáján⁴ Budapest a 26. helyen szerepel. A módszertan⁵ a rangsort eredményező 24 mérőszámot a város élhetősége, szerethetősége és a jólét kategóriáiba csoportosítja. A 2024-es rangsor első 25 helyezettje között 10 európai nagyvárost találunk, köztük Prágát és Bécsset is.

Az Arcadis Fenntartható városok Indexe⁶ 100 globális várost rangsorol. Budapest a 61. az összesített rangsorban, Bécs a 23., Prága az 58. Varsó a 62. helyen található.

Napjainkban az egyik legfontosabb nagyvárosi értékmérő a város innovativitása. Az Innovation Cities Index 2022-2023 a világ 100 leginnovatívabb városát tartalmazza⁷ ami kvantitatív módszeren és városenként 162 mutatón alapul. Ebben a rangsorban Budapest a 78. helyen van, míg Bécs a 17., Prága pedig az 57. helyet foglalja el.

A pénzvilág elismert Global Financial Centres Index 35⁸ alapján a 121 világvárost tartalmazó globális listában Budapest 2024-ben a 117. helyen áll, ami a korábbi ranglistához képest 6 hely visszaesést jelent. A közép-európai városok és térségeik az első 50-ben sem találtak helyet (Bécs 72., Prága 86., Varsó 96., Szófia 104.). Budapest és várostérségének legfőbb versenytársai tehát előkelőbb helyet foglalnak el javuló összpontszám értékek, de romló helyezések mellett. A városok globális szintű összehasonlítása is alátámasztja azt a tendenciát, ami Európa összetett mutatókkal alátámasztható visszaesését mutatja Ázsiához képest.

GDP alapú rangsorok

A piaci áron számított GDP/fő értékek alapján, 2023-ban versenytárs NUTS2 régiók (Bécs, Prága, Bukarest) összehasonlítását tekintve Prága NUTS2 régió került az élre, 2021-ben előzve a 2. helyezett Bécsset. A 3. helyen található Budapest értéke, amit alig lemaradva követ a Bukarest-Ilfov NUTS2 régió. Pest vármegye lényegesen lemaradva található az összehasonlítás 5. helyén.

Az összes régió összehasonlításában az Eurostat adatbázisban szereplő 274 NUTS2 régióból a Budapest régió a 67. a rangsorban 45 106 euró/fő értékkel, Pest vármegye pedig a 208. helyen található, 17 513 euró/fő értékkel.

³ [Global Cities Index | Oxford Economics](#) Az indexhez összesen 27 indikátor tartozik.

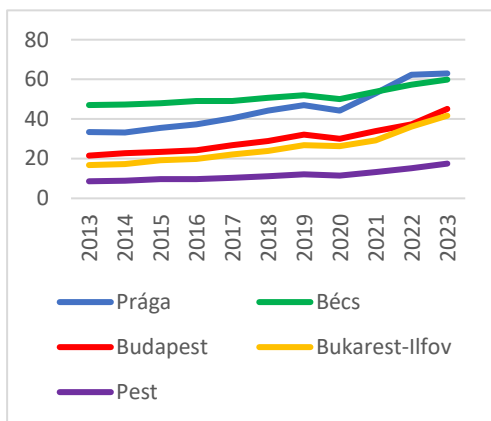
⁴ Az Legjobb városok (World's Best Cities) rangsort az egyes városok teljesítményének elemzésével határozzák meg.

⁵ A Resonance várossorrendjének felállítását megalapozó módszertan a Methodology Worlds | World's Best Cities ([worldsbestcities.com](#)) található.

⁶ Sustainable cities index 2022 pp. 8-10 (<https://www.arcadis.com/en/knowledge-hub>)

⁷ [Innovation Cities™ Index 2022-2023: Global 100 Top Innovative Cities \(innovation-cities.com\)](#)

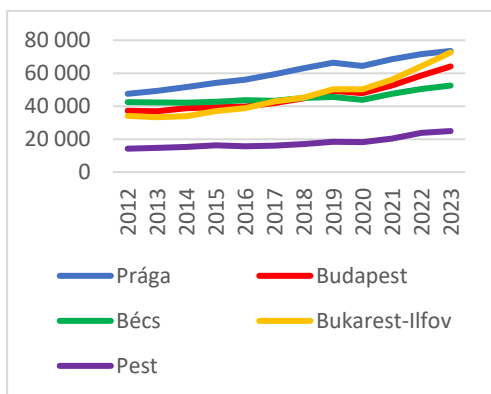
⁸ [GFCI 35 Report 2024.03.21 v1.0.pdf \(longfinance.net\)](#)

A kelet-közép-európai versenytársak közül Budapestnél magasabb értéket mutat a 15. helyen található Prága (39,64%-kal), és a 19. helyen található Bécs (32,74%-kal), míg Bukarest-Ilfov a 83. helyen található, (-7,54%).

A szintén az Eurostat által közreadott vásárlóerő paritáson számított GDP/fő adat (PPS⁹) a fentitől jelentősen eltérő sorrendet mutat a vizsgált öt NUTS2 régió tekintetében. Ez alapján szintén Prága vezet, a teljes régiós mezőny 4. helyén, őt azonban a 6. helyezett Bukarest-Ilfov követi, majd Budapest következik a 10., végül Bécs NUTS2 régió a 23. helyen. Pest vármegye a teljes lista 204. helyezettje.

22. ábra Egy főre jutó GDP piaci áron NUTS2 közép-európai régiók között 2023-ban (Forrás: Eurostat)

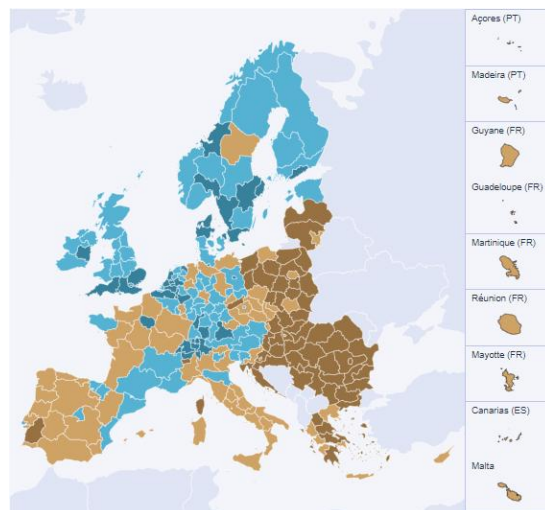

A PPS-ben mért európai szintű összehasonlítás azt mutatja, hogy maga Budapest főváros viszonylag magas értékkel az európai élbolyban található, amelyben a vizsgált régiók közül Prága és Bukarest-Ilfov régiók előzik meg. Meglepő, hogy Bukarest-Ilfov és Budapest a PPS mutató tekintetében már 2019-ben megelőzte Bécset, és előnyük azóta is növekszik.

23. ábra Egy főre jutó GDP vásárlóerő paritáson mérve közép-európai NUTS2 régiók között 2023-ban (Forrás: Eurostat)

A területi innovációs potenciál

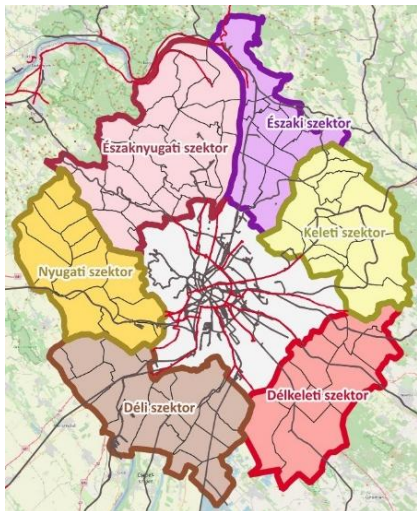
Az Eurostat Regional Innovation Scoreboard besorolás alapján 2025-ben a Budapest NUTS2 régió a négy kategóriából (1. kiemelt, 2. erős, 3. mérsékelt 4. feltörekvő) a 3. mérsékelt innovátorok kategóriába került (2023-ban még a 2. erős innovátor kategóriába tartozott). Pest vármegye, mint NUTS2 térség, az ország többi régiójával együtt a leggyengébb, 4. feltörekvő kategóriába került.

24. ábra Regional Innovation Scoreboard Európában 2025-ben

⁹ GDP per capita in Purchasing Power Standards (PPS) – vásárlóerő paritáson mért GDP/fő.

3.4.3 A Budapesti Agglomeráció szektorai – rövid jellemzés

A jelenlegi hivatalos Budapesti Agglomeráció mai határait először a 89/1997-es kormányrendelet, majd a 2005. évi LXIV. törvény szabályozta, mely kijelölte a 80 Pest vármegyei települést és a fővárost. Ekkor jelölték ki a hat agglomerációs szektort is.

Az agglomerációs szektorok statisztikai egységek, közigazgatási szerepük nincs.

Az Északi szektor

Az Északi szektor 10 településből áll, melyek a Dunakeszi (Dunakeszi, Fót, Göd, Csomád) és Váci járáshoz tartoznak (Vác, Csörög, Sződ, Sződliget, Vácrátót, Órbottyán). A szektor lakossága több mint 142 000 fő, amely a teljes agglomeráció 5,5%-át és az agglomerációs gyűrű 16,6%-át teszi ki.

25. ábra A Budapesti Agglomeráció szektorai

A szektor a Duna-völgy és az attól keletre elhelyezkedő hullámos síkságon helyezkedik el, térbeli folyamatainak fő szervezői az M2-es autópálya/2.sz. főút, a sugárirányú M3-as autópálya, illetve az M0 körgyűrű. A szektor 5 városából kettő, Dunakeszi és Fót rendelkezik közös határral Budapest a IV. és XV. kerületével; Vác a szektor, és Pest vármegye északi részének történelmi központja.

A szektor lakossága az elmúlt időszakban dinamikusan nőtt, ezen belül Dunakeszi járás különösen jelentős népességnövekedésen esett át a jellemzően a fiatal, magas iskolai végzettséggel rendelkezők beköltözése révén. A fiatalos korösszetételű lakosság miatt az oktatási intézményrendszernek folyamatosan lépést kell tartania a lakossági igényekkel. A szektor egészségügyi ellátórendszerében jelentős szerep hárul a váci kórházra.

A szektor gazdaságában meghatározó szerepet játszik az ipar, ami az ipari parkok jelenlétében is megmutatkozik. A szektor legnagyobb és legtöbb embert foglalkoztató nagyvállalata a gödi Samsung-gyár. A logisztikai tevékenységek szerepe is kiemelkedő a szektor gazdasági életében. Jelentős gazdasági ágazatok még a rekreációs célú turizmus és a filmipar is. Az Északi szektor településein az önkormányzatoknak jellemzően kevés barna- és zöldmezős terület áll a rendelkezésére, a gazdasági és lakóterületi tartalékok is fogytán vannak.

A szektorban az infrastruktúra-hálózat sűrű, azonban a vízi közművek jellemzően túlterheltek, az ivóvíz- és szennyvízhálózat fejlesztésre, bővítésre szorul, és az úthálózat burkolatminőségének és az autóbuzsós közlekedésnek a fejlesztése is fontos feladatok.

26. ábra Az Északi szektor

A vasúti közlekedés kapcsán ki kell emelni a 70-es és 71-es vonal jelentőségét. A kötöttpálya minősége megfelelő, ám az állomások fejlesztésre szorulnak, és jellemző a P+R és B+R parkolók hiánya. A Dunán történő vízi közlekedést biztosító kompjáratok minősége megfelelő, azonban a folyón történő közlekedésben rejlő további potenciál kiaknázása szükséges.

A Keleti szektor

A Keleti szektorhoz 11 település tartozik a Gödöllői járásból (Gödöllő, Erdőkertés, Veresegyház, Szada, Mogorócsa, Csömör, Kerepes, Kistarcsa, Nagytarcsa, Isaszeg, Pécel), lakosságának száma 148 000 fő,

amely az agglomeráció 5,7%, illetve és az agglomerációs gyűrű 17%-a. A szektorban 6 város található, 4 település a fővárossal közvetlenül határos, ezek Pécel, Kistarcsa városok és Csömör, Nagytarcsa községek. A főváros részéről a XVI. és a XVII. kerületnek van kapcsolata a térséghez. A szektor legjelentősebb városa Gödöllő.

A hullámos síkvidéki és dombvidéki jellegű szektor fő tengelyei az M3-as autópálya, az M0 körgyűrű, az M31-es gyorsforgalmi út és a 3-as főút, valamint jelentős szerepe van a Budapest-Miskolc-Záhony vasútvonalnak, valamint a H8-as és H9-es HÉV-vonalnak is.

2000 és 2022 között a Gödöllői járás népességnövekedése volt a legnagyobb a hazai járások körében, a szektor népessége az elmúlt 25 évben több mint 25%-kal nőtt. A szektor lakosságát tekintve magas a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, ám a Gödöllői járásban a tágabb térséghez viszonyítva magasabb volt az álláskereső aránya is. A szektor intézményfelszereltségének folyamatosan fejlődnie kell, hogy lépést tudjon tartani a rá nehezedő demográfiai nyomással. Fontos kiemelni, hogy az agglomerációs gyűrű egyetlen felsőoktatási intézménye, a MATE Gödöllőn található. A szociális ellátórendszer kapacitása bővítésre szorul, és fekvőbeteg-ellátást biztosító egészségügyi intézmény nem található a szektorban.

27. ábra A Keleti szektor

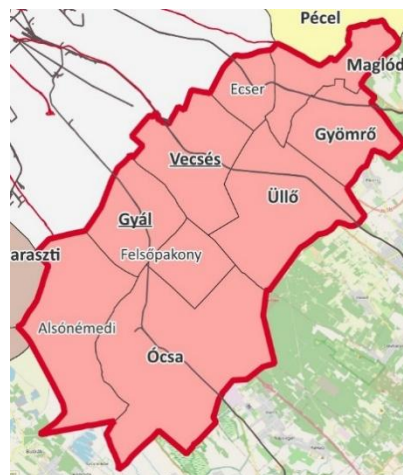
A szektor gazdaságának működésében kiemelkedik a 11 ipari park. A szektor egyik legnagyobb vállalata a gödöllői GlaxoSmithKline (GSK). Az ipar mellett a turizmus is fontos eleme a térség gazdaságának (Id. aktív turizmus a Gödöllői-dombságban, Grassalkovich-kastély Gödöllőn, Hungaroring és Aquapark Mogyoródon, medvepark és termálfürdő Veresegyházán stb.). Az önkormányzatok számára kevés barna- és zöldmezős fejlesztési terület áll rendelkezésre, a szektorok között a Keleti szektor átlagos mennyiségű gazdasági és lakóterületi tartalékkal bír.

A térség az agglomeráció egyik legnagyobb vízfogyasztójának tekinthető, így a növekvő igények kielégítésére a víztározók kapacitásbővítése szükséges; a vízvezetékhalózat elöregedett és a szennyvíztisztító telepek is túlterheltek. A közlekedési infrastruktúra területén a vonatok és autóbuszok minősége általában megfelelő, ám a HÉV-vonalak és az utasszállító kocsik komfortérzetének javítása fejlesztésre váró feladat, és emellett a P+R parkolók hiánya is gondot jelent.

A Délkeleti szektor

A Budapesti Agglomeráció Délkeleti szektorának 9 települése közül 6 városi, 3 nagyközségi rangú; ezekből 4-4 a Gyáli (Gyál, Felsőpakony, Alsónémedi, Ócsa) és Vecsési járáshoz (Vecsés, Üllő, Ecsér, Maglód), egy pedig a Monori járáshoz (Gyömrő) tartozik. A Vecsési járásból Vecsés és Ecsér, a Gyáli járásból Gyál és Alsónémedi határos a fővárossal, azon belül a XVII., XVIII. és a XXIII. kerülettel. A szektor lakossága 115 000 fő az agglomeráció népességének 4,4% és az agglomerációs gyűrű népességének 12,5%-a él ebben a szektorban.

A síkvidéki jellegű térség legfontos térszervező elemei a 4-es, 5-ös és 31-es főutak, az M0 körgyűrű, valamint a 404-es főút rövidebb szakasza. A Délkeleti szektor gazdaságát alapjaiban határozza meg a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér közelsége és az M0-ás körgyűrű menti logisztikai zónák.

28. ábra A Délkeleti szektor

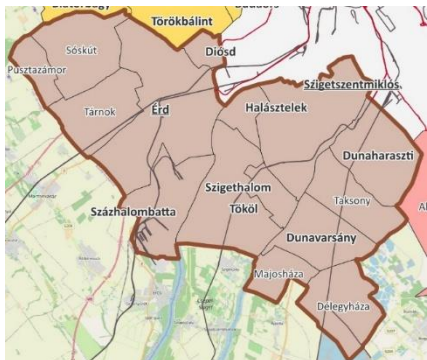
A vasútvonalak közül kiemelhető az Újszász felé tartó Ecser, Maglód és Gyömrő településeket érintő vonal, a Ceglédre tartó Vecsést és Üllőt érintő, valamint a Kecskemét felé haladó Ócsa, Felsőpakony és Gyal településeken áthaladó vonal.

A fiatalos korszerkezettel rendelkező szektorban a népesség iskolázottsága országos szinten magasnak tekinthető, a munkanélküliségi ráta alacsony. Az oktatási infrastruktúra több településen is bővítésre szorul, különösen a Gyáli járásban. A szociális ellátórendszer szintén magas kihasználtság mellett működik, néhol bővítésre szorul, míg fekvőbeteg-ellátás a szektorban nem található.

A szektor gazdaságban kiemelkedik a szolgáltató szektor szállítmányozási-logisztikai ága, valamint az ipari tevékenység. Olyan logisztikai-elosztó központokkal rendelkező nagyvállalatok is megtalálhatók a szektorban, mint a GLS és a Foxpost. A szektorban 13 ipari park található, melyek leginkább Alsónémedin és Vecsésen sűrűsödnek. A szektorok közül a Délkeleti szektor rendelkezik a második legnagyobb gazdasági és lakóterületi tartalékkal.

Az infrastruktúra tekintetében elmondható, hogy a számottevő népességnövekedés miatt az ivóvíz- és szennyvízhálózat fejlesztésre, bővítésre szorul, még ha a fogyasztás nem is tekinthető kiemelkedőnek az agglomeráció többi szektorához képest. A szektor közötti közlekedésében hatalmas gondot jelentenek a reggeli és késő délutáni órákban tapasztalt forgalmi dugók, melyek parkolási nehézségekkel is együtt járnak.

A Déli szektor

Szigetszentmiklói (Szigetszentmiklós, Dunaharaszti, Taksony, Dunavarsány, Délegyháza, Majosháza, Tököl, Szigethalom, Halásztelek) és Érdi járás 15 településéből (Érd, Százhalombatta, Diósd, Sósút, Pusztazámor, Tárnok) álló Déli szektor rendelkezik a legnagyobb népességgel az agglomerációs szektorok közül: megközelítőleg 250 000 fő, az agglomeráció 9,5%-a, agglomerációs gyűrű közel 30%-a él a szektorban. A 8 városi rangú település közül Érd Pest vármegye egyedüli megyei jogú városa. Négy város (Érd, Diósd, Dunaharaszti és Szigetszentmiklós) Budapesttel közvetlenül is érintkezik.

29. ábra A Déli szektor

A térség legfontosabb térszervező ereje a Duna, kisebb mértékben a Budai-hegység déli előterének dombjai; az antropogén hálózati tengelyek a szektorban az M6 kivezető és az M0 körgyűrű, valamint a 6-os, 7-es, 51-es és 510-es főutak.

A fiatalos korszerkezetű szektorban a népesség iskolázottsága országos szinten magas, a munkanélküliek száma csökken, az oktatási intézményrendszer magas kapacitáskihasználtság mellett működik, különösen az Érdi járásban. A szociális ellátórendszer szintén magas kihasználtságú, az egészségügyben fekvőbeteg-ellátás egyedül Majosházán érhető el.

A Déli szektort meghatározó gazdasági tevékenységek az ipar és a logisztika, a térségben működő ipari parkok száma 9. A logisztika főképp az M0-ás mellé koncentrálódik és inkább a Szigetszentmiklói járásban jelenik meg hangsúlyosabban. Dunaharaszti az Emag-Exxtreme Digital épített közös elosztóközpontot és a Coca-Cola üzeme is itt található. Százhalombattán működik a MOL olajfinomítója, Szigetszentmiklóstra pedig folyamatban van a Tesco áttelepülése. A szektorok közül a Déli szektor rendelkezik a legnagyobb gazdasági és lakóterületi tartalékkal.

A P+R parkolók hiánya, valamint a forgalmi dugók ebben a szektorban is problémát jelentenek, melynek enyhítésére a főutak további sávokkal való ellátása, a HÉV-fejlesztés, az M4 metró meghosszabbítása és az új Duna-híd megépítése jelenthet megoldást. A vízi közlekedés terén az RSD ágon lenne potenciál a közforgalmú hajózás beindításában, ezenkívül a térség kerékpárút infrastruktúrájának fejlesztésére és a gyalogátkelőhelyek számának növelésére is volna igény. A vízfogyasztás volumene kapcsán elmondható, hogy a Déli szektor egyik járása sem tartozik a Budapesti Agglomeráció legnagyobb

vízfelhasználói közé, ám a vízvezetékhalózat elöregedett és a szennyvíztisztító telep túlterhelt, ezért felújításra és bővítésre volna szükség.

A Nyugati szektor

A Nyugati szektor 12 településből áll, és a szektorok közül a legkisebb népességgel bír (105 00 fő, az agglomeráció lakosságának 4%-a és az agglomerációs gyűrű lakosságának 7,2%-a él itt). A szektor települései főleg a Budakeszi járáshoz (Budakeszi, Biatorbágy, Budaörs, Zsámbék, Budajenő, Herceghalom, Páty, Perbál, Telki, Tök), részben pedig a Pilisvörösvári (Tinnye) és Érdi járáshoz (Törökbálint) tartoznak. A szektorban 5 város található, ebből három közvetlenül Budapest szomszédságában: ezek Budakeszi, Budaörs és Törökbálint, amelyek a XI., XII., XXII. és kis részben a II. kerülettel határosak.

A térség domborzata meghatározó, a Budai-hegységben és a Zsámbéki medencében elterülő szektor hálózataiban fontos szerepet tölt be az M1 és M7 kivezető, az M0 körgyűrű, az 1-es és 7-es főút, és velük párhuzamosan futó Budapest-Bécs, valamint a Balatont érintő Budapest-Zágráb irányú vasútvonalak. A szektorban megfigyelhető Budaörs alvóvárosból az agglomeráció egyik centrumtelepülésévé (Budapest közeli edge city-vé) való fejlődése.

A kevésbé fiatalos korszerkezetű szektor lakossága magas iskolai végzettséggel rendelkezik, a munkanélküliségi ráta csökken, az oktatási infrastruktúra és a szociális ellátórendszer jelentős kapacitáskihasználtság mellett működnek, fekvőbeteg-ellátás Törökbálinton vehető igénybe.

A szektor gazdaságát nagyban meghatározzák az ipari és/vagy logisztikai portfólióval rendelkező vállalkozások és a nagy bevásárlóközpontok. A logisztika főképp nagy elosztóközpontok formájában jelenik meg, mint pl. az Aldi Biatorbágyon vagy a dm Törökbálinton. Kiemelendő a Tesco, aminek elosztóközpontja részben Herceghalomhoz volt köthető egészen a közelmúltig. A szektor 13 ipari parkkal rendelkezik. Az ipari, logisztikai és kereskedelmi profilon túl érdemes megemlíteni a turizmust,

mint potenciális irányt, mivel a Budakeszi járás a Budai Tájvédelmi Körzet területét is érinti. A turistaútvonalak, valamint a Budakeszi Vadaspark a térségi rekreációs turizmus fontos attrakciói. A szektorok között a Nyugati szektor átlagos mennyiségű gazdasági és lakóterületi tartalékkal rendelkezik.

A vízi közművek tekintetében elmondható, hogy a Budakeszi járás a Budapesti Agglomeráció egyik legnagyobb vízfelhasználója, de a vízvezetékhalózat elöregedett, a szennyvíztisztító telep túlterhelt. A vasúti infrastruktúra egyes elemei fejlesztésre szorulnak (ld. Törökbálinton a vasúti megállóhely elérhetőségének javítása), emellett a P+R parkolóhelyek számának növelése, a gyorsforgalmi utak menti zajvédőfalak bővítése, kerékpárutak építése és az autóbuzsközlekedés fejlesztése is szükséges.

30. ábra A Nyugati szektor

Az Északnyugati szektor

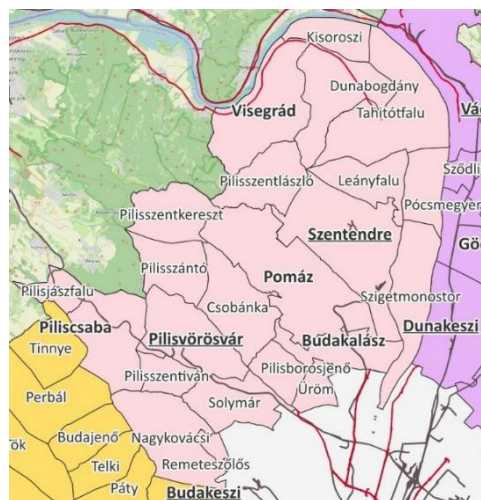
Az Északnyugati szektorban 23 település található a Szentendrei (Szentendre, Budakalász, Pomáz, Visegrád, Leányfalu, Csobánka, Dunabogdány, Kisoroszi, Pilisszentkereszt, Pilisszentlászló, Pócsmegyer, Szigetmonostor, Tahitótfalu), Pilisvörösvári (Pilisvörösvár, Piliscsaba, Solymár, Pilisborosjenő, Pilisjászfalu, Pilisszántó, Pilisszentiván, Üröm) és Budakeszi járásokból (Nagykovács, Remeteszőlős). A 155 ezer fő körüli népesség 6 városban, 3 nagyközségben és 14 községben él, a kistelepülések aránya magas. A szektor népessége az agglomeráció mintegy 6%-t, az agglomerációs gyűrű lakosságának 17,1%-át teszi ki, tehát a népesebb agglomerációs szektorok közé tartozik. A Budakeszi járásból

Nagykovácsi és Remeteszőlős, a Pilisvörösvári járásból Solymár és Üröm, a Szentendrei járásból Budakalász és Szigetmonostor határos a fővárossal, azon belül Buda a II. és III. és Pest a IV. kerületével. A hegy- és dombvidéki térség tengelyei közül meghatározó a Duna, valamint a Budai-hegység, a Pilis és a Visegrádi-hegység közötti völgyek, és a bennük futó infrastrukturális tengelyek (10. sz. főút és az Esztergom-Budapest vasútvonal, illetve a 11. sz. főút és a szentendrei HÉV).

Az Északnyugati szektor településein a fővároshoz hasonló mértékben magas a felsőfokú végzettségűek aránya, ami lehetőséget teremt magas hozzáadott értékű gazdasági termelés folytatására a szektorban. Az oktatási infrastruktúra kihasználtsága megfelelő, kevésbé túlterhelt az agglomeráció többi szektorához képest. A szociális ellátórendszer kihasználtsága változóan alakul a szektor különböző részein, a fekvőbeteg-ellátás Visegrád és Pomáz településeken vehető igénybe.

A teljes agglomerációs gyűrűt tekintve az Északnyugati szektorban található a turisztikai attrakciókban és szálláshelyekben leginkább bővelkedő Szentendre és Visegrád. A Dunakanyar az agglomerációban elhelyezkedő részei a rekreációs- és örökségturizmus kedvelt célpontjai. Emellett Pomázon a filmgyártás is képviselteti magát a szektorban. Az Északnyugati szektorban csupán 3 ipari park található (2 Szentendrén, 1 Pomázon), melyek számos ipari-logisztikai vállalkozásnak adnak otthont. A tágabb térség számos természeti értékét a budapesti központú Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság kezeli, erdőgazdálkodásért felelős vállalata, a Pilisi Parkerdő Zrt, visegrádi központtal látja el feladatait. A szektorok közül az Északnyugati rendelkezik a legkisebb gazdasági és lakóterületi tartalékkal.

A szektorban - és az agglomerációs gyűrűben - Pilisszentlászló kivételével minden településen teljes körű a közműellátás.

31. ábra Az Északnyugati szektor

A vízfogyasztás mértéke az agglomeráción belül az északnyugati szektorban a legmagasabb, jelentősebb gyógyvíz minőségű termásvíz kincssel rendelkezik Leányfalu és Visegrád. Az ivóvízhálózat elöregedett, a szennyvíztisztító telepek túlterheltek. A közlekedési infrastruktúra hálózatai jól kiépítettek, de az útburkolatok kedvezőtlen állapota, a parkolók hiánya és a jelentős átmenő forgalom egyaránt megoldásra váró feladat, utóbbi akár elkerülő utak építése révén. A kötöttpályás közlekedés terén előrelépést jelentene a szentendrei HÉV-vonal felújítása és a P+R, valamint B+R parkolóhelyek bővítése, és megoldásra vár a helyközi autóbuszközlekedés harántirányú kapcsolatainak javítása is.

3.4.4 Természeti és épített környezet

Természeti adottságok és táji-, természeti értékek

A Budapesti Agglomeráció hegy- és dombvidéket, völgyeket, tágas medencéket és síkvidéki területeket egyaránt magába foglal. E domborzati változatosság mellett a vízrajz, a talajok és az élővilág is kiemelkedően gazdag. Bár a térség beépítettsége országos összehasonlításban is magas, a vízfolyások és parti zónájuk, a hegy- és dombvidéki térségek és kisebb részben az alföldi jellegű területek is őriznek értékes, ökológiai szempontból is fontos élőhelyeket.

A Duna hordalékkúpján és peremi dombságain, valamint a hegyvidékeken szinte az összes fő talajtípust megtalálható. A mezőgazdasági potenciál ennek megfelelően szélsőségesen változó. A talajerőforrások degradációját az antropogén beavatkozásokkal felgyorsuló erózió, a csatornázatlanság és a szikkasztás következtében fellépő helyi talaj- és talajvíz-szennyezések okozzák, de a mezőgazdasági tevékenységek hatásai (szerves eredetű szennyezések, növényvédőszeres, helytelen talajművelési eljárások miatt) is számottevők. Az erősen urbanizált környezetből adódóan, a közlekedés és az ipari tevékenységek is talajvédelmi problémákat vetnek fel.

A felszíni vizek tekintetében a Duna és a Ráckevei (Soroksári)-Duna-ág meghatározó jelentőségű, a térség összes vízfolyásának befogadói. Közepes méretű folyók a térségben nem találhatók, patakok szállítják a környező hegy- és dombvidékek vizeit közvetlenül a Dunába (pl. Szilas-patak, Rákos-patak, Aranyhegyi-patak, Bükkös-patak). A Duna vízminősége többnyire megfelelő, de időszakosan vízminőségi problémák is felmerülnek elsősorban az extrém csapadékesemények idején. A kisebb vízfolyások esetében a vízminőség már jóval kedvezőtlenebb az illegális szennyvízbevezetések, szennyezett csapadékvizek miatt.

A térség felszín alatti vizekben gazdag, amely az ivóvízbázis alapját is képezi. Az ivóvízellátás döntően a Duna menti parti-szűrésű vízbázisokra épül (Szentendrei- és Csepel-szigeti kutak), a szolgáltatók kisebb részben réteg-, talaj- és karsztvizeket is igénybe vesznek. A felszín alatti vizek döntően érzékeny-fokozottan érzékeny területek alatt húzódnak. Karszterületeken a vékony fedő miatt a szennyezés könnyen a mélybe juthat. A Budai-hegység termál- és gyógyvizei nemzetközi szintű turisztikai-rekreációs vonzerőt jelentenek.

A Duna, a folyó ártere nemcsak vízgazdálkodási szempontból emelkedik ki, de egyben az agglomeráció legfontosabb észak-déli irányú tájszervező tengelye is, amely az erősen urbanizált szakaszokon kívül kiemelkedően fontos természetközeli élőhely, és klimatikus kondicionáló tájelem is. A folyóvölgy természetes átmenet képez a környező hegy- és dombvidékek, valamint kiterjedt alföldi területek között.

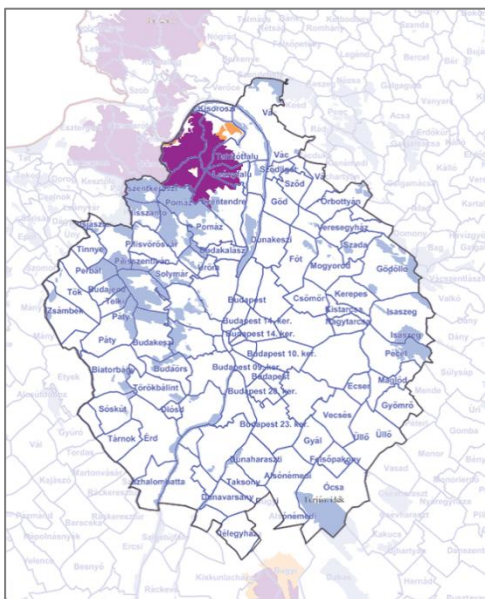
32. ábra Nagyszénási kopárok (Európa-Diplomás terület)

Az agglomeráció kiemelkedő természeti adottságai az erdővel borított hegy- és dombvidékek. Itt az erdőszűrség a fővárostól, és az erősen urbanizált alközpontoktól távolodva egyre magasabb (Gödöllői-dombság 40%, Budai-hegység: 52%, Visegrádi-hegység: 78%), ami jól jelzi a természetközeli élőhelyekre nehezedő antropogén nyomás nagyságát. Az agglomeráció hegy-és dombvidékein a szubmontán bükkösök, gyertyános- és cseres-tölgyesek, karsztbokorerdők mellett védett és értékes mészkő-

dolomit sziklagyeppek is előfordulnak. A hegyvidékek fontos tényezői az agglomeráció klímájának és levegőtisztaság-védelmi szerepük is kiemelkedő.

Az agglomeráció déli-délkeleti területei síkvidéki jellegűek. A déli-délkeleti folyóvölgyi-alföldi vidékek jellemzően a Duna és mellékvízfolyásainak hordalékaira épültek, általában kiváló termőhelyi adottságokkal bírnak, mezőgazdasági termelési kultúrtájak, ahol a szántóföldi növénytermesztés mellett gyümölcsösök is előfordulnak. Itt a természetszerű élőhelyeket kisebb – általában valamilyen vízhatás alatt álló élőhelyfoltok, valamint a vízfolyások, csatornák, vonalas létesítmények mellett kialakult, sokszor degradált zöld sávok képviselik.

Az agglomeráció országos védettség alatt álló területeit a Duna-Ipoly Nemzeti Park kezeli, az erdőgazdálkodás tekintetében a Pilisi Parkerdő Zrt. a legfontosabb szereplő, ahol gazdálkodási és rekreációs funkciók összehangolása kiemelt feladat. A helyi védettséget élvező természeti értékek gazdái a helyi/fővárosi önkormányzatok. A térségben Natura 2000, valamint a Nemzeti Ökológiai hálózatok az országos és helyi védettség alatt álló területek mellett számos értékes, természetszerű élőhelyet is magába foglalnak. Kiemelt védettséget élveznek a Ramsari területek (vonuló madarak szempontjából fontos területek, pl. az Ócsai-turjános), az UNESCO MAB Pilisi Bioszféra Rezervátum, és a Budai-hegységben a Szénások dolomit hegyei (Európa-Diplomás terület). A törvényi ex lege védettség minden forrásra, lápra, barlangra, kunhalomra földvárakra kiterjed.

Általában elmondható, hogy az agglomeráció erősen urbanizált belső területein a természetszerű élőhelyek ritkák, itt a települési zöldfelületek csak részben képesek az fenntarthatóság követelményeinek megfelelő ökológiai szolgáltatások biztosítására. Különösen a belső kerületek zöldfelületi ellátottsága alacsony és túlterhelt. Míg a fővárosban az egy főre jutó közhasználatú zöldterület $6 \text{ m}^2 / \text{fő}$, addig pl. a VI–VII. kerületben az ellátottság $1 \text{ m}^2 / \text{fő}$ alatt van. Ezzel szemben, városi szinten az EU ajánlása $9 \text{ m}^2 / \text{fő}$. A parkerdőkkel való ellátottság Budán viszonylag jó, de általában a fővárosi lakosságnak csak kb. a fele ér el könnyedén nagyobb parkot/parkerdőt. Az elmúlt években több nagyléptékű parkmegújítás történt (pl. Margitsziget, Városliget, Múzeumkert), ugyanakkor a fejlesztési és fenntartási források szűkösek, a kezelési színvonal változó, amely jelentősen hátráltatja a zöldfelületi rendszer további fejlesztését.

33. ábra Natura 2000 területek

A változó klíma alapjaiban változtatja meg a termőhelyi viszonyokat, és előrehaladásával várható, hogy az ökológiai rendszerek jelen állapotukban nem lesznek fenntarthatók, és jelentős beavatkozások szükségesek a rendszerek támogatására, extrém esetben átalakítására is.

Épített környezet és kulturális örökség

A Budapesti Agglomeráció épített környezete rendkívül heterogén, ami a központi szerepkörű főváros és térsége történeti örökségéből, illetve az agglomerációs gyűrű gyors fejlődéséből fakad. Budapest többretegű, történeti és modern elemeket kombináló városszövettel bír. A történelmi belváros sűrű, nagyvárosias beépítése, a pesti bérháznegyedek, a Budai vár, a budai és pesti villaövezetek és a külső, 20. századi lakótelepek egyaránt a szerkezet meghatározó elemei.

A fővárosra jellemző magas alpinfrastruktúra ellátottság a szomszédos településeken már nem általános. A külső városrészek/kerületek és az agglomerációs központok vidékies, mezővárosias hagyományokkal rendelkeznek, amely a településhálózatok és -szerkezet, és az épített környezet minőségi és mennyiségi jellemzőiben is tetten érhetők. Mélyebb gyökerű városi hagyományok pl. Szentendre, Gödöllő és Vác esetében azonosíthatók, amelyeket egyedi adottságokkal rendelkeznek (pl. szentendrei szerb közösség, gödöllői Grassalkovich uradalmi központ, Váci Egyházmegye stb.).

A kulturális örökség és az épített értékek gazdagsága az agglomerációban az egyes települések fejlődésének történeti lenyomatai is. Ezek közül kiemelkedik a városszerkezeti jelentőségű Budai Vár, de több helyszínen is értékes, mára sokszor részben elpusztult épített és kulturális érték maradt ránk (pl. Visegrád királyi székhely – Világörökség várományos kulturális-épített érték, illetve „kisebb” objektumok, mint pl. Ócsa, Zsámbék települések templomai). Az épített értékek legtöbbször az agglomerációban XIX. századi eredetű, amelyek közül kiemelkedik a Budapest eklektikus építészeti öröksége, különös tekintettel a UNESCO Világörökség részét képező „Budapest – a Duna-partok, a Budai Várnegyed és az Andrássy út” helyszínre. Az időszak építészeti gazdagságát és egyediségét jól jelzi, hogy „Lechner Ödön művei” független, premodern építészete Világörökség várományos kulturális-épített érték.

A főváros történelmi központja mellett a legtöbb átmeneti és külső kerület, illetve agglomerációs alközpont is rendelkezik helyi jelentőségű, de akár országos jelentőségű épített értékkel, amelyek elsősorban a történelmi településmagokban, volt uradalmi központokban találhatóak (pl. templomok, kúriák, kastélyok).

3.4.5 Térszerkezet, településrendszer

A Budapesti Agglomeráció térszerkezete Magyarország legösszetettebb és legdinamikusabban változó területi rendszere. Külső és belső tényezők hatására a fővárost körülvevő gyűrűben az elmúlt évtizedekben olyan intenzív szuburbanizációs folyamatok zajlottak, amelyek lényegesen átalakították a településszerkezetet, a területfelhasználást és a funkcionális kapcsolatrendszereket. A Pest vármegyei agglomerációs gyűrű fejlődését meghatározza Budapest rendkívüli vonzereje, a munkaerőpiaci koncentráció, a közlekedési tengelyek jelenléte, valamint a népesség kiáramlása és a lakófunkció iránti kereslet erősödése. E tényezők együttes hatására egy erősen Budapest-fókuszú településhálózat jött létre. Az agglomerációs folyamatok túllépik a Budapesti Agglomeráció hivatalos határát. A funkcionális várostérség több mint 3 millió lakossal rendelkezik. A budapesti funkcionális várostérség urbanizációs fokát jól mutatja, hogy Magyarország 50 legnépesebb településéből 24 a tágabb agglomerációban található.

A térszerkezet és a településrendszer átalakulása

A térség urbanizációs folyamatai már a 20. század második felében felgyorsultak, de a térszerkezet változása rendszerváltás után kapott igazán nagy lendületet. A lakosság jelentős része ekkor kezdett a fővárosból a Pest vármegyei agglomerációs településekre költözni. Ennek eredményeként Budapest körül egy csaknem összefüggő lakóövezeti gyűrű alakult ki, amely mára számos funkcionális kihívással küzd: területfelhasználási konfliktusok, a zöldfelületi hálózatok elégtelenségei, intézményi leterheltség, közlekedési problémák és helyenként funkcióhiányos településmagok jellemzik a térséget. A térszerkezet meghatározó természetes elemei a Duna, a hegy- és dombvidékek, amelyek részben elválasztják az agglomeráció belső területeit, esetenként természetes külső határként funkcionálnak és a települési folyamatok fontos korlátozó tényezői is.

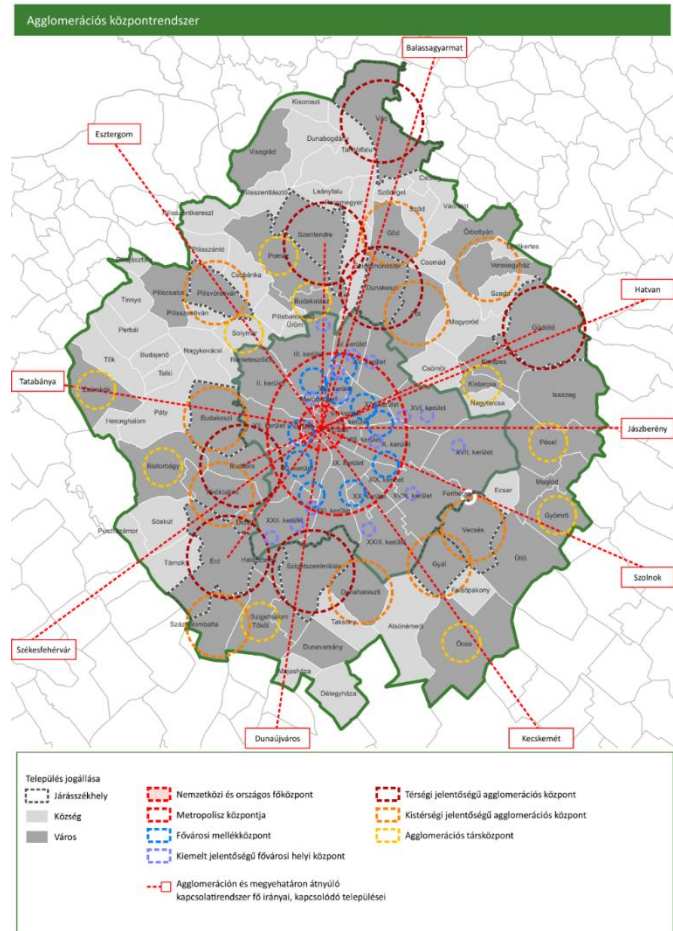
Központrendszer és településhierarchia

A településhálózat szerkezete centrikus, részben policentrikus: Budapest dominanciáját több agglomerációs alközpont egészíti ki, amelyek részben önálló intézményi ellátással, részben Budapesttel integrált funkciókkal rendelkeznek. E városok és funkcionális térségeik egyrészt a hagyományosan erős alközponti funkciókkal rendelkező városok (Vác, Gödöllő), másrészt a közlekedési hálózatok csomópontjai (pl. Budaörs, Szigetszentmiklós-Dunaharaszti).

A fővárosban az intézményi és szolgáltatási funkciók koncentrációja közép-európai pólus jellegéből adódóan, igen magas: a központi állami intézmények, országos és nemzetközi szintű kulturális, tudományos és adminisztratív funkciók mellett jelen vannak a felsőoktatás, a kutatás-fejlesztés és az innováció legnagyobb szereplői is. Ezen központi funkciók jellemzően Budapest belső kerületeiben koncentrálnak. A főváros funkcionális szerkezetében szolgáltatási és logisztikai szerepkörű alközpontok is kialakultak, ilyenek pl. Újpest-Városkapu, Árpád híd, az Örs vezér tere vagy Kelenföld-Etele tér. Ezek kiváló közlekedési kapcsolataik révén tehermentesítik a városközpontot és részben átveszik annak szolgáltató szerepeit. A nagy kereskedelmi-szolgáltató létesítmények - plázák, bevásárlóközpontok - mind a fővárosban, mind az agglomerációs gyűrűben a népesség és a forgalom vonzásának fontos tényezői. A Liszt Ferenc N. R. különleges mellékközpontként önálló szerepkörrel rendelkezik.

Az agglomerációs központok három hierarchiaszintbe sorolhatók:

- Térségi jelentőségű központok: ezek között Érd (mintegy 71 600 lakossal) a legnagyobb agglomerációs város, ugyanakkor több magasabb szintű központi funkciót nélkülöz; Gödöllő, Vác, Budaörs, Dunakeszi és Szigetszentmiklós 30–50 ezer fős népességgel jelentős térségi centrumok, míg pl. Szentendre kisebb, de kiemelt, sajátos szerepkörű város.
- Kistérségi jelentőségű központok; pl. Gyál, Dunaharaszti, Göd, Fót, Veresegyház, Vecsés és több más település alkotja ezt a szintet, ahol a jellemzően 15–25 ezer fős lakosságot alapfokú és részben középfokú intézmények szolgálják ki, és ahol jelentős munkahelyi funkciók kapnak helyet.
- Társközpontok: pl. Gyömrő, Pomáz, Pécel, Biatorbágy és más, 10–20 ezer fős települések részben a környező kisebb települések számára is szolgáltató szerepet töltenek be. A társközponti szint azonban igen vegyes, Zsámbék például alacsony lakosság számú, mégis térségi vonzerőt képvisel.

34. ábra Budapesti Agglomeráció központrendszere

Területfelhasználás és fejlesztési potenciál

A Budapesti Agglomeráció területfelhasználását kettős dinamika formálja:

- egyrészt az intenzív lakó- és gazdasági terjeszkedés,
- másrészt az egyre szűkülő szabad fejlesztési területek, különösen Budapest környezetében.

A legnagyobb potenciális fejlesztési tartalékok a déli, délkeleti és nyugati szektorban találhatók, ahol több ezer hektárnyi beépítésre kijelölt, de még fejlesztésre váró terület áll rendelkezésre. A legkisebb tartalékok az északi és északnyugati szektorban, ahol a domborzati és ökológiai korlátok szűkítik az extenzív fejlesztés lehetőségeit, valamint Budapesten figyelhetők meg. A lakóterületi tartalék agglomerációs szinten összesen mintegy 7,5 ezer hektár, míg a gazdasági célú tartalék 10,5 ezer hektár.

A térszerkezet alakítására hatással vannak a mező- és erdőgazdálkodási területek, amelyek ökológiai és tájképi jelentőséggel bírnak. A mezőgazdasági területek aránya csökkenő tendenciát mutat, részben a felhagyott művelés, részben a beépülés miatt. A nagy kiterjedésű erdőtümbök – különösen a Pilis és a Visegrádi hegység, a Budai-hegység és a Gödöllői-dombság – a térszerkezet meghatározó, véderdőként és rekreációs térréssként is fontos elemek.

A települések közötti kapcsolatrendszer és együttműködések

A településközi együttműködések rendszere az elmúlt években jelentősen átalakult. A korábbi társulások helyét kisebb, gyakran intézményfenntartó fókuszú társulások vették át. Ezek főként szociális ellátási, közbiztonsági, közterület-felügyeleti, illetve közlekedési és kulturális feladatokra szerveződnek.

A települések közötti együttműködések intenzitása összességében alacsony. Az agglomerációs gyűrű Budapesttel való kapcsolatai leginkább a közintézményeken keresztül (nevelés-oktatás, szociális ellátás) és a közlekedési infrastruktúra – úthálózat, kerékpárutak, P+R fejlesztések – területén jelennek meg, más ágazatokban (pl. energetika, zöldfelületek, infokommunikáció) viszont jellemzően hiányoznak a közös projektek. A térségi együttműködés konkrét projektcélokhoz kötődően, esetenként valósul meg (pl. csapadékvíz-elvezetés fejlesztése). A turisztikai együttműködések további hálózatos együttműködéseknek képviselnek (6 TDM szervezet működik a térségben). Az együttműködések alacsonyabb szintjét jogszabályi, finanszírozási és szervezeti tényezők magyarázzák.

3.4.6 Közlekedési rendszer

Budapest fővárosi, illetve várostérség központi szerepe révén számos funkció és szolgáltatás koncentrálódik a Budapesti Agglomerációban. Itt él az ország lakosságának több mint negyede, és itt termelődik az ország nemzeti össztermékének közel fele. E kiemelt státusz igen jelentős mobilitási igényt generál nemzetközi, országos, régiós és helyi szinten egyaránt, amelyet a közlekedési rendszernek kell elvezetnie.

Az ország hálózati struktúrája miatt csak korlátozottan találhatóak Budapesttől távolabb fekvő haránt irányú közlekedési kapcsolatok, így a keleti és nyugati országrész közötti áru- és személyszállítás – történjen az bármilyen ágazatban – rendkívül nagy arányban a fővárosi agglomeráción keresztül zajlik. Ezen átmenő forgalom nincs szoros összefüggésben az agglomerációval, ennek elvezetésével enyhíthető lenne a közlekedési rendszert érő nyomás (M0 északi és nyugati szektor, M100, M8-M81, V0 tehervasúti folyosó). A még hiányzó gyűrű irányú kapcsolatok azonban nagy beruházási igényűek, így csak hosszútávon várható a teljes körű megvalósulásuk. A Budapesti Agglomeráció ilyen mértékű központosodása a közlekedési hálózatban részben a XX. század tudatos fejlesztéspolitikájának eredménye, részben a trianoni békeszerződés káros következménye.

A szuburbanizáció, az agglomerációs térség szétterülése miatt növekszik a napi utazások száma és hossza, az agglomerációs gyűrű közlekedési rendszerének terhelése fokozódik. Az agglomerációs gyűrű településeiben viszonylag alacsony a helyben foglalkoztatottak aránya (átlagosan 34,1%), eközben több mint 440 ezer ember ingázik más településre. A nagyobb távolságokon egyértelműen előtérbe kerül a gépkocsihasználat, a mikromobilitás nem értelmezhető, a közösségi közlekedés csak a jó szolgáltatást nyújtó irányokban versenyképes.

A Budapesti Agglomeráció területén megjelenő közlekedési igényeket jól szemlélteti az alábbi táblázat, amely a főváros – agglomerációs gyűrű – agglomeráción kívüli területek relációjában mutatja a napi ingázási mozgásokat. Látható, hogy több mint 1,5 millió ember napi közlekedése zajlik az agglomerációban. A táblázatban nem szerepelnek az agglomerációs gyűrű településen belüli mozgások, amely 160 389 főt érint. Ugyancsak hiányzik a táblázatból az átmenő forgalom, amelynek nagyságát legfeljebb forgalmi modellezés által lehetne megbecsülni. A napi ingázó mozgáson felül számos egyéb forgalom is megjelenik a közlekedési rendszerben (pl. áruszállítás, vásárlási, szabadidős és egyéb célú közlekedés).

Honnan-hova	Budapest	Agglomerációs gyűrű	Agglomeráción kívül	Összesen
Budapest	781 060	58 491	73 715	913 266
Agglomerációs gyűrű	205 106	82 862	20 857	308 825
Agglomeráción kívül	232 042	74 726	nincs adat	306 768
Összesen	1 218 208	216 079	94 572	1 528 859

35. ábra Napi ingázás a főváros, az agglomerációs gyűrű és az agglomerációs gyűrű relációjában

A gyors népességnövekedés okozta forgalomnövekedést lassan követi le helyben a forgalomcsillapítás. Jellemzően csak a közlekedési problémák súlyosbodása után kezdődnek meg a forgalom csillapítását, elterelését célzó beavatkozások, amelyek sokszor nincsenek komplex módon átgondolva. Az egyre kisebb ingatlanméretek miatt egyre gyakrabban szorul ki a gépkocsi a közterületre (különösen, ha egy családban több is rendelkezésre áll), szűkítve helyben a keresztmetszetet a gyalogosjárda- és

mikromobilitási hálózat kiépítéséhez. Mindezek hozzájárulnak a gépkocsiközlekedés dominanciájának erősödéséhez, hisz a gyalogosok a forgalmas utcákban nem érzik biztonságban magukat az úttesten, a kerékpárosok számára nincs átgondolt kerékpárforgalmi hálózat, a közösségi közlekedés esetében a vonzó alternatívát jelentő kínálati menetrend biztosítására nincs elégséges forrás. A modal split adatok is azt támasztják alá, hogy az egyéni gépjárművek használati aránya nagyon magas (pl. az agglomerációs gyűrű településen belüli közlekedésének 51%-a gépkocsival történik).

A vállalkozások számának az agglomerációban történő térbeli növekedése, különösen a logisztikai jellegű tevékenységek esetében, jelentős többletforgalmat generál mind a teherszállítás, mind a munkaerő ingázás miatt. Ennek, valamint az egyébként is jelentős átmenő forgalomnak köszönhetően a gyorsforgalmi utak, kiemelten az M0, időszakosan, de egyre növekvő mértékben túlterheltek.

A közlekedésfejlesztés célja az agglomerációban a zöld közlekedési módok feltételeinek javítása, versenyképességük növelése, így ösztönözve gépjárműhasználat csökkenését. Sajnos azonban ezen beavatkozások következtében megnövekvő zöld forgalom jellemzően más zöld közlekedési mód kárára történik (pl. kerékpáros fejlesztést követően elsősorban közösségi közlekedés használói váltanak kerékpározásra, vagy az eddig gyalogosan közlekedők használják a megosztott elektromos rollereket), az egyéni gépjárműhasználat csak csekély mértékben csökken. Hasonlóan nem működik hatékonyan a közösségi közlekedés ingyenessé tétele. Ami érdemben képes a modal spliten (közlekedési módok közti megosztás arányán) változtatni már rövid távon, azok a restriktív (korlátozó) intézkedések, legyenek azok szabályozási (pl. behajtási övezet), vagy pénzügyi jellegűek (pl. díjköteles parkolás). Ezen korlátozó intézkedések mellett azonban fontos, hogy a potenciális módváltók számára megfelelő közlekedési alternatívák is rendelkezésre álljanak (közösségi közlekedés, innovatív hivatásforgalmi és mikromobilitási megoldások).

Közúti közlekedés

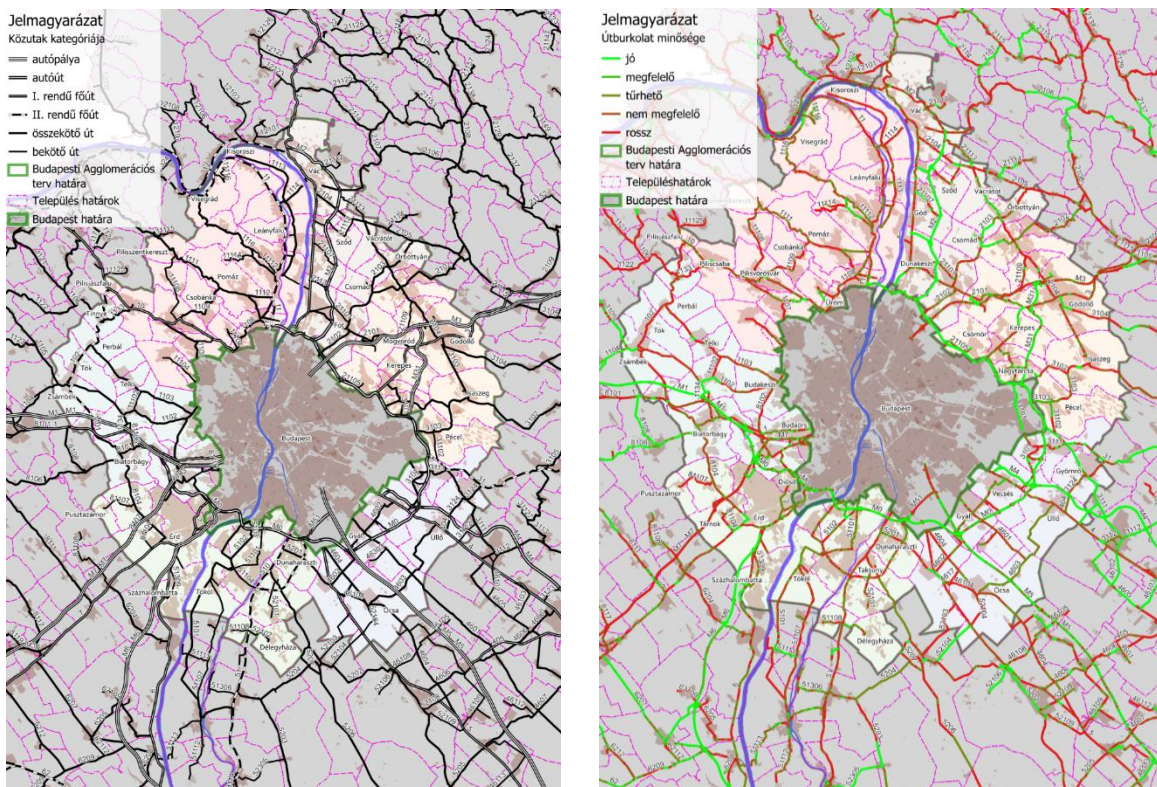
A közúthálózat alapvetően jól kiépített, de néhány helyen továbbra is akadnak hálózati szintű hiányok. Ezek közül az legégetőbb hiány az M0 körgyűrű északnyugati szakaszának és a nyugati szektorának hiánya (az M1 és a 11. sz. főút között), mivel ez megakadályozza a teljes körgyűrű létrejöttét. Emiatt a körgyűrűn bizonyos irányok között jelentős úttöbbletek jelentkeznek, amely miatt számos esetben megéri a főváros belső területein áthaladni gépjárművel, ahol már ezen átmenő forgalom nélkül is könnyen alakul ki kapacitáshiányos állapot. A hiányzó szakasz továbbá nehezíti az északnyugati szektor gyorsforgalmi úthálózati elérhetőségét is, ahonnan sok irányban a gépjárművek szintén a főváros belső területeit érintik. A meglévő agglomerációs problémákat részben kezeli a tervezett M100 és hozzá kapcsolódó gyorsforgalmi kapcsolatok, de azok irányultsága és földrajzi elhelyezkedése okán nem képes teljesértékű alternatívát nyújtani. Agglomerációs szintű hálózati hiányok még az M2 autópályát keleti oldalán is részben megfigyelhetők, ahol a harántirányú kapcsolatok nem állnak teljes körűen rendelkezésre.

A közúti közlekedés komoly negatívuma a jelentős átmenőforgalommal terhelt országos közutak lakott területi átvezetéseinél jelentkezik. A település szempontjából nem kívánt átmenő forgalom kiemelt környezeti terhelést, illetve komoly közlekedésbiztonsági kockázatot jelent. Ezen útszakaszok mentén mind a kerékpározás, mind a gyaloglás (biztonsági, kényelmi és élıhetőségi) nehézséggel jár. A torlódások minden közlekedési módot hátrányosan érintenek. További probléma, hogy a nagyforgalmú út elvágó hatásként jelenik meg a lakott területek között. A főútvonal torlódásával a gépjárművezetők alternatív útvonalakat használnak, így újabb lakott területekre terjed ki a probléma, amelyet a forgalom csillapításával és szabályozásával lehet helyben csökkenteni, megszüntetni. Az átmenő forgalom teljes lakott területi elterelése csak elkerülőút megléte esetén lehetséges (bár az agglomerációban jellemzően a gyorsforgalmi utak látják el ezt a szerepet).

A közúti infrastruktúra változatos képet mutat: a gyorsforgalmi utak jó állapotban vannak, azonban az egyéb országos közutak állapota közt viszonylag magas arányban vannak rosszabb állapotúak is. Az országos közutak állapotára teljes körű adatbázis áll rendelkezésre a közútkezelőnél, az útfenntartás minőségét elsősorban pénzügyi szempontok befolyásolják.

Az önkormányzati utak állapotáról csak töredékes adatok állnak rendelkezésre. Az útfenntartás minőségét a finanszírozási szempontok határozzák meg, hátráltató tényező még a hiányzó humán erőforrás és a források korlátozottsága. Az agglomerációs gyűrű településein a helyi utak 60%-a burkolatlan, amely arányba beletartoznak a közelmúltban megépült lakóterületek burkolatlan útjai éppúgy, mint a külterületi mező- és erdőgazdasági földutak.

A gépkocsival kapcsolatos kérdéskörhöz tartozik a parkolás, amely egyre növekvő problémát okoz a gépjárműszám emelkedésével, mégis az agglomerációs gyűrűben csak pár turisztikailag kiemelt területen van érvényben díjfizető parkolás. Az agglomerációs gyűrűben döntően kis- és kertvárosias, vagyis a családi házas lakóterületek dominálnak. E területeken a gépjárművek tárolása általában telken belül megoldott, hiszen az ingatlanok jelentős többségén van épített gépjárműbeálló, vagy van elegendő hely a kert részeként. Gyakori azonban a közterületi gépjárműtárolás, amely a kisebb telekméretű központi területeken és az olyan családi házas övezetekben jellemző, ahol a saját telken belüli területet nem gépjárműtárolásra használják. A nagyvárosias lakóterületeken vagy lakótelepeken kapacitív parkolólétesítmények találhatóak a házak mellett, a kevésbé sűrűn beépített területeken zöldsávokkal kialakítva. Budapest belvárosában a parkolás folyamatos konfliktushelyzeteket teremt, amely lokálisan a külső kerületek felé is kiterjedően van.

36. ábra Közúthálózati hierarchia és a meglévő útburkolatok állapota a Budapesti Agglomerációban 2024-ben (Forrás: Magyar Közút Zrt., OpenStreetMap)

Az építési előírásoknak megfelelő parkolóhelyek kialakítása (megközelíthetőség, parkoló méret, fásítás) a sűrű beépítésű területeken jellemző probléma. A folyamatosan növekvő gépjármű-penetráció

következtében ezen létesítmények lassan betelnek, így előfordulnak kapacitáshiányos időszakok, jellemzően az éjszakai tárolás során.

A közúti közlekedés kiemelt fontosságú területe a közlekedésbiztonság. Az agglomeráció területén a közúti balesetszám utóbbi években nagyságrendileg stagnált, amely a növekvő gépkocsiszám és forgalom mellett pozitív, de az európai uniós célkitűzések tartásához további erőfeszítések szükségesek. A balesetek száma mellett a súlyos és halálos balesetek arányában sincs sajnos releváns változás. Agglomerációs szinten a legbalesetveszélyesebb útszakaszok a lakott területen átmenő nagyforgalmú útvonalak (különösen a 11. sz. főút Szentendrén, 51101. j. út Szigetszentmiklóson, 5201. j. út Dunaharasztin, 4601. j. út Gyálon, és 2. sz. főút Vácon).

A közlekedésbiztonsággal szoros összefüggésben van a forgalomcsillapítás, amelynek célja a közúti közlekedés emberre káros hatásainak csökkentése lakott területen belül, általában infrastrukturális, forgalomtechnikai és rendészeti beavatkozásokkal. Előzetesen átgondolt helyi stratégia mentén való forgalomcsillapítás sok helyen nem jellemző, helyette a kialakuló közlekedési konfliktusok és lakossági panaszok lekövetése zajlik. A forgalomcsillapító intézkedés jellemzően az átmenő forgalommal terhelt szakaszokon jelennek meg. A települések forgalomcsillapított területei elsősorban lakossági igények mentén alakulnak ki, kiterjedésük többszörösen kisebb a szakmailag javasolható méretekhez képest. Az agglomeráció területén egy településen sincs érvényben a teljes lakott területre vonatkozó (pl. 40 km/h-s) sebességkorlátozás, amely alól útszakaszonként kivételt lehet adni.

Közösségi közlekedés

A közösségi közlekedés tekintetében pozitívum, hogy a hálózati lefedettség magas, azonban erőteljesen érződik a fejnehéz struktúra: a két országrész között gyakorlatilag csak az agglomeráció érintésével lehet átközlekedni. A közösségi közlekedési rendszerben a BKV szolgáltatásai így kiemelt fontosságúak, az fejlesztés és üzemeltetés országos szintű feladatok.

Kötött pályás közlekedés

A fővárosi vasútvonalak kapacitáshatáron üzemelnek, amelynek az agglomeráció utasforgalmán felül ki kell szolgálni az agglomeráción csak átmenő személy- és áruforgalmat is. Az agglomerációt érintő járatok többsége a budapesti fejpályaudvarok érintésével közlekedik, amelyek a zsákszerű kialakítás miatt nagy idővesztést okoznak az átutazók számára, a rendszer rugalmassága és hatékonysága csekély. Az idővesztés oka részben az, hogy a vonatok egy irányból érkeznek, majd megfordulva távoznak, ami jelentős időtöbblettel jár, valamint az utasáramlás és gyaloglási hosszak szempontjából sem kedvező. Emellett a fejpályaudvarok nagy helyigényűek, és a belvárosi területek értékes ingatlanjait foglalják el. Az összekötések hiánya a fővárosi úticélú közlekedés esetében is növeli a belvárosi közlekedési hálózat terhelését és az utazási időt.

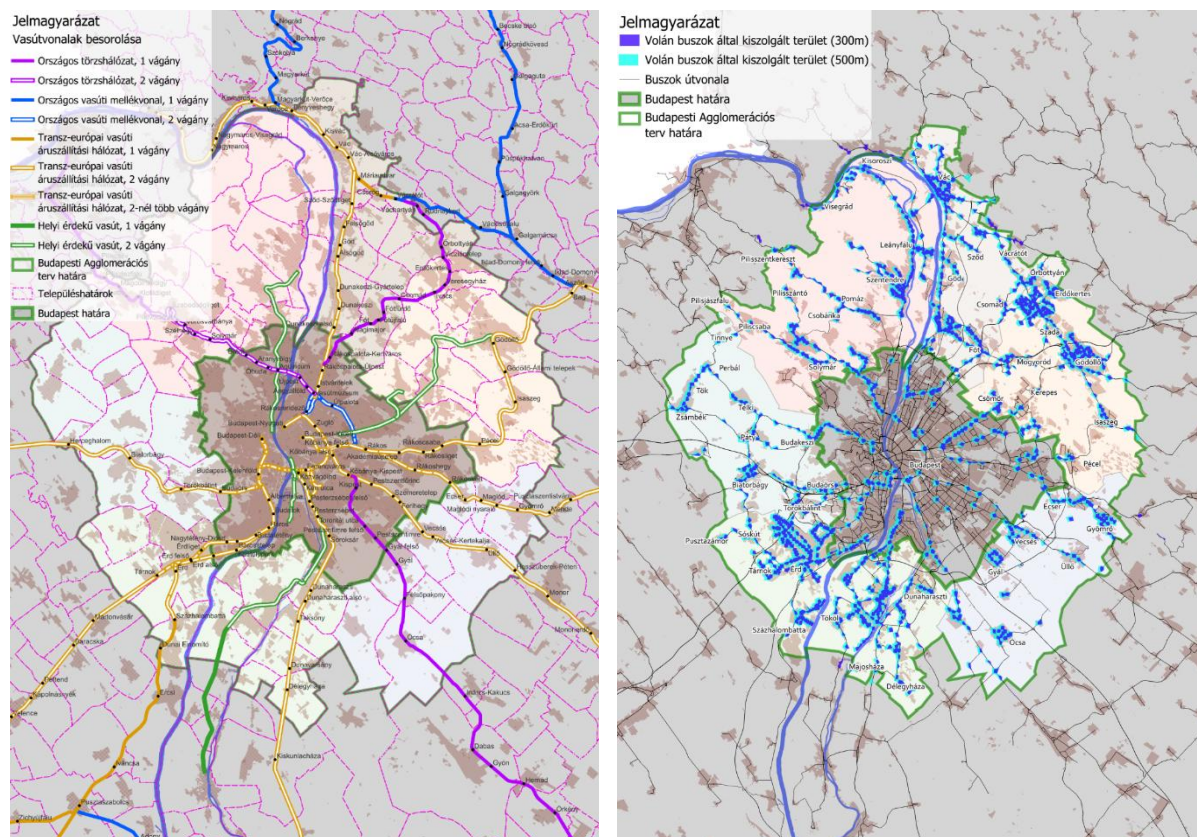
Mind az állomási, mind a vonali infrastruktúra sok helyen leromlott állapotú a főváros területén, amely kiterjed szinte minden alrendszerre (pl. vágányhálózat, biztosítóberendezés, forgalomirányítás). A sok lassújel miatt az utazási idők megnőnek, amely jelentősen csökkenti a vasút egyébként valós versenyelőnyét a közúti közlekedéshez képest. A meglévő állapotok kihatnak a teljes országos közlekedésre is, a rendszer rendkívül zavarérzékeny, könnyen alakulnak ki jelentős késések. Az utasok számára nagy visszatartó tényező a kevésbé kiszámítható menetidő, a csökkenő menetrendszerűség, amelyet tovább fokozhat a szolgáltatás színvonalának és az utasélménynek az eltérő megítélése.

Az infrastruktúra jelen állapota jelentősen versenyhátrányt jelent a teherforgalom számára is (mind a közúti közlekedéssel szemben, mind a nemzetközi viszonylatok esetében más útvonalakkal szemben). A szűk kapacitások miatt a fővárosi szakaszon való átjutás időigényes és kiszámíthatatlan. Számos helyen okoz komoly problémát a vasút állapota, az egyik kiemelhető eset a csepeli szabadkikötő vasúti kapcsolata, ahol már olyan mértékben leromlott a pálya és a Gubacsi híd állapota, hogy 5 km/h sebességkorlátozás van érvényben és sebességmérő is segíti a határérték betartását.

Az agglomerációs szinten közlekedő nagyvasúti járművek jellemzően jobb állapotú fiatalabb motorvonatok (kivétel 142. sz. Budapest-Lajosmizse vonalon és a csúcsidei sűrítő járatokon), szemben az országos átlaggal. A motorvonatok számos előnyük (kedvező menetdinamika, energiahatékonyság, magasabb komfort, átjárhatóság, jobb fordulók, kedvezőbb fenntartási költségek és környezeti terhelés) miatt sok európai országban mára minden vasúti személyszállítási kategóriában népszerűvé váltak, de idehaza még jelentős alkalmazási területeik lennének.

A nagyvasútra tett megállapítások igazak a HÉV vonalakra is: sok helyen előregedett, leromlott infrastrukturális állapot, amely csak alacsony szinten képes kiszolgálni az utazási igényeket. A vonalak nem érnek össze sem egymással, sem más kötött pályával, jellemzően a főváros belső kerületeit nem érik el, így jelentős átszállási kényszer alakul ki, ami rontja az utazási komfortot, az utazási időt és így a versenyelőnyt. A járműpark életkora magas (átlagosan 49 év), emiatt csak korlátozott szolgáltatási szinten üzemeltethetőek (mind forgalomszervezés, mind utaskomfort, mind akadálymentesség terén) magas ráfordítás és időigény mellett.

Az agglomeráció vasútállomásainál található P+R és K+R kínálat – az elmúlt évek fejlesztései ellenére – nem megfelelő. Több vasútvonal esetében sokszor nincsenek megfelelő parkolóhelyek a vasútállomások közelében, melynek oka a rendelkezésre álló szabad területek hiánya, illetve a forráshiány. Más vonalak esetében (pl. 2, 30a) már megvalósultak a P+R parkoló kiépítések, azonban kapacitáshatáron (túl) üzemelnek a nagy igények miatt. A kerékpártárolók kialakítása nagyságrenddel kisebb forrásigényű, mint a P+R parkoló, mégis számos állomáson (HÉV-ek mentén, 71, 80a vonalak mentén stb.) hiányoznak, különösen a követelményeknek megfelelő kialakításúak.

37. ábra Vasúthálózat a Budapesti Agglomerációban (Forrás: VPE Vasúti Pályakapacitás-elosztó Nonprofit Kft; OpenStreetMap) és Volánbusz által feltárt területek, útvonalak a Budapesti Agglomerációban (Forrás: Volánbusz Zrt.)

Autóbuszos közlekedés

A vasúthoz képest kedvezőbb körülmények mellett működik a helyközi autóbuszos közlekedés. Minden település feltárt e közlekedési móddal, a lakott területen áthaladó főútvonalak környezete jól feltárt, ellátatlan térségek az országos közutaktól távolabb jellemzőek. A szolgáltatás színvonal a fővárosi irányokban közel megfelelőnek mondható, azonban harántirányban és a jó vasúti kapcsolattal rendelkező viszonylatokon a menetrend ritkább járatsűrűséget biztosít, ami viszont csökkenti az autóbuszos közlekedés vonzerejét. Folyamatos a menetrend finomhangolása, a szuburbanizáció miatt változó utazási igények lekövetése. A helyközi autóbusz hálózatra is igaz, hogy a legtöbb járat fővárosi végponttal közlekedik, így számos agglomeráción belüli utazás többszöri átszállással oldható csak meg közösségi közlekedéssel. Az agglomerációban több szolgáltató is működik, a köztük lévő integráció folyamatosan egyre javuló tendenciát mutat. Az autóbuszok többsége jól felszerelt, jó állapotú, akadálymentes, egyre fiatalodó korösszetétellel.

A helyi közösségi közlekedés minősége rendkívül változatos képet mutat, a kisebb településeken nem működik, míg nagyobbakon változó szolgáltatási szint (mind hálózati kiterjedés, mind menetrend, mind jármű tekintetében). Sok helyen ingyenesen működik viszonylag alacsony szolgáltatási szinten (pl. Fót, Pomáz, Szigetmonostor vagy Vecsés), míg néhol sűrű járatközlekedés biztosított (pl. Gödöllő). Helyi szinten a fő probléma, hogy kellően vonzó kínálati menetrend kialakítása az alacsony lakossűrűség miatt csak nagy anyagi ráfordítás mellett lehet biztosítani. Az igényvezérelt járatok rész megoldást nyújthatnak, amely lehetőségét már több település vizsgálja.

Mikromobilitás

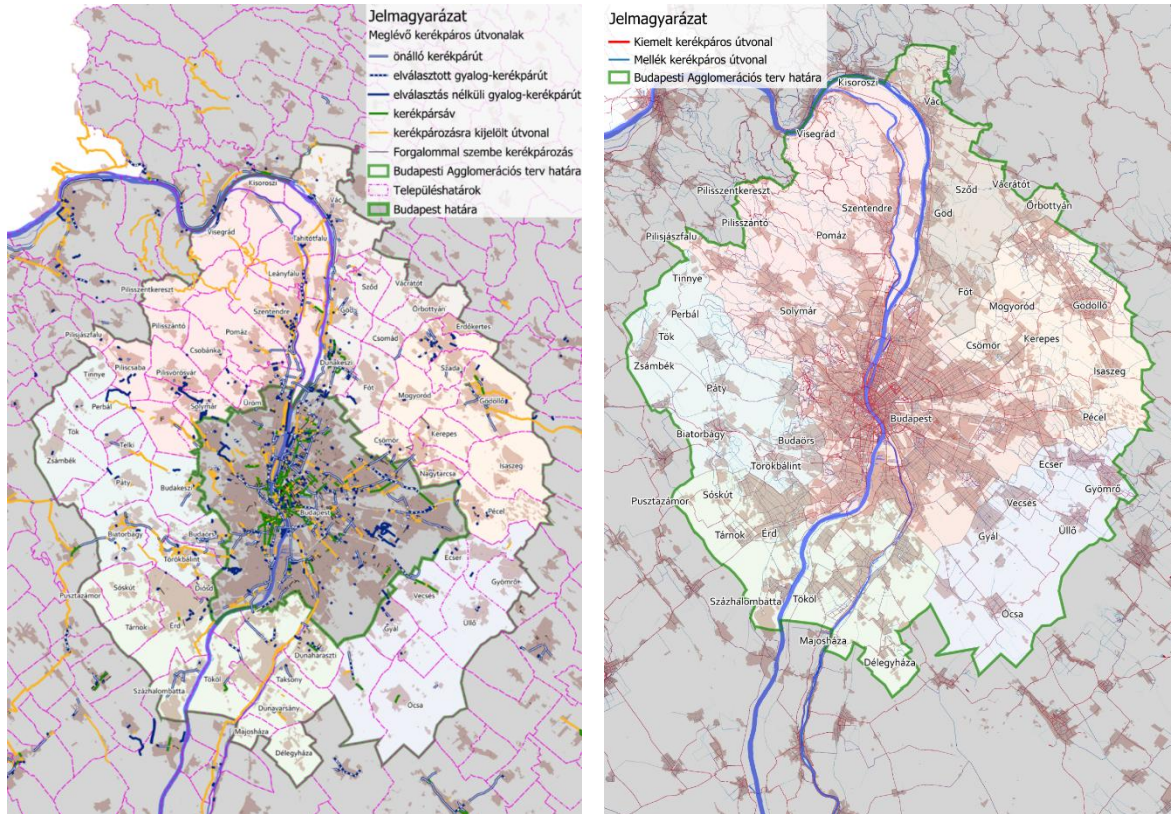
Agglomerációs szinten a mikromobilitásnak elsősorban az utazási lánc részeként van jelentősége, illetve a településen belüli, valamint egymáshoz közel fekvő szomszédos települések közötti közlekedés esetén. A gyalogos közlekedés átlagosan 19%-os, míg a kerékpározás 10%-os részaránnyal szerepel a modal splitben településen belül, települések között együttesen nem éri el a 10%-ot. Mindemellert az utóbbi években folyamatosan emelkedő kerékpárhasználatot látunk, amelyet a mikromobilitási eszközök elterjedése is tovább erősít.

Kerékpárforgalmi alaphálózat többnyire csak településen belül működik, a települések közötti országos közutakon csak korlátozottan teljesülnek a biztonságos és kényelmes kerékpározás feltételei (a gépjárműforgalom magas és/vagy nem megfelelő a burkolat). Hasonló a helyzet a kerékpárforgalmi főhálózat tekintetében, ahol a legnagyobb infrastrukturális hiányosságok a települések közötti összeköttetésekben, valamint a fővárosi kerékpárutakhoz való csatlakozásában tapasztalhatóak. A leginkább népszerű kerékpáros turistaútvonalakat leszámítva (EuroVelo6 és EuroVelo14) többnyire hiányoznak a minőségi helyközi kapcsolatok.

Az infrastrukturális lemaradás mellett hátrány még, hogy az egyre népszerűbb mikromobilitási eszközök használata gyengén szabályozott, jogszabályok nem illeszkednek teljesen a megváltozott technológiai viszonyokhoz, elsősorban a KRESZ módosítása időszerű. A mikromobilitási eszközök közterületi tárolása okozhat még problémát, amelyet azonban helyi szabályozással könnyebb orvosolni.

Rendkívül pozitív kezdeményezés az iskolába járást támogató pedi- és bicibusz szolgáltatás, amely egyelőre kis létszámmal, kevés helyen működik lelkes civil emberek által üzemeltetve. A kezdeményezés több szinten járul hozzá a fenntarthatóbb mobilitási rendszer létrejöttéhez, egyrészt több gyermek érkezik kerékpárral és gyalogosan az intézménybe, csökkentve ezáltal a csúcsterhelést, másrészt edukatív jellege miatt a gyerekek életük során később is előnybe részesítik majd ezen közlekedési módot a remények szerint.

A gyalogos közlekedés tekintetében az agglomerációs gyűrű több területén nem adták a kényelmes, biztonságos és akadálymentes gyaloglás feltételei: országos és helyi fő-, illetve gyűjtőutak, valamint a nagyobb forgalmú lakóutak mentén hiányoznak a kellő szélességű és állapotú gyalogos felületek, ahogy az út- és utcafásítások is jelentős létesítési/pótlási elmaradásban vannak.

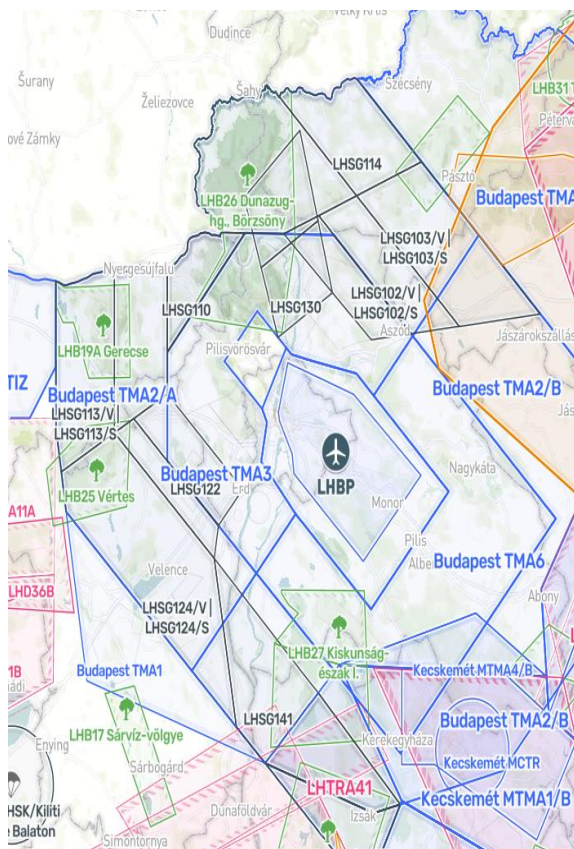
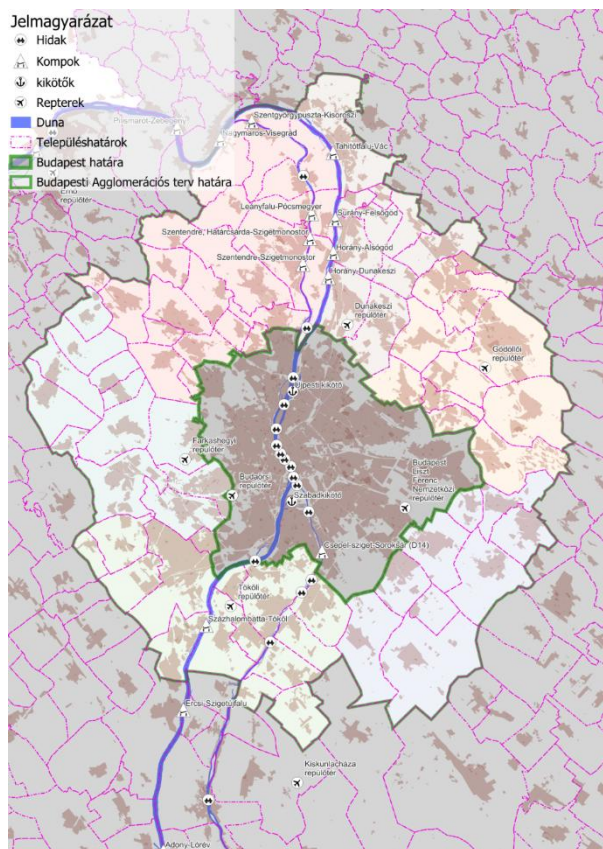

38. ábra Kerékpárforgalmi hálózat (Forrás: ECF és OpenStreetMap) és a kerékpáros forgalom térbeli megoszlása a Budapesti Agglomerációban (Forrás: Strava, OpenStreetMap)

Vízi és légi közlekedés

A Duna fontos szerepet játszik a közlekedésben, de elsősorban nemzetközi szinten, a fővároson belüli, valamint az agglomerációs szintű közforgalmú vízi közlekedés jelentős kihasználatlan potenciált rejt. Az utazási idő több viszonylaton versenyképes lehet, különösen a csúcsidőszakokban, amelyhez természetesen infrastrukturális fejlesztési és járműbeszerzési igények jelennek meg.

A légi közlekedés dinamikus fejlődő ágazat, amely mind a kereskedelem, mind a turizmus számára kedvező folyamat, a közlekedési rendszer számára azonban feladatként jelenik meg a megkívánt feltételek folyamatos biztosítása. Különösen igaz ez az agglomeráció közlekedési rendszerére, amelyen a saját forgalmi igényei mellett jelenik meg a reptér által generált forgalom. A légi közlekedés ezen felül jelentős környezeti (az agglomeráció tekintetében leginkább zaj) terheléssel jár. A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér földrajzi és közlekedési rendszerben betöltött helyzete kedvező, a növekvő utasforgalom magasszintű kiszolgálását a kötött pályás kapcsolat kialakítása, a kivezető gyorsforgalmi út komplex rekonstrukciója és a repülőtéri kapacitások érdemi fejlesztése oldhatja meg.

39. ábra Dunai hidak, kompok, vízi és légi kikötők Budapest agglomerációjában és környékén (Forrás: OpenStreetMap), valamint Budapesti Agglomeráció és környezetében a légtér felosztása (Forrás: terkep.legter.hu)

3.4.7 Közmű szolgáltatások

3.4.7.a. Vízi közmű

A Budapesti Agglomeráció víziközmű-infrastruktúrája országos léptékben is kiemelkedő terhelés alatt működik. A térségben él Magyarország lakosságának több mint egynegyede, és itt található a lakásállomány közel 30%-a. Az elmúlt húsz évben az agglomerációs gyűrűben fekvő településeken a több mint 250 ezer fős népességnövekedés, a több mint 100 ezer új lakás és a lakó- és gazdasági területek terjeszkedése rendkívül nagy mértékben növelte a víziközmű-hálózatok igénybevételét. A három víziközmű alrendszer — az ivóvízellátás, a szennyvízelvezetés és -kezelés, valamint a csapadékvíz-elvezetés/vízkar-elhárítás — állapota és fejlesztése ma stratégiai jelentőségű tervezési kérdés.

Az Európai Unió vízpolitikájának alapjául az Víz Keretirányelv (VKI) szolgál¹⁰, amelynek felülvizsgálati folyamata 2025-ben zárult. Környezeti célkitűzése a felszíni és felszín alatti víztestek, valamint a vizekkel kapcsolatban levő védett területek, ökoszisztémák, jó állapotának elérése és jó állapotban tartása. A cél elérése érdekében a vízügyi ágazat 2009-ben elkészítette és kormány kormányhatározattal kihirdette Magyarország vízgyűjtő gazdálkodási tervét, majd annak hatévente történő felülvizsgálatait is. A rögzített célkitűzések figyelembevételével az intenzívebb területhasznosítással terhelt Budapesti Agglomeráció területén fokozottan szükséges. A vízgazdálkodás területét érintő legfőbb ágazati célkitűzések:

- a víztestek és vizes élőhelyek állapotromlásának megakadályozása, védelme, állapotuk javítása és monitorozása
- a fenntartható vízhasználatok ösztönzése a hasznosítható vízkészletek hosszú távú védelmével,
- a felszíni és a felszín alatti vizek vízminőségének javítása a szennyezőanyagok kibocsátásának csökkentésével, további szennyezésük megakadályozásával, a veszélyes anyagok fokozatos kiiktatásával.

A Budapesti Agglomeráció víziközművei működőképesesek, ugyanakkor több ponton a teljesítőképesség határán vannak. Az ivóvízellátás általában biztonságosnak mondható, de csúcsterheléskor sérülékeny; hálózati veszteségek és több településen kapacitáskorlátok jelentkeznek. A szennyvízkezelési rendszerek tekintetében az elmúlt évtizedekben jelentős előrelépés történt, de az ellátatlan területeken a becsült napi 11 ezer m³ talajba szikkasztott szennyvíz, illetve a jelentős csapadékesemények kapcsán a szennyvíztisztítóokban jelentkező technikai zavarok jelentős környezeti kockázatokat hordoznak. A legkritikusabb terület a csapadékvíz-gazdálkodás; a szélsőséges időjárás, alulméretezett hálózatok, a vízviszatartás alacsony szintje és a rossz állapotú befogadók miatt rendszeres vízkár-veszély lép fel.

Mind a szennyvízkezelés, mind a csapadékvíz-gazdálkodás területén kiemelt probléma a volt zártkertek üdülőterületté minősített részén, hogy a víziközművek alacsony kiépítettsége mellett a népességnövekedés folyamatos, a közműpótló műtárgyak szabályos alkalmazása nem általános, így a talajok, talaj- és egyéb, – részben a térség ivóvízbázisát is képező – felszín alatti vizek szennyezése egyre számottevőbb mértéket ölt.

A víziközmű rendszerek fejlesztése rendkívül költség- és időigényes folyamat. A szűkös forráslehetőség miatt gyakran halasztódnak a rekonstrukciók és kapacitásbővítések, nő a meghibásodások gyakorisága

¹⁰ A közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról szóló, az Európai Parlament és a Tanács 2000/60/EK irányelve (2000. október 23.),

és korlátozottá válnak az új lakóterületek vagy ipari területek rendszerekhez történő csatlakozásának lehetőségei. A jövő fejlesztéspolitikája csak integrált és térségi szemléletű megközelítéssel — vízellátás, szennyvíz, csapadékvíz, vízbázisvédelem és felszíni vízgazdálkodás összehangolt tervezésével — biztosíthatja a térség fenntartható működését.

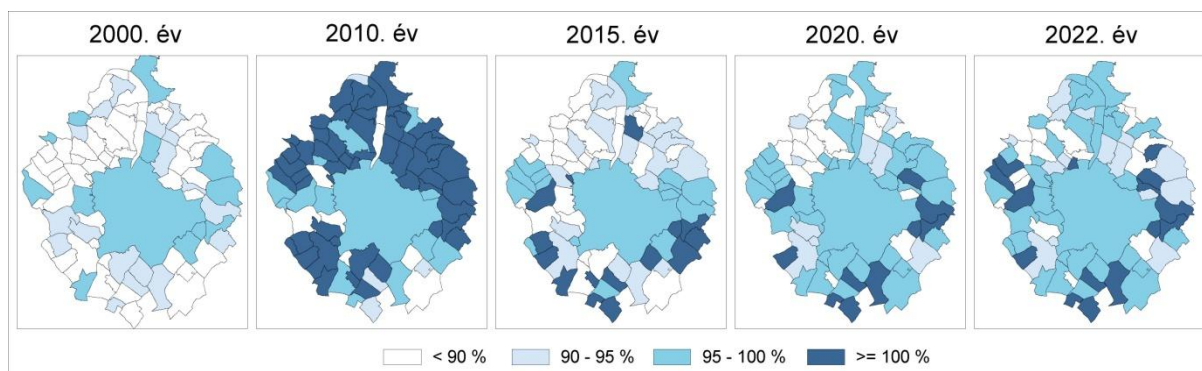
Ivóvízellátás

Az ivóvíz ellátás alapját jelentő vízkészletek rendelkezésre állása alapján Magyarország és a Budapesti Agglomeráció nagyon kedvező adottságokkal bír, de korlátlanul itt sem állnak rendelkezésre a vízkészletek. Az ivóvízbázisok szennyezések elleni védelme és mennyiségi korlátainak figyelembevétele kiemelt feladat, amely a klímaváltozás által okozott fokozottabb veszélyeztetettség mellett tudja csak biztosítani a jövőben a biztonságos vízellátás lehetőségét.

Magyarországon a közüzemi vízellátás az ivóvíz minőségű vízszolgáltatást jelenti. Ettől eltérő vízminőségű, ún. iparivíz szolgáltatás csak néhány településen fordul elő és azokon a településeken is kis területre kiterjesztve, miközben általánosan a vízfelhasználásnak csak egy része igényelné a tényleges ivóvíz-minőséget.

A Budapesti Agglomerációban az ellátás közel 90%-át a Szentendrei- és Csepel-szigeti parti szűrés biztosítja, amelyek kiemelten sérülékenyek a felszíni és felszín alatti szennyezésekkel szemben. További 9% rétegvizekből származik. A vízkezelés szükségessége sok helyen vas-, mangán-, ammónia- vagy arzénterhelés miatt merül fel. Bár az elmúlt évek beruházásai javították a vízminőséget, helyenként további ivóvízminőségi feladatok is jelentkeznek.

Az ivóvízellátás szinte teljes körű: Budapesten közel 100%, az agglomerációban 95% körüli az ellátottság. Egyetlen település, Pilisszentlászló nem kapcsolódik közüzemi hálózathoz. A szolgáltatás 7 regionális szolgáltató között oszlik meg, köztük a DMRV, a DPMV és a Fővárosi Vízművek a legnagyobb szereplők. A szolgáltatási területek túlnyúlnak a hivatalos agglomerációs határon, így a rendszerek sokhelyütt regionálisan integrált hálózatot alkotnak.

Ivóvízellátottság aránya (%)

40. ábra Az ivóvízellátottság arányának változása, 2000–2022 (Forrás: KSH)

A 2000–2022 közötti időszakban mintegy 646 km új vízvezeték épült az agglomerációban, Budapesten további 102 km, ami jelentős javulást eredményezett, de az igénynövekedés ütemét nem mindenhol sikerült követni.

Területegység	2000 - 2022 változás		Összes víz- fogyasztás ezer m ³	Háztartások víz- fogyasztása ezer m ³	Hálózat- hossz km
	Állandó népesség	Lakás- állomány			
	fő	db			
Agglomerációs gyűrű	253 303	107 509	14 571	13 939	646,2
Budapest	-116 985	142 912	-61 685	-35 601	102,3
Budapesti Agglomeráció	136 318	250 421	-47 114	-21 663	748,5

41. ábra A vízellátás összegző táblázata az agglomerációban (Forrás: KSH)

A Budapesti Agglomeráció egészében a háztartási takarékoság és a gazdasági szerkezetváltás hatása a térség teljes vízfelhasználása 47 millió m³-rel esett vissza 2000-2022 között. Ezen belül ugyanakkor az látható, hogy Budapesten a fogyasztás jelentősebben, csaknem 62 millió m³-rel csökkent, míg a Pest vármegyei agglomerációs gyűrűben a népességnövekedés 14,5 millió m³/év vízigény-növekedést eredményezett. Ebből is adódóan a csökkenő éves összes fogyasztás ellenére a napi csúcsigények súlyos ellátási zavarokat okoznak a nyári időszakban az agglomerációs gyűrűben, különösen Solymár, Piliscsaba, Nagytarcsa és Pécel környezetében.

A zavarok okai között az extrém napi fogyasztás-ingadozás (lásd klimatikus okok), az egyes rendszerekben meglévő 20% feletti hálózati veszteségek, a parti szűrésű kutak vízszint-ingadozásai és a karbantartási és felújítási munkák tartós elmaradása említhető.

A lakossági vízhasználat mellett az ipari vízhasználat, a házi kutakból ellátott locsolóvizek, és a termálvízhasznosítás is számottevő. Mivel a korábbi ipari vízhálózatok szinte mindenütt megszűntek, a nagy vízigényű üzemek saját vízkivétellel működnek, ami csökkenti az ivóvízhálózat terheit, de növeli a vízbázisok terhelését. A házi kutak továbbra is tömegesen használatosak, különösen a kertés/agglomerációs településeken; nyilvántartásuk hiányos, vízbázisvédelmi szempontból kockázatot jelentenek.

A Budapesti Agglomeráció több települése, pl. Budapest, Érd, Göd, Leányfalu és Visegrád jelentős hévízkészlettel is rendelkezik, amelyek energetikai, gyógyászati és turisztikai célú kiaknázása speciális helyi rendszerekkel történik.

Szennyvízelvezetés és -kezelés

A Budapesti Agglomeráció területének természeti adottságai, kiemelt védelmet igénylő hidrológiai, hidrogeológiai és geológiai értékei és erőforrásai erősen meghatározzák és korlátozzák a szennyvízkezelés megoldási lehetőségeit. A térségen végig haladó Duna, a Dunára telepített vízmű kutak, azok hidrogeológiai védelmi igényei, a felszín alatti vizek védelme, a terület vízminőség-védelmi terület övezetével való érintettsége a szennyvízelvezetéssel kezeléssel szemben fokozottabb igényeket támaszt. A természetes vízkészletek védelmének biztosítását szolgálja a vízminőség-védelmi terület övezetével érintett területre vonatkozó 9/2019 (VI.14.) MvM rendelet is.

Az Európai Unió „Víz Keretirányelve” fentebb említett céljainak elérése érdekében, az intenzívebb területhasznosítással terhelt fővárosi agglomeráció területén fokozottan szükséges a felszín alatti vizek szennyezésének fokozatos csökkentése, és további szennyezésük megakadályozása.

A biztonságos szennyvízkezelést a közcatornás szennyvízelvezetés és a szennyvíztisztító telepen történő kezelésének megoldása jelenti, így annak fejlesztése valamennyi település kiemelt feladata.

A Pest vármegyei agglomerációs gyűrűben a lakások 83,5%-a, Budapesten 94,9%-a csatlakozik a közcatornára. A közműves szennyvízkezelés minden településen kiépített (kivéve Pilisszentlászló).

Sóskút, Tök, Pilisszántó és Herceghalom településeken a csatornázottság jelentősen az agglomerációs átlag alatt van. A szolgáltatást 8 regionális üzemeltető látja el — ebből a legnagyobb a DMRV Zrt. 31 településsel. Több településen más az ivóvízszolgáltató és más a csatornaszolgáltató, ami esetenként üzemeltetési konfliktusokat okoz.

42. ábra A szolgáltatók üzemeltetési területeinek lehatárolása, 2024
(Forrás: MaVíz, saját szerk.)

A fejlesztések hatására kialakult, viszonylag kedvező csatornázottság ellenére új beruházások fogadására csak nagyon korlátozott a lehetőség. A települések fejlődésével jelentkező többlet szennyvízkezelési feladatokra a szolgáltatóknak, az ágazati fejlesztésekre és a meglévő hálózatok, létesítmények karbantartására jelentős többlet fedezetre lenne szüksége. A szennyvízgyűjtés-kezelés ágazat az ivóvíz szolgáltatáshoz hasonlóan a működési képességének a határára sodródott. Új igények fogadására a szennyvízelvezető, kezelő rendszerek fejlesztése nélkül már alig tud vállalkozni.

Jelentős, az ökológiai rendszereket és az ivóvízbázisokat érintő probléma, hogy a nem csatornázott vagy a meglévő hálózatra nem csatlakozó ingatlanokban keletkezett szennyvíz szikkasztással a talajba és a talajvizekbe jut.

A szennyvízkezelési rendszer központi elemei a tisztítók, amelyek a szigorú szabályozásoknak megfelelő tisztítási technológiával, a nagyobb tisztítók esetében pedig a korszerű szennyvíziszap-hasznosító és kezelő technológiákkal működnek (pl. a megújult Észak-pesti Szennyvíztisztító Telep). A kibocsátási határértéket betartó telepek esetében a tisztított szennyvízzel kapcsolatos vízminőségi problémák extrém csapadékesemények során jelennek meg, mivel az egyesített csatorna- és csapadékvíz-elvezető rendszerek túlterhelése esetén technológiai zavarok léphetnek fel. Az agglomeráció nem csatornázott ingatlanjai esetében közműpótló létesítmények biztosíthatják a környezetbarát szennyvízkezelést, azonban ezek szakszerű használata, ellenőrizhetetlensége miatt ez nem tekinthető hatékony megoldásnak.

Csapadékvíz-gazdálkodás

A szélsőséges csapadékvízviszonyok szükségessé tették, hogy az egyszerű csapadékvíz elvezetési megoldás helyett a csapadékvízrel való gazdálkodás kerüljön előtérbe. A nagy záporok idején érkező csapadékvizek gyors elvezetése helyett, annak visszatartásának megoldásával lehet a csapadékhányos időszakokban a vízhiány mértékét csökkenteni. A csapadékvíz-elvezetés megoldása, kialakítása, üzemeltetése önkormányzati feladat, de az önkormányzatok erre sok esetben sem személyi, sem megfelelő gazdasági fedezettel nem rendelkeznek, jellemzően csak haváriaeseti kezelésben vállalnak szerepet.

A csapadékvíz-gazdálkodás közműterülete az agglomeráció legkritikusabb eleme. A rendszerek sok helyen elavultak vagy hiányosak, a befogadók karbantartása elégtelen, az egyesített rendszerek pedig záporok idején túlterhelődnek. Több településen csapadékvíz kerül a szennyvízcsatornába, ami tilos, és szennyvíztelepi károkat okoz. Mindezek mellett a növekvő beépítés csökkenti a beszívargást és növeli a villámárvizek kockázatát, amely a klímaváltozás kedvezőtlen hatásait is figyelembe véve különösen kritikusnak tekinthető. Általános probléma, hogy a csapadékvíz-elvezető rendszerek a nyílt árkos külterületi részein a karbantartás sokszor elmarad, a városias területeken működő zárt csatornák jelentős része alulméretezett, és hogy a több üzemeltető (önkormányzat, Magyar Közút, vasút) közötti együttműködés hiányos.

Árvíz- belvízvédelem

A térséget átszelő Duna miatt kiemelt jelentőségű az árvízvédelem. A 2013-as rekordárvíz után módosult mértékadó árvízszintek további fejlesztéseket indokolnak, különösen a mellékágak és lokális védművek mentén, és megkívánják az építési szabályok konzekvens betartását, betartatását is. A villámárvizek és települési árvizek gyakorisága a klímaváltozással egyre nő a kisebb vízfolyásokon is; ezen árvíz típusoknál a helyi csapadékvíz-gazdálkodás, a vízfolyások többcélú (ökológiai, vízvédelmi és árvízvédelmi) üzemeltetése és települési rendszerek megfelelő karbantartása hozhat érdemi előrelépést. A belvizek tekintetében a déli és keleti településeken azonosítható jelentős kitértség, különösen ott, ahol a mezőgazdasági csatornarendszerek karbantartása elmaradt.

3.4.7.b. Energiaellátás

A Budapesti Agglomeráció energetikai rendszere stabil alapokon nyugszik, de olyan átalakulási folyamatok zajlanak, amelyek hosszú távon átfőrmálják a térség energiaszerkezetét. A villamosenergia-ellátás megbízható, ugyanakkor a hálózati kapacitások fejlesztése nélkül nehezen fogadja be a növekvő megújulóenergia-termelést. A földgázellátás magas kiépítettsége ellenére csökkenő fogyasztás jellemzi a településeket, aminek okai gazdasági és környezeti tényezőkben egyaránt keresendők. A távhő a fővárosban jelentős szerepet tölt be, az agglomerációban pedig helyi jelentőségű, de mindkét területen erősödik a megújulók integrációja.

A nem vezetékes tüzelés visszatérése a lakosság egy részénél komoly környezeti problémákat eredményez, miközben a napenergia és a geotermikus energia az energetikai fenntarthatóság rendszerszintű kulcselemeivé váltak. Mindezek alapján a térség energetikai fejlődésének fő irányai a fogyasztás csökkentése, a megújulók térnyerése, a hálózati infrastruktúra korszerűsítése és a környezetterhelés mérséklése felé mutatnak.

A Budapesti Agglomeráció összetett energetikai rendszerrel rendelkezik, amelyet egyszerre alakítanak hosszú távú infrastrukturális fejlesztések, rövid távú gazdasági és társadalmi hatások, valamint a klimatikus tendenciákhoz való alkalmazkodás szükségletei. A térség energiagazdálkodása az országos és nemzetközi energiahálózatokba szervesen beágyazódva működik, miközben jelentős különbségek figyelhetők meg a településtípusok és ellátási lehetőségek között. Az energiaellátási struktúra fejlődése az elmúlt évtizedek során nagyrészt a vezetékes energiahordozókra épült, ugyanakkor a fogyasztási szokásokat és a technológiai irányokat az elmúlt évek energiapiaci változásai és a környezetterhelés csökkentésének kényszere érdemben módosították.

A megújuló energiaforrások térségi szerepe fokozatosan bővül, különösen a nap- és geotermikusenergia területén. Egyes helyeken a biomassza és biogáz hasznosítása is hozzájárul a fenntartható energiaellátás kialakításához, főként intézményi és ipari szereplők esetében. Bár a

megújuló technológiai lehetőségei bővülnek, az energiamix átalakulását erősen meghatározza a hálózati rendszerek befogadóképessége és az időjárásfüggő termelés integrálhatósága.

Villamosenergia-ellátás

A Budapesti Agglomeráció villamosenergia-ellátása teljeskörűen biztosított, valamennyi település rendelkezik kiépített villamos hálózattal. A lakott területek mellett a beépítésre nem szánt térségek jelentős részére is eljutott a vezetékes áram, ahol ezt a fogyasztói igények indokolták.

A térség áramellátásának gerincét az országos átviteli hálózat biztosítja, amelyen keresztül magasfeszültségű vezetékek látják el Budapestet és a környező településeket. A 400 és 220 kV-os távvezetékek, valamint a 132 kV-os főelosztó hálózat több ponton keresztezi a térséget. A villamosenergia-ellátás bázisát jelentő erőművek közül több Budapesten található – Kelenföldi, Kispesti, Csepeli és Újpesti erőmű –, míg a Százhalombattai Erőmű térségi és országos szinten is kiemelt szereppel bír.

A hálózati struktúra jelentős területfoglalással jár, különösen a föld feletti nagyfeszültségű vezetékek esetében, amelyek biztonsági övezetei korlátozzák a területfelhasználást. Ugyanakkor érvényesül az a törekvés, hogy a gyorsan urbanizálódó térségben minél nagyobb arányban föld alatti elhelyezésű vezetékek épüljenek. A 22 kV-os közepfeszültségű hálózatok többsége még föld feletti, míg a 10 kV-os rendszerek és a kisméretű elosztóhálózatok egyre gyakrabban föld alatti kialakítással valósulnak meg.

A legjelentősebb hálózati kapacitási probléma a megújuló alapú villamosenergia-termelés, különösen a napelemes rendszerek gyors terjedéséből ered. A napelemes rendszerek rohamos terjedése – legyen szó háztartási méretű kiserőművekről vagy naperőmű-parkokról – jelentős kihívás elé állítja a hálózat szabályozhatóságát és kapacitását, a hálózat sok helyen nem képes a fogyasztás és a termelés kiegyenlítésére, illetve a visszatáplálás biztonságos kezelésére. Az elektromos hálózatok fejlesztésében így kiemelt szerepet játszik az időjárásfüggő megújuló energiatermelés csatlakoztatási igénye, illetve a különböző energiatárolási rendszerek telepítése.

A földgázellátás jellemzői

A földgáz hosszú időn át meghatározó energiahordozó volt a térség lakossági és intézményi energiaellátásában, mivel az automatikus üzemvitel és a magas komfortszint számos gyakorlati előnnyel jár. Az agglomeráció településeinek döntő többségében kiépült a vezetékes földgázellátás, és egyedül Pilisszentlászlón maradt el a hálózat kiépítése. A települések ellátását nagynyomású távvezetésekre telepített átadóállomások biztosítják, ahonnan nagyközép- és középnomású hálózatokon keresztül jut el a gáz a felhasználókig. A földgázszolgáltatást egyetlen egyetemes szolgáltató látja el, míg az elosztóhálózatot két szolgáltató üzemelteti. A fogyasztás növekedése 2018-ig tartott, majd a következő években jelentős átalakulás indult meg. A nemzetközi energiapiaci bizonytalanságok, az energiahordozók árának növekedése, valamint a beszerzési kockázatok a felhasználókat takarékosagra és energiahordozó-váltásra ösztönözték.

A lakosság egy része olyan elektromos berendezéseket választott – például elektromos fűtési rendszerek, hőszivattyúk, klímaberendezések –, amelyek a fűtési és hűtési igényeket villamos energiával elégítik ki. Az anyagi lehetőségektől függően egyre több háztartás tér át hőszivattyús vagy megújuló alapú rendszerekre. Ugyanakkor sok kisebb jövedelmű háztartás visszatért a szilárd tüzelőanyagok használatához, amely kedvezőtlen környezeti hatásokkal jár.

Távhőellátási rendszerek

A távhőellátás a fővárosban kiterjedt, míg az agglomerációban kisebb, de stabil szerepet tölt be. Budapesten a lakások mintegy negyede kap távhőt, az agglomerációban pedig kilenc településen érhető el ez az ellátási forma. A távhőrendszerek eredetileg a lakótelepek hőellátását szolgálták, később azonban több helyen új fejlesztések és bővítések valósultak meg, amelyek révén közintézmények, lakóparkok és új beépítések is csatlakoztak a hálózathoz.

A hőtermelés alapját jellemzően földgázüzemű fűtőerőművek adják, de egyre nagyobb szerepet kapnak a megújuló energiaforrások. A nagyobb budapesti erőművek – köztük a Kelenföldi, Csepeli, Újpesti és Újpalotai fűtőerőművek – kapcsolt energiatermelést alkalmaznak, amely hatékonyabb energiahasznosítást tesz lehetővé. Az utóbbi években létrejött hőkooperációs vezetékek segítik a különböző körzetek közötti energiacserét, javítva a szolgáltatás gazdaságosságát és rugalmasságát. Az agglomerációs gyűrű településein működő távhőrendszerek többnyire kisebb kazánházakra vagy helyi fűtőművekre épülnek, de vannak geotermikus alapú megoldások is. A távhőfejlesztések egyik legfontosabb iránya a megújulók integrációja: napenergia, biomassza, geotermikus energia vagy akár szennyvízhő hasznosítása is megjelenik több ellátási körzetben. A hőközpontok és hőfogadók korszerűsítése javítja a szabályozhatóságot és a fogyasztói komfortot.

Nem vezetékes energiahordozók szerepe

A térség energetikai rendszerében továbbra is jelen vannak a nem vezetékes energiahordozók: fa, szén, olaj, PB-gáz és egyes megújulók. Ezek alkalmazása különösen ott maradt tartós, ahol a vezetékes gázellátás nem épült ki, vagy ahol a háztartások számára ez jelenti a legkedvezőbb költségű megoldást. A hagyományos tüzelés ugyanakkor jelentős környezetterheléssel jár, különösen akkor, ha korszerűtlen eszközökkel történik; a strukturális megoldás a problémára a hálózati energia vagy a megújuló alapú energiatermelés lehet.

A megújuló energiahordozók

Szélerenergia

A szélerenergia hasznosításának lehetősége a térségben korlátozott, mivel a topográfiai és meteorológiai adottságok általában nem kedveznek nagy szélerőművek telepítésének. A háztartási méretű szél-turbinák telepítése külön engedélyezési és településképi feltételekhez kötött, és elsősorban egyedi döntésektől függ. Nagy teljesítményű szélerőműparkok építése jelen szabályok mellett nem lehetséges.

Napenergia

A napenergia a Budapesti Agglomeráció egyik legjelentősebb megújuló energiaforrása. A térség napos órák száma évente megközelíti a 2200-at, ami kiváló alapot teremt a napelemek és napkollektorok alkalmazásához. A napelemes rendszerek elterjedtsége dinamikusan növekszik mind háztartási, mind intézményi, mind ipari léptékben. Több településen naperőmű-parkok is létesültek, és a beruházási szándék folyamatosan erősödik. A hálózati korlátok azonban meghatározzák a további bővülés lehetőségeit, különösen a középfeszültségű csatlakozásoknál.

Vízenergia

A vízenergia hasznosítása a térségben elméletileg a Duna vonalához kapcsolódhatna, de a táji, ökológiai és társadalmi környezet nem teszi lehetővé közcélú vízerőművek létesítését. A kisebb vízfolyások energiatermelési potenciálja csekély, és legfeljebb helyi demonstrációs célokra alkalmas.

Biomassza és biogáz

A biomassza és biogáz előállítása több településen – különösen szennyvíztisztító telepeken, mezőgazdasági üzemekben és hulladéklerakóknál – reális lehetőség. Ezek elsősorban helyi hőigények kielégítésére szolgálnak, illetve egyes távhőrendszerekben kiegészítő energiahordozóként jelennek meg. A potenciál a térség egészében rendelkezésre áll, de a hasznosítás elsősorban intézményi és ipari szereplők körében elterjedt.

Geotermikus energia

A geotermikus energia a Budapesti Agglomeráció több területén is hasznosítható. A Pannon-medence kedvező geológiai adottságai alapján több településen jelenik meg a földhő energetikai célú alkalmazása, például hőszivattyúkkal vagy termálvízre alapozott távfűtési rendszerekkel. Kiemelkedő példa a veresegyházi geotermikus településfűtés, amely a térség egyik legsikeresebb megújuló energia alapú hőellátási megoldása. A földhőszivattyús rendszerek lakossági terjedése is érzékelhető, bár rendszerszintű hatásuk egyelőre csekély.

3.4.8 Gazdasági szerkezet

Budapest és agglomerációja kitüntetett helyet foglal el Magyarország gazdasági szerkezetében és a gazdasági termelés volumenében. Kiemelkedő, nemzetközi szinten is jelentős gazdasági centrum, ahol a legerőteljesebb

- a magas termelékenyséű üzleti-pénzügyi, informatikai stb. szolgáltatások, az innovatív és magas technológiai szintet képviselő ipari technológiák jelenléte,
- a termeléssel összekapcsolódó egyetemi és egyéb képzési és K+F tevékenységek,
- továbbá az agglomerációt és annak szélesebb térségét is kiszolgáló logisztikai és kereskedelmi bázisok hálózata, elsősorban az agglomeráció Budapestet övező Pest vármegyei gyűrűjében.

A Budapesti Agglomeráció ad otthont a legkülönbözőbb tevékenységű multinacionális és hazai nagyvállalatok központjainak, országos vagy nemzetközi szintű „headquarter” irodáinak, másrészt áruelosztó raktárbázisainak és kiskereskedelmi központjainak.

Budapesten és Pest vármegyében (Közép-Magyarország, NUTS-1 nagyrégió) koncentrálódik a szolgáltató szektor és az ipar termelésének meghatározó hányada, amely (és kis mértékben a mezőgazdaság) az ország GDP-jének mintegy 51%-át állítja elő (2024). A Budapesti Agglomeráció GDP-jének pontos meghatározására az elérhető adatok bázisán nincs mód, becsléssel és arányosítással¹¹ nagyságrendileg meghatározható, hogy mintegy 47%-át termeli a hazai GDP-nek a Budapesti Agglomeráció.

Az agglomeráció egészét nézve a hazai népesség 27%-a, mintegy 2,6 millió ember él itt. A munkaerőpiacot tekintve pedig a foglalkoztatottak 29,3%-a, 1,38 millió fő az, aki a hazai GDP 47%-ának előállításában elsődleges szereplő (természetesen az agglomerációba kívülről beingázók is részt vesznek ebben).

A Budapesten kívüli, Pest vármegyei agglomerációs gyűrű az ország GDP-jének 8%-át termeli meg, miközben a hazai népesség 9%-a él itt.

A nemzetgazdasági beruházások a GDP értékekhez hasonlóan kimagaslóak, Közép-Magyarországra 2024-ben a beruházásérték 38%-a jutott. Országosan Budapesté a legmagasabb érték, de a vármegyék rangsorában Pest vármegye kiugró értékkel az első helyen áll.

Az ipari termelés értékénél azonban már Pest vármegye az első, a főváros a harmadik a vármegyei rangsorban.

Gazdasági szektorok megoszlása

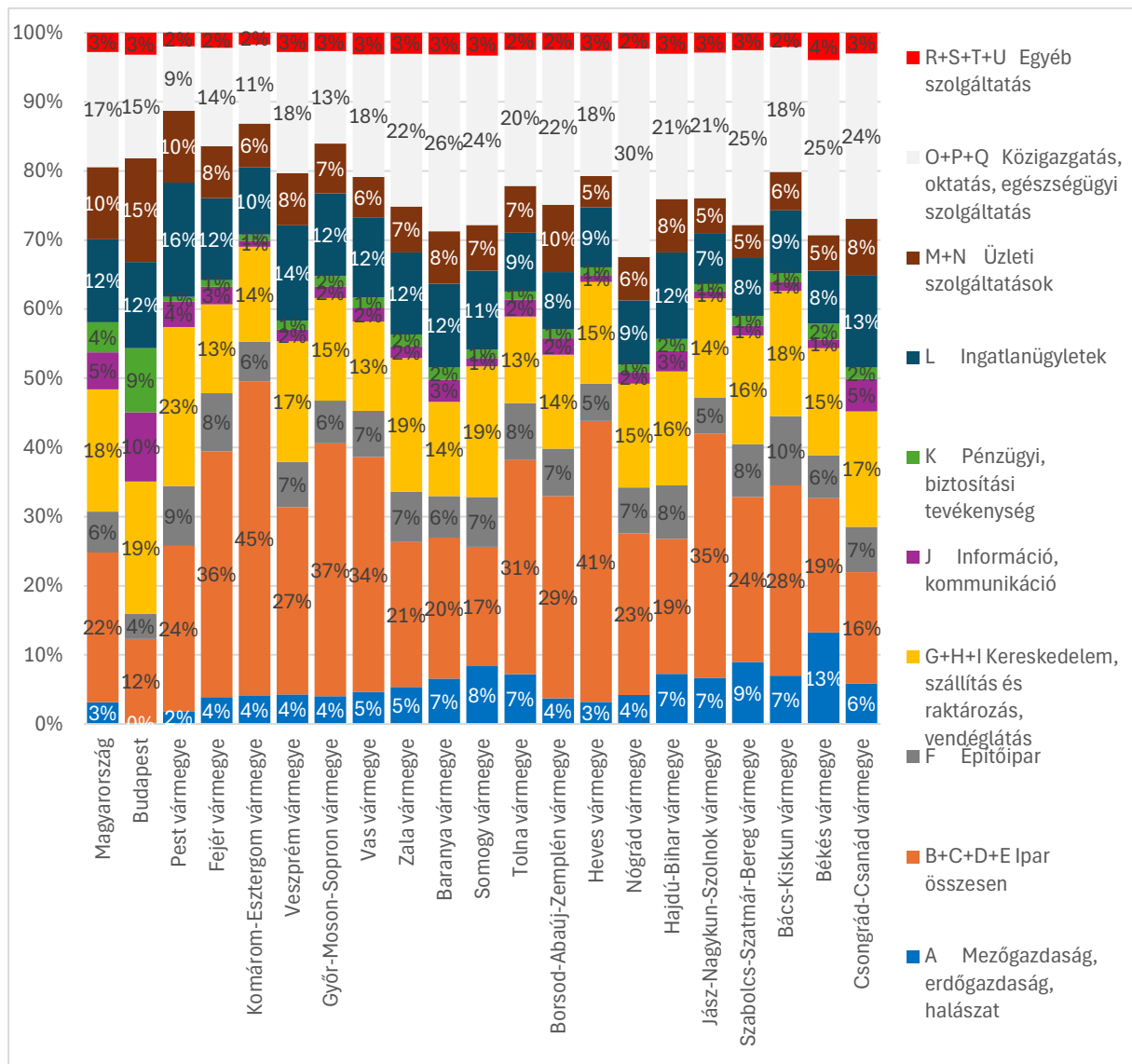
Budapest főváros és Pest vármegye gazdasági szerkezete jelentősen különbözik, ami a bruttó hozzáadott érték szektorális megoszlásából is kitűnik. 2024-ben a fővárosi ipar bruttó hozzáadott értéke (BHÉ) 59%-kal magasabb volt, mint a vármegye értéke. A főváros az ország ipari BHÉ-jának egyötödét adja, tehát itt az ipari termelésben sokkal nagyobb a magasabb hozzáadott értékű termelés aránya.

Budapesten kiugróan magas, az országos arányt 15 százalékponttal meghaladó a szolgáltatások teljesítménye a bruttó hozzáadott érték előállításában (84%), az ipari termelés 15,8%-os értéke 12,2 százalékponttal elmarad az országostól, a mezőgazdaság szerepe pedig elhanyagolható. Ezzel szemben Pest vármegyében a szolgáltató szektor 65%-os aránya az országos átlagnál 4 %-al, a budapestinél 19%-al alacsonyabb. Jóval erőteljesebb ugyanakkor az ipari szektor szerepe, a 34%-os arány a budapestinek

¹¹ A Pest vármegyei GDP adatból lakosságárányosan számítva, az agglomerációs gyűrű nagyobb gazdasági potenciálját kifejezendő, 1,1-es szorzót alkalmazva. A szorzó becslésének alapja, hogy a működő, 50 fő fölötti vállalkozások esetében Pest vármegye és az agglomerációs gyűrű között 2022. évben a szorzó értéke 1,08, a 250 fő fölötti működő nagyvállalkozások esetében 1,1.

több mint duplája, és az országos értéket is meghaladja 5%-al. A mezőgazdaság 2%-os vármegyei részesedése ugyanakkor az országos értéknél 3%-al alacsonyabb.

A szolgáltató szektor a legnagyobb gazdasági volument képviselő szektor a Budapesti Agglomeráció gazdaságában. A főváros önmagában olyan sokrétű és magas minőségű szolgáltatásokat és kereskedelmi kínálatot biztosít, amely az agglomerációs gyűrű településeiről is Budapestre vonzza a lakosokat, továbbá a magas minőségű üzleti szolgáltatások is döntően Budapesten koncentrálnak; másrészt a nagyrészt tudás és magasabb képzettség igényes fővárosi szolgáltató szektor olyan munkahely-kínálatot biztosít, ami nagyban támaszkodik a Pest vármegyei agglomerációs gyűrűből beígázó munkavállalókra és vállalkozókra.

43. ábra A bruttó hozzáadott érték megoszlása összevont nemzetgazdasági ágak szerint, 2024 (Forrás: KSH)

Mindkét területegységben kiemelkedő szolgáltatói ágazat a kereskedelem, logisztika és vendéglátás, amely Pest vármegyében képviseli a legmagasabb, 35%-os arányt, jelezve a vármegye gazdasági szerkezetében a kereskedelmi és logisztikai bázisok kiemelkedő szerepét. Itt több multinacionális vállalkozás hazai vagy nemzetközi logisztikai központja is megtalálható. Ezeknek a központoknak a száma folyamatosan bővül, pl. 2023-ban és 2024-ben is került új jelentős beruházás bejelentésre. Pest vármegyében a második helyen az ingatlanügyek vannak az ágazati megoszlásban 25%-os

részesedéssel, ami pedig a vármegye élénk ingatlanpiacára utal és az intenzív szuburbanizációs folyamatok (kiáramlás, külső beáramlás az agglomerációba, lakóterületek növekedése stb.) gazdasági indikátora. A vármegyében az üzleti és a közszolgáltatások jelentenek még jelentősebb szolgáltatói szegmenseket.

Budapesten a szolgáltatói ágazatok egymáshoz viszonyított aránya kiegyensúlyozottabb képet mutat. A kereskedelem, logisztika és vendéglátás 22%-os részesedése mellett 18-18%-os aránnyal az üzleti és közszolgáltatások képviseltetik magukat. A főváros fejlettebb, nagyobb hozzáadott értéket biztosító szolgáltatási szerkezetére utal az IKT és a pénzügyi szolgáltatások (12-11%) vármegyeinél jóval magasabb aránya. A pénzügyi, biztosítási tevékenységek feltűnően alacsony aránya Pest vármegyében (1%) arra utal, hogy ezen szolgáltatásokat a vármegyei lakosok és vállalkozások jellemzően a fővárosban veszik igénybe.

A szolgáltató szektor működő társas vállalkozásainak nagy része a szakmai tudományos tevékenység, a kereskedelem és az ingatlanügyletek esetében a fővárosban helyezkedik el. A Budapesti Agglomerációban ez a három ág teszi ki a szolgáltató szektor működő társas vállalkozásainak több mint 50%-át.

Turizmus

Budapest és agglomerációja országos szinten kiemelkedő szerepet tölt be a hazai turizmusban, mind a kínálati oldal – vonzerők, szálláshely- és vendéglátó kapacitások, rendezvényhelyszínek, vendéglátás – mind a turisztikai forgalom szempontjából. 2024-ben az országos 17,9 millió látogatóból a Budapesti Agglomeráció ennek 40,2%-át, 7,2 millió turistát fogadott. Ugyanebben az évben az országos 44,2 millió vendégéjszakának 38,9%-át a Budapesti Agglomeráció adta. Ennél is kiemelkedőbb a külföldi vendégek aránya, hiszen a Budapesti Agglomeráció a külföldi látogatók 66,6%-át fogadta, és a külföldi vendégéjszakák 63,9%-át is itt töltötték el.

A turisztikai forgalmi adatok és kínálati jellemzők vizsgálatakor szét kell választani Budapestet és az agglomerációs gyűrűt. A fenti kiemelkedő forgalmi adatok döntően Budapest népszerűségének köszönhetőek. Országos összehasonlításban Budapest hozza az összes külföldi vendégéjszaka 62,1%-át, míg a Budapesti Agglomeráció összes vendégéjszakájának 93%-át. A Budapestre érkező vendégek 86,3%-a külföldi, szemben az országos 45%-os aránnyal. Az agglomerációs gyűrű turisztikai teljesítménye csekély, mindkét mutató tekintetében 3-4% körüli, a külföldi vendégéjszakákból pedig mindössze 3% esik a gyűrűre a teljes Budapesti Agglomeráció értékéből, szemben Budapest 97%-os értékével (azaz erősen alulreprezentált a gyűrű agglomeráción belüli népességarányához (8%) képest).

Terület	Vendégéjszakák száma a turisztikai szálláshelyeken (db)			
	2015	2019	2022	2024
Magyarország	31 204 775	41 576 616	39 949 647	44 231 835
Budapest	10 008 751	14 055 480	11 960 627	16 057 672
Pest vármegye	1 087 560	1 597 499	1 758 707	1 803 088
Agglomerációs gyűrű	776 277	1 136 673	1 147 372	1 160 757
Budapesti Agglomeráció	10 785 028	15 192 153	13 107 999	17 218 429

44. ábra A Budapesti agglomeráció turizmusa vendégforgalmi adatai (Forrás: KSH)

K+F, innováció

A Budapesti Agglomeráció Magyarország kutatás-fejlesztési központja, melyet teljesítmény mutatói, valamint a jelen lévő vállalkozások is alátámasztanak. Az országos kutatói állomány 63%-a ebben a térségben helyezkedik el, köszönhetően a kutatóhálózatok központi intézményeinek, valamint a kutatói

hálózatok nagy arányú lefedettségének. A szakmai tudományos tevékenységet végző működő vállalkozások száma is folyamatosan növekszik a térségben és az innovatív vállalkozások aránya is átlépi már a 30%-ot. Több nemzetközi nagyvállalat is a Budapesti Agglomerációban alakította ki közép-európai K+F központját. Ilyen pl. a Continental AG, a MOL, a Knorr-Bremse, és a Richter Gedeon is. A legnagyobb állománnyal a Robert Bosch rendelkezik, ahol több mint 3000 kutató-fejlesztő mérnök van foglalkoztatva.

A főváros, köszönhetően az egyetemi-kutatóközponti háttér budapesti koncentrációjának, jóval kiemelkedőbb kutatási teljesítményt tud felmutatni, mint a Pest vármegyei agglomerációs gyűrű. A kutatók számának 3%-a korlátozódik a területre, valamint a korábban felsorolt vállalkozások közül is csak a MOL rendelkezik a fővároson kívüli olyan telephellyel, ahol kutatás is folyik. A kutatóhálózatoknál is megfigyelhető egy erős fővárosi koncentráció, mivel mind a HUN-REN hálózat, mind az egyetemek főképp a fővárosra koncentrálnak.

Az innovatív szektor erősségére utal, hogy Magyarországon kelet-közép-európai összehasonlításban magas a startup cégek aránya. Ez kb. 2900 vállalkozást jelent, 305 db startup cég/1 millió fő (összehasonlításként: Csehország 310, Lengyelország 209). A hazai startupok mintegy 76%-a működik a Budapesti Agglomerációban.

Infrastruktúra és humán tőke

A Budapesti Agglomerációban az országos szinthez képest jobb állapotú mind a gazdasági tevékenységet megalapozó infrastrukturális háttér, mind a területén lévő munkaerő utánpótlás és kormegoszlás. A térségben ér össze az egész országra kiterjedő centrikus autópályahálózat. Az M0-ás fővárost elkerülő gyorsforgalmi út pedig megfelelő kapcsolatot biztosít a különböző autópályákhoz. Az ország legfontosabb vasúti pályaudvarai is itt koncentrálnak, és az ország legnagyobb reptere, a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér is itt helyezkedik el. Mindez lehetővé tette mintegy 65 korszerű ipari park kialakítását a térségben, melyek közül hivatalos Ipari Park címmel 17 terület rendelkezik.

A Budapesti Agglomeráció koncentrálna az ország népességének és foglalkoztatottjainak csaknem 30%-át. A Budapesti Agglomeráció kettőséget mutat a demográfia tükrében, mivel a fővárost az elöregedés mellett folyamatosan csökkenő népesség jellemzi. Ezzel szemben az agglomerációs gyűrű települései fiatalosabb korszakúak, és folyamatosan növekednek a nagy mennyiségű belföldi vándorlásnak köszönhetően. A munkaerőpotenciál ennek is köszönhetően növekszik, azonban a vándorlási folyamatok lassulásával a térségben súlyosabb munkaerőhiány is kialakulhat. Ezt tovább erősítheti a természetes fogyás, amelynek tendenciája egyre jobban a negatív irányba tolódik el.

A Budapesti Agglomeráció foglalkoztatási szintje magas, 78% körüli, munkanélküliségi rátája nemzetközi és hazai szinten is alacsony. Ugyanakkor az országos szinten hiányszakmák esetében is tapasztalhatóak betöltetlen állások, mely a demográfiai nyomás következtében komoly problémákat okozhat az agglomerációban.

Az innováció erősségét is jelzi, hogy a magas technológiájú szolgáltatásokban foglalkoztatottak aránya nemzetközi összehasonlításban is jelentős, Budapesten 2023-ban 12,2%, Pest vármegyében 8,5% (Bécs 8,2%, Prága 12,7%).

Külső befektetések

A külföldi működőtőke (FDI) nagy volumenben van jelen a Budapesti Agglomeráció területén. A rendszerváltás követő bő évtizedben kelet-közép-európába érkező FDI mintegy 35%-a Magyarországra érkezett, ennek kb. 75%-a Közép-Magyarországra, ezen belül 64% Budapestre. Ez az arány az országos érték javára csökkent azóta, de 2024-ben is az 1. helyen volt Budapest, a 2. helyen pedig Pest vármegye.

A főváros esetében az ingatlanpiacon, a magas hozzáadott értékű munkahelyek kialakításában, a kutatás-fejlesztési szektorban, a szolgáltatásokban (pénzügyi-üzleti szolgáltatások, turizmus), valamint az ipar területein is jelen van. Az agglomerációs gyűrűben a külföldi tőke jelenléte inkább az ipari szektorokra, illetve a logisztikai szektorra korlátozódik. A térségben több nemzetközi szereplő létesített logisztikai központokat, melyek nemcsak a hazai, de kelet-közép-európai lefedettséggel is rendelkeznek. Az ipari és logisztikai ingatlanok kereskedelme területén is megjelentek a nemzetközi befektetők, vállalkozások.

Kis- és középvállalkozások (KKV)

A KKV-k versenyképessége kiemelten fontos a Budapesti Agglomerációban is. A működő vállalkozások száma folyamatosan nő mind a szekunder, mind a terciér szektorban, míg a primer szektorban inkább csökken. Ennek oka, hogy az ipari és szolgáltatói szektor vállalkozásaira egyre nagyobb a kereslet agglomerációs szinten, míg a mezőgazdaság és a hozzá szorosan kapcsolódó ágazatok nem képezik az agglomeráció húzóágazatait. Hazai viszonylatban az ipari-szolgáltató vállalkozások rendkívül versenyképesek, azonban nemzetközi viszonylatban már nem teljesítenek ennyire kiemelkedően. Itt is megfigyelhető, hogy a fővárosi vállalkozások helyzeti előnyben vannak az agglomerációs gyűrűben elhelyezkedő vállalkozásokkal a főváros és kapcsolatai miatt. A működő 250 fő felett foglalkoztató vállalkozások csaknem fele a Budapesti Agglomerációban helyezkedik el, a vármegye állományának pedig több mint 75%-a az agglomerációs gyűrűben található meg.

Területegység	Népesség (fő)	Népesség (%)	Fogl. száma (fő)	Fogl. aránya (%)	GDP millió Ft	GDP/fő ezer Ft	GDP %	Működő, 250 fő felett fogl. váll.szám (db)
Magyarország	9 584 627	100%	4 718 660	100%	81 447 664	8 498	100%	1030
Budapest	1 686 222	18%	913 266	19%	31 703 324	18 801	39%	398
Pest vármegye	1 333 257	14%	678 071	14%	9 562 334	7 172	12%	141
Budapesti Agglomeráció	2 595 327	27%	1 384 067	29%	38 241 703	14 720	47%	504
Agglomerációs gyűrű	909 105	9%	470 801	10%	6 538 379	7 889	8%	106

45. ábra Gazdasági alapadatok, 2024. saját számítás

Megjegyzés: foglalkoztatási adatok a 2022-es népszámlálás adatai (Forrás: KSH)

Térségek	GDP/fő (millió Ft.)		Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke (millió Ft.)		1000 főre jutó nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke (millió Ft./1000 fő)		Külföldi közvetlen tőkebefektetések (FDI) (milliárd Ft)		Ipari termelési érték (millió Ft.)		Foglalkoztatottak száma (fő)		Működő vállalkozások száma (db)		250 fő felett foglalkoztató működő vállalkozások száma (db)	
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Budapest	17 068	1.	3 253 901	1.	1947,3	3.	18 296,2	1.	5 450 246	3.	913 266	1.	245 530	1.	390	1.
Pest vármegye	6 665	5.	1 633 207	2.	1 229,1	7.	4 110,0	2.	7 033 727	1.	678 071	2.	143 610	2.	133	2.
Fejérvármegye	6 901	4.	845 114	4.	2 014,3	2.	1 721,9	6.	3 329 354	7.	211 589	8.	36 466	9.	42	5.
Komárom-Esztergom vármegye	7 658	3.	492 159	9.	1 632,4	5.	3 220,5	3.	5 071 484	4.	155 710	13.	25 714	12.	41	6.
Veszprém vármegye	6 040	7.	335 316	12.	991,1	12.	849,3	8.	2 005 601	10.	167 391	10.	32 858	10.	35	8.
Győr-Moson-Sopron vármegye	8 078	2.	565 245	8.	1 199,3	8.	1 643,2	7.	5 634 151	2.	245 352	4.	45 030	3.	58	3.
Vas vármegye	6 254	6.	348 401	10.	1 394,7	6.	762,8	10.	1 733 575	11.	127 133	17.	21 782	17.	26	12.
Zala vármegye	5 369	14.	208 341	19.	795,8	18.	110,2	20.	858 461	17.	123 379	18.	24 882	13.	14	17.
Baranya vármegye	5 373	13.	288 054	14.	810,7	17.	296,6	16.	1 127 514	15.	165 388	11.	32 185	11.	15	16.
Somogy vármegye	4 736	17.	259 601	16.	879,1	14.	149,3	18.	746 200	19.	130 175	16.	24 796	14.	19	15.
Tolna vármegye	5 402	12.	228 158	17.	1 096,7	9.	210,3	17.	976 440	16.	95 309	19.	17 012	19.	14	18.
Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye	4 987	15.	649 758	6.	1 040,9	11.	2 050,8	5.	4 450 221	5.	273 942	3.	38 293	6.	34	9.
Heves vármegye	5 700	10.	226 837	18.	788,9	19.	610,2	12.	2 441 551	8.	134 396	15.	21 164	18.	22	13.
Nógrád vármegye	3 463	20.	107 868	20.	592,6	20.	145,6	19.	591 933	20.	81 387	20.	11 686	20.	6	20.
Hajdú-Bihar vármegye	5 685	11.	1 091 184	3.	2 095,8	1.	2 166,0	4.	1 696 858	12.	241 340	5.	43 986	4.	38	7.
Jász-Nagykun-Szolnok vármegye	4 894	16.	296 233	13.	831,2	16.	605,0	13.	2 431 011	9.	163 912	12.	23 703	15.	30	10.
Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye	4 521	18.	574 647	7.	1 088,4	10.	812,6	9.	1 683 633	13.	237 256	6.	37 125	7.	29	11.
Bács-Kiskun vármegye	5 827	9.	820 943	5.	1 659,9	4.	670,2	11.	3 848 141	6.	235 908	7.	42 634	5.	43	4.
Békés vármegye	4 387	19.	285 163	15.	907,1	13.	530,7	14.	828 577	18.	147 218	14.	23 508	16.	11	19.
Csongrád-Csanád vármegye	5 922	8.	340 347	11.	870,0	15.	237,4	15.	1 313 350	14.	190 538	9.	36 768	8.	21	14.

46. ábra Magyarország vármegyéi és Budapest áttekintő adatai és rangsora 2024-ben Megjegyzés: Minden mutató bal oldali oszlopában az érték, míg a második oszlopban a vármegyei rangsorban betöltött helyezés látható. A foglalkoztatási adatok a 2022-es népszámlálás adatai (Forrás: KSH)

3.4.9 Ingatlanpiac, lakásállomány

A Budapesti Agglomeráció ingatlanpiaca az utóbbi években látványos növekedésen ment keresztül. Más országok központi térségéhez hasonlóan a területen a demográfiai nyomásra az ingatlanpiac is reagált, így nagy arányú ingatlanállomány növekedés mellett országosan a legnagyobb arányú ingatlanár növekedés is jellemzi a térséget. A legdrágább a lakóingatlanok is ebben a térségben találhatóak meg. A fővárosba és az agglomerációs gyűrűbe irányuló belföldi és nemzetközi vándorlás továbbra is erőteljes keresleti nyomást jelent az ingatlanpiacon, ami megfelelő számú és minőségű, szerkezetű kínálati piac nélkül az ingatlanárak további emelkedéséhez vezet.

Ingatlanállomány változása

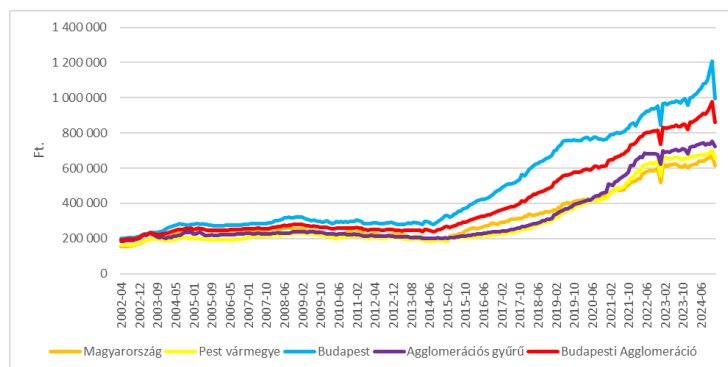
A Budapesti Agglomeráció 2001-ben 1 millió 66 ezer db lakóingatlannal rendelkezett, 2024 végére ez a szám már meghaladta az 1 millió 300 ezret is (+22%). Az agglomeráción belül a főváros kiemelten folyamatos növekedő perióduson ment keresztül. 2001-ben 823 304 db lakóingatlannal rendelkezett Budapest, míg 2024-re ez a szám már megközelítette az 1 milliót is, ami több mint 15%-os növekedést jelent. Az agglomerációs gyűrű településein 2001-ben 243 236 db lakóingatlan helyezkedett el, ami 2024-re 352 302 db-ra gyarapodott, ez 44%-os állomány növekedést jelent. Kiemelendő, hogy az agglomerációs gyűrű településeinek ingatlanállománya teszi ki a vármegyei állomány 67%-át.

Az agglomerációs járásokban az ingatlanállomány folyamatosan növekedett. A legnagyobb arányú növekedés a Szigetszentmiklósi járásban volt, mely 2001-ben 30 417 db lakóingatlannal rendelkezett, míg 2024-re ez a szám már meghaladta az 50 ezret is (+65%). A második legnagyobb arányú növekedés a Dunakeszi járásban történt, ahol a 2001-es 22 357 db lakóingatlan szám 2024-re 35 335 db-ra növekedett (+58%). A harmadik legnagyobb növekedést pedig a Gödöllői járás esetében volt megfigyelhető, itt több mint 19 000 ingatlannal növekedett az állomány (+53%). A legkisebb arányú bővülés a Gyáli járás esetében volt, mely a vizsgált időszakban 19%-kal, több mint 2500 db lakóingatlannal bővült.

Ingatlanár változása

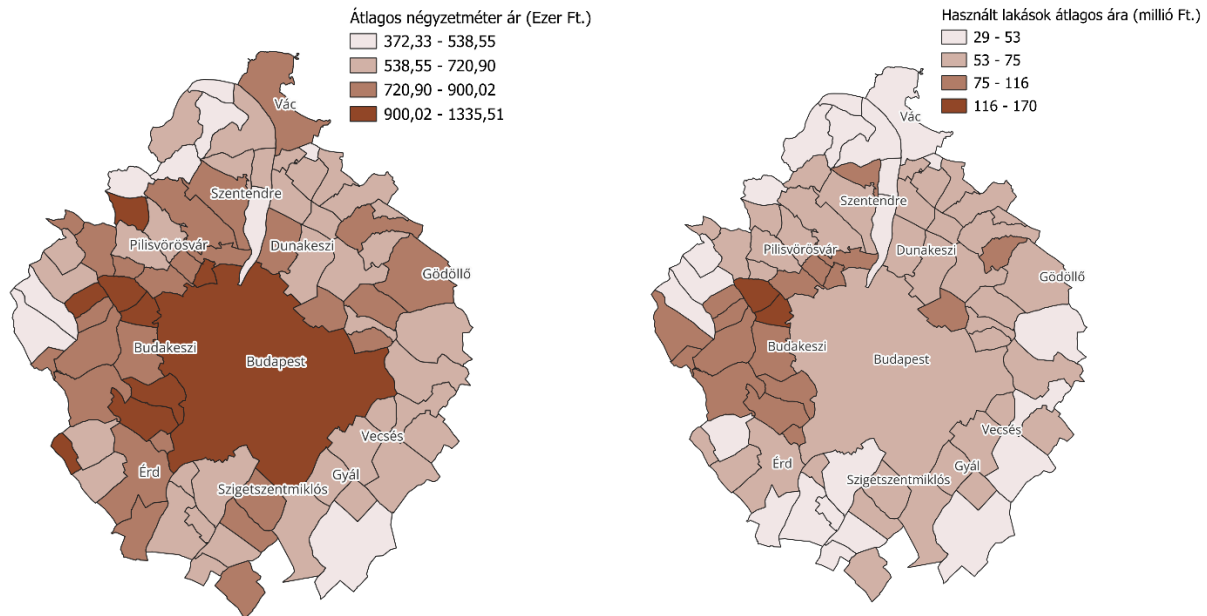
Az agglomeráción belül nincs egységes képe az ingatlanviszonyoknak. Az ingatlanár tekintetében a főváros megelőzi az agglomerációs gyűrű településeit. Azonban az ingatlanár a fővárosi kerületek között és az agglomerációs gyűrűn belül is eltérő képet mutat. A fővárosi kerületek között a belvárosi kerületek, valamint a budai kerületek képviselnek magasabb árat, a peremkerületi területek pedig a legalacsonyabbat. Az agglomerációs gyűrűn belül az északi területek (Dunakeszi járás, Szentendrei járás, Váci járás) emelkednek ki, valamint a nyugati területek (Pilisvörösvári járás, Budakeszi járás) rendelkeznek a többi területhez képest magasabb ingatlanárakkal.

Átlagos négyzetméter árak változásai járási szinten is nagy növekedést mutatnak az agglomerációs gyűrűben. 2024. decemberében a legnagyobb átlagos négyzetméter árral az Érdi járás rendelkezett, a második legmagasabbal pedig a Budakeszi járás.

47. ábra Átlagos négyzetméter ár változása
2002 április és 2024 december között (Forrás: Ingatlannet)

Ezt követte a Dunakeszi és a Pilisvörösvári járás. A 2002-2024 közötti időszak alatt a legnagyobb négyzetméter ár növekedés az Érdi járásban (~ 647 ezer Ft), a Pilisvörösvári járásban (~ 627 ezer Ft) és a Dunakeszi járásban (~ 626 ezer Ft) jelentkezett.

48. ábra Átlagos négyzetméter ár (bal) és használt lakások átlagos ára (jobb) a Budapesti Agglomeráció településein, 2024

Települési szinten az átlagos négyzetméter ár 2024. decemberében Remeteszőlősen, Pilisszántón, Pustazámoron, Budaörsön és Budajenőn volt a legmagasabb az agglomeráció települései között. Míg a legkisebb átlagos négyzetméter árral Zsámbék, Kisoroszi, Csörög, Pilisszentlászló és Tök település rendelkeztek. A használt lakások esetében azokon a településeken magasabbak az árak, melyek közelebb helyezkednek el a fővároshoz. Mikrotérsegi szinten nincsenek észrevehető különbségek.

3.4.10 Demográfia, humán erőforrás

Demográfiai helyzet

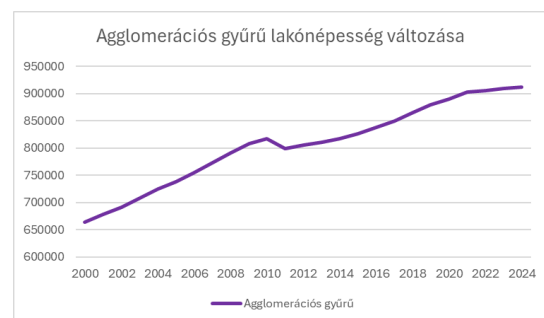
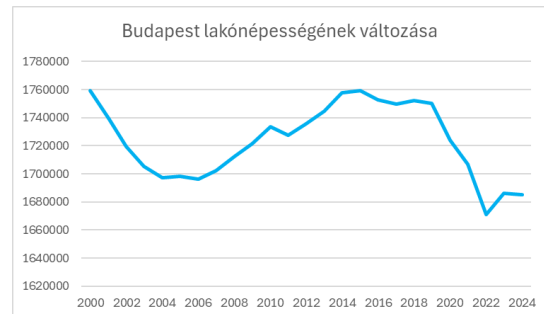
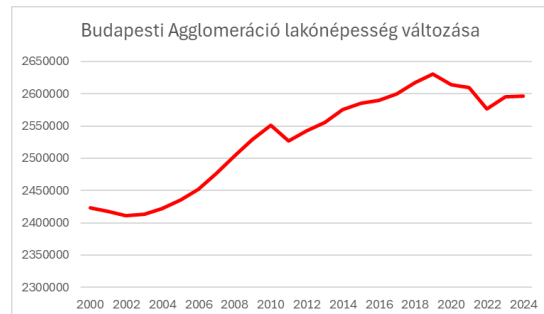
A Budapesti Agglomerációban 2000 és 2024 között jellemző a főváros stagnáló/csökkenő népessége és az agglomerációs gyűrű településeinek folyamatosan növekvő népessége. Az agglomerációs járasszékhelyek közül több (pl. Érd Mjv., Dunakeszi, Szigetszentmiklós) is túlnőtt más hazai megyei jogú városok népességszámán.

Budapest esetében előregedő társadalom, míg az agglomerációs gyűrű településeinek esetében fiatalosabb korszakot tárul föl, döntően a többnyire fiatalabb korosztályba tartozók kiköltözésének köszönhetően. Ezt támasztja alá a családok és háztartások összetétele és nagyság szerinti megoszlása, mely szerint a Pest vármegyei agglomerációs gyűrűben arányaiban kevesebb (csupán 25,36%) az egyszemélyes háztartás, valamint az egyszülős család is, mint a fővárosban. Budapesten ezzel szemben a háztartások csaknem 45%-a egyszemélyes háztartás és csaknem 48% egy családból is áll. Emellett a főváros alacsonyabb értékeket mutat az egynél több gyermekes családok számát tekintve is.

A természetes népességváltozás (születések + halálozások) és a vándorlás is a már említett kettőséget erősítik fel. Míg Budapest esetében a természetes népességfogyás jellemző a vizsgált időszakban, addig az agglomerációs gyűrűben természetes népességnövekedés is megfigyelhető volt 2009 és 2012 között. Olyan járások is voltak, melyek 2022-re is pozitív mérleget tudtak mutatni az élveszületések és halálozások viszonyában (pl. Szigetszentmiklói a Budakeszi, illetve a Dunakeszi járás).

A belföldi vándorlás esetében Budapest negatív vándorlási egyenleggel rendelkezik, míg az agglomerációs gyűrűben pozitív a vándorlási egyenleg, így annak népessége dinamikusan növekedett. Járási szinten csak a Gödöllői és a Szigetszentmiklói járás egyenként 35 000 lakossal bővült 2000 és 2024 között.

A népesség iskolai végzettség szerinti megoszlása alapján a Budapesti Agglomerációban a felsőfokú végzettségűek aránya kiemelkedő az országos szinthez képest, köszönhetően a felsőfokú oktatás hagyományosan erős koncentrációjának, valamint az erre épülő tudásigényes tevékenységeknek. Az agglomeráción belül járási szinten is kiemelkedő a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a Budakeszi és a Pilisvörösvári járásban.

49. ábra A lakónépesség változása a Budapesti Agglomeráció fő területi egységeiben (Forrás: KSH)

A különböző nemzeti kisebbségek viszonylag magas számban képviseltetik magukat a Budapesti Agglomerációban. Az agglomeráció legnépesebb nemzetisége a német, kb. 40 ezer fő tartozik ehhez a csoporthoz. Őket követik a romák, az ukránok és a románok. A nemzetiségi önkormányzatok

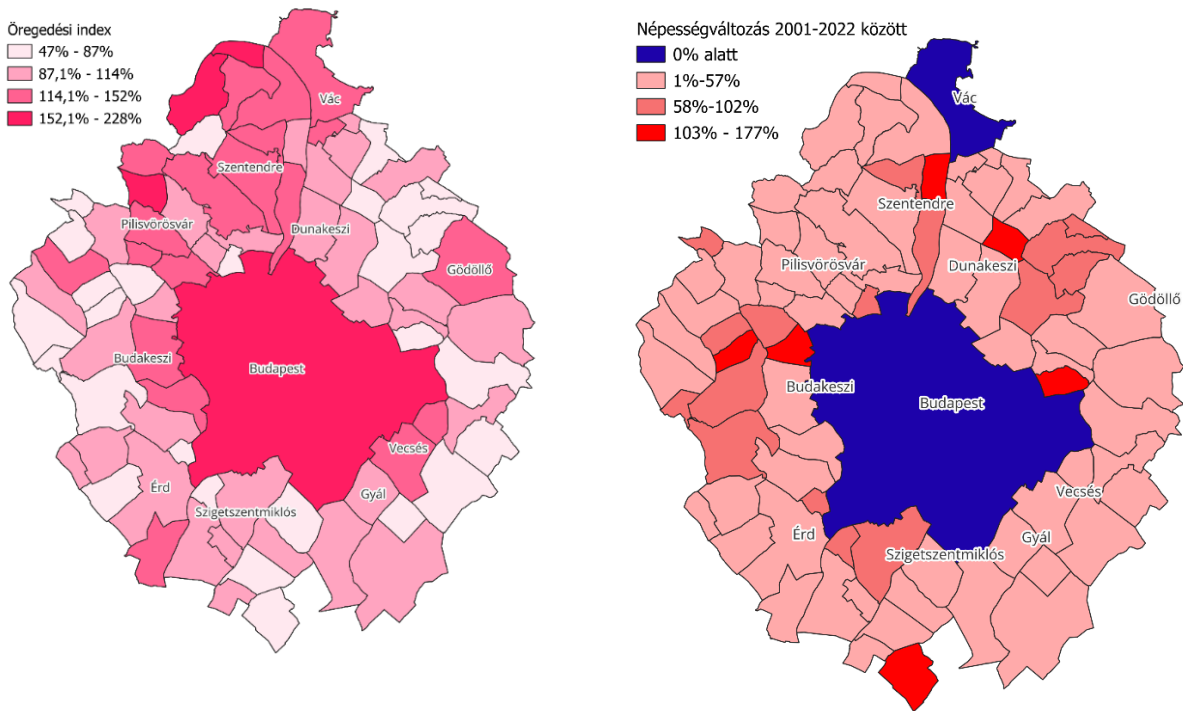
megoszlása a felvázolt tendenciák szerint alakul. A lakosság anyanyelve szerint a magyart követően már nem a német és a roma nyelv dominanciája a jellemző, mint korábban, hanem az ukrán és a román anyanyelvűek aránya a magasabb.

A foglalkoztatás területén is magas értékekkel rendelkezik a Budapesti Agglomeráció. A térségben a foglalkoztatottak aránya 53,3%¹², míg a munkanélküliek aránya csak 2%. A 15–64 éves népesség gazdasági aktivitása (foglalkoztatási ráta, 2025) Budapesten 78,8%, Pest vármegyében 76,8%¹³. A jövő potenciális munkaerejének számát tekintve is jó kilátásokkal bír a terület. A 15 év alattiak száma 15%, míg az inaktívak aránya 20%. Az agglomeráció területileg kiterjedt és továbbterjedő elszívó hatása szintén hozzájárul a munkaerőbázis folyamatos növekedéséhez. Az agglomeráció munkaerőbázisának vonzáskörzete azonban a térség határain messze túl nyúlik.

Közép-Magyarország összesített lakosságszám prognóza

Közép-Magyarország várható lakosságszáma 2050-re 3,211 millió fő körül alakulhat, ami 2022. évhez képest további 197 ezer fő (+6,5%) növekedést jelent (összehasonlításképpen Debrecen lakossága 2024. év elején 202 ezer fő).

Az előrejelzés értékei nagyságrendileg megfelelnek a közelmúltban készített lakosságszám prognózisok alapforgatókönyveinek értékeivel, amelyek 3,2-3,4 millió közötti értéket vetítettek előre.

50. ábra Öregedési index (2024-ben) és a lakónépesség változása (2001-2022) a Budapesti Agglomeráció településein (Forrás: KSH, illetve KSH Népszámlálás)

Az alapforgatókönyv esetén Budapest lakosságszáma kis mértékben növekedhet, ezen belül a belvárosé jelentősebben (+11%), az észak-középső gyűrű és a budai oldal lakossága mérsékelten tovább csökkenhet, a kelet-középső gyűrű, valamint a Pesti oldal külső gyűrűinek a lakosságszáma növekedhet.

¹² A teljes népesség arányában számítva. Országos adat: 49,1%.

¹³ Budapesti Agglomeráció szinten nem áll rendelkezésre foglalkoztatási ráta adat.

A Pest vármegyei agglomeráció lakossága még építésügyi korlátozással is tovább növekszik (+12%), ugyanakkor építési korlátozások nélkül a lakosság száma 2050-re akár 30%-ot meghaladó mértékben 288 ezer fővel is növekedhet, gyakorlatilag teljesen „felszívva” a közép-magyarországi lakossági többletet. Az alapforgatókönyv esetén Pest vármegye agglomeráción kívüli lakossága további +11,3%-kal növekszik.

Összefoglalóan elmondható, hogy Közép-Magyarország lakosság száma a bel- és külföldi vándorlási egyenlegek hatására jelentősen növekedni fog a jövőben is. A lakosság szám-növekedés térségen belüli megoszlására jelentős hatást gyakorol az ingatlanpiaci kínálat, ami adminisztratív és gazdasági szabályozó eszközökkel befolyásolható.

Az alapforgatókönyvi adatokat az alábbi táblázat foglalja össze.

Térség	Lakosság szám 2050 (ezer fő)	Változás 2022-hez képest (ezer fő)	Változás 2022. évhez képest (%)
Budapest	1 725	40	2,38%
Pest vármegye	1 486	157	11,80%
<i>ebből agglomerációs gyűrű</i>	1 021	110	12,05%
<i>ebből agglomeráción kívül</i>	464	47	11,26%
Budapesti Agglomeráció	2746	150	
Közép-Magyarország		197	

51. ábra Demográfiai prognózis: Közép-Magyarország lakosságának várható eloszlása, 2050

3.4.11 Közszolgáltatások, intézmények, civil aktivitás

A Budapesti Agglomeráció intézményrendszere magas sűrűségű és összetett. A szolgáltatások jelentős része Budapesten koncentrálódik, miközben az agglomerációs települések - különösen a nagyobb városok - széles alapszolgáltatási és szűkebb körű közép fokú ellátást biztosítanak. Az igények és a kínálat dinamikusan változnak (demográfia, ingázás, oktatási és ellátási preferenciák), ami folyamatos kapacitás- és minőségmenedzsmentet kíván, amely az infrastrukturális területeken túlmenően (pl. épületenergetika, fizikai kapacitások) a humán erőforrás elosztása, a területi hozzáférés, és a szolgáltatási integráció tekintetében is jelentkezik. A kritikus csomópontok a szociális és egészségügyi rendszerekben azonosíthatók (kapacitásfeszültség, szakemberhiány, infrastruktúra-felújítási igény), miközben a kulturális és oktatási alrendszerek stabilabb alapra épülnek, de helyenként itt is kapacitás- és minőségi fejlesztések indokoltak.

Területi identitás és civil aktivitás

Az agglomeráció településeit erős helyi identitás jellemzi. A Pest vármegyei agglomerációs gyűrű települései esetében a növekvő népesség és átalakuló lakossági szerkezet azonban kihívás elé állítja a településeket a helyi kötődés tekintetében. Az önkormányzatok a beköltözők integrációját célzott programokkal, közösségépítéssel támogatják, miközben a hagyományos események is megmaradnak.

A civil szféra sűrű és aktív: 2025-ben a hazai civil szervezetek több mint egynegyede a Budapesti Agglomerációban működött, ebből a civil szervezetek 77%-a városokban, 23%-a kistelepüléseken van bejegyezve.

A területi identitás és a civil társadalom aktivitásának egyik alapvető infrastrukturális háttérét jelentik a települési-térségi intézményrendszerek. Míg az oktatás, az egészségügyi és szociális közszolgáltatások és intézmények a helyi kötődéshez is szükséges alapvető háttérrel biztosítják, a kulturális intézményrendszer adja a helyi társadalmak számára a magasabb szintű identitásképző kapcsolódási pontokat és a civil élet szervezeti háttérét.

A kulturális háttér esetében is jellemző az eltérő területi mintázat: míg a fővárosban a legtöbbször korszerű, többfunkciós közösségi és kulturális terek állnak rendelkezésre, az agglomerációban vegyes a kép: az alközpontokban erősebb, a kisebb településeken gyengébb az infrastrukturális és szervezeti háttér.

Oktatási intézményrendszer

Köznevelési intézmények

2024-ben mintegy ezer óvodai feladatellátási hely működött a Budapesti Agglomerációban több mint 82 ezer beírt gyermekkel. Az óvodai férőhelyek kihasználtsága két évtized alatt csökkenő tendenciát mutatott: a 2000-es évek eleji túlterheltséget 2021-re mélypont, majd 2022-től újbóli emelkedés követte; térségi szinten napjainkban jellemzően 70–90% közötti a kihasználtság. Az átlagos csoportlétszám Budapesten 19 fő, a gyűrű településein 23 fő, egy óvodapedagógusra jellemzően 10–12 gyermek jut.

Az agglomerációban egy híján 650 általános iskolai feladatellátási hely működik (Budapest 408; agglomerációs gyűrű 241), összesen csaknem 200 ezer tanulóval. Az egy intézményre jutó tanulók száma hosszabb távon csökken, de a járási profilok eltérőek (növekvő, stagnáló, csökkenő intézményi létszámok). A 2013-as fenntartói változások az osztályterem-kapacitásokban is változást okoztak, egyes járásokban a férőhelyek/tanterem-arány mérséklődött.

A középfokú, érettségit adó gimnáziumi képzés, a magasabb szintű közszolgáltatásokhoz hasonlóan az agglomerációban Budapest központú. Az összesen 271 gimnáziumi feladatellátási helyből 205 Budapesten működik. A fővárosi intézmények nemcsak számosságuknál fogva vonzzák az agglomerációban élőket, hanem minőség és választék tekintetében az ország élvonalába tartoznak, ami növeli az ingázást és a fővárosban magas tanulószám-intézmény arányt eredményez.

A gyorsan növekvő agglomerációs térségekben visszatérő igény jelentkezik a kapacitásbővítésre, amelyet az elmúlt évtizedek fejlesztései érdemben enyhített ugyan, de számos feladat, pl. az épületenergetikai korszerűsítés sok helyen napirenden van, ahogy a pedagógus utánpótlás és megtartás az agglomeráció városaiban és kistélepüléseiben különösen nehezzé vált.

Szakképzés

A 2020 után, a „Szakképzés 4.0” stratégia nyomán átalakuló szakképzési rendszerben a technikumok váltak a szakemberek képzésének fő pillérévé. Az agglomerációban 134 technikum feladatellátási hely működik, ebből 107 Budapesten, a szakképző iskolák száma 80 (ebből 60 Budapesten), amely jól jelzi a főváros dominanciáját a szakképzésben is. A tanulói létszám intézményenként Budapesten magasabb, a bejárók aránya egyes technikumokban igen magas arányt ér el, ami a közlekedés és a napi életvitel tekintetében is jelentős terhelést jelent.

A szakképző helyek jellemzően korszerű eszközparkkal és sokszor duális együttműködésekkel működnek, azonban sok intézményében az épületállomány, épületenergetika korszerűtlen, a laborok, szakmai oktatóhelységek technológiai felzárkóztatása folyamatos igény. A tanárok és különösen a szakoktatók leterheltsége – hasonlóan más nevelési-oktatási intézményekhez magas, különösen a különleges szakképzést nyújtó intézményekben.

Felsőoktatás

Budapest ad otthont az országos és nemzetközi hírnévnek is örvendő felsőoktatási intézmények legtöbbszörének. Az agglomerációs gyűrű legnagyobb felsőoktatási intézménye a gödöllői Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem. 2023-ban a felsőoktatásba jelentkezők több mint 62%-a fővárosi intézményt jelölt meg, a felvettek közel fele Budapesten tanult tovább. A külföldi hallgatók száma 2015–2024 között jelentősen nőtt, ami a fővárosi intézmények nemzetközi vonzerejét is jelzi. A gödöllői egyetem kivételével az agglomeráció felsőoktatási jelenléte marginális (kihelyezett képzések), a térség lakossága döntően a fővárosi campusokra támaszkodik.

Országos összehasonlításban a budapesti egyetemek viszonylag korszerűek, egyes karokon azonban továbbra is kapacitásgondok jelentkeznek (pl. laborok, klinikai kapacitások), és esetenként az épületállomány is korszerűsítésre szorul. Az agglomerációban nehézséget okozó általános lakhatási problémák a felsőoktatás hallgatói esetében hatványozottan jelentkeznek, a kollégiumi férőhelyek alacsony száma miatt.

Szociális intézményrendszer

Az agglomerációban többszintű szociális intézményrendszer működik, az alapszintű szociális ellátás a települési/kerületi önkormányzatok, a magasabb szintű ellátás a vármegyei szint feladata. A szociális intézményrendszerben a főváros kiemelt, megyei szintű szereppel bír, a fővárosi intézmények vidéki telephelyeket is működtetnek. A magas szakértelmet igénylő, speciális ellátások elsődleges helyszíne a főváros, sok speciális szolgáltatás hozzáférése csak fővárosi intézményekben lehetséges.

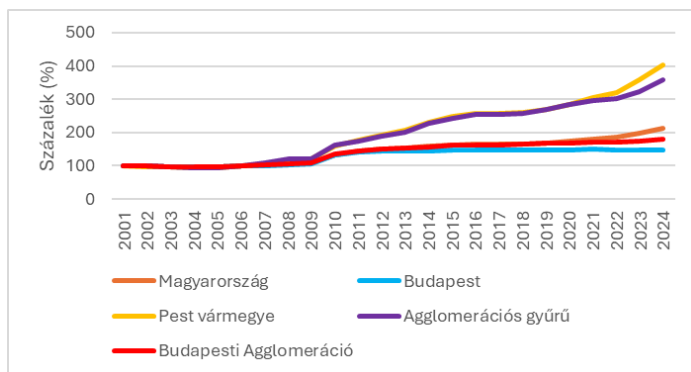
Bölcsődei ellátás, gyermekvédelem

A Budapesti Agglomeráción belül Budapesten a bölcsődéskorúak száma csökkent, az agglomerációs gyűrűben a bölcsődéskorú gyermekek aránya az elmúlt 10 évben alapvetően stabil, kisebb ingadozásokkal inkább stagnáló tendenciát mutatott. Itt a korcsoport aránya magasabb, mint Budapesten. Az agglomerációs gyűrű településein a fiatalos korösszetételből adódóan a bölcsődei ellátás iránti igény összességében erősebb, amit nem csak a korcsoportba tartozó gyermekek száma, hanem a fiatal anyák kedvezőbb munkavállalási lehetőségei is indokolnak.

A bölcsődék megléte és az ellátás minősége a települések népességvonzó képességének egyik fő kritériuma, hiszen hatással van a fő célcsoport, a fiatal családok munkavállalási képességére és életminőségének, területi kötődésének erősítésére. Az ellátási kapacitások, ha nem is kiegyensúlyozott módon, de összességében megfelelőek az agglomerációs gyűrű településein.

A többféle forrásra alapuló fejlesztések nyomán a Budapesti Agglomerációban a bölcsődei férőhelyek száma a 2001-es értékhez viszonyítva 2024-re 1,7-szeresére nőtt. A fővárosban a növekedés mértéke visszafogottabb volt, mindeközben az agglomerációs gyűrűben 3,6-szer annyi férőhely volt 2024-ben, mint 2001-ben. Az utóbbi évtized fejlesztéseinek köszönhetően 2025-re a fővárosban és az agglomerációs gyűrűben egyaránt 80-90% körüli kapacitáskihasználtság jellemző. Általában elmondható, hogy nincs hiány bölcsődei férőhelyekben, ugyanakkor ez nem azt jelenti, hogy helyi ellátási hiányosságok, anomáliák ne állnának elő egyes agglomerációs településeken. A Budapesti Agglomerációban jelenleg is több településen folyamatban vannak bölcsőde építési projektek, amelyek vagy a meglévő kapacitásokat növelik, vagy meghonosítják az ott lakók számára ezt a szolgáltatást.

A veszélyeztetett kiskorúak arányának országos átlaga sajnálatosan igen magas, de örvendetes tény, hogy Budapest és az agglomerációs települések ebben a tekintetben az országos átlag alatt maradtak. Az elmúlt évtizedben a fővárosban a veszélyeztetett kiskorúak arányának ugrásszerű növekedése volt tapasztalható. Budapesten egyértelműen kedvezőtlenebb a helyzet 2020 óta (ez egybeesik a Covid kezdetével), mint az agglomerációs gyűrű településein.

tapasztalható. Budapesten egyértelműen kedvezőtlenebb a helyzet 2020 óta (ez egybeesik a Covid kezdetével), mint az agglomerációs gyűrű településein.

Az önkormányzatok elsődleges feladata a területen (más szervezetekkel való együttműködés mellett) a veszélyeztetettség feltárása és a szakellátás iránti igény jelzése.

52. ábra Bölcsődei férőhelyek változásának bázisindexe. 2001=100% (Forrás: KSH)

Helyi szinten megfelelőnek mondható az ellátáshoz szükséges jelzőrendszer, miközben a szakemberek hiánya itt is befolyásolja az ellátás színvonalát. Nem elégséges a pszichológusok, gyógypedagógusok és fejlesztőpedagógusok száma, ami komoly gond a gyerekek lelki támogatása szempontjából.

Időskorúak ellátása

Az idősek szociális ellátása elsősorban helyi önkormányzati feladat, tekintettel a főváros korstruktúrájára, kapacitásai nagy mértékben Budapesten koncentrálnak. Az agglomerációs rendszer – miközben széles alapszolgáltatási hálóval bír – a speciális szükségletek esetén rendszeresen a fővároshoz fordul. A szociális ellátó intézményi bővítése (férőhely és humán), az energetikai korszerűsítés és a területi hozzáférés kiegyenlítése rövid- és középtávon is indokolt.

A Budapesti Agglomerációban 135 időseknek és több mint 50 fogyatékkal élőknek kialakított otthon és 7 hajléktalan-ellátó otthon működik. A nappali ellátás intézményeinek egy része (különösen fogyatékosokkal élők nappali ellátásában) az agglomeráció több járásában tartósan magas kapacitáskihasználtsággal működik. A hajléktalanellátás keretében a főváros 5000 fő körüli ellátottat fogad, miközben az agglomerációs gyűrű intézményei néhány száz fő látnak el. A nappali ellátások kihasználtsága országosan is igen magas, a fővárosi intézmények igénybevétele itt is meghatározó. Az idősek ellátásában a gondozóházak és idősotthonok kihasználtsága 80–100%, az agglomeráció több járásában 90% fölötti. A nagy ellátási nyomás és a demográfiai trendek alapján tartós kapacitásbővítési igény látszik.

A szociális terület tartós munkaerőhiánnyal küzd: a gondozók, szociális munkások, asszisztensek leterheltsége magas, a fluktuáció és az utánpótlás nehézségei a szolgáltatásszervezés és a minőség biztosítása terén is érezhetőek. Ez a kistélepüléseken különösen kritikus, ahol sokszor társulási formában oldják meg az alapellátásokat (házi segítségnyújtás, idősek nappali ellátása), és a szolgáltatás egy részét külső fenntartók (civil, egyházi, fővárosi szervezetek) nyújtják. A fizikai infrastruktúra (épületenergetika, akadálymentesség, biztonságtechnika) sok helyen felújításra szorul, ami növeli az üzemeltetési költségeket és közvetve szűkíti a szolgáltatások mozgásterét.

Az intézményrendszer tekintetében általában az alábbi megállapítások tehetők:

- Budapest: akár országos hatókörű, magas szintű szakellátások és nagy kapacitások; erős együttműködési hálózat a kórházi/egészségügyi rendszerrel; tartós magas kihasználtság.
- Agglomerációs alközpontok és városok/járászékhelyek: alap- és középszintű ellátások helyben elérhetők, a speciális feladatokat a fővárosi rendszer látja el. A nappali ellátások több telephelyen telítettek, a férőhelyek rugalmas bővítése nehéz.
- Kistélepülések: társulási, piaci alapú és/vagy „házhoz menő” szolgáltatások; intézményi háttér gyakran régi épületállományban, alacsony létszámú szakembergárdával.

Egészségügyi intézményrendszer

Az egészségügyi ellátás az agglomerációban szintén erősen Budapest-központú: a magas szintű, országos hatókörű szolgáltatások (országos intézetek, centrumkórházak, egyetemi klinikák) a fővárosban koncentrálódnak, míg az agglomeráció járóbeteg-szakellátása és a kisebb fekvőbeteg-osztályok döntően középszintű szolgáltatásokat nyújtanak.

Pest vármegye és az agglomeráció az ország legnagyobb háziorvosi terhelésével néz szembe. Vannak körzetek, ahol a fajlagos lakos/esetszám messze az átlagon felüli, és előfordul, hogy körzetek hónapokig betöltetlenek. A gyermekorvosi forgalom területi szórása nagy (vannak települések, ahol az egy orvosra jutó éves esetszám eléri a 20 ezret), míg a védőnői ellátásban az agglomeráció több településén megközelíti a 200 gyermek/védőnő terhelést is, ami a megelőzési és családtámogató tevékenység fenntarthatósága szempontjából kritikus. A járóbeteg ellátásban a fővárosi intézmények leterheltségét jelzi, hogy itt az elmúlt években 12 ezer eset jutott 1000 lakosra vetítve, míg az agglomerációs gyűrűben ez átlagosan 3200 eset/1000 fő, ami a hozzáférés és esetszerkezet markáns különbségére utal. A gyűrűn belül néhány nagyobb járóbeteg-központ extrém magas fajlagos esetszámot mutat, miközben több településen nagyon alacsony az igénybevétel – részben a közeli fővárosi szolgáltatások, részben a kínálat hiánya vagy kapacitáskorlátok miatt.

Országosan 134 kórházi intézmény működik, ebből 34 Budapesten, 11 Pest vármegyében, az agglomerációs gyűrűben 9. Az agglomerációs gyűrű Budapestre utaltságát jól jelzi, hogy a kórházi ágyak fajlagos száma az agglomerációs gyűrűben megközelítőleg 2,2 ágy/1000 fő, ami az országos átlagnál alacsonyabb. Különösen jelentős különbségek tapasztalhatók azon területeken, ahol Budapest

országos jelentőségű szolgáltatásokat nyújt, ilyenek pl. a pszichiátriai-, szenvedélybeteg-ellátás és a komplex fogyatékossgal élőket célzó szolgáltatások.

Az agglomerációs gyűrű kórházi ágykihasználtsága 2023-ban 75%-os, ami lényegesen meghaladja az országos 63%-os értéket; az elbocsátott betegek száma 2000–2024 között csökkenő trendet mutat, ami részben az egynapos ellátások térnyerésével függ össze. A fekvőbeteg-ápolás átlagos tartama az agglomerációs gyűrűben néhol magas, ami kevert esetszerkezetre és a rehabilitációs/járóbeteg-lehetőségek területi korlátaira utal.

A Budapesti Agglomerációban a gyógyszerterek lefedettsége viszonylag egyenletes. A kapacitás kb. 70%-ban Budapesten, 30%-ban az agglomerációs gyűrűben összpontosul. A városi ellátottság megfelelő, több kisebb településen azonban fiók sincs, a lakosság a közeli városi patikákat veszi igénybe.

Az egészségügyi intézményekkel kapcsolatban az alábbi főbb megállapítások tehetők:

- Budapest: országos szintű szakellátások, fejlett diagnosztika és sürgősségi kapacitás; ugyanakkor több intézmény küzd az infrastrukturális hiányosságokkal (energetika, gépészet, betegforgalmi terek), a magas esetszám tartós kapacitásfeszültséget okoz.
- Agglomerációs alközpontok, városok/járásszékhelyek: alap- és középszintű kórházi és járóbeteg-kapacitások; helyenként modernizált, máshol előregedett épületállomány; eszközpark-felújítás, humánkapacitás-bővítés szükséges.
- Kistelepülések: alapellátás elérhető, de orvos- és szakdolgozó-hiány visszatérő probléma; a lakosság gyakran a városi/fővárosi szolgáltatókhoz fordul.

A fenti kritikus hiányokat a COVID-időszakban fellendült távkonzultáció és a digitális megoldások részben képesek oldani, egy részük tartósan beépült a gyakorlatba, ami – megfelelő infrastruktúra mellett – enyhítheti az ellátáshiányos térségek hozzáférési problémáit. A hálózatfejlesztésben a kapacitásbővítés mellett döntő a területi hozzáférés javítása (járóbeteg-szakellátás, diagnosztika, rehabilitáció), a humán erőforrás-megtartás (ösztönzők, munkaszervezés), illetve az épületek és az eszközállomány modernizációja.

Kulturális adottságok, civil szervezetek és intézményrendszer

A Budapesti Agglomeráció kulturális kínálata országosan és nemzetközileg is kiemelkedő. Súlypontja egyértelműen a főváros, ahol a kulturális létesítmények nagy sűrűségben, döntően a belvárosi magterületen és az Andrássy út–Városliget tengely mentén koncentrálnak. A közelmúlt nagyberuházásai – például a Néprajzi Múzeum és a Magyar Zene Háza – tovább erősítették Budapest pozícióját, amely 2024-ben Európa „must-visit” kulturális fővárosai között a 9. helyen szerepelt. A vállalkozási alapon működtetett kulturális piac földrajzi elhelyezkedése is centralizációt mutat: a piaci alapon működő mozitermek szinte teljesen a fővárosba koncentrálnak, ahogy az országos és nemzetközi jelentőségű kulturális intézmények, fesztiválok és programok is, ami a kulturális fogyasztást a főváros felé tereli.

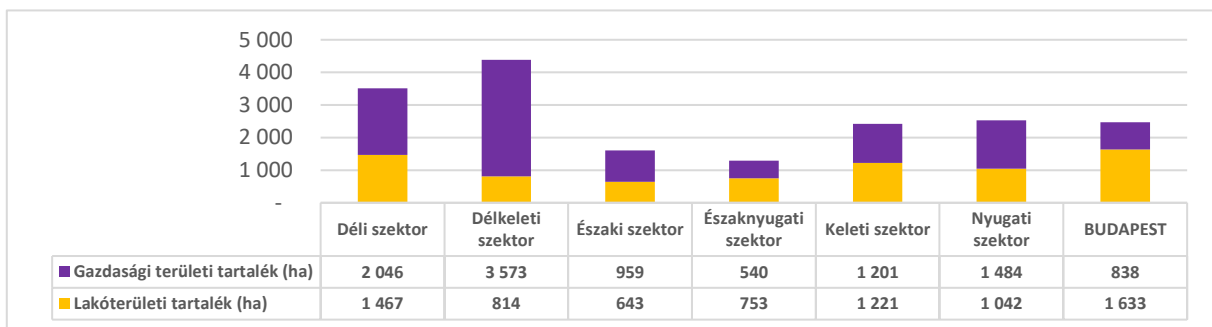
Az agglomerációs alközpontok (művészeti és történelmi örökséggel, stabil múzeumi jelenléttel) a térségi kulturális ökoszisztéma második pillérét adják, időszakosan (főként a nyári szezonban) jelentős vonzerővel és látogatószámmal (pl. Szentendre, Gödöllő, Vác stb.). Összességében egy kivétellel (Remeteszőlős) a jogszabályi előírásoknak megfelelően alapszintű kulturális közintézmények minden településen megtalálhatók. A kisebb városok és járásszékhelyek egész éves, az alapszinttől magasabb közművelődési és könyvtári szolgáltatásokat biztosítanak, míg a kistelepüléseken a kulturális-közösségi terek és könyvtárak gyakran integrált intézményi formában („könyvtár–művelődési ház”) működnek, a helyi identitást és közösségeket szolgálva.

A fővárosi kulturális intézmények jelentősebb része az elmúlt évtizedekben megújult, (technológia, befogadóképesség, látogatóbarát terek), ezzel szemben az agglomerációs intézményállomány heterogénabb. Sok helyen elavult energetikai rendszerek, korlátozott multifunkcionalitás és hiányos akadálymentesítés nehezíti a működést. A humánerőforrás-ellátottság is településtípusonként eltér, a fővárosban könnyebb a szakemberek utánpótlása és megtartása, míg a kisebb településeken gyakoribb a fluktuáció és a túlterheltség.

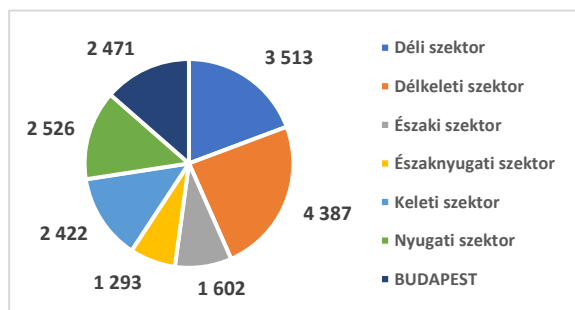
3.4.12 Potenciális fejlesztési területek

Az agglomeráció gyors fejlődése és a térszerkezeti változások a rendelkezésre álló fejlesztési területekkel történő fenntartható gazdálkodás fontosságát bizonyítják. A „Budapest és a fővárost körülvevő agglomerációs települések viszonya” (Budapest Főváros Önkormányzata, 2024) című háttérdokumentum definíciója alapján: „A területi fejlesztési potenciál az a hektárban kifejezett érték, amely jelenleg lakó-, illetve gazdasági fejlesztésre tartalékként rendelkezésre áll, vagyis a települések (azok településszerkezeti tervében) lakó- vagy gazdasági területként már kijelölt, de jelenleg még beépítetlen területei.”

A Budapesti Agglomeráció szektoraiban rendelkezésre álló területeket összesítve az alábbi értékek adódnak (az oszlop teljes magassága a potenciális fejlesztési területek összességét hektárban adja meg).

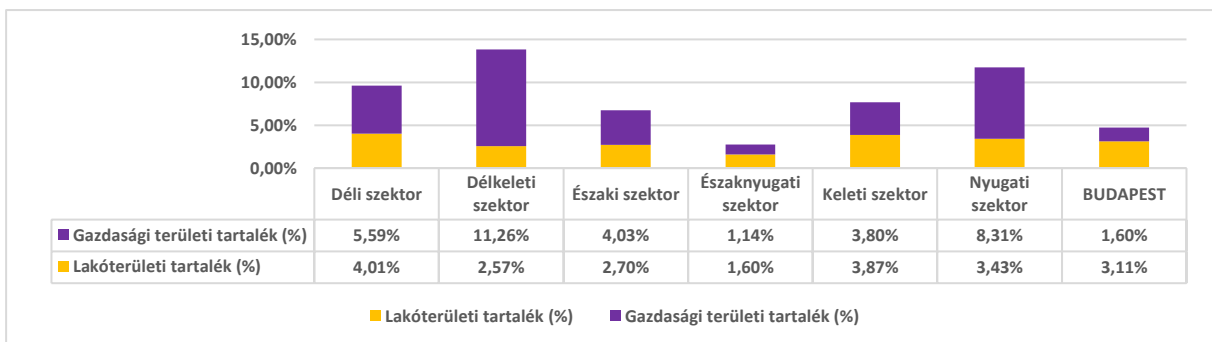

53. ábra A potenciális fejlesztési területek mérete a Budapesti Agglomeráció szektoraiban és Budapesten (Forrás: 2022 évi felmérés)

A fentiek alapján a délkeleti, a nyugati és a déli szektorokban állnak rendelkezésre jelentős kiterjedésű potenciális fejlesztési területek. Az északi, az északnyugati szektorokban, valamint Budapesten korlátozottak az extenzív fejlesztési lehetőségek. A lakóterületi tartalék összesen 7 573 ha, a gazdasági területi tartalék összesen 10 641 ha, ami összesen 18 214 ha területi tartalékot jelent.

54. ábra A potenciális fejlesztési területek megoszlása a Budapesti Agglomeráció szektorai és Budapest között (Forrás: 2022 évi felmérés)

55. ábra A potenciális fejlesztési területek aránya a Budapesti Agglomeráció szektoraiban és Budapesten (Forrás: 2022 évi felmérés)

3.4.13 Települések közötti feladatmegosztások, együttműködések

A Budapesti Agglomeráció fejlesztésének egyik alapja kell legyen az önkormányzatok közötti együttműködés és a térségi szintű fejlesztések megvalósítása. A településközi és területi alapú együttműködések ugyanakkor jelenleg alacsony intenzitással vannak jelen a Budapesti Agglomerációban. A 2013-ig működő többcélú társulások és települési társulások keretében működtetett közmű társulások többsége megszűnt vagy átalakult. A többcélú társulások utódai a jóval korlátozottabb feladatkörrel (így célzott finanszírozással) rendelkező intézményfenntartó társulások, amelyek elősorban szociális (idősellátás), gyermekvédelmi, egészségügyi területen felmerülő feladatokkal foglalkoznak.

A pályázati forrásokra támaszkodó fejlesztési célú projektek megvalósítását megalapozó (pl. csapadékvíz elvezető rendszerek fejlesztése) társulások aktivitása a fejlesztések befejezését követően jellemzően megszűnik. Egy 2022-ben végrehajtott, agglomerációs településeket is érintő felmérés alapján az önkormányzatok legnépszerűbb létező, illetve tervezett együttműködési formái: közös intézményfenntartás, a közlekedési (elsősorban kerékpárút) hálózatok fejlesztése, turisztikai együttműködések és közműhálózatok fejlesztése. A turizmus terén hat élő TDM szervezetet azonosított be a TFK az Budapesti Agglomerációban, amelyek élő honlappal és konkrét fejlesztésekkel rendelkeznek.

A Budapesti Agglomeráció vonatkozásában különféle, önkormányzatisággal rendelkező terület- ill. közigazgatási egységek közötti viszonyrendszert ill. együttműködést szükséges értelmezni:

1. Budapest és Pest vármegye önkormányzata;
2. az agglomerációs települések (különös tekintettel a Budapesttel határos településekre) és Budapest, valamint annak külső kerületeinek viszonya;
3. az agglomeráció településeinek egymáshoz való viszonya.

Önkormányzati társulások a Budapesti Agglomeráció területén

A települési társulások a települési önkormányzatok közötti együttműködés intézményesített, formalizált keretei, amelyben a tagok valamilyen feladat(ok) ellátására szövetkeznek, döntéseiket pedig egyenlő értékű szavazatok mellett többnyire társulási tanácsokban hozzák meg.

A társulás lehet

- egy feladatra létrehozott formalizált együttműködés – ahogy az a kistérségi társulások „korszaka” előtt jellemző volt és ahogy az a 2012-es megszűnésüket követően újra jellemzi a települések viszonyát,
- több céllal működő együttműködés, amiben több funkció ellátására szövetkeznek az önkormányzatok és az egyes funkciók/ (köz)szolgáltatások működtetése mellett az együttműködő települések által alkotott térség egységes elvek szerinti fejlesztés is cél.

A Kormányhivatalok által közre bocsátott lista¹⁴ szerint Pest vármegyében 16 többcélú kistérségi társulás működött a 2013-as törvényi változásokat megelőzően. A 16 társulásból részben vagy egészében 11 érintette a Budapesti Agglomeráció területét.

Működő önkormányzati társulások a Budapesti Agglomerációban

A fentiek alapján a 2013-as törvényi változások nyomán erőteljesen lecsökkent a működő önkormányzati társulások száma, amelyek immár intézményfenntartó társulásként működnek. Elsősorban internetes forrásokra támaszkodva jelen vizsgálat az alábbi működő társulásokat azonosította be a Budapesti Agglomeráció területén (2024 augusztusában):

¹⁴ (kormanyhivatal.hu)

- A **Kertváros Önkormányzati Társulás** ([“Kertváros” Önkormányzati Társulás - Gyál \(gyal.hu\)](#)) négy településből áll, ezek: Alsónémedi, Bugyi, Gyál, Ócsa. Az alapító okirat szerint a társulás közfeladata: Szociális alapszolgáltatások, valamint család- és gyermekjóléti szolgáltatások ellátása ([I 9 AO 20181220.pdf \(gyal.hu\)](#)) a következők szerint: gyermekek átmeneti ellátása, család- és gyermekjóléti szolgáltatások, család- és gyermekjóléti központ, szociális étkeztetés, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, idősek nappali ellátása, demens betegek nappali ellátása. Gyál Város Polgármestere elnöki tisztséget tölt be a társulásban.
- **Dunakeszi Kistérségi Társulás** ([Dunakeszi Kistérség - Dunakeszi](#)) 2019-ben aláírt társulási megállapodásában Dunakeszi és Göd városok szerepelnek. Feladatok: közösségi ellátások, kommunális szolgáltatások, gazdaság- turizmusfejlesztés, állat és növényegészségügy, közrend – közbiztonság. Az utolsó ülést 2024 júniusában dokumentálták.
- **Budakörnyéki Önkormányzati Társulás**¹⁵ ([www.budakornyekitarsulas.hu](#)) Tagjainak száma 13.¹⁶ Működtetett intézményei esetében az egyes szolgáltatások eltérő illetőségi körrel rendelkeznek:
 - [Híd Szociális, Család és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ](#): Család és Gyermekjóléti Központ, Család és Gyermekjóléti szolgálat, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, a szociális alapellátások (étkeztetés, házi segítségnyújtás, idősek nappali ellátása)
 - [Budakörnyéki Közterület-Felügyelet](#) (Illetékesség: Budajenő, Budakeszi, Herceghalom, Nagykovácsi, Pilisjászfalu)
 - Budakörnyéki Egészségprogram
- **Fővárosi Agglomeráció Önkormányzati Társulás-t** ([Fővárosi Agglomeráció Önkormányzati Társulás \(faat.hu\)](#)) 2011-ben hozták létre, célja az érintett települések közös érdekérvényesítésének biztosítása, a tapasztalatcsere elsősorban a közlekedés, közbiztonság, turisztika, katasztrófavédelem, sport és kultúra területén, közös fejlesztési programok kidolgozása, összehangolt fejlesztések megvalósítása. A társulás elnöke Gyál polgármestere, tagtelepülései (17 település): Alsónémedi, Budaörs, Csömör, Diósd, Ecsér, Gyál, Halásztelek, Kistarcsa, Nagykovácsi, Pécel, Pilisborosjenő, Pomáz, Remeteszőlős, Szigetszentmiklós, Tárnok, Törökbálint, Vecsés.

Települési együttműködések egyéb formái a Budapesti Agglomerációban

- **Regionális Zajvédelmi Bizottság** egy sajátos problémára létrehozott egyeztető testület. Elnöke Vecsés város polgármestere. A bizottság 15 tagszervezetből áll, a tagok között szerepelnek a Budapest Airport Zrt. és a HungaroControl Zrt. delegáltjai, a Környezetvédelmi Hatóság, a Légiközlekedési Hatóság és a Népegészségügyi Szervezet képviselői, **a repülőtér környéki kerületek és települések önkormányzatainak delegáltjai**, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, továbbá a civil szervezetek képviselője. A fórum maga már 2004-től létezik. Feladata, hogy a repülőtér üzemeltetésével kapcsolatos zajkérdésekről információt cseréljen, továbbá a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér légitforgalmát érintő zajvédelmi kérdésekkel kapcsolatban javaslatokat fogalmazzon meg.
- 2021-ben **Maglód, Vecsés, Ecsér, Gyömrő és Üllő** közös döntése alapján, alulról jövő kezdeményezésként elindult egy együttműködés arra vonatkozóan, hogy a jövőben egymással összehangoltan oldják meg az öt településen fellépő közös problémákat. Kezdetől fogva az

¹⁵ A 2013. évi jogszabályi változásoknak köszönhetően, az önkormányzati törvény által biztosított önrendelkezési társulási joggal élve 2013. május 31-én Biatorbágy, Budajenő, Budakeszi, Herceghalom, Nagykovácsi, Páty, Perbál, Remeteszőlős és Tök települések önkormányzatai létrehozták a Budakörnyéki Önkormányzati Társulást, mint jogi személyiséggel rendelkező szervezetet. Székhelye Budakeszi városa, elnöke Budakeszi polgármestere. A társulás munkaszervezeti feladatait a Budakeszi Polgármesteri Hivatal látja el.

¹⁶ Biatorbágy, Budajenő, Budakeszi, Herceghalom, Nagykovácsi, Páty, Perbál, Pilisjászfalu, Remeteszőlős, Telki, Tinnye, Tök és Zsámbék

elsődleges megoldandó feladatok az ipari területek közös elvek mentén történő hasznosítása, a településeket összekötő kerékpárút-hálózat, a helyközi tömegközlekedés fejlesztése, valamint a munkaerő vonzás következtében megoldandó munkahelyi szállások kialakítása. ([5 település összefogása a térség ipari területeinek fejlesztésére | 2230.hu](#) ; [Újabb egyeztetés a polgármesterek között \(ecser.hu\)](#)) 2021 óta nem találunk híreket az együttműködés folytatására vonatkozóan.

- **Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanács** ([Dunakanyar.hu - Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanács](#)) a 116 település prioritásai és tevékenységei elsősorban a természet- és környezetvédelem, valamint a turizmus területén közösek, ennek megfelelően a tanács fejlesztési programjai ilyen irányú célok közös megvalósítására törekedtek. Az utolsó beszámoló a weboldalon 2007-ből származik.

Az önkormányzati együttműködések sajátos formáit jelentik a Budapesti Agglomeráció területén található Turisztikai Desztináció Menedzsment (TDM) szervezetek, amelyekből hat regisztrált TDM található a térségben.

3.4.14 Tervi illeszkedések

A Budapesti Agglomeráció tervezési környezetének illeszkedései közül az OFTK-val való kapcsolat és a Pest vármegyei, valamint a Budapesti tervezési dokumentumokkal való kapcsolat kerül részletes bemutatásra.

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)

Az OFTK a 1/2014. (I. 3.) OGY határozattal került elfogadásra. A jelenleg hatályban lévő OFTK (2014) használja a Budapesti Agglomeráció fogalmát, de nem, mint egy jogszabályi keretekkel megtámogatott kiemelt térséget kezeli. Az OFTK foglalkozik a funkcionális várostérségek, agglomerációk, várostérségek térfolyamatokban játszott szerepével és jelentőségével. Mind az átfogó mind pedig a térszerkezetre vonatkozó jövőkép szempontjából kiemelten kezeli a fővárost és annak agglomerációját, illetve funkcionális várostérségét.

Pest vármegye és Budapest

Pest Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014-2030

A koncepció a vármegye Budapesthez való viszonyát a főváros vármegye területét érintő várostérségéhez való viszonyán keresztül definiálja. A megalapozó munkarészek minden esetben tartalmaznak megállapításokat a OFTK-ban megjelenített metropolisztérségre és Budapesti Agglomerációra vonatkozóan. A koncepció majd pedig a területfejlesztési program is hangsúlyozza: „Területfejlesztési szempontból (...) teljesen más megközelítést kívánnak a megye jobb adottságú, agglomerációs térségei és mást a peremvidékek fejlődésben lemaradó területei.”

Pest Megyei Területfejlesztési Program 2021-2027

A 2021-2027-es tervezési időszakra a korábbi (2014-2020) területfejlesztési programban szereplő hét helyett, öt cselekvési területet (prioritást) határozott meg a vármegye önkormányzata. A prioritások kialakítása esetében strukturálásuk az ágazati helyett integráltabb szemléletet takar. A Pest vármegyei program megfogalmazza, hogy a vármegye, illetve azon belül a Budapesti Agglomeráció- és a főváros fejlődése szorosan összefügg. A Budapest környéki Pest vármegyei agglomerációs övezetet pedig a térség fejlettebb részeként azonosítja.

Fenntartható Városfejlesztési Stratégia – Otthon Budapesten - Integrált Településfejlesztési Stratégia (2021)

A Budapesti Agglomeráció vonatkozásában az ITS megfogalmazza a területi együttműködés fő tématerületeit. Az ITS részletesen bemutatja, hogy mely szervezetek a főváros partnerei a célok elérésében. Pest vármegye és agglomerációs települések az elsők között szerepelnek¹⁷.

Városból Otthon - Budapest Főváros Településterve (2025)

Budapest főváros 2025-ben készítette el településtervét (elfogadva: 2026. január), mely Budapest jövőképét pozicionálja és javaslatokat fogalmaz meg településfejlesztési és településszerkezeti kihívásokra, illeszkedve a korábban elkészült fejlesztési dokumentumokhoz. A megalapozó munkarész helyzetelemzése tárgyalja a Budapesti Agglomeráció főbb térszerkezeti és társadalmi jellemzőit. A

¹⁷ 16/2026.(01.28.) Főv. Kgy. határozat: A Fővárosi Közgyűlés döntése hatályban tartja a 884/2021. (IV. 28.) Főv. Kgy. határozattal elfogadott Otthon Budapesten Integrált Településfejlesztési Stratégia és a 237/2023. (III. 29.) Főv. Kgy. határozattal elfogadott Fenntartható Városfejlesztési stratégia mellékletét Fenntartható Városfejlesztési Stratégia címen.

Fejlesztési Terv munkarész pedig kiemeli, hogy Budapest fejlesztési problémái csak a térségével összefüggésben kezelhetők.

A kapcsolódó tervdokumentumokról az alábbi táblázatok tájékoztatnak.

Területegység	Dokumentum címe	Készítés/ elfogadás éve
Pest vármegye		
1	Pest Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014-2030	2021 felülvizsgálat
2	Pest Megyei Területfejlesztési Program 2021-2027	2021
3	Pest Vármegye Integrált Területi Programja 2021-2027	2023
Budapest		
4	Otthon Budapesten - Integrált Településfejlesztési Stratégia ¹⁸	2023
5	Budapest Főváros Településterve	2026
Budapesti Agglomeráció		
6	Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény tartalmazza az agglomeráció rendezési tervét. A TFK 2.1 e.) fejezete tartalmazza a rendezési terv részletes elemzését.	2018

56. ábra A térség hatályban lévő területi tervei, programjai

Sor- szám	Országgyűlés és Kormány által jóváhagyott ágazati dokumentum címe	Készítés/ elfogadás éve
1.	Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-Fejlesztési Stratégia - Stratégiai Dokumentum	2014
2.	Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégia (S3) – 2021-2027	2021
3.	Magyarország Kutatás fejlesztési és Innovációs Stratégiája (2021-2030)	2021
4.	Nemzeti Infokommunikációs Stratégia (NIS) és folytatása (2021-től) a Nemzeti Digitalizációs Stratégia (NDS)	2022
5.	Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 NTS 2030 Turizmus 2.0 és NTS 2030 Turizmus 2.0 kiegészítés	2017, 2021, 2023
6.	„Egészséges Magyarország 2021–2027” Egészségügyi Ágazati Stratégia	2021
7.	Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030	
8.	Fokozatváltás a felsőoktatásban - középtávú szakpolitikai stratégia	2016
9.	Szakképzés 4.0 stratégia	2019
10.	Nemzeti Vízstratégia (Kvassay terv)	2017
11.	A Nemzeti Víziközmű-közszolgáltatási Stratégia feljogosító feltételeinek teljesüléséhez szükséges intézkedésekről	2021
12.	Nemzeti Energiastratégia 2030	2012
13.	Budapesti Agglomerációs Vasúti Stratégia	2021
14.	Pest vármegyei Foglalkoztatási-Gazdaságfejlesztési Stratégia és Akcióterv	2022

57. ábra A térségre vonatkozó Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és egyéb ágazati stratégiák

¹⁸ Budapest Főváros Településtervének elfogadása után az Otthon Budapesten Integrált Településfejlesztési Stratégia és kapcsolódó mellékletei a 16/2026.(01.28.) Közgy. határozat értelmében „Fenntartható Városfejlesztési Stratégia” címen maradtak hatályban.

4 ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra A Budapesti Agglomeráció térképe	5
2. ábra. BAFT konferencia, Pest Vármegyeháza, 2025.01.24.....	7
3. ábra A BA TFK a területi tervek és jogszabályok rendszerében	8
4. ábra A területfejlesztési Koncepció célrendszere	12
5. ábra Kiemelt fejlesztések és operatív célok.....	17
6. ábra RII 2025 az EU NUTS2 régióiban	19
7. ábra Gazdaságfejlesztési pólusok az agglomerációs gyűrűben	20
8. ábra Szektorok megoszlása Buda-pesten (felső ábra) és Pest vármegyé-ben (alsó ábra).....	20
9. ábra Épített lakások mennyiségének évenkénti változása 2000 és 2023 között (Forrás: KSH).....	21
10. ábra A fővárosban rendelkezésre álló lakóterületi tartalék alapján építhető becsült potenciális lakásszám.....	22
11. ábra Ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya (%) (Forrás: KSH)	22
12. ábra Közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (%) (Forrás: KSH).....	23
13. ábra Országos jelentőségű természetvédelmi területek, természeti emlékek (Forrás: OKIR).....	27
14. ábra Tartalék területek az agglomeráció szektoraiban	27
15. ábra NDVI érték (vegetációs index) a Budapesti Agglomeráció szektoraiban (Forrás: MATE elemzés)	28
16. ábra Budapest funkcionális várostérség (kék vonal); Budapesti Agglomeráció (piros vonal) (Forrás: Eurostat)	29
17. ábra 1 főre jutó GDP (PPS) NUTS2	31
18. ábra A szolgáltató szektor központja Budapesten (bankok, biztosítók, TNC központok, szállodák, plázák, színházak, K+F stb.).....	31
19. ábra TEN-T hálózat (Forrás: www. eur-lex.europa.eu)	32
20. ábra NUTS2 régiók Magyarországon (Forrás: Wikipédia)	33
21. ábra A vizsgált indexek és városrangsorok összehasonlítása (szintézis)	126
22. ábra Egy főre jutó GDP piaci áron NUTS2.....	129
23. ábra Egy főre jutó GDP vásárlóerő paritáson	129
24. ábra Regional Innovation Scoreboard Európában 2025-ben	129
25. ábra A Budapesti Agglomeráció	130
26. ábra Az Északi szektor.....	130
27. ábra A Keleti szektor	131
28. ábra A Délkeleti szektor	131
29. ábra A Déli szektor.....	132
30. ábra A Nyugati szektor.....	133
31. ábra Az Északnyugati szektor	134
32. ábra Nagyszénási kopárok (Európa-Diplomás terület)	135
33. ábra Natura 2000 területek	136
34. ábra Budapesti Agglomeráció központrendszere	139
35. ábra Napi ingázás a főváros, az agglomerációs gyűrű és az agglomerációs gyűrű relációjában ...	141
36. ábra Közúthálózati hierarchia és a meglévő útburkolatok állapota a Budapesti Agglomerációban 2024-ben (Forrás: Magyar Közút Zrt., OpenStreetMap)	143
37. ábra Vasúthálózat a Budapesti Agglomerációban (Forrás: VPE Vasúti Pályakapacitás-elosztó Nonprofit Kft; OpenStreetMap) és Volánbusz által feltárt területek, útvonalak a Budapesti Agglomerációban (Forrás: Volánbusz Zrt.)	145

38. ábra Kerékpárforgalmi hálózat (Forrás: ECF és OpenStreetMap) és a kerékpáros forgalom térbeli megoszlása a Budapesti Agglomerációban (Forrás: Strava, OpenStreetMap)	147
39. ábra Dunai hidak, kompok, vízi és légi kikötők Budapest agglomerációjában és környékén (Forrás: OpenStreetMap), valamint Budapesti Agglomeráció és környezetében a légtér felosztása (Forrás: terkep.legter.hu)	148
40. ábra Az ivóvízellátottság arányának változása, 2000-2022 (Forrás: KSH)	150
41. ábra A vízellátás összegző táblázata az agglomerációban (Forrás: KSH)	151
42. ábra A szolgáltatók üzemeltetési területeinek lehatárolása, 2024.....	152
43. ábra A bruttó hozzáadott érték megoszlása összevont nemzetgazdasági ágak szerint, 2024 (Forrás: KSH)	158
44. ábra A Budapesti agglomeráció turizmusa vendégforgalmi adatai (Forrás: KSH)	159
45. ábra Gazdasági alapadatok, 2024. saját számítás.....	162
46. ábra Magyarország vármegyéi és Budapest áttekinthető adatai és rangsorai 2024-ben Megjegyzés: Minden mutató bal oldali oszlopában az érték, míg a második oszlopban a vármegyei rangsorban betöltött helyezés látható. A foglalkoztatási adatok a 2022-es népszámlálás adatai (Forrás: KSH)	162
47. ábra Átlagos négyzetméter ár változása.....	163
48. ábra Átlagos négyzetméter ár (bal) és használt lakások átlagos ára (jobb) a Budapesti Agglomeráció településein, 2024	164
49. ábra A lakónépesség változása a Budapesti	165
50. ábra Öregedési index (2024-ben) és a lakónépesség változása (2001-2022) a Budapesti Agglomeráció településein (Forrás: KSH, illetve KSH Népszámlálás)	166
51. ábra Demográfiai prognózis: Közép-Magyarország lakosságának várható eloszlása, 2050.....	167
52. ábra Bölcsődei férőhelyek változásának bázisindexe. 2001=100% (Forrás: KSH).....	170
53. ábra A potenciális fejlesztési területek mérete a Budapesti Agglomeráció szektoraiban és Budapesten (Forrás: 2022 évi felmérés).....	174
54. ábra A potenciális fejlesztési területek megoszlása	174
55. ábra A potenciális fejlesztési területek aránya a Budapesti Agglomeráció szektoraiban és Budapesten (Forrás: 2022 évi felmérés).....	174
56. ábra A térség hatályban lévő területi tervei, programjai.....	179
57. ábra A térségre vonatkozó Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és egyéb ágazati stratégiák	179